GIB MIHĂESCU

ZILELE ȘI NOPȚILE UNUI STUDENT ÎNTÂRZIAT

Gib Mihăescu

Zilele şi nopţile unui student întârziat

© LITERA, 2010

Textul actualei ediţii este reprodus după Gib I. Mihăescu, *Opere* III, *Romane*, Fundaţia Naţională pentru Ştiinţă şi Artă,

Bucureşti 2008, ediţie îngrijită de Alexandru Andriescu

ISBN 978-606-600-053-6

Lectura digitală protejează mediul

Versiune electronică realizată de Elefant.ro

Zilele şi nopţile unui student întârziat

La casa no. 4 bis din Fundătura Şapte Fântâni, un trecător tânăr, cu aer mulţumit, poate de dimineaţa aceasta plină de lumini, ţâşnind din toate părţile ca apa într-un loc bogat în izvoare – aşa cum arăta numele pe cel de aci –, îşi lipi ochii negri şi grei pe fâşia albă din fereastră, cu litere trase din vârf de băţ muiat în cerneală violetă, vestind: „De închiriat cameră mobilată”.

Trecătorul cel tânăr evaluă dintr-o ochire căsuţa scundă, dar de construcţie nouă şi cu zidăria curată, şi pătrunse prin portiţa de alături, căscată uşor în alinierea severă de stacheţi proaspeţi, nevăpsiţi, ai gardului de la stradă.

În curte, în faţa pridvorului cu geamlâc, nou-venitul se găsi ca într-un fel de grădiniţă cu cărărui strâmte printre răzoare şi mici ronduri nesimetrice, ale căror podoabe de buruieni populare şi zarzavaturi înflorite, zăceau firave şi mucede, în smocuri zburlite, sub umbra umedă şi matinală a unui tei bătrân. El bătu în geamlâcul pridvorului şi sunetul sonor şi repetat al degetului păru că vesteşte întreaga fundătură de sosirea unui necunoscut.

Printre *brise-bise*-le de pânză de casă scunde şi neregulat întinse pe beţişoarele de sârmă galbenă, văzu atunci înălţându-se prin întredeschizătura uşii din capul săliţei, frunte şi ochi de femeie, lucind de vie curiozitate, pentru a pieri numaidecât apoi, în semi-obscuritatea de unde se ivise.

Vizitatorul bănui că doamna, desigur proprietăreasa, nu era încă gătită şi se aşeză pe stinghia bătută în doi ţăruşi în chip de bancă, de sub teiul, în verdele şters al căruia, începutul de toamnă se grăbise să arunce primele pete stacojii.

Dar n-avu timp decât să-şi amintească sumar că figura care-l întâmpinase astfel era destul de tânără şi chiar simpatică când uşa se auzi din nou. Pe treapta de beton a pridvorului, apăru femeia, în rochie uşoară de vară, cu ciorapi străvezii de aţă cafeniu-închisă, după modă, şi cu pantofi înalţi.

— Bună dimineaţa, domnule! Ce doriţi dumneavoastră? răsună răspicată şi dârză vocea ei, luând pentru sine iniţiativa conversaţiei, în momentul când celălalt se pregătea să vorbească.

Domnul cel tânăr o privi drept în ochi, pentru a lămuri la rându-i, de la început, că nu-i nici dânsul tocmai dintre cei care se intimidează prea repede şi răspunse ceva mai târziu, puţin mirat de întrebare:

— Nu aveţi o cameră mobilată de închiriat? Femeia, la rându-i nu se grăbi cu răspunsul, ci-l măsură nemulţumită şi oarecum intrigată de ochii cei grei.

— Ba da... Poftiţi de-o vedeţi! declară înţelept şi categoric.

Şi-i făcu loc la intrarea pridvorului. Apoi îi arătă drumul, spre încăperea de la stradă.

— Pe-aici.

El îşi scoase însă pălăria tare, fără să se urnească, şi-şi trecu mâna prin părul foarte negru şi foarte creţ, privind-o drept în miezul ochilor şi părând a-i spune: „Acum ce mai zici?”

Dar ea se mulţumi să spună sec şi indiferent:

— Poftim...

— După dumneavoastră, făcu el galant.

Acest semn de distinsă manieră păru că-nsufleţeşte într-un alt chip pe tânăra gazdă, care-şi ţuguie deodată buzele, îşi înţepeni gâtul şi trecu înainte, vădit încântată.

„Camera mobilată” era o încăpere destul de largă, plină de soare, sănătoasă, prea încărcată şi gătită în chip bătrânesc. Patul cu macat roşu, un pat larg cu tăblie înaltă, de lemn mohorât şi cu urme de luciu, era aşezat de-a lungul unicului părete întreg, netăiat nici de uşă, nici de ferestre.

La mijloc stătea o masă rotundă, pe piedestal cilindric, din care se desfăceau trei picioare zdravene de leu. Era aşternută cu faţă de horbotă lucrată în igliţă şi avea pe ea obişnuitul vas de lemn lăcuit negru şi pictat, cu mănunchi bogat şi mătăsos de iarbă dungată, un ghioc enorm, un ceas cu sonerie şi cu tic-tac greu, o chibritelniţă smălţuită cu sculptură alegorică şi o infinitate de mărunţişuri inutile.

Soba era cu olane, iar lavoarul de lemn, cu capac; lângă pat măsuţa de noapte, pe lângă păreţi scaune greoaie de pluş, un dulap cu oglindă din aceeaşi garnitură cu patul, ba chiar şi o maşină de cusut. Ferestrele erau apărate de perdele albe de tul şi de perdele grele de stofă, strânse-n falduri cu frânghii roase, de mătase străveche. Din tavan atârna lampă de bronz împodobit, cu *abat-jour* umflat, de porţelan; la începuturile ei – şi poate şi acuma, la vreme de nevoie – de bună seamă fusese făcută să ardă cu petrol, dar de astă dată sub căscătura *abat-jour*-ului, atârna, ca o limbă de clopot diafan, para unui bec electric.

Nou-venitul, plin la trup şi elegant în hainele la modă, vag uzate, privea toate aceste amănunte cu luare-aminte de om obişnuit cu astfel de negustorie. La fiecare mişcare, din îmbrăcămintea lui porneau uşoare reminiscenţe de apă de Colonia, care nu putea scăpa nasului feminin al proprietăresei, încât aceasta, după ce turuise ca o lecţie calităţile odăii şi tăcuse brusc, aşteptând oferta contrarie, de astă dată le reluă la numărat mai domol, mai insistent, cu explicaţii mai complexe, cu glas voalat şi parcă tulburat.

„Tinerelul e bine!” gândea ea examinându-l pe furiş şi ridicând mai des privirile spre pata de negură a ochilor şi a sprâncenelor, spre fruntea mată-sidefie, spre părul lucios şi încârlionţat de parcă era făcut cu maşina, şi coborându-le mai rar, spre figura ceva cam largă pentru statura lui şi la nasul prea dezvoltat la bază şi prea ascuţit la vârf,

pe care însă îl reabilita cu prisosinţă o gură mică, de-un roşu viu şi-un râs sănătos de dinţi mici, regulaţi şi puternici.

„Îi plac mahalagioaicei!” gândea şi tinerelul prea cunoscător în materie, cu toată fereala, destul de străvezie a cucoanei. Dar nici ea nu e de lepădat. Părul e netuns şi bogat, cu siguranţă că despletit ajunge până la glezne; iată o noutate care-mi soseşte tocmai de pe vremea nunţii hatmanului Timuş cu fecioara lui Vasile Vodă Lupu. Ş-apoi e de-un castaniu din cele mai fine. Pântecul e drept c-a început să se bage de seamă, nu prea cine ştie cât, nu-i vorbă, dar sânul se ţine încă bine şi caută semeţ a ceartă. Piciorul, ceva-ceva cam dolofan, este însă nu se poate mai bine modelat, are un arc până-n jaretă ce s-ar putea arăta cu mândrie orişiunde dincolo de hotarul Fundăturii celor Şapte Fântâni; în schimb figura – dar asta interesează mai puţin – deşi regulat tăiată şi simpatică, poartă cu măreţie marca de fabricaţiune a locului.

Amatorul de închiriere se declară mulţumit. Dincolo, la coana Săftica Mănguleasa din Fundătura Dorului, lucrurile s-au prezentat cu mult mai prost. E drept că şi scutirea de chirie a început chiar de la a doua lună. Dar acum se poate declara sătul până-n gât de sistemul ăsta de locaţiune; între o mie, două, acolo, pe lună, şi libertatea însăşi, e timpul ca să prefere şi pe cea din urmă. Monopolul instituit de coana Săftica întrecuse chiar orice aşteptare.

— Şi care e preţul, dacă nu vă supăraţi?... dar înainte – îi tăie el la timp răspunsul pe buze – îmi daţi voie să mă prezint: Băiatu, Mihnea Băiatu, stud... adică doctorand în drept...

Îi apucă bărbăteşte mâna cam mare şi cu miros, strivit la vreme în rochie, de zarzavat tocat, şi o purtă între degetele lui lungi şi subţiri, cu unghii lucii, până sus la buze, fără să se aplece, ca un grav şi perfect gentleman. Şi depuse pe ea, ca şi cum nu

i-ar fi mirosit niciun fel de mărar, un sărut apăsat de buze calde. Numele ei se înecă în gât.

— Doamna?

Ea mai făcu o încercare întreruptă de tusă, după care izbuti în sfârşit să articuleze;

— Nisipoiu.

El însă, în semn că nu-i complet mulţumit, nu-i lăsă încă mâna...

— Şi numele celălalt, personal? o întrebă râzând.

— Polixeni, Polixeni Nisipoiu.

El îi strânse foarte uşor degetele într-ale lui, apoi îi liberă mâna cu tact, înainte de-a aduce vorba din nou de prozaicul preţ.

Dar păstrând încă impresia atingerii calde, elastice şi voiniceşti, doamna Polixeni Nisipoiu avu un moment de recul şi ochii i se deschiseră ca în faţa unei recunoaşteri neaşteptate. Carevasăzică ăsta era, carevasăzică, unul din aceia, din domnişorii eleganţi şi buni de gură din *centru*, care sucesc minţile femeilor slabe de înger, dându-le cu piciorul fără milă, după ce le-a stors ultima picătură de vlagă şi s-a folosit până la fund de punga lor. Era un... ăsta cum se spune, era un *tip*. Ah, auzise ea mult şi bine de astfel de domni şi citise berechet, la gazetă, despre isprăvile lor, mai ales în ultima vreme.

Şi ca la trâmbiţa unei deşteptări subite, ea-şi îmbrăţişă cu ochii, ca o leoaică puii înainte de atac, toate lucrurile din odaia asta, cele mai bune, din câte adusese de zestre domnului grefier Nisipoiu.

— Preţul e două mii cinci sute de lei, domnule! puse brusc degetul de-a dreptul pe rană, când celălalt tocmai se aşezase şi se părea că mai are şi altele de spus, desigur tot fără nicio legătură cu elementul esenţial al unui târg serios.

Dar la auzul acestei sume, pe care ea o socotise ca o dezlegare de farmec, un fel de „piei, drace!” însoţit de scuipat în cruce, doamna Polixeni Nisipoiu văzu cu uimire că tipul n-a pierit, că

hainele i-au rămas la fel, râsul sănătos nu s-a desprins dintre buze ca o dantură falsă şi ochii-i sunt tot atât de greu de suportat ca la început.

Domnul Mihnea Băiatu, cântărind din nou odaia când într-un ochi, când într-altul, ca şi când ar fi pus toată mobila de-aici într-unul şi preţul cerut în celălalt, opină cu aer de obiectivitate:

— Eu cred că cu două mii e cât se poate de bine plătită...

Vasăzică, contra, oferea şi el o sumă, care n-avea nimic neserios în cuantumul ei, vasăzică nu se repezea din nou la mâna-i cu miros de pătrunjel tocat (doamna Nisipoiu o plimbă ca din întâmplare pe la nas să vadă dacă mirosul a fost într-adevăr pătrunzător, dar, constatând că aproape se pierduse, îşi recăpătă îndată încrederea şi siguranţa de sine) ca s-o convingă prin presiunea degetelor calde să lase cât mai jos cu putinţă şi nici nu se grăbea să accepte dintr-odată cu indiferenţa princiară a escrocilor, care ştiu bine că tot n-au să plătească vreodată.

Contrapropunerea lui restabili deci starea ei de spirit brusc dezechilibrată de o teamă foarte legitimă pe vremurile astea de întâmplări atât de neaşteptate, că foarte adesea, când la prima aruncătură de ochi constata că *Universul* de astăzi mai aduce vreo noutate senzaţională, începea să exclame cu neoprită satisfacţie şi vie nerăbdare către oalele de pe maşină, ce nu apucaseră încă să dea în fiert: „Ce-o mai fi şi ăştia, draga mea, să ştii că se întoarce pământul cu dosul în sus... Am ajuns sfârşitul lumii, draga mea... ”

Cu toate astea, doamna Nisipoiu nu se grăbi să consimtă la preţul cel nou. E drept, chiriaşul vechi, un bătrân încasator la primărie, atâta plătea, două mii, nu mai mult. Dar domnul Nisipoiu grefierul aşa-i lăsase dumneaei cuvânt; două mii cinci sute: preţul chiriilor era în plină urcare.

— Aşa că mai treceţi dumneavoastră după-amiază... Eu din vorba *dumnealui* nu ies, îi

înfruntă ea privirile cu acest suprem avertisment...

— Foarte drăguţ din partea unei soţii iubitoare, o încurajă el mieros, făcând-o să-şi piardă din nou cumpătul şi să i se întoarcă vorbele, ce mai pregătise să-i spună, din gât înapoi. Foarte rar, când mai găseşti acum femei care să nu iasă din vorba bărbatului. Poate nici nu sunt trei în ţară. De aceea, când mai întâlneşti câte una, e ca şi când ai da de-o monedă de aur, de dinainte de război...

Ea se uita, incapabilă să-i răspundă, cum îşi lua pălăria tare şi mănuşile. Forma elegantă a acestora şi răsfrântul lor pe jumătate, aşa cum mai văzuse ea de curând la un domn, care sărise în faţa cofetăriei Capşa dintr-o maşină nou-nouţă pentru a prijoni coborârea a trei cocoane – „bine, aşa de bine, draga mea, că parcă erau toate trei scoase din cadră" – o zăpăciră îndeosebi.

Şi dacă ea nu ieşi până la urmă din cuvântul domnului Nisipoiu din proprie iniţiativă, mai ales când domnul Mihnea Băiatu îi apucă din nou degetele în catifelata încleştare a mâinii lui călduţe, ca apa încropită, numai bună pentru baie, cu siguranţă, asta se întâmplă numai din cauză că beregata ei nu mai izbuti să mai emită niciun sunet.

Abia după ce dânsul o conduse afară, făcându-i la onoruri de parcă ar fi fost casa lui, nu a ei, şi-i mai sărută o dată mâna în pragul uşii de la săliţa cu geamlâc, de astă dată ceva mai lung, ca pentru despărţire, în timp ce ochii grei scormoneau adânc privirile-i pierdute, şi abia când tocurile sonore ale pantofilor roşii, ceruiţi ca lacul, se opriră pentru a lăsa să se audă zgomotul sec al porţii, tăios ca o ghilotină de lemn, ea putu în sfârşit să-şi smulgă vocea din suflet şi să-şi exercite funcţiunea, de care profita destul doar în momentele de zbucium ale Fundăturii, a graiului articulat:

— Vasăzică pot spune soţului meu că veniţi după-masă, pentru rezultat...

— Desigur, se auzi răspunsul domnului Mihnea, după-masă la cinci, dar ea mai mult văzu acest răspuns în zâmbetul tandru pe care el i-l aruncă peste gard, ca o sărutare.

Rămasă singură, cocoana Polixeni Nisipoiu nu se îndreptă dintru început spre bucătărie, ci se mai abătu o dată în odaia de închiriat unde se privi din faţă şi dintr-o parte în oglinda cea mare a dulapului cu haine, corectându-şi cu acest prilej pieptănătura şi făcând să dispară cele câteva şuviţe uşoare ce-şi scoseseră rebele sfredelul din acele de os. Cocoana Polixeni aspiră pe gânduri mirosul acru de tutun ars şi de scrum strivit pe farfurioară, ce rămăsese de pe urma vizitatorului, pentru ca după o scurtă codire, tocmai când se pregătea să iasă, să revină energic, să ia scrumiera şi să-i scuture conţinutul în gura sobei, ridicând neliniştită urechea, de parcă s-ar fi grăbit să ascundă urme ce nu trebuiau văzute.

Pe urmă se repezi la bucătărie, unde apucă voiniceşte cuţitul de pe tocător. Noroc că până acum doar morcovul, ardeiul, păstârnacul, pătlăgeaua, pătrunjelul şi alte legume ne- sau mai puţin mirositoare, se întâmplaseră să fie victimele marelui cuţit; cepei de-abia acum îi venea rândul, şi cocoana Polxenia avu aşadar toată mulţumirea şi siguranţa că n-a lăsat domnului cel fercheş nici cea mai neînsemnată impresie de neplăcere. Ce s-ar fi întâmplat oare dacă el ar fi întârziat câteva momente? Şi doamna Polixenia luă la zor bulbii albi de ceapă, care, într-o clipită, nu rămaseră decât rotocoale şi spirale destrămate; coana Polixenia le amestecă în restul tocăturii şi le împinse cu vârful cuţitului de pe scândurică lacomelor capete ce ridica necontenit apa clocotitoare din oala de fier. Tocmai atunci ea auzi noi ciocănituri în geamlâcul de la pridvor. Coana Polixeni ieşi grabnic, foarte dispusă şi plină de comunicativitate; credea c-a venit ca de obicei, cocoana Filofteia, care e gata cu bucătăria încă de

la 9 de dimineaţă, pentru a porni apoi în control prin toate gospodăriile vecine.

Dar afară aştepta tot un domn. Un domn, se părea, deşi hainele lui, cum remarcă fatal coana Polixeni, după vizita celuilalt, nu arătau pe nicăieri urmă de maşină de călcat. Curate desigur şi de postav bun, dar cu ele umbla, cu ele parcă dormea. În dreptul genunchilor, două gogoşi enorme de stofă o lămuriră deplin pe coana Polixenia că noul-venit era un nesimţitor.

— Iertaţi, am văzut un bilet în poartă... Aveţi o cameră mobilată...

Şi pe urmă mustăţile blonde, cărunte şi lăsate a oală, nu dovedeau semn bun din parte-i; la vârsta lui nu umblă cineva holtei, după camere mobilate.

— Poftim...

E de-ajuns să te uiţi la mutra lui posomorâtă, ca să-ţi dai seama de la început că trebuie să fie un dugos şi un sanchiu.

El a rămas în cadrul uşii şi de acolo examinează odaia. Se pare că nu-i sociabil deloc, căci doar mormăie pentru sine şi întrebuinţează doar întrebări scurte. Lăsându-l să studieze în voie camera, coana Polixenia şi-aminteşte că domnul Bănică Nisipoiu are o mare stimă pentru oameni de-ăştia care vorbesc puţin, dar dânsa nu-i deloc dispusă să-i împărtăşească părerile. Cu un astfel de ins, Doamne fereşte, dacă ţi-ar fi bărbat, ai muri de urât. De altminteri, domnul Bănică îşi are totdeauna părerile după cursul vântului. Azi îi plac oamenii care vorbesc puţin, mâine vine şi-i povesteşte cu admiraţie nemărginită de vreun avocat, adus de la Palatul de justiţie, care a făcut praf pe domnul Manole, apărătorul obişnuit al judecătoriei din suburbie, „numai aşa, Polixenio, cum mi l-a adus din cuvânt”.

— Mă rog şi care-i preţul? întrebă străinul după ce-a examinat cu de-amănuntul odaia, fără să se fi urnit din prag.

Dar coana Polixenia ştie s-o taie dintr-un cuvânt oamenilor nesuferiţi.

— Trei mii...

— Trei mii? face străinul fără să se mire atât cât s-ar fi aşteptat coana Polixenia. Şi fără a mai adăuga vreun cuvânt porneşte încruntat spre ieşire.

Ea îl urmează mai de aproape, plină de cel mai profund dispreţ. Ia uite ce mitocan, care pleacă înainte, lăsând o femeie să meargă după dânsul!

Şi coana Polixenia îşi aminteşte cu un surâs manierele domnului Mihnea, care va veni după-amiază la rezultat. Contrastul cu ursul ăsta burtos şi cu picioare încovoiate e atât de bătător la ochi, că dumneaei îi aruncă din urmă o căutătură, de profund dezgust, nemulţumită că nu calcă mai repede să iasă odată. E nespus de fericită că i-a făcut-o cu cele trei mii. Oare ce credea moşulicul de el că pe Fundătură află îndată odăi şi cu cinci sute de lei?!...

— Se găsesc în alte părţi şi mai ieftine, dădu ea deodată cu gura, pentru a-i face otrava şi mai amară.

Dar la aceste vorbe străinul se opri în pragul pridvorului şi se întoarse întunecat spre dânsa. Coana Polixenia îşi stăpâni brusc pasul, ce se destinsese firesc şi se retrase într-o parte, cu faţa parcă adumbrită de-o teamă.

— Uite ce, cocoană, se lăsă către notele de jos vocea şi aşa destul de groasă a mitocanului, făcând pe coana Polixenia să tremure de-a binelea. Două mii cinci sute primeşti?

Acest „primeşti” trântit aşa, la singular, cu o voce atât de brutală, fatal trebui să eclipseze în mintea coanei Polixenia lumina, pe care o aprinsese cifra două mii cinci sute. Comparaţia cu domnul Mihnea, Mihnea Băiatu, se impuse iarăşi de la sine şi răspunsul care nu îndrăzni să iasă dintru început din gura dumneaei, de astă dată nu mai pregetă.

— Dacă doriţi, treceţi dumneavoas... treci dumneata după-masă, să întreb şi pe soţul meu...

— După-masă? La cât după-masă?

— După-masă la... şase.

— Bună ziua.

— Bună ziua...

Străinul se grăbi spre ieşire. Coana Polixenia şovăi. Ce făcea? Era nebună? Dacă domnul ăsta găseşte ce caută până după-masă? Pentru un filfizon de calea Victoriei, pierdea o diferenţă de cinci sute de lei! Ce-avea să zică Nisipoiu de toată asta?

Se repezi la poartă din câţiva paşi. Străinul nu dispăruse de pe Fundătură. Începu să strige, disperată.

— Domnule, Domnule...

Străinul se-ntoarse, o măsură de departe cu ochii lui întunecaţi...

— Poftiţi încoa, domnule...

Străinul o privi duşmănos apoi dădu din umeri plictisit; deşi câştigase bucată bună de drum, totuşi vocea lui se auzi clară:

— Ai spus după-masă, vin după-masă.

Şi-i întoarse spatele.

— Ce mitocan, suspină doamna Nisipoiu, trântind poarta. Ducă-se dracului, dac-o găsi în altă parte! Şi urcând neliniştită treapta pridvorului izbucni, într-o adevărată criză de lacrămi.

— Să mă ierte Nisipoiu cu mitocanii lui... Pentru cinci sute de lei n-am cheful să-mi amărăsc zilele... Şi pe urmă măcar de-o găsi el odaie ca a noastră în Fundătură, scânci covârşită de amărăciune.

Apoi trânti cu şi mai multă tărie, uşa bucătăriei. Eu la casa mea, domnule, începu acum să strige unui Nisipoiu nevăzut, am fost învăţată altfel. Pe noi nu ne-a umilit banul. Nu zic, n-am avut averile lui Iov, dar cred că e de ajuns şi casa asta, care, să mă ierţi dumneata, putea să fie şi zestre de căpitan nu numai de grefier... să mă ierţi dumneata...

Dar, aci, glasul coanei Polixenia tăcea ca să lase să se audă în fundul conştiinţei sale un alt glas, neauzibil pentru urechile pisicii şi ale câinelui, ce se ţineau de poala ei, făceau frumos şi o priveau cu ochii smeriţi, exprimându-şi inutil prezenţa prin câte un mieunat scurt sau început de lătrat, căci coana Polixeni tocmai tăia carnea – un glas pe care-l auzea numai ea, aşa cum anahoreţii auzeau din străfundurile pustiei glasul lui Dumnezeu. Iar glasul acesta semăna într-adevăr cu al lui Dumnezeu, tocmai prin blândeţea şi prin înţelepciunea lui împăciuitoare; de fapt era glasul lui Nisipoiu, care se înrădăcinase atât de adânc în memoria coanei Polixenia, că ea îi percepea astfel, în lipsa domnului Bănică, şi timbrul şi surdina aceea de răguşeală, firească unei voci de grefier, care se mai abate şi pe la câte o ţuică înainte de a veni la masă şi mai are, ca tot funcţionarul mic, şi păcatul tutunului pe deasupra: „Tocmai, Polixenia, tocmai” , răsuna acum în urechile ei, acest glas al conştiinţei; „tocmai pentru că e zestrea ta, averea ta, tocmai de aceea e păcat să ne batem joc de ea şi să dăm odaia pe nimic. Gândeşte-te că sunt cinci sute de lei ăia, Polixenio, cărora le-ai dat cu piciorul! Ce nu puteai tu cumpăra, să zicem doar la toaleta ta cu ăle cinci hârtiuţe... ”

Şi coana Polixenia auzi glasul conştiinţei cu timbrul vocii soţului ei, deşi domnu’ Bănică nu cunoştea în realitate altă denumire de găteli femeieşti, decât aceea generică, de zorzoane, enumerând ce ar fi putut lua pentru dânsa numai, în fiecare lună, cu cinci sute de lei.

Atunci începu crâncen s-o muncească mustrările cugetului care se abat asupra sufletului omenesc după fiecare faptă rea. Ea interpretă biblic, cum apucase de la părinţi, cele două vizite de adineauri. Întâi venise ispita cochetă şi cu glas de cântec ademenitor; pe urmă, principiul dur şi aspru al cumpătării de sine, a cărei răsplată Dumnezeu o şi pusese alături, evaluată gata la cinci hârtii de câte

o sută pe lună, adică la o mie de lei pe două luni, ceea ce făcea exact şase mii pe un an întreg.

Şi domnul care personifica virtutea dumnezeiască părea a fi tocmai unul din aceia care caută singurătate şi linişte, şi care, odată acestea găsite, nu mai înţelege să-şi mute cortul la fiecare lună, ca toţi ţiganii de *dumnealor*, de cavaleri d-ăştia, care de multe ori pleacă, uitând chiar să plătească.

Dar Dumnezeu, în marea lui bunătate, văzând calea cea dreaptă, pe care a apucat în sfârşit sufletul coanei Polixenia, îi va trimite înapoi pe cei doi vizitatori şi va şti dumneaei atunci cum să procedeze cu dânşii!

La drept vorbind, Mihnea acela, domnul Mihnea Băiatu ar putea să nu mai vină... Lucrurile ar merge mai uşor aşa... Dar el va veni, mizerabilul, cu ochii aceia de tâlhar.

Şi doamna Polixenia simte un fior cald, pornind din mână, din dreptul unde se sărută mâna de obicei, şi ocolindu-i corpul în toate direcţiile.

Nenorocirea cea mare însă e că domnul celălalt va veni la şase. De ce i-a spus bărânului să vie la şase, aşa dintr-odată, fără să-şi dea seama cum? Cine s-a gândit pentru ea, că domnul de-al doilea trebuie adus ceva mai târziu decât domnul dintâi, decât domnul Mihnea, adică prea târziu...

Cine s-a gândit pentru ea astfel, cu propriul ei cap, că ea un moment n-ar mai sta la îndoială, dacă ar fi să cântăre cu mintea limpede de-acum pe care dintre cele două oferte s-o primească?...

Cine s-a aşezat astfel în gândul ei şi i-a întors voinţa?...

Cocoana Polixenia se miră profund şi nu se dumireşte. Acum, în locul fiorului cald, un fior rece o străbate în sens invers faţă de cel dintâi. Corpul coanei Polixenia se cutremură tot, căci ea crede în necunoscut, în arătări şi în destin.

— Doamne, fie voia ta! zice şi intră în bucătărie, făcându-şi cruce.

Domnul Nisipoiu a venit la masă şi e fometos.

— Polixenio... îi mărturiseşte dânsul în bucătărie, frecându-şi mâinile aţâţat de mirosul făgăduitor al bucatelor. Mi-e o foame, draga mea, de nu te văd înaintea ochilor... Treizeci de procese am strigat de dimineaţă şi mai avem încă pe atâtea după-masă. Dar repede, că mă întorc numaidecât la judecătorie...

— Cum, ai şi după-masă procese? se arată nemulţumită coana Polixeni, cu toate că simţi într-însa o vie senzaţie de uşurare. Vasăzică, după-masă, nu stai acasă?...

Şi dădu zor la mâncări, scuturând tingirile de pe maşină, ca să nu se prindă de fundul vaselor. Tocă repede pătrunjel şi-l răsturnă în supă, apoi se-apucă să aştearnă şervet alb pe colţul mesei lungi (ca oamenii pătrunşi de spiritul sănătos al economiei, mâncau în sufragerie numai când aveau musafiri).

Domnul Nisipoiu îşi frecă mâinile cu şi mai multă putere, văzând graba devotată a soţiei sale şi ascultând, odată cu zăngănitul, aţâţător de acizi stomacali, al farfuriilor, cuvintele ce rostea acum coana Polixeni, cum altele la fel nu-şi prea amintea s-o mai fi auzit vreodată:

— Vai de păcatele şi-ale voastre, bărbaţilor. Munciţi să daţi în brânci şi nimeni nu ţine socoteală de munca voastră. Nicio răsplată ca lumea de nicăieri, nicio bucurie...

— Muncesc pentru tine Polixenio, întrerupse mişcat, cu înţelepciune, domnul Nisipoiu, şi asta e marea mea bucurie.

— Dragul meu, muncind pentru mine, munceşti pentru tine, căci nu se poate să ne închipuim unul fără altul...

Domnul Nisipoiu privi uimit la soţia sa. Aşa vorbe, înalte, hotărât lucru, niciodată nu scăpaseră din guriţa-i conjugală, destul de umblătoare de obicei. Până acum era învăţat să fie primit, oarecum mai repede la masa de prânz, să i se

semnaleze că iar a adus miros de ţuică în casă şi să fie compătimit, că el n-are priceperea lui Vulpache, celălalt grefier, şi chiar a lui Nae, arhivarul, băiatul coanei Filofteia Piscupeasca, „care n-au primit nicio zestre de la nevestele lor (propriu-zis numai primul era însurat) şi cum au făcut, cum au dres, că azi au case proprii, cel dintâi chiar două, una de închiriat întreagă, şi una – jumătate de locuit, iar jumătate tot de închiriat... iar lângă cea rămasă de la tat-său şi-a mai turnat una pe uliţa alăturată.

Mai ales bocitul ăsta pe priceperea neputincioasă a bărbatului ei devenise de nesuferit pentru domnul Bănică... începuse să se repete prea des şi, cum lui nu-i plăcea cearta, nu ştia cum să mănânce mai repede şi să plece mai în grabă, spre creşterea la paroxism a nemulţumirii ei, că nu stă să-i ajute barem la gospodărie, ca măcar aici să facă treabă, dacă la judecătorie stă cu mâinile în sân.

„Să mai baţi şi tu un cui, să mai ungi o uşă, să vezi ce-are cişmeaua de tot ţârâie întruna... ”

Vasăzică până acum coana Polixeni nu cunoştea niciun merit activităţii profesionale a domnului Nisipoiu, şi astăzi încă o schimbare totală, de să te miri şi să nu crezi...

Domnul Bănică, ai cărui ochi se ridicară de pe figura coanei Polixeni în spaţiul bucătăriei, de parcă ar fi urmărit să prindă în aer misterul deliciului acestui miros de bucate, surâse dulce pe sub mustaţa lui blond-căruntă, tăiată scurt, ceva cam umflată şi cam vânătă la vârf.

— Apoi, Polixenio, aceasta-i adevărata recunoştinţă a muncii glăsuieşte el. Nu-mi trebuia recunoştinţa celor mari, care nu va veni niciodată... Aş fi vrut ca barem tu să deschizi ochii. Şi iată că i-ai deschis... Adevărul tot va veni odată la masa asta, mă gândeam. Şi iată că a venit... Pentru că munca de rob, ca munca de rob, asta recunosc, poate mulţi o duc... Dar o muncă, înainte de toate, trebuie să fie...

Şi o lasă să completeze dânsa...

Dar doamna Nisipoiu mestecă în sec negăsind termenul care se oprise în gâtul dumnealui.

— Cu-ra-tă, madam, cu-ra-tă... E, ai băgat în sfârşit de seamă? Ce folos că de-alde Vulpache şi feciorul Filofteiei strâng averi... Ăla nu e ban curat, draga mea, coborî el vocea...

Şi tăind calm aerul cu mâna de mai multe ori:

— Eu, niciodată, madam... la mine nu s-a pomenit... aşa ceva...

Domnul Nisipoiu se feri să spună pe nume acelui „aşa ceva”... Dar din tonul misterios şi scoborât pe care-l întrebuinţase reieşea că trebuie să fie tare grav şi urât ceea ce voia să spună.

Însă doamna Nisipoiu pricepea şi asta i-era de-ajuns. Căci trăgându-l de gât în jos, ea îi aduse fruntea lui lângă fruntea ei, încurajându-l:

— Lasă să munceşti tu aşa cum munceşti... şi să se procopsească alţii... Mie nu-mi trebuie în casă bani blestemaţi... La mine, la noi acasă, la părinţi, nu banii au făcut pe om... Să trăieşti tu şi să munceşti cinstit... Şi-o vom scoate noi la căpătăi... Aoleo, *à propos...* s-a prezentat... unul... un chiriaş... un... domn... un domn, da... tânăr..., dar nu dă mai mult ca două mii... şi...

— Şi...

— Şi...

— Vrea să ia... pentru cameră, nu...?

— Desigur... dar vream să spun, ce zici...? Vine la cinci să ia răspunsul...

— Bine ai făcut că i-ai spus să vie după-masă... Eu zic să i-o dăm... chiriile se scumpesc, e drept... Dar cine ştie cât mai rămânem cu camera goală...

— Vasăzică i-o dăm... numai că parcă e un făcut... cum o dai mai ieftin... cum te pomeneşti cu altul că oferă mai mult...

— Eah... aşa n-o mai tocmim nici până la anul. Dă-i-o! Chiar mă şi gândeam să-ţi spui s-o laşi la nevoie şi până la două mii... Aşa că dacă vine nu

mai sta pe gânduri. Numai să nu fi găsit în altă parte, până după-masă...

— A, nu, vine sigur... vreau să zic, cu două mii, unde mai găseşte el chilipirul ăsta... camera i-a plăcut numaidecât...

— Atunci e bine... Taci c-o aranjarăm şi p-asta... De trei săptămâni sta odaia goală şi parcă mă apăsa pe suflet... În sfârşit, astăzi s-au lămurit toate... Trebuie să scriem cu roşu în calendar... cade din când în când şi aşa câte-o zi bună pe capul omului. Haide, vino să te pup... că de trei ani nu mai ştiu ce e aia...

Şi coana Polixeni îşi lăsă gura sub apăsarea cu vag parfum de ţuică a mustăţilor şi a buzelor conului Bănică, potrivind de pe acum în gând vocea cu care va răspunde vizitatorului morocănos de la ora şase: „S-a dat, domnule!... ”

Domnul Bănică Nisipoiu strângea dosarele pe îndelete după ieşirea domnului judecător. Împricinaţii rămaşi în sală care n-auziseră sau nu înţeleseseră hotărârea judecătorului, or nu le venea să-şi creadă urechilor, se apropiau de bară şi mai întrebau încă o dată pe domnul grefier.

— A, dumneata eşti domnul Macriveanu? îşi amintea domnul Bănică.

— Nu, Acrivescu...

— Or aşa... Respins acţiunea cu 1 000 de lei cheltuieli de judecată.

— V-aş ruga să vă uitaţi în dosar...

— Ce să mă uit? N-ai acţionat dumneata pentru mutarea gardului? turburare de posesie, nu? Acţiunea nefondată, martorii nu ştiu, lipsă de probe, respinge...

Şi domnul Bănică rostea acest „respinge” de parcă justiţia s-ar fi pronunţat a doua oară, cu o solemnitate în glas de care domnul judecător era cu totul departe. Lua dosarele sub braţ şi pornea cu pas majestuos de magistrat, aruncând împricinatului, care, legat de ultima nădejde, tot se

mai încăpăţâna să-l roage ca să deschidă dosarul, ultima speranţă:

— Apel în termen de zece zile la tribunal.

— Cu toate astea, dacă nu vă supăraţi, parcă eu am auzit altfel.

— Termenul curge de la pronunţare...

— Martorii au spus toţi cum trebuia... Cred că am avut martori destul de buni...

— Martorii dumitale ar fi fost buni în servitute, nu în posesorie... Dar poţi să faci acţiune nouă şi să *abandonezi* posesoria...

Şi domnul Bănică trece înainte, mândru că Acrivescu n-a înţeles nimic.

În privinţa asta dumnealui are ideile sale. Justiţia nu trebuie înţeleasă de toţi proştii, ea nu poate fi – cum se exprima dânsul – decât „oficiul unei elite supreme”. Mi se pare că domnul Bănică Nisipoiu văzuse vorbele astea undeva într-o prefaţă de carte, deschisă lângă vreo servietă de avocat, şi-l impresionaseră profund. La început îi plăcuseră numai de dragul pronunţării: „oficiul unei elite supreme”. Atunci le rostea foarte des, mai cu seamă la cârciumă, uneori numai în gând, ca să nu le uite ordinea.

După ce le prinsese sensul le exprima numai la nevoie, ca o mândrie. Desigur că doamnei Nisipoiu i le spusese de cele mai multe ori, dar doamna Nisipoiu îşi bătea joc de astfel de cimilituri şi da să se înţeleagă că ar fi preferat de bărbat pe unul ca Vulpache, celălalt grefier al Judecătoriei. Ce înţelegea coana Polixenia de „misiunea justiţiei pe pământ”? Ea observa lucrurile sub „unghiul de vedere al lucrativităţii”.

Domnul Bănică era însă un temperament opus. Când dumnealui regreta că n-a învăţat carte, n-o făcea decât de dragul învăţăturii în sine. Ar fi putut descifra orice tratat periodic i-ar fi intrat în mână, fie românesc, fie franţuzesc, şi termenii latineşti n-ar mai fi rămas secret pentru dânsul.

Astfel dumnealui ofta uneori, în rarele lui clipe de destăinuire a inimii, care coincideau de obicei cu al cincilea or al şaselea ciocănaş de ţuică de prună or al patrulea de rachiu de drojdie, la bodega domnului Tancu, de lângă judecătorie, sau în cârciuma lui Tănăsache, din Fundătură:

— Ah, dacă aş fi învăţat eu unul *Facultatea*, aş fi dat nişte hotărâri de să se ducă pomina. Eu, mă, nu m-aş fi lăsat să mă mănânce viermii la judecătorie... he, he... cine ştie unde aş fi fost acum...

Aci se oprea ferindu-se să precizeze unde băteau gândurile sale, însă dacă i s-ar fi putut zări drept în miezul cugetului, s-ar fi văzut că domnul Bănică nu pregeta să se gândească chiar cât se poate de sus. Pentru că Nisipoiu avea multe motive să se bucure de o mare încredere în puterile lui. El era convins că fiecare grad în magistratură l-ar fi obţinut cu mult înaintea celorlalţi colegi, tocmai pentru că nu s-ar fi fost folosit de protecţii şi favoruri, ci ar fi atras luarea-aminte asupră-i numai prin pasiunea fără seamăn ce o avea de ştiinţa legilor şi prin dreptatea neclintită, singura de care s-ar fi slujit la darea hotărârilor...

— Trebuie să fii nebun, îl aducea la realitate Vulpache mângâindu-şi caierele lungi ale mustăţilor, ale căror vârfuri se încolăceau tocmai sub urechi, dacă îţi închipui tu că poţi înainta în ţara românească fără să faci hatâr la politică. Ba eu, băiete, dacă aş fi învăţat carte ştiu că aş fi fost avocat...

Nisipoiu se aştepta la această preferinţă a colegului său, pe care ştia că nu l-a devorat nicicând altă patimă decât a banului. De aceea Vulpache n-a tresărit vreodată auzind o frumoasă maximă juridică. Pentru el magistratul nu e însemnat decât pentru că e mai mare şi poate da ordine; iar valoarea avocaţilor era cântărită după câştig.

Cât priveşte pe Piscupescu, băiatul Filofteiei, arhivarul, pentru acesta nici nu exista măcar *optativul* ori *condiţionalul.* El privea cu compătimire pe cei doi bătrânei, cum le spunea, făcându-şi planuri seci, ce-ar fi fost, dacă ar fi fost...

— Tu eşti *modul indicativ* în sine, îi striga Nisipoiu, ale cărui cunoştinţe din clasele primare şi din cele două clase de gimnaziu, câte putuse urma, se păstrau intacte.

— *Vindicativ*, nevindicativ, să mă văd eu odată portărel şi lasă... O să vedeţi dumneavoastră...

În grefă, domnul Nisipoiu găseşte ca de obicei pe Vulpache, şoptind ceva misterios şi asigurător la urechea unui cetăţean, care-l ascultă admirativ şi surâzător, subliniindu-i uneori vorbele cu aplecări convinse din cap. Câteodată Vulpache face un pas îndărăt, deschizându-şi larg mâinile în lături, zburlindu-şi mustăţile zdravene şi privindu-şi crunt partenerul pe sub stuful sprâncenelor. Apoi figura i se îndulceşte brusc, şi-o apropie iar de convorbitorul din ce în ce mai uimit şi mai încântat, şi începe din nou şopăcăitul la ureche.

Uşa dinspre arhivă e zvârlită deodată de părete.

Acolo Piscupescu, vlăjgan înalt şi zdravăn, asigură la fel pe-un alt împricinat, apucă repede o hârtie şi face la moment o socoteală, din câteva trăsături sigure cu condeiul, luat de la ureche. Întinde hârtia convorbitorului apoi se apleacă adânc preocupat pe maldărul de dosare.

— Mi-ai adus, mă, pe Herşcovici Herşcu, o *mie doi sute unşpce pă doizecipatru*, răcneşte el la un băieţaş tuns chilug, dintre practicanţii care, copii, flăcăi ori vârstnici, îşi au fiecare, lângă mesele lor, clientul respectiv, pe care-l îndrumează cu ample explicaţii şi cu note de plată la moment întocmite cu condeiul de după ureche, pe drumul spinos şi viclean al procedurii.

— Herşcovici Herşcu nu se găseşte! răspunde întrebatul cu glas de şcoală primară, în care

mijeşte revolta surdă a asupritului, că a fost întrerupt tocmai în partea cea mai patetică a cuvântării către împricinatul dinainte, premergătoare redactării fiţuicii cu socoteala.

— Caută-l la 23 ori la 25, zăpăcitule! L-aţi pus la an greşit. Hai, mişcă repede că-ţi rup picioarele! strigă Piscupescu, pentru a învedera tuturor de faţă, străini de cancelarie şi mai cu seamă clientului propriu, rangul şi autoritatea sa asupra subalternilor de la mesele dimprejur, cu tarif din ce în ce mai ieftin, potrivit cu vârsta şi implicit, de bună seamă, cu priceperea şi vechimea.

Dar băiatul, acum odăiaş, în orele de şedinţă aprod, revine după câteva minute cu ochi sperioşi, cu buza lăsată în jos, ca un şcolar prins cu tema nescrisă.

— Nu e nici la 23, nici la 25... abia apucă să zică.

— Ce faace! răcneşte domnul arhivar bulbucând ochii cu vădită exagerare. Mi-aţi pierdut dosarul, ticăloşilor! În două minute să am dosarul pe masă, altfel *se interzice* toate lucrările pentru *particolari...* Haid, executarea! răcneşte el milităreşte, făcând cu ochiul celui din faţa sa, în semn de asigurare că ameninţarea nu se referă şi la dânsul.

Particolarii se uită cu nelinişte la domnul arhivar, dar atunci se aude glasul tihnit al lui Marin, cel mai în vârstă dintre practicanţi.

— Caută-l bine, Nae, c-o fi la tine pe masă, oi fi numărat două dintr-odată, ori s-o fi amestecat cu dosarele în lucru...

Cuvintele lui Marin au restabilit astfel situaţia. Adresatul pe nume către autoritarul domn arhivar şi tutuirea dumisale de către un simplu scriitor de masă comună şi fără aparenţă apreciabilă au arătat particularilor din sală că Nae Piscupescu nu-i chiar o autoritate tocmai-tocmai absolută şi exclusivă.

Dar domnul arhivar trebuie să-şi ridice iarăşi acţiunile importanţei sale, fie chiar şi într-o măsură

mai restrânsă.

De aceea dânsul nu-i răspunde lui Marin, ci răcneşte din nou la băieţaş:

— Ei, s-a găsit? Nu-l văd pe masa mea, în două minute să se găsească.

Numai că atunci se ridică de alături, ca un acord de contrabas, glasul care pune toate lucrurile la locul lor, al lui Vulpache.

— Hei, gura acolo... Ce va să zică scandalul ăsta... Asta e judecătorie ori ce dracu e?

Dar între timp micul odăiaş s-a apropiat tiptil pe la spatele arhivarului, iar ochii ageri şi copilăreşti au început să umble ca veveriţele prin răvăşala de dosare şi registre îngrămădite pe masa acestuia. Deodată mâna lui subţirică se repede ca o săgeată pe sub braţul voinic al lui Piscupescu şi, dintr-o smucitură, a şi tras dintr-un opis vechi dosarul căutat.

— 1211/24 Herşcovici Herşcu, distrugere şi lovire, uite-l *domne*, pe masă la dumneata, ce mai faci gură, vibrează fragedă, plângătoare şi plină de satisfacţie în acelaşi timp vocea copilului. Şi mai zici că noi l-am pier...

Ultimul cuvânt îi îngheaţă pe buze căci în prag a apărut statura puternică şi mutra întunecată a lui Vulpache.

— Tot tu, mă, cu gura mare! scrâşneşte el la băiatul îngheţat. Am să-ţi rup urechile, ticălosule. Haid, ieşi afară, măgarule...

— Da ce, domne? începu să plângă băiatul... Mă înjură că i-am pierdut dosaru şi dosaru la ’mnealui pe masă...

— Ieşi, când ţi-am zis o dată! urlă cu vocea de tunet domnul grefier Vulpache, de zornăie geamurile şi începe să vibreze firetul becului din tavan.

Şi înainte ca băiatul, mai mult aruncat de această descleştare de uragan, să apuce clanţa, domnul grefier Vulpache i-a tăiat drumul dintr-o săritură şi l-a apucat de ceafă. Se aud câteva

plescăituri îndesate pe pielea pistriţă a capului tuns, subliniate de mustrarea sacadată a funcţionarului dreptăţii:

— Asta e judecătorie, ori ce, mama ta, mai e... Asta e local de... de... de... justiţie, sau ce mama lui mai e...

Şi pedeapsa inexorabilă a justiţiei ultragiate mai răsună de câteva ori pe sonora cutie craniană a micului ei emul.

În cele două cancelarii s-a lăsat acum linişte de moarte.

Fără să intervină, domnul Nisipoiu surâde scârbit de întreaga împrejurare: el ştie că toată această întrecere de puteri nu-şi are obârşia atât în vanitatea celor mari – ceea ce încă ar mai fi fost de iertat – şi cu atât mai puţin în trebuinţa de restabilire, chiar cu o mică jertfă – socoate dumnealui cu toată convingerea – a autorităţii desăvârşite, tulburate de-un ţânc obraznic ori inconştient. Dar aci, se vede bine, nu e altceva decât nevoia aprigă a concurenţei băneşti.

Şi pentru a-şi arăta dezaprobarea, încuie calm cutiile biroului şi plecă fără niciun bună seara la ţuica de prună a domnului Tancu.

Din colţul lui, ţâncul, al cărui client se subtilizase, arunca furişe priviri încruntate celor rămaşi şi reţinuta-i frământare trăda micul lui cuget în proces de asimilare a învăţăturii celei noi, pe care o va trece mai departe, când va putea la rându-i, să-şi încolăcească mustăţile până sub urechi.

În seara asta, d. grefier Nisipoiu nu zăbovi mult prin oraş, curios să-şi vadă studentul. Îl găsi nu numai deplin instalat în odaia mobilată, dar ca şi când ar fi fost de-al casei de nu se ţine minte, în chiar plina posesie a grădiniţei. Mihnea Băiatu stătea sub teiul cel bătrân şi, în semiobscurul pe care-l făcea umbra serii cu lumina felinarului de pe stradă şi cu razele ce răzbăteau din casă, lăsa să-i umble agale mâna pe strunele unei mandoline.

La apariţia de matahală a staturii domnului Nisipoiu, căruia noaptea îi da proporţii şi mai respectabile, mandolina mai suspină de două ori şi tăcu. Domnul Bănică se opri şi-l ţinti prin întunericul diluat: nu prinse însă decât mişcări şi forme vagi – şi luciul puternic a doi ochi de pisică, fixându-l statornic şi pătrunzător.

Domnul Bănică voi să înainteze prietenos, dar o sfială parcă, nedesluşită, îl mai ţinu câteva clipe locului, înainte de a se hotărî definitiv. Dar atunci fixitatea celor doi ochi de pisică se pierdu, arzând şi mai mistuitor în emanaţiile lor fosforice, într-o lumină răutăcioasă de satisfacţie şi de biruinţă de parcă puterea lor necunoscută ar fi şi prins în micile obiective, ezitarea interioară, de animal uriaş pus de la început în respect de îmblânzitor, a bine dezvoltatului domn Nisipoiu.

Scăpat de licărul acela de fosfor, domnul Bănică înaintă un pas, în vreme ce forma mobilă de sub nuc se apropie de dânsul, flexibilă şi parcă alunecând.

— Dacă nu mă înşel, domnul proprietar Nisipoiu, se auzi o voce prietenoasă şi cântătoare.

— El însuşi! Domnul...?

— Mihnea Băiatu, doctorand, se prezentă domnului proprietar, domnul chiriaş.

— A, urmaţi Medicina dumneavoastră?

— Nu, Dreptul... doctorand în Drept...

— Ah, urmaţi Dreptul dumneavoastră... aha... ştiţi că-mi pare bine... Aha, asta e bună... de mult doream să am chiriaş un student la Drept...

Mihnea Băiatu zâmbi fericit că a putut, involuntar, să aducă o astfel de plăcere proprietarului său.

— Vasăzică la Drept, bun, bun... Cea mai frumoasă ştiinţă, domnule, Dreptul, îşi mărturisi entuziasmul pentru acest studiu domnul Nisipoiu... Cred, se grăbi să adauge apoi numaidecât, cu modestie. Asta e umila mea părere... Pentru că e ştiinţa dreptăţii şi eu nu cred să fie ceva mai greu,

dar şi ceva mai nobil, decât a învăţa meşteşugul după care să dai dreptate la oameni. După ce umblă oamenii, domnule, mai lacomi, ca după dreptate? Şi ce-i întărâtă mai mult, domnule, şi ce-i face să devie fiare sălbatice, ca lipsa de dreptate?

Mihnea Băiatu consideră cu îngrijorare entuziasmul grefierului. Cu puţin înainte, când îl asistase la depunerea bagajelor, doamna Nisipoiu, plină de vervă, îi destăinuise slujba soţului ei. Şi Băiatu, văzând această izbucnire de lirism juridic, tocmai gândea:

„Să ştii că tipul e-n stare să-mi puie vreo întrebare din Civil... ”

Însă Băiatu nu era tocmai omul care să se lase la discreţia situaţiilor dificile. Aşa că, amintindu-şi lecţia de deschidere a profesorului Tanoviceanu, pe care o audiase exact în toamna anului 1915, constată că entuziasmul actual al grefierului nu se deosebea de entuziasmul răposatului penalist, decât prin termenii pe care-i întrebuinţa fiecare.

— Ştiinţele pure, domnule, se apucă tam-nesam Băiatu să rezume acel memorabil curs de deschidere (el asistase la începutul lungii sale cariere de student antebelic, credincios, la toate cursurile de deschidere; şi dacă, bunăoară la Penal, nu continuase, în afară de vreo două fericite excepţii, să audieze şi restul prelegerilor, aceasta se întâmplase nu pentru că Dreptul Penal n-ar fi fost pentru el o ştiinţă atractivă – dimpotrivă i se părea cel mai digerabil din toate cursurile de Drept, plăcut şi interesant la citit –, însă bătrânul Tanoviceanu avea neplăcutul obicei de a-şi fixa ora de curs tocmai între opt şi nouă dimineaţa, ceea ce era pur şi simplu excesiv, pentru un tânăr student cu o atât de intensă viaţă nocturnă), ştiinţele pure, domnule, repetă el pentru a avea timp să-şi scruteze memoria, ca matematicile, fizica, chimia etc..., lămuri pe grefier, îşi propun să descopere adevărul; artele şi ştiinţele în legătură îşi propun să descopere şi să fixeze în legi frumosul,

pe când Dreptul, *domnilor*, îşi propune să realizeze cea mai nobilă dintre revendicările spiritului omenesc: dreptate, domnilor...

Când îl auzi, pronunţând pentru a doua oară pluralul „domnilor”, domnul Nisipoiu se uită în lături să vadă dacă nu se mai ivise cineva lângă dânsul, fără să bage de seamă.

Dar nu, tânărul ăsta vorbea aşa pentru că vorbea ca din carte, trebui să conchidă, luat de şuvoiul violent al unei admiraţii desăvârşite, care creştea pe măsura debitului verbal al tânărului chiriaş. La fel cum vorbesc avocaţii mari când descind de la Palatul de justiţie la umila lui judecătorie şi, de bună seamă, aşa cum vor fi vorbind profesorii de pe catedrele universitare.

Tânărul ăsta, îl privi el cu toata simpatia de care era capabil, de bună seamă că era un ahtiat atât după cursurile lui de la facultate, cât mai ales după marile procese şi după pledoariile celebre la Palat, exact cum ar fi fost şi el – aci domnul Nisipoiu oftă –, dacă ar fi avut norocul să-l aducă pe lume o pereche de părinţi mai cu stare. O, Doamne, cum s-ar fi înghemuit atunci la procesele cele mari, cum s-ar fi postat din timp la uşă ca să apuce loc bun, cum s-ar fi împrietenit cu toţi aprozii, adică, în cazul acela, cum ar fi cinstit pe toţi aprozii Palatului, ca să le câştige simpatia şi să-i dea drumul în sală, chiar când publicul ar fi fost poftit cu invitaţii personale!

În timpul acestei adânci reflecţii, Mihnea Băiatu, care tocmai făcea o meritată pauză, profită de ocazie pentru a întreprinde o fugară revistă a chestiunilor care-i erau mai familiare din întreaga materie a Dreptului, ca să-şi dea seama către care ţărmuri să vireze brusc conversaţia, în cazul când matahala asta cu capul cât o baniţă – numai bun de susţinut două coarne crengoase de cerb – ar avea fantezie să-l încolţească cu cine ştie ce obscură şi stupidă chichiţă de judecătorie de ocol. Metoda asta o mai întrebuinţase el – nu-i vorbă, fără succes

– la mai multe din numeroasele tentative de examene la care se hazardase în van, în cei unsprezece ani număraţi, de când obţinuse, la ghişeul secretariatului, mult dorita, pe vremea aceea, carte de student.

Astfel, întrebat la Dreptul roman să spună ceva despre *traditio*, el care cunoştea bine – şi acum şi-o mai aduce aminte – *mancipatio*, începuse: „*Traditio* nu-i ca *mancipatio*, unde părţile aduc cinci martori, un *antestatus* şi o balanţă... ”

Şi plin de siguranţă se apucase să descrie *mancipatio*. Profeso-rul l-a lăsat, resemnat, să sfârşească, după ce i-a atras de mai multe ori luarea-aminte că e în afară de subiect. Când a terminat, chiar l-a felicitat: „Bun, perfect, dar acum să vedem ce e cu *traditio*. ”

Nu fără a roşi, acum aproape imperceptibil, Mihnea îşi aminteşte cum mai aplicase metoda asta şi profesorului seriei de studenţi din anul următor, la care nădăjduia să aibă mai mult noroc. Acesta l-a întrebat despre *fideicomisul* la romani. Băiatu, care nu era edificat nici măcar asupra termenului, a înghiţit puţin în sec şi a început cu glasul ferm şi cu siguranţa care-l caracteriza în toate împrejurările: „*Fideicomisul* nu-i ca *mancipatio*, care era modul de dobândire cel mai uzitat la romani... ” Pesemne însă că *fideicomisul* era pe vremea aceea atât de îndepărtat şi atât de fără legătură cu *mancipatio*, că pe domnul profesor l-a apucat un râs nervos care s-a comunicat până şi figurilor când mai albe ca varul, când mai funebre ca ceara ale studenţilor, de parcă erau aşezaţi nu în bănci, ci pe un scaun electric colectiv.

Mihnea Băiatu a râs şi el, aparent, cu multă poftă şi a trecut înapoi în bancă, fluturând pe buze ca un steguleţ de biruinţă, un zâmbet şiret şi batjocoritor, ştiind bine că această cădere cu zgomot îi aduce concomitent simpatia colegilor, care admiră pe îndrăzneţi şi chiar – pentru isprăvi mai de seamă – le dă proporţii de personaje

legendare: „Măi, a fost odată unu, la examenul lui... ”

Astfel că Băiatu a ştiut atunci *să cadă*, ca unul din eroii de demult, care ştiau să moară cântând, râzând sau bătându-şi joc de călăi, ori de tiranii care-i trimiteau la moarte. O mai mare glorie ca asta numai reuşitul la examen ar mai fi întrecut-o!...

Dar atunci avea de furcă cu profesorii universitari, oameni savanţi şi obişnuiţi cu trucurile mult imaginativului tineret. Acuma însă, simţea că-l va lăsa cu gura căscată pe acest biet grefier, cu competenţa lui juridică...

Revăzu deci în minte – în timp ce domnul Nisipoiu se necăjea să întărească unul din picioarele băncii de sub tei cu un ţăruş – toate domeniile în care se simţea tare. Mai întâi părţile introductive ale tuturor ramurilor Dreptului: *Ce este Dreptul? Locul Dreptului între ştiinţe... Deosebirea între Forţă şi Drept...* Pe urmă desigur: *mancipatio*, a cărei descriere amănunţită, cu pronunţarea în latineşte a cuvintelor sacramentale, va ului într-atâta pe acest biet jălbar de judecătorie, încât mai l-ar face să creadă că are în faţa lui chiar pe domnul Longinescu, de la facultate, în persoană.

Va fi ceva cu totul savant, pentru acest umil grefier pus pe gânduri, să-i demonstreze că a şti Dreptul roman e ca şi cum ai fi descoperit o cheie cu care poţi descuia orice problemă, cât de încurcată din Dreptul actual.

Astfel... astfel... astfel...

Ei drăcia dracului!

Astfel...

Cum, nenişorule, adică n-are el idee de o cât de infimă părticică a nesfârşitului Drept civil... Din cursul domnului Nolică Antonescu...?

Ah, da... Poftim: Căutarea paternităţii interzisă, poftim, poftim. Scandalul public, lumina în care ar fi pusă familia, fundamentul societăţii... Şi bate

zdravăn la fundament... Pe urmă... Jurisprudenţa a variat... Se poate acţiona în daune de către mama abandonată... Poftim, poftim... Alta, să vedem!... Tot din cursul ăla... Aha, da: *En fait de meubles, possession vaut titre*, a ha, ha, a ha, ha!... Ori cum venea asta?... Mobilele, vasăzică e suficient să le ai în mână... şi s-au prescris... pe când la imobile e prescripţia *decenală*,... iată un termen!... sau prescripţia de 30 ani, *longa praescriptio*... Romanii, *domnilor*, mai cunoşteau *longissima praescriptio*, de cincizeci de ani... Bun, vasăzică încă o chestie!...

Şi asta în Civil... Dar Penalul?... Mai întâi istoricul şi filosofia... adică Lombrozo, tipul criminal, vizita la închisoare, criminalii puşi pe două rânduri: Lombrozo trece şi citeşte după mutra fiecăruia care ce crimă a săvârşit... tata Lombrozo să trăiască!... Pe urmă Enrico Ferri, care aplică metoda în literatură... Astfel nebunia lui Hamlet... Forme de nebunie epileptică... A, dar poate nu ştiţi ce e cu Hamlet... O!... O!!!... poveste lungă... îmi daţi voie...

Şi iată partea teoretică... Acum partea practică... Să zicem legitima apărare... în sfârşit, toate scuzele legale (Băiatu avea o deosebită slăbiciune pentru orice fel de scuze).

Pe urmă ce ar mai veni... Domnul Nisipoiu, care între timp îşi isprăvise treaba, contempla cu respect pe tânărul convorbitor pierdut în adânci meditaţii, cugetând la rându-i, şi mai amărât de soarta lui, că lipsa unei învăţături universitare nu numai că împiedică drumul spre situaţii mai înalte, dar chiar te face să înţelegi lucrurile prea din scurt, prea la vârful nasului şi nu să le îmbrăţişezi dintr-odată, privindu-le din înălţimea teoriilor, ca acest student fericit.

— La noi, la judecătorie, îmgăimă el cu smerenie, afacerile penale sunt de puţină importanţă. Furturi, bătăi, insulte, distrugeri... Însă în Civil se prezintă uneori chestii foarte încurcate...

— Sunt încurcate pentru că au deviat mult de la adevărata albie a Dreptului roman, care a fost *jus civile quiritium*, declară impozant Mihnea Băiatu.

— Dar tocmai pentru că au ajuns aşa încurcate, e o plăcere să le descurci... să asişti la chipul cum ştiu să le descurce avocaţi iscusiţi, completă Nisipoiu modest...

— Dreptul nu trebuie să fie încurcat, grăi cu înţelepciune Mihnea Băiatu. Idealul e să ai legi, care să cuprindă toate dezlegările gata scrise. Aşa era la romani. La ei, desigur Dreptul era mai simplificat pentru că şi nevoile vieţii erau mai simple. Însă Dreptul la ei era categoric. Magistratul nu mai era nevoit să oscileze de colo până colo şi să dibuiască în necunoscut. De exemplu: *mancipatio*. Asta era un mod de transmitere a proprietăţii unor lucruri sacre numite *res mancipi*, a căror transmitere era interzisă. Dar îmi vei zice dumneata: „Bine, domnule, dacă transmiterea lor era interzisă, cum se mai puteau transmite?" Apoi îţi voi răspunde numaidecât: aici era meşteşugul! Aşadar veneau vânzătorul şi cumpărătorul într-o piaţă unde aduceau cinci martori, un *antestatus*, adică şeful lor, şi o balanţă. Şi aduceau şi sclavul, ori boul, ori berbecul, care trebuiau vândute. Iar dacă se vindea pământ, aduceau un bulgăre din pământul acela. Cumpărătorul punea mâna pe om ori pe lucrul de vânzare şi rostea formula consacrată: *Hunc ego hominem ex jure Quiritium meum esse aio, isque mihi emptus est hoc aere aeneaque libra...* (Şi era o măreţie să auzi pe Băiatu glăsuind latineşte.) Adică: „Robul este al meu şi l-am cumpărat cu banii şi cu balanţa asta". Înţelegi dumneata? Aşa zicea cumpărătorul faţă de martori, iar vânzătorul tăcea. Asta se chema o *confessio in jure*, adică neîmpotrivindu-se, tăcând, lăsa să se creadă că este aşa cum spunea cumpărătorul. Atunci *antestatus* lovea cu un drug de aramă de cântar, asta în amintirea vremurilor când nu erau bani rotunzi şi

vânzările se făceau cu drugi de aramă, de argint, de bronz, care nefiind marcaţi trebuiau cântăriţi...

Băiatu se opri puţin ca să legumească şi mai bine efectul pe care acest curs de Drept Roman îl făcuse asupra domnului Nisipoiu. Efectul era într-adevăr incomparabil. Razele de lumină care scăpau din casă prin geamlâcul pridvorului îşi dăduseră toate întâlnire în ochii grefierului de judecătorie, reflectându-se în ei ca jocul unei comori descoperite pe neaşteptate.

„Se poate să mai existe oameni atât de naivi, ca la o vârsta ca a acestuia să se îmbete de astfel de istorioare?" se întrebă cu gravitate şi cu sincer interes Mihnea Băiatu. „Eu n-aş fi crezut-o... "

Şi continuă hotărât să dea lovitura de graţie:

— Precum ţi-am spus, la începutul începuturilor, în schimbul lucrurilor, se dau de vânzare drugi de metal. Pe drugii ăştia erau desemnate capete de boi, ori de bouri, iar dacă drugii erau mai mici, chiar capete de oaie. De ce? mă vei întreba. Pentru că şi mai înainte de acest sistem monetar, domnule, adică înainte de drugi, măsura vânzărilor erau vitele. Pământ, sare, grâu, fân, bărbaţi, femei, copii, sclavi se vindeau contra capete de vită. Un om mai tânăr costa 4 boi – afirmă el cu toată siguranţa – ori 4x4, şaisprezece berbeci sau ţapi, ori de 2x16... treizeci şi doi, treizeci şi două de oi. În vaci, *ne afirmă izvoarele noastre*, calculul s-ar fi făcut 4x2 = opt vaci... Dar regula nu e fixă. Aci sunt mari controverse între savanţi: Girard, Gaston May, Momsen sunt de-o părere... Savigny, Ihering... î... Laurent, Mourlon, Planiol sunt de altă părere...

— Planiol! tresări plin de admiraţie grefierul, căruia acest nume i-era familiar, din crâncenile pledoarii ale avocaţilor la bara judecătoriei, când se dau bătăliile în fond...

— Daa, şi Planiol! confirmă cu aplombul obişnuit Mihnea Băiatu, puţin plictisit că, în graba de cunoscător cu care trebuise să dea iama printre

savanţi, ori numai simpli autori de manuale universitare, nimerise şi câţiva civilişti. Planiol, înainte de a fi civilistul pe care-l ştii, era un romanist de mâna întâi...

— Tocmai, vream să spun, cât de mari trebuie să fie oamenii ăştia – îşi dădu modest cu părerea domnul Nisipoiu –, cât de plini de înţelepciune, dacă ei nu se mulţumesc numai cu ceea ce este astăzi, dar merg cu mintea până-n fundurile trecutului.

— Ei, şi vrei să ştii dumneata, în fundurile trecutului, cum foarte pitoresc le numeşti, cum se făceau transmisiunile de bunuri, domnule? Înainte de a se întrebuinţa vitele ca monedă? *Trocul*, domnule – exclamă Băiatu, nu fără o uşoară nuanţă de dispreţ în ton, pentru a umili complet pe acest ignorant, tăindu-i pofta pe viitor de alte incursiuni în domeniul cunoştinţelor sale –, trocul, domnule, adică schimbul în natură. Dar cu asta intrăm într-un alt domeniu al ştiinţelor pozitive, intrăm în economia politică şi-n ştiinţele sociologice, domnule, unde s-a ilustrat un Malthus, Adam Smidth, Lassale, cu legea de aramă, şi *căsătorit cu o românca,* şi autorul actual, cel mai mare dintre toţi, *André Gide*, dragă domnule! îl privi el cu infinită milă. Dai un peşte pe-o varză, un dovleac pe-un pepene, un copil pe-un ciur de mălai, de unde vine şi povestea... căci îmi închipui că vei fi auzit şi dumneata – răsună glasul lui a uşoară batjocură – că pe vremurile acelea comerţul de oameni era în floare... O femeie tânără şi frumuşică costa cinci iepe sirepe... dar despre asta în ora vii... vreau să zic altă dată, încheie el brusc cursul, gândind cu mulţumire ce orizont vast se deschide dinainte-i abordând la vreo încolţire, capitolul sclavilor.

Ai material... să tot brodezi pe el cinci-şase prelegeri pentru acest grefier curios şi iscoditor, pe care ignoranţa nu pare să-l umilească, la fel cu acei indivizi cărora nu le e ruşine de propria sărăcie.

— Bună seara, domnule grefier, făcu zorit Mihnea Băiatu, îndreptându-se spre casă.

Dar domnul Nisipoiu, literalmente fascinat, se urni după dânsul ca după o remorcă, cu ochii plini de luciul nesăţios al mulţumirii.

— Minunate lucruri se cuprind în cărţi. Ori cum aţi spus că se numea vânzarea aceea la... pe vremea lui Traian când...

Noroc că din prag tocmai intervenea doamna Nisipoiu care, după ce aruncă în treacăt un zâmbet de aleasă politeţe tânărului student, se încruntă spre domnul Bănică.

— Dar nu mai vii la masă, domnule?!... Lasă pe domnul, dânsul are de citit... Dânsul e tânăr, are alte *aspiraţii.* Şi întorcându-se din nou spre Băiatu, care tocmai se apropiase, îi făcu loc, cerându-i scuze pentru un bărbat aşa de vorbăreţ: Aşa e el... Ştiţi... Cred că nu v-a plictisit prea mult...

Mihnea Băiatu e satisfăcut. Examinează mulţumit mobilele din odaie, se apropie de una din ferestrele ce dau în stradă, pe care o deschide şi o închide la loc, şi e fericit aproape că fereasta nu scârţâie şi se închide aşa uşor. Apoi se aşază pe marginea patului şi reflectează. Potrivit normelor ce-şi impusese, astăzi se arătase iarăşi, prin modul neglijent cu care înmânase proprietăresei întreaga chirie, cu adevărat un chiriaş care n-a ştiut niciodată ce va să zică o datorie pentru locuinţă, sau măcar vreo rată rămasă ceva mai în urmă. Un chiriaş care în primele luni dovedeşte promptitudine în achitarea chiriei – suna decalogul lui Băiatu – e aşteptat totdeauna în lunile de mijloc şi e ca şi scutit în lunile din urmă.

Ba, la lunile din mijloc, Băiatu a întâlnit proprietărese, care ajungeau până şi să-l certe, că depunea atâta grijă ca la întâi chiria să fie lichidată.

— E dogmă la mine, madam...

Încetul cu încetul, dogma începea să-şi moaie din tărie, dar dacă nu la întâi, cel puţin la zece, ori

la douăzeci ale lunii, chiria tot va fi plătită, cu consimţământul şi chiar din îndemnul proprietăresei; e timpul în care întâmplarea face, ca aceasta să primească din partea fercheşului doctorand cu totul altfel de avansuri decât cele băneşti. În sfârşit vine vremea, când creditul poate rezista chiar până la mai multe luni. Curios, exact atunci e şi epoca în care doamna proprietăreasc vede lucrurile cât mai în roz cu putinţă, plutind într-o dulce şi necurmată beatitudine; pentru ca într-o bună dimineaţă fericitele zile să dispară ca stolul unor păsări vrăjite.

În dimineaţa aceea, după ce domnul „legitim" – dacă e, şi Mihnea îl prefera totdeauna, căci când se întâmplă să fie, povestea se deapănă cu mult mai comod pentru dânsul şi chiar mai sigur, experienţa doar i-a confirmat-o în nenumărate rânduri – a purces la slujbă sau după trebuinţe, doamna proprietăreasă, se îndreaptă alegră spre cuibul fericirii extraconjugale... Însă cuibul e neatins, patul întocmai cum l-au aşezat mânuşiţele ei aseară şi lucrurile toate la locurile lor. Deocamdată doamna proprietăreasă surâde îngăduitoare:

— Iar a făcut-o lată domnişorul azi-noapte.

Şi se aşază pe scaun, hotărâtă să-l aştepte şi să-l tragă şăgalnic de urechi. Însă contactul cu scaunul îi aduce întunecate gânduri.

Dacă pricina o fi vreo...? Atunci în intenţiile sale trasul de urechi se preschimbă într-un tărăboi groaznic. Doamna proprietăreasă examinează cu sânge rece tot ce trebuie să-i arunce în obraz.

Depinde. Dacă ochii îi vor fi turburi de băutură, nuanţă pe care dumneaei o cunoaşte de minune dintr-o lungă carieră conjugală, invectivele desigur nu vor depăşi o anumită limită: va fi mai mult o morală simţită şi dezinteresată. Însă dacă din hainele, din părul lui creţ şi dintre buzele lui cărnoase se va desprinde alt parfum decât al tutunului şi-al băuturii trăsvite, să vedem ce umbrelă va putea să mai întindă sub ploaia de

înjurături? Iar filipica va culmina desigur cu groaznica scadenţă: chiria!...

Chiria, pe trei, patru, cinci, or chiar şase luni; mai mult de şase luni Mihnea Băiatu nu-şi aminteşte să fi ajuns vreodată cu creditul; nu pentru că n-ar fi putut, dar pentru că n-a vrut el.

Astfel doamna proprietară îl aşteaptă în dimineaţa sfârşitului, şi pe măsura zăbovirii se acumulează în gât, îndoit, numărul blestemelor, al ocărilor, al răgetelor, pe care i le va arunca în obraz. Dar deodată ochii dumneaei se opresc înciudaţi asupra unui loc „gol”, da, acolo la picioarele patului.

Acolo era un geamantan de piele, învelit elegant în îmbrăcăminte de pânză verde spălăcită. Era vestitul, elegantul şi mult călătoritul geamantan al lui Mihnea Băiatu. Atunci femeia cată deznădăjduită în juru-i. Ochii ei se opresc asupra lavoarului unde săpuniera, port-periuţa de dinţi şi micile ustensile simpatice, de nichel şi sticlă, ale absentului – care-i completau atât de fericit persoana şi chiar i-o suplineau în ochii acestor gospodine pasionate ori sentimentale – dispăruseră şi ele. Dispăruse şi mandolina din cui şi *pardessus*-ul ultraenglezesc, şi rufăria fină din dulap! Iar de undeva, dinspre fereastră, un şipot subţire şi răcoros de aer proaspăt şi matinal îi arată drumul pe unde pasărea cu ochi şi cântec frumos îşi luase zborul.

Mihnea Băiatu îşi făcea o plăcere nespusă să-şi închipuie toate aceste amănunte de „scene”, petrecute, după plecările lui „inopinate”, cum le spunea cu o delicioasă nevinovăţie. Şi-n amintirile acestea nu era răutate, ba chiar le îmbrăca într-o dulce melancolie, care subzista mai mult ori mai puţin după profunzimea ochilor şi-a sentimentelor celor părăsite, ca şi după drăgălăşia boiului respectiv, fără de care nu putea lua viaţă la dânsul niciun contract de locaţie, oricât de arătoasă sau de ieftină ar fi fost odaia prezentată. Şi astfel se făcea

că uitarea neplătitelor rate trecea pe un plan cu totul şi cu totul secundar, gestul lui înnobilându-se cu aceste tandre aduceri-aminte, care uneori îl înduioşau chiar până ce i se umezeau ochii, tot gândindu-se la „bietele suflete lăsate”, cum le spunea cu drag, la privirea lor rătăcită, la tremurul lor nervos, la glasul lor nesigur, când în dimineaţa despărţirii îi aflau lipsa. Ce putea face? Mai presus de toate aceste duioşii era voinţa lui neclintită: trebuia să se întâmple astfel, tocmai pentru a da fiinţă acestor „încântătoare suveniruri”, acestor „surprinzătoare meandre ale vieţii” care, la drept vorbind, singure ele te fac s-o trăieşti cu poftă şi s-o guşti din plin.

Mai putea oare atunci amănuntul prozaic al chiriei să aibă vreun rol în aceste dulci şi mişcătoare drame, pur sufleteşti? O, da, desigur: pentru biata părăsită era unicul pretext să-şi clameze dezastrul inimii în faţa legitimilor, preschimbaţi în duhovnici mângâitori: „Îţi spuneam eu, draga mea, să nu te încrezi în papugii de ăştia... Tu nu şi nu, că e şi el de familie, că părinţii îi dispun, că o fi făcut şi el un chef, o fi jucat vreo carte, ori o fi având vreo *mazurcă...*, dar că la plecare, după examene, o să ne achite, că e tânăr de condiţie. Ş-apoi nu-i sunt bagajele aci? E, acum spune-mi rogu-te: unde-i sunt bagajele şi unde i-e condiţia?”

Dar propriu-zis şi pentru Mihnea, meschinele conturi deschise erau, în unele cazuri, prilej de mâhnire adâncă; pentru că stupide piedici de a savura în plină amploare aceste divine duioşii, printr-o plecare la lumina zilei, printr-o predare în regulă de obiect cu obiect, trezitor de atâtea răscolitoare amintiri pe figura deznădăjduită a celei părăsite, la un moment hotărât şi prevestit, a cărei sosire ea încă ar spera că n-ar putea să se întâmple şi pe care s-ar sili s-o preîntâmpine cu toată vibrarea pasiunii ei dezlănţuite.

O, de mult, Băiatu visează la fericirea asta fără seamăn, pe care, durere, niciodată nu şi-a putut-o plăti:

„– Dar ce-au a face socotelile, Mihnişorule?

— A, pardon doamnă, la mine e dogmă... “

Unsprezece ani întregi n-a avut parte să vadă cu ochii această negrăită fericire, pe care nu şi-a putut-o decât închipui: un blestem parcă l-a urmărit totdeauna, chiar atunci când a avut toţi banii chită în mână, să prefere aspra şi coclita lor mângâiere dulcii duioşii a „bunului-rămas”. Totdeauna l-a robit acest ban infect şi mizerabil, care, după ce-l lipsea de astfel de plăceri ideale, îi dispărea dintre degete în modul cel mai stupid cu putinţă, la cine ştie ce ghină de table sau la cine ştie ce pocher idiot. Ah, suflete, suflete!

Mihnea Băiatu s-a oprit la cârciuma lui Tancu pentru a-şi completa provizia de ţigări. Apoi se îndreaptă tihnit spre staţia de tramvai, care, constatase cu multă satisfacţie, era cu mult mai aproape de noul domiciliu, decât de casa coanei Săftica Mănguleasa din Fundătura Dorului.

Pe trotuar nu mai aştepta tramvaiul decât o fată înăltuţă care-şi tot strângea silueta subţire şi foarte mobilă într-un *pardessus* de culoare deschisă. Băiatu, trecând pe lângă dânsa, săvârşi conştiincios ritualul bucureşteanului care se respectă. O fixă deodată drept în adâncul ochilor verzi şi înfruntători, îi plimbă pe faţa dulce de copil, îi opri ca un negustor care descoperă repede viţiile, până şi cele mai ascunse, ale lucrului de cumpărat, asupra gâtului ce făcea groapă destul de adâncă dedesubtul beregatei şi deasupra pieptişorului supt uşor printre coaste, pe urmă îi coborî asupra mijlocului puţin mai jos decât ar fi trebuit, în sfârşit, pe ghemele subţiri, brusc arcuite în dreptul pulpelor, de parcă ciorapii foarte moderni ar fi ţinut strânse acolo, legate anume, două mandarine.

„Cam slabă domnişoara... ”

Fata suferi examenul obişnuit şi cu aer de nepăsare, cu ochii puţin plecaţi, dar scormonind prin ţesătura genelor fazele „impresiei”.

Mihnea Băiatu trecu mai înainte şi se opri la câţiva paşi în spatele ei; domnişoara rămase nemişcată mai multă vreme, părând cu totul preocupată de cine ştie ce gânduri, dar pivotând uşor pe călcâie, dinaintea ochilor de geambaş care-i evaluau acum spinarea, şalele şi coapsele.

Când crezu că examenul este mai în toi, făcu o întoarcere bruscă, gata să se supere pe aceşti ochi inoportuni, care prea-prea întreceau orice măsură.

Dar Mihnea Băiatu tocmai îşi sfârşea ţigara, încordându-se a privi în adâncul străzii dacă se zărea cumva luminile tramvaiului întârziat. Nemulţumită că nu s-a întors cu o secundă mai devreme, fata începu să se plimbe agitată, îndepărtându-şi cu aere de prinţesă ofensată privirile ori de câte ori ajungea în dreptul lui.

Tramvaiul îşi arătă în curând ochii somnoroşi şi roşii şi se opri smucit, deschizându-şi violent uşile automate. Băiatu făcu loc domnişoarei subţiri, care urcă apăsat cu capul în sus, fără să mulţumească, de parcă de când lumea tot alţii i-au deschis uşile şi s-au repezit să-i facă vad dinaintea paşilor augusti.

Erau singuri în tramvai. Şi cu toate că ea se aşezase cu un rând înainte, pe acelaşi şir de bănci, totuşi se puteau vedea bine, în geamul din faţă. Se fixau astfel încordaţi prin acest joc de raze răsfrânte; de mai multe ori ea trebui să plece ochii sub puterea, chiar reflectată, a ochilor lui.

Mihnea Băiatu era tocmai gata să dea drum primului zâmbet, primul porumbel din corabie, să vadă dacă unda instabilă, a celor dintâi dibuiri telepatice, a făcut loc terenului solid, bun pentru aruncatul ancorei.

Dar, la staţia la care tocmai se oprise, tramvaiul culese de pe drum, oroare şi nebunie! pe doamna Aglaia Turcitu, pen... ba... antepenultima lui gazdă,

pe răbojul căreia rămăsese neşterse şase crestături lunare... şi, Dumnezeule al strămoşilor noştri!... pe însuşi domnul Atanase Turcitu, bărbatul ei, în persoană. Doamna Turcitu era o moldovancă bălaie cu nasul în vânt şi cu toate că n-ai fi putut să-i zici scundă, domnul Atanasie, lung şi osos, mai că o întrecea cu două capete.

Domnul Atanasie, deschizând cu galanterie rigidă uşa şi indicând grav doamnei banca pe care trebuia să se aşeze, nu luă seamă la cele două persoane care se mai găseau în vagon. Dar coana Aglaia, numai ochi şi fâţâială, nu se putu să nu-i arunce în toate părţile, în scurtul timp cât avu ca să-şi ocupe locul.

Mihnea Băiatu, preocupat grozav să caute pe ce să-şi pună privirile în panică, observă – el putea cu uşurinţă să-şi caute de lucru ochilor sub bănci, dar în acelaşi timp să bage perfect de seamă şi ce se petrece deasupra – c-a fost văzut. Şi primul gând fu desigur să se ridice şi să dispară pe platforma dinapoi, ca pasagerul care simte brusc nevoia unei ţigări; acolo, în orice caz, era un pas mai aproape de staţia următoare, unde avea să se arunce, cu dărnicie totală, nopţii prietene şi ocrotitoare.

Dar, până la staţiunea următoare, ar putea să-i vie chef şi lui nenea Turcitu să fumeze o ţigară şi chiar să-l apuce de haină când o fi să pună piciorul pe treaptă. Iar fata asta cu claviculele ieşite îl priveşte atât de stăruitor prin geamul din faţă, de parcă ar fi înţeles îndată că între cele două tabere există o trăsătură de unire, adică de discordie şi prin aer umblă semne alarmante de furtună.

Într-adevăr, încă de la început, guriţa doamnei Turcitu s-a apropiat de urechea uriaşă a consortului, care, numai la acest simplu contact, a şi sărit pe scaun, iar faţa i s-a întors aprinsă şi congestionată, înapoi spre banca lui Băiatu. Pe urmă, după o cruntă consideraţie a acestuia din urmă şi a poziţiei sale strategice, ochii de taur

excitat cu roşu şi-au recăpătat direcţia normală şi-un precipitat conciliabul a urmat atunci între soţi.

Mihnea Băiatu zâmbea prin geam, invitând la calm pe domnişoara din faţă, care, neliniştită, întorsese de câteva ori şi capul spre dânsul.

„ Nu înţelegi, îi spuneau ochii lui. O chestie de coarne, de părăsire şi acum de răzbunare. ”

Tramvaiul s-a oprit la staţie şi Mihnea a sărit în picioare. Exact în acelaşi timp toate cele trei capete dinainte s-au întors înapoi. Mihnea a surâs cu o flegmă cu totul neaşteptată din partea unor ochi atât de negri şi focoşi ca ai lui, iar pasul, în loc s-o ia spre uşa din fund, a luat-o apăsat şi sigur spre domnul Turcitu.

Şi Mihnea Băiatu s-a oprit cu aplomb lângă fostele lui gazde, părăsite clandestin la vreme de noapte şi le-a salutat cu largă şi râzătoare prietenie.

— Ce mai faceţi doamnă şi domnule Turcitu?

Şi înainte ca Turcitu să-i pună mâna în piept şi să-i strige în al său *patois* din suburbia Filaretului (Doamne, ce-o căuta familia asta în locuri atât de opuse domiciliului lor!?): „Bă, tâlharule, acuma nu mai scapi! Am să te dau pe mâna vardistului, că mi-ai fugit noaptea pe fereastră... ”, domnul Mihnea Băiatu s-a şi aplecat cu o elegantă mişcare şi a sărutat mâna doamnei Turcitu, săgetând-o în fundul ochilor cu una din acele priviri care răscolesc până în măduva oaselor şi cele mai ascunse amintiri.

Apoi apucând mâna domnului Turcitu i-o scutură cu putere, tocmai pentru a-i învedera că în braţul său se găseşte la nevoie şi aşa ceva...

— Ce mai faci iubite domnule Turcitu, scumpul meu concetăţean? Vai, nu voi uita niciodată clipele înălţătoare ale discuţiilor noastre politice, de pe vremea când am avut onoarea să fiu chiriaşul domniilor voastre, apasă el tare pe cuvinte pentru a acoperi orice posibilitate de replică brutală, ca să edifice pe domnişoara cea subţire asupra

legăturilor care pot să existe între o persoană ca dânsul şi o familie ca aceasta de *simpli burghezi.*

Domnul Turcitu privea pe vorbitor cu ochii muiaţi până în fund, în cea mai turbure stupoare. Omuşorul îi juca de-a lungul gâtului ca ludionul în vasul lui de sticlă şi buzele-i tremurau...

Mihnea Băiatu zâmbea însă şi ochii lui fixau lunganul dinainte-i, aşa cum ochii îmblânzitorului fixează în cuşcă fiara abia adusă din pustiu. Totuşi frumosu-i roşu natural dispăruse din obrajii, care, sub lumina puternică a becurilor din vagon, împrumutau vizibil culoarea galbenă pământie a cerii. Dar cuvintele lui erau răspicate şi fără nicio adiere de teamă.

— Ei, ce zici, coane Turcitule, ai văzut că n-ai rămas cu desăvârşire... ai văzut că n-au trecut trei săptămâni, de când discutam, şi au şi venit ai dumneavoastră la putere? Nici nu ştii ce bucurie am avut... Mihnea Băiatu era să completeze „... că n-am făcut niciun pari... ”. Dar se opri la timp, îngrozit că era să aducă vorba de bani, într-un moment atât de puţin priincios pentru un astfel de subiect. „Nici nu ştii ce bucurie am avut, că în sfârşit te-am ştiut aranjat. Cred că acuma eşti mulţumit... ”

Dar calmul tocmai revenise şi întrebatului, masiv şi cutremurător:

— E, aş fi eu destul de mulţumit, neică, dacă n-ar fi pe lumea asta destule lichele... glăsui el încordat şi categoric.

— He, ce să-i faci, aşa a fost de când lumea, întrerupse la timp Băiatu... dar ce mi-a plăcut la dumneata, strigă el repede, pentru a lua orice cuvânt din gura adversarului, ceea ce am admirat a fost siguranţa cu care mi-ai spus: „Peste trei săptămâni vin ai noştri, domnule!” „Nu vin, nene Turcitule!... ” „Vin, domnule, când îţi spun... ” Parcă văd şi acum scena: ai bătut cu pumnul în masă: „Eu când îţi spun o vorbă – e vorbă” , ai strigat dumneata hotărât, strigă la rându-i Băiatu,

respirând mai în voie că a găsit în sfârşit acest gen de vorbit, care ocoleşte întrebările şi fereşte de răspunsuri. Şi aşa a fost, coane Turcitule... Mă gândeam la dumneata. Omul ăla e profet, nu altceva... Întocmai s-a întâmplat precum a zis! Şi Băiatu râse cu multă poftă de potrivirea lucrurilor. Ei bine, domnule, am mai auzit eu vorbe de-astea... profeţii politice... Dar aşa ceva, o certitudine, o *devizajare* a viitorului atât de sigură, într-o vreme când orice *perspectivă* era întunecată... Nene Turcitule, dar dumneata ar trebui să faci politică de-adevărat, politică *à outrance*, nu aşa în *diletant...*

Pe buzele lui Turcitu trecu un zâmbet fugar, strivit însă repede de figura aceea care se vrea necontenit colţuroasă. În schimb, la fiecare cuvânt neînţeles de dânsa, doamna Turcitu surâdea duios şi privea cu reproşuri mai conciliante pe admiratorul subit al bărbatului ei.

— De altfel, cred că nu te-ai lăsat dumneata – continuă Băiatu fără preget, văzând că zâmbetul smuls cu atâta trudă buzelor cumplitului său fost proprietar, uitat neachitat pe termen de şase luni, s-a stins aşa de uşor –, cred că nu te-ai lăsat dumneata cu una, cu două... Probabil că eşti consilier în comisia interimară a culoarei... Nu, nu-i aşa nene Turcitule? Ia să vedem, sunt şi eu barem niţel ghicitor, niţel profet, acolo... încercă el, cu o comparaţie umilitoare pentru dânsul, gradul cel nou de ostilitate din tabăra adversă.

— Nu, închipuiţi-vă, nu l-a numit nimic, domnule Băiatu, răsări atunci argintiu glasul doamnei Turcitu.

Însă lui Băiatu îi trebuia neapărat glasul dumnealui... Şi dându-şi seama că joacă o carte serioasă, răsturnă în partea opusă spateaza băncii, aşa că se putu aşeza în voie în faţa lor.

— Cum se poate? Cum te-ai lăsat dumneata, coane Turcitule...

— Cum m-am lăsat să mă calce toţi netrebnicii în picioare..., mocni în sfârşit, din nou, mult aşteptatul glas.

— Foarte rău, foarte rău, condamnă prompt şi cu asprime Băiatu această slăbiciune de neiertat. Dumneata nu trebuia să laşi lucrurile aşa. Dumneata trebuia să te duci şi să baţi din picior: „Ce faceţi, domnilor, cu mine, care am fost oşteanul cel mai credincios al partidului?”...

Mihnea Băiatu şopti aceste cuvinte, din cauza afluenţei de pasageri care umpluseră tramvaiul la staţia cea nouă. Dar şoapta lui avu atâta fermitate într-însa, că vorbele-i părură îndesate ecouri de trombon.

Doamna Turcitu îl privi cu ochi luminaţi de plăcere şi recunoştinţă.

— Vezi? spuse ea soţului său? Ţi-am spus eu... Toată lumea care-ţi vrea binele gândeşte aşa despre tine... Numai invidioşii...

— Şi cred că are mulţi, se repezi iarăşi Băiatu, văzând că, în loc de orice răspuns, domnul Turcitu a ridicat plictisit din umeri, împingându-şi soţia uşor cu cotul şi strâmbând în aşa fel din nas, că parcă alt subiect de conversaţie da să arate că ar voi să aibă cu Băiatu.

— Păi vezi, ţi-am spus eu, izbucni repede Băiatu, ştergându-şi sudoarea, cu batista răspânditoare de plăcute mirosuri şi care, judecând după priviri, păreau că trezesc ecouri dulci în memoria doamnei Turcitu...

— Ţi-am spus eu, modestia te distruge pe dumneata... Munceşti pentru alţii...

— Asta i-am spus-o şi eu, se năpusti atunci şi doamna Turcitu... Iacă aşa şi-a pierdut timpul, se scula în viul nopţii şi se îmbrăca la moment... „Unde te duci, mă?” „În propagandă!... ” Şi zbughi-o... Şi-l mai prindeam tocmai dimineaţa următoare, dacă nu lipsea câte două, trei zile în şir... De altfel ştii prea bine şi dumneata, că doar atunci erai la noi...

Şi ochii coanei Aglaia se ridicară spre tavanul vagonului plini de-atâtea amintiri. Băiatu era tocmai să intervină pentru a îndepărta conversaţia şi de la lipsurile de atunci, cam lungi, ale domnului Turcitu: „Da, cam pe atunci am plecat. ” Dar cuvântul „plecat” era tocmai cel mai interzis dintre toate şi, încurcat, el strânse sprâncenele, căutând cu calm aparent, în mintea încolţită, noul şirag de idei în care să-şi facă vânt. Dar cocoana Aglaia reluă mântuitoare:

— Toată noaptea şi toată ziua lipsă... Că şi eu mă luasem de gânduri, ca femeia... (Şi ochii ei clipiră subtil spre Băiatu.) „Un’ te duci, Costică, de nu tu casă, nu tu masă?”... „Lasă, pentru conu Jenică... sunt ostaşu lui credincios... ” Şi conu Jenică în sus, conu Jenică în jos... E... ce mi ţi-a făcut conu Jenică, pe urmă, când s-a văzut cu ciolanu... Vorba domnului... (arată spre Băiatu). Nu tu, barem comisie interimară... nu tu ceva, o mulţumire, ca la politică.

— Da mai taci, frate, odată. Nu înţelegi că nu se putea.

— Da, nu se putea?... Dar cu Măndicescu, cum s-a putut, ripostă înţepată coana Aglaia.

— Poftim Măndicescu, poftim pe cine mi-au pus, se minună şi Băiatu, care habar n-avea cine e Măndicescu. Păi bine, coane, de unde l-au mai scos şi p-ăsta!... Adică întru cât e el mai grozav ca dumneata...

— Hm... mormăi Turcitu. Ăla-i d-al lui domnu’ Jenică...

— Dar dumneata ce eşti?...

— Eu, mai bine îmi vedeam de treabă...

— Aşa-i c-ai ajuns la vorba mea?... îşi roti Băiatu ochii triumfători. Adică să mă ierte conu Jenică (Băiatu nu ştia nici chiar Jenică ăsta, cine e)... dar tocmai cu Măndicescu a găsit el să te înlocuiască...

— Zice că a dat ceva parale... Adică a cheltuit din pungă la alegeri.

— Păi pe pungă merge, domnule? Nu vezi, d-aia nu se mai alege nimic de ţara asta.

— Da ce, crezi c-a cheltuit? se îndoi Turcitu... Astea-s baliverne de-a lui conu Jenică...

— Păi vezi, coane Turcitule? Aşa e c-am avut dreptate să te sfătuiesc să nu te iei după ăştia şi să rămâi frumuşel acasă... Ei şi dacă a cheltuit câteva tramvaie... dumneata n-ai cheltuit?...

— Da cum nu! se însufleţi conu Turcitu, în vreme ce ochii lui Băiatu străluceau de bucuria izbânzii... Câţi sutari n-am dat pe gârlă... Da' mă rog... n-aş fi zis nimic... dar să nu-l pună nici pe el...

— Pe Mărndicescu?

— Păi sigur...

— Păi eu ce zic?...

Lui Băiatu îi venea să pornească darabana cu picioarele în podea. Cocoana Aglaia îl privea cu o mare mulţumire. Şi Mihnea Băiatu recunoscu în gând că are toată dreptatea să se considere mare meşter în arta de a învârti după deget pe micii săi semeni. Acum nu-i rămânea decât să dezvolte. Dar domnul Turcitu se şi ridică:

— Trebuie să schimbăm aici la *Brătianu*, explică el lui Băiatu, care se ridicase la rându-i. Aşa că... să venim la...

— Bine, da' aci cobor şi eu, se grăbi Mihnea să-i oprească iarăşi vorba cea nedorită în gât... După dumneavoastră, se înclină el politicos, împingându-i cu delicateţă dindărăt spre uşile deschise.

Jos, pe estradă, conversaţia rulă iarăşi pe departe, întoarsă cu pricepere de Băiatu; iar când ochii lui iscoditori descoperiră în şiragul de vagoane presărat pe dreptul bulevard, mult aşteptatul „20" arătându-şi numărul luminos în depărtare, însoţi semnalarea evenimentului de unul din cele mai elegante şi mai călduroase saluturi din cariera lui. Încât domnul Turcitu, grăbit şi cu o stângăcie de mahalagiu, care aduse o netă

strâmbătură de neplăcere şi de dezaprobare pe buzele doamnei Turcitu, îmgăimă cu oarecare sfială:

— Da mi se pare că avem şi noi o mică socoteală.

— Se face, se face, declară categoric Băiatu...

Urmă o clipă de stânjenire pe care Băiatu voi s-o acopere c-o recunoaştere cinstită. Acolo, şase luni nu joacă cine ştie ce rol... s-a întâmplat... un pocher... Însă domnul Turcitu îi luă înainte:

— Mi se pare că două luni, făcu el plimbând ochii întrebător de la Băiatu la soţia sa.

Atât îi mărturisise mititica, gândi înduioşat Băiatu. Cine ştie ce-a mai fost şi pe sufleţelul ei, când a trebuit să acopere socoteala cu micile ei născociri femeieşti...

— Da de unde... una singură, şi-aminti doamna Turcitu... plictisită încă de gafa soţului său. Luna din urmă.

— Păi parcă spuneai... se încruntă uşor Turcitu...

— Spuneam, spuneam... am spus şi eu la necaz... Şi, privind şăgalnic drept în ochii soţului ei, râse voios. Dar blana de la mantou de unde era să mi-o cumpăr... Costă ceva mai scump decât ţi-am spus, mărturisi ea îmbujorată.

Ochii domnului Turcitu fulgerară scurt. Dar ea tocmai îşi cerea scuze lui Mihnea că a profitat de plecarea lui, pentru a-şi pune în aplicare micile stratageme femeieşti.

— Aşa suntem noi, femeile, ciripi ea înveselită. În familia dumneavoastră nu se obişnueşte?

— O, ba da, ba da... dar cum să nu? i-auzi vorbă, se grăbi Băiatu să confirme, uşurat, pe nepusă-masă, de atâta datorie, uitându-se la coana Aglaia ca la o minune. Şi drept recunoştinţă îşi reamintea cu mult drag de pielea ei albă, care se îmbujora deodată, pe întinderi mari, la cea mai mică atingere.

Drept aceea, când ea îi spuse că le-ar face multă plăcere revenirea lui în casă la dânşii ca musafir,

Băiatu, odată cu promisiunea făcută cu multă galanterie, se jură în fundul cugetului său că se va duce.

— Ştii, asta n-are nicio legătură cu mica datorie rămasă, îl încurajă ea ca o burgheză de periferie care ştie unde să pună punctul temeinic şi sănătos. Poţi să ne-o plăteşti şi mai târziu... cunoaştem noi... pe studenţii ăştia... le dă şi lor ochii la multe, clipi ea, îngăduitoare, spre soţul ei.

Iar domnul Turcitu încheie galantom şi protector ca un politician de marcă şi bogătaş ce se găsea:

— Sigur, sigur, ce mai încape vorbă... dacă e numai pentru atâta!...

Şi-şi împinse soţia spre treptele tramvaiului „20”, căruia vagoanele sosite înainte îi cedară în sfârşit locul în staţia supraîncărcată.

Înainte de a porni, Băiatu îşi plimbă instinctiv privirile prin mulţimea de pe estradă: subţirica cea înaltă dispăruse de mult desigur, dar asta nu însemna că a pierdut-o pentru totdeauna. Se urcă doar amândoi la aceeaşi staţie! Şi el simţi plimbându-i-se impetuos prin vine cald şi aţâţător hidromelul unei noi curiozităţi. Un cap de copil pe-un corp excesiv de slab! La drept vorbind, nu cunoscuse decât femei învoalte.

El porni şi abia atunci putu să-şi dea seama, după pasul parcă liberat din poverile gravităţii, de împrejurarea teribilă prin care trecuse; o uşurare fără de seamăn îi domnea acum în suflet, o pace adâncă asemeni înserărilor de pe câmpuri. Asemeni nopţilor de pe front, când încetau rachetele şi tunurile şi luminau doar stelele şi adiau doar plopii, când natura reintra în stăpânirea deplină a depărtărilor ei deposedate.

Mihnea Băiatu îşi amintea adesea de război, dar atât de îndepărtat, că evenimentele zguduitoare prin care trecuse se păreau că i le-a povestit ori că i le-a citit cineva, altul. Trebuia, totdeauna, mintea să-i spună: „Tu ai fost... ”

El punea atunci această îndepărtare neverosimilă, pe seama atât de multor evenimente, prin care trecuse de atunci încoace şi pe care le denumea în mare dispreţ „civile”, dar mai ales pe nepăsarea celor din juru-i, pe ocolul vădit pe care toţi îl făceau, virând brusc, ori de câte ori drumul vreunei amintiri, vreunei preocupări apuca razna spre întâmplarea cea grozavă.

Mihnea şi-o punea totdeauna dinaintea ochilor, când împrejurările îl sileau să treacă printr-o nevoie nouă. „Am trecut eu *pe acolo*?” îşi spunea el. Şi atunci buzele i se încreţeau de dispreţ şi el păşea în vâltoare cu o siguranţă, care-l ducea totdeauna singură, ca bulboanele de la marginea râurilor, pe malul izbutirii.

Îndată îi umplea atunci sufletul satisfacţia deplină şi discretă că s-a mai răzbunat încă o dată pe nepăsarea generală pentru destul de îndrăzneaţa, dar anonima lui glorie de demult.

Dar şi acum, chiar după vulturelele astea civile, cum le denumea cu dispreţ, mai ales când veneau atât de neaşteptat, ca aceea din astă-seară, el ştia mai cu seamă să preţuiască simţământul acestei păci desăvârşite, coborându-i prin frunte în inimă ca o adiere dumnezeiască.

„Iată un sentiment pe care dobitocii ăştia nu-l vor înţelege niciodată” , îşi spune Mihnea Băiatu despicând valurile de oameni, curgând fără nicio noimă într-o parte şi într-alta, la un loc cu maşinile şi cu trăsurile pe strâmta stradă a Lipscanilor, încotro pornise în pas săltat. „Ei nu vor avea niciodată marea mea satisfacţie, pentru că toţi aceşti imbecili îşi plătesc gazdele şi chiriile şi nu ştiu ce însemnează poezia unei părăsiri de domiciliu noaptea, pe fereastră, când proaspăta răcoare, venind parcă de departe, de la hotarele cerului înstelat, soseşte să te ajute, ca o complice dezinteresată.

Ei nu ştiu ce înseamnă eroismul!... “

Ochii lui alergau zglobii din trecătoare în trecătoare, săreau din automobile în trăsuri, de pe trotuarul dimpotrivă, alături de dânsul, oriunde îi atrăgeau, nesimţit, culorile atât de variate ale costumelor feminine! Ei umblau, doreau, alegeau, se dădeau în toată libertatea, şi pasul lui se iuţea pe măsură ce putea dobândi, crescând ca un buchet pe câmpuri, alte priviri drept răspunsuri, ori câte un zâmbet, ba chiar şi râsete fugare pe care, câte o trecătoare în mare vervă, privindu-l, le împărţea subit şi gentil între dânsul şi partenerul de la braţ. Băiatu prindea din zbor fericit şi mulţumitor partea ce i se cuvenea demarcată de un anume surplus de ton, pe care mulţi nu ştiu să-l desprindă, şi acorda la rându-i drumeţei, cu care-şi încrucişa privirea câteva clipe de înaripată tandreţe, pentru a păşi mai departe dispus ca de un pahar tare de vin în zarva noilor surprize.

La un moment dat, pasul i se opri dinaintea cuiva, care-i aştepta dârz coborârea de pe bordura trotuarului supraîncărcat şi-l privea cu ochi poruncitori şi zvâcnind în fulgere de nerăbdare. Era un tânăr sublocotenent, a cărui uniformă, nou-nouţă şi foarte reglementară, arăta pe ostaşul de curând ieşit din şcoala militară. Lui Băiatu îi veni întâi să râdă de atitudinea marţială a ofiţerului prea proaspăt şi care, în furnicarul ăsta grăbit, mai sta să-şi afirme cinul şi importanţa. El chiar făcu o mişcare de cedare, însă înţepeneala şi ochii din ce în ce mai scăpărători ai celuilalt îl făcură să se încăpăţâneze la rându-i şi să-şi proptească piciorul ferm pe poziţie. Câţiva curioşi întoarseră capetele.

— Parcă am fi doi ţapi pe punte, glăsui Băiatu prietenos şi dispus din nou să cedeze. Numai că dârzenia ofiţerului îl ispitea să vadă ce ar putea să se întâmple până la urmă. Într-adevăr cuvintele lui înfuriaseră pe preopinent într-atâta, încât obrajii i se umflaseră ca o pungă izbită cu furie de şuvoiul sângelui.

— Cum îţi permiţi... izbuti să articuleze subţirelul sublocotenent, nehotărât să dea asaltul definitiv, împotriva unui adversar, a cărui structură îndeajuns de solidă abia mai târziu se gândise s-o evalueze, ca un prea tânăr militar ce se afla, şi la care eroismul porneşte înaintea prozaicei raţiuni strategice.

Curioşii se strânseră...

— Domnilor, le explică Băiatu, cu râsul acela liniştit şi sigur de sine, cu care ar fi scos din fire şi pe-un general, nu numai pe un june debutant în arta de a comanda şi a-şi impune voinţa. Domnilor, domnul ofiţer ţine cu orice preţ să cobor eu de pe trotuar şi să-i fac loc, deşi ar putea să facă şi dumnealui acelaşi lucru...

Figura sublocotenentului învineţise. Prea tânăr şi prea sfios – sfiala înecase cu desăvârşire mica doză de impertinenţă cu care blestema acum clipa când se băgase în această stupidă încurcătură –, nu mai putea să îngăimeze niciun cuvânt şi nici nu găsea cum să facă vreo mişcare, care să-l scoată dintr-o situaţie atât de penibilă, fără ca prestigiul să-i fie prea micşorat...

— Ei, şi de ce nu i-ai face, domnule? interveni flegmatic un civil rubicond şi cu privirea binevoitoare. Dacă omului îi place să se dea alţii în lături dinaintea dumnealui, fă-i, domnule, plăcerea asta... Ce te costă, domnule... stărui el cu voce din ce în ce mai crescută şi mai împăciuitoare.

— Dumneata trebuie să cobori, apostrofă acum pe Băiatu, strecurându-se în primele rânduri, un alt sublocotenent, mic, dar acesta plin de inimă şi cu vorbe gata la răspuns. Nu vezi că este sublocotenent, nu vezi că uniforma îţi spune de la început cu cine ai a face... Dinaintea armatei, toată lumea trebuie să se dea în lături... De-aceea am ajuns unde ne aflăm că nu mai e respect, nu mai e nimic...

— Domnule sublocotenent, îmi daţi voie, intervine în discuţie un alt civil, cu ochelari şi cu

mustăcioară blondă, măsurat la vorbă şi distant. Toată lumea se dă în lături în faţa armatei, după cum dumneavoastră, când veţi intra în birou la mine, trebuie să intraţi anunţat şi cu cuviinţă... Când suntem pe stradă, e bine însă să dăm consideraţie vârstei noastre...

— Dumneavoastră nu mai ţineţi seama de nimic, răcni peste capete o voce de cetăţean indignat. Dar ce, noi nu suntem oameni...

Urmară sâsâituri şi dezaprobări...

— Dumneata prea avansezi...

— Păi aşa e domne... ce mai la deal, la vale, ne-am săturat...

— Ei, să ştii de la mine, domnule sublocotenent, luă şi Băiatu cuvântul foarte satisfăcut de această împrejurare şi cât se poate de demn, pentru că se plictisise şi vrea să găsească o ieşire, să ştii de la mine, tună el ca să întreacă gălăgia iscată. Gradul dumitale eu l-am purtat, domnule, demult, domnule, cu onoare, domnule, pe front...

Un murmur de aprobări însoţi această mărturisire...

— Acolo ar trebui să fiţi aşa belicoşi, nu pe trotuare... mugi cetăţeanul indignat şi invizibil în grămada de capete.

— Ar trebui să vă gândiţi când *busculaţi* lumea pe străzi, că nu ştiţi cu cine aveţi de-a face... rosti domnul cu mustaţa blondă, dojenitor şi împăciuitor...

Mihnea Băiatu găsi uşor acum în cercul de actori şi spectatori un culoar, ce se despică respectuos dinainte-i, după ce făcu ofiţeri-lor o excesiv de politicoasă reverenţă: „Am onoarea să vă salut!”

Ceva mai încolo, privi în urmă. Grupul, departe de a se sparge, crescuse simţitor. Şi devenise şi mai gălăgios. El surâse de isprava lui, „demonic”, cum îi plăcea să surâdă, dar deschise şi mai mult pasul, precaut. Se simţea foarte *bucureştean*, când provoca sub cerul liber astfel de discuţii publice,

ce-l nedumeriseră mult pe el, sfiosul de acum zece ani, când venise încoace. Simple neînţelegeri care proveneau din aproape nimic, pentru a se umfla până la absurd şi chiar până la intervenţia gardienilor, şi terminând de multe ori la secţia poliţienească. Entuziasmat atunci pentru tot ce socotea el că este bucureştean şi că trebuie neapărat să-i placă, îndrăzni de la un timp să se amestece chiar cu oarecare ardoare în aceste mici conflicte de stradă, încât nu o dată se întâmplă să tragă singur ponoasele unor fapte provocate de alţii. Primi chiar unele citaţii de chemare în judecată, dar, cu domiciliul său etern nestabil, putu scăpa cu uşurinţă oricărei amenzi, cu repercusiuni devastatoare asupra cuantumului pensiunei lunare ce continua şi acum să vie regulat din provincie.

Astfel că, în ultimul timp, bucureştean mai puţin zelos, însă îmbogăţit de experienţe, Mihnea se mulţumea să-şi satisfacă astfel de pasiuni de plin aer, numai provocându-le şi dispărând cu abilitate când pe orizontul lor apropiat începeau să mijească diversele complicaţii.

Mihnea Băiatu căuta acum – şi de asta venise încoace – un restaurant nou şi foarte înţesat de consumatori. Astăzi, în afară de evenimentele zilei acesteia bogate în întâmplări, plata acontului de chirie îi uşurase mult din greutate şi, pentru că se simţea chiar ca un fluture de uşor şi zglobiu, grija lui instinctivă era acum şi mai ascuţită să nu nimerească, în beţia zborului, cine ştie ce buruiană cu petale lipicioase, ori cu corolă dispusă în formă de vicleană cursă.

Aşadar, când găsi ce căuta, nu se grăbi să intre până nu examină din prag toţi chelnerii care ieşeau în roiuri, dinspre bufetul luminos, încărcat şi monumental ca o orgă de mare catedrală. Aveau toţi braţele pline de farfurii şi de castroane pe care le plimbau cu mişcări îndrăzneţe şi abilităţi de prestidigitator printre şirurile de mese şi printre şiroaiele de consumatori, ce ieşeau sau care, abia

veniţi, examinau cu atenţie unde ar putea să-şi găsească loc la mesele supraînţesate.

Nu s-ar putea exagera afirmând că Mihnea Băiatu cunoştea poate mai bine de jumătate pe chelnerii din Bucureşti. Nu desigur pe nume; căci nu avea interes să-şi exercite memoria decât asupra figurilor.

Şi lucrul e uşor de înţeles dacă se ştie că Băiatu, nu o dată, şi-a luat masa de seară în condiţiunile în care vrea să şi-o ia şi acum. E de adăugat că astfel de mese, plătite şi răsplătite cu destule emoţii, făcuse să-i fie servite în număr destul de mare, mai cu seamă în primii ani ai existenţei lui la Bucureşti. Mai încoace însă, când oglinda i-a şoptit prieteneşte că ar fi timpul să-şi schimbe titulatura de student în aceea de doctorand, sistemul a fost în bună parte părăsit. În orice caz, executat cu incomparabil mai multe precauţii. Ceea ce-i da lui singur să înţeleagă că arta-i în această privinţă a început să-şi arăte rânjetul sfârşitului.

Dar în seara asta, când totul i-a mers de minune, el simte gâlgâind într-însul, vijelioase, puterile primei tinereţi. Lăsă deci să-i scape locul care se goli îndată, la o masă tocmai din fundul sălii supraîncărcate şi sonore; însă se repezi ca un uliu, dând peste alţii şi chiar peste o duduie, pe care se prefăcu că n-o vede, la unul din locurile cele mai bine situate, pentru ca operaţia să-i iasă de minune.

Avantajul acestui loc era că se găsea foarte aproape de uşă. Iar altă calitate, pe care o au mesele mai apropiate de intrare, e şi aceea că de obicei se ocupă de indivizi grăbiţi, care n-au de gând să-şi piardă noaptea toată dinaintea halbelor de bere încontinuu reînnoite. Apoi afluenţa din jurul lor e veşnic viu curgătoare, ca undele întruna primenite ale râului cel repede la drum.

Or, într-un astfel de râu, oricând te poţi da la fund cu cea mai mare uşurinţă; curentul lui grăbit, mai ales când înoţi anume într-acolo, te depune

repede afară, în aerul rece şi îmbărbătător. Astfel Băiatu nu se grăbi deloc şi mâncă în tihnă, ca unul care, deşi aşezat la mesele acestea din faţă, înţelege să-şi petreacă noaptea în voie şi să-şi facă siesta pe îndelete. Şi până să sfârşească el, toţi comesenii se schimbară, într-adevăr; afară de unul, pus parcă popândău acolo.

Imbecilul nu înţelegea deloc să se urnească; aşa că Băiatu, vrând, nevrând, trebui să mai comande o prăjitură, o cafea, un lichior, încă o halbă.

Şi-n gând invoca toate duhurile nevăzutului ca să-l ducă odată dracului din faţa lui. Dacă ar plesni de apoplexie, se gândea el contemplându-i abdomenul enorm, împrejurarea ar fi nu se poate mai bine-venită. În zarva şi-n îngrămădeala ce s-ar produce, el s-ar găsi cu totul în elementul său.

Sala gemea. Uşa de la intrare nu mai prididea. Din şuvoiul gros al noilor-veniţi, afluenţi umflaţi se desfăceau printre liniile simetrice de mese. În aerul zadarnic primenit în vuiet de ventilatoare, domnea, definitiv stăpânitor, mirosul dulceag al alcoolului, pe tron dumnezeiesc, purtat de norii de fum ai atâtor ţigarete, trabuce şi pipe de toate calibrele, din care se înălţa spre tavan domol şi fără greş, ca jertfele bine primite.

De mai multe ori momentul loviturii finale se ivise ispititor. Dar domnul cel balonat nici gând să se urnească. Şi momentul era astfel necontenit pierdut.

Chelnerul soseşte din nou; poate îi va da gândul cel bun apoplecticului să ceară plata! Ceilalţi comeseni sunt cu totul proaspeţi şi habar n-au de ce s-a petrecut înaintea lor. Dar porcul ăsta gros cât numai bun de-a fi tăiat de Crăciun, şi care ronţăia cu atâta poftă şunca semenului său, cunoştea toate fazele mesei pe care şi-o oferise Băiatu. Numai faza finală n-o văzuse, cu ochii lui bleojdiţi peste fire, de parcă ar fi ghicit că tovarăşu-i de masă n-ar dori să fie văzut niciodată.

Băiatu se cutremură. Dacă hipopotamul nutreşte întocmai aceleaşi gânduri ca şi dânsul? În cazul ăsta, cel care rămânea pe urmă era pierdut!

Aruncă deci o privire îngrijată spre înalta orgă a bufetului. Chelnerul lor nu se vedea; probabil era în dos la bucătărie... Aşa că, acum ori niciodată! Cu o mişcare leneşă îşi apucă pălăria tare din cuierul apropiat şi şi-o puse deocamdată pe ceafă, ca unul care încă nu s-a hotărât definitiv ce are să facă. Îşi înfipse apoi o scobitoare nouă între dinţi şi aruncă o ultimă ochire spre bufetul-orgă, care, în loc de sunete, emitea cele mai voioase lumini. Niciodată un „moment" mai propice nu i se oferise lui Băiatu. A-i da şi acum cu piciorul...

Tălpile se proptiră în mozaicul duşumelei.

Dar mişcarea se opri aci neterminată. Căci ochii roşii ai... porcului se opriseră drept în ochii lui şi gura care molfăise până acum numai la cărnuri şi brânzeturi conservate, molfăi acum spre dânsul, mieroasă şi duhnitoare:

— Domnule, mă iertaţi... dar eu vă cunosc de undeva... De un ceas, de când mă uit la dumneata...

„De trei ceasuri, porcule" , îl corectă în gând Băiatu... Dar glasul lui intonă şi el, la rându-i, potrivit de dulce:

— Da, da, ne cunoaştem, să ştii că ne cunoaştem... tocmai asta mă întrebam şi eu... de unde, frate...? Însă acum înţelegeţi...

Şi după ce aruncă o ultimă privire spre bufet, făcu, fără nicio jenă, sculându-se, un gest elocvent, spre deşert...

— Un moment numai...

Domnul cel gras încuviinţă din cap cu largă înţelegere şi naturală toleranţă, iar comesenii ceilalţi, printre care şi o doamnă mai în vârstă, bine-crescuţi, părură că n-aud, nici nu văd...

Lui Băiatu îi fu mult până ce dădu în albia şuvoiului celui mare, acum, desigur, mult mai scăzut. Pe urmă de la uşa halei de bere şi până la tramvai... Adică până la primul tramvai, pe care-l

găsi în staţie, pentru că Băiatu nu putea să aştepte aci, atât de aproape de localul abia părăsit, sosirea chiar a tramvaiului care putea să-l ducă direct acasă...

O luă deci pe-o direcţie acum străină, dar care altă dată îi fusese familiară, pentru că nu există linie de tramvai în Bucureşti, la capătul cărei Mihnea Băiatu să nu fi locuit vreodată...

Făcu însă numai trei staţii şi coborî să aştepte legătura, care să-l îndrepte pe drumul cel bun. Şi nu regretă calea ce-o apucase. Căci aci, în faţa staţiei, se nimeri să fie secţia de poliţie la care tocmai se întâmplase să se rezolve conflictul stârnit de el acum câteva ceasuri pe strada Lipscani.

Din poliţie ieşeau: unul dintre cei doi sublocotenenţi, şi anume cel care apăruse pe urmă, unul dintre civilii care luaseră parte la discuţie, şi anume unul, şi-aduce perfect de bine aminte, care luase cuvântul tocmai când plecase el, în sfârşit alţi doi, complet necunoscuţi.

Mihnea Băiatu constată cu nespusă plăcere că provocase şi de data asta una lată de tot şi cu adevărat bucureşteană, o răfuială fără cauză şi fără scop, la care iau parte, pe rând, toţi trecătorii pe care întâmplarea îi aduce la locul pricinei. Cei care au început-o au dispărut de mult, alţii vin, le iau locul şi până ce „chestia” să se domolească – de obicei cu concursul poliţiei – pe scena împrejurării s-au şi perindat câteva serii de actori.

„Bucureştenii” , deşi păreau acum împăcaţi, totuşi nu se potoliseră încă din combătut. Ei restabileau de astă dată contribuţia fiecăruia, de păreri, şi câştigul pe care-l repurtaseră unul asupra celuilalt. Aci mai rămânea încă un sâmbure de neînţelegere.

— Eu am spus de la început, ţinea morţiş să se ştie unul dintre cei complet necunoscuţi: armata ţării trebuie respectată atâta timp cât ea asigură respectul reciproc... Cum, n-am zis bine, dom-nule

sublocotenent?... Adică atunci la ce mai serveşte armata?... Ca să te dea jos de pe trotuar?...

— A, nu, pardon..., se auzi altă voce întrerupând vehement, dar pe care Băiatu n-o mai putu identifica, pentru că grupul intrase în întuneric.

— Pardon, pardon!... mai strigă vocea, apoi se coborî într-atâta că nu se mai auzi nimic...

Când Băiatu urcă în sfârşit în vagonul întârziat, grupul, ajuns din urmă, tocmai îşi făcea intrarea în corpore, pe poarta cu ostreţe verzi a vestitei grădini de vară „La calul bălan”.

Un tânăr frumos, atât de simpatic la vorbă, atât de repede la faptă, plin de atâta prezenţă de spirit, de curaj, de vioiciune, nu se putea să nu placă până dincolo de margini soţilor Nisipoiu. În nu mai mult de două luni de zile îi cuceri pe amândoi definitiv; în primul rând desigur pe doamna, pentru care nenumăratele lui calităţi lăsau cu mult în urmă modestele ei pretenţii, pe urmă pe domnul care se convinse temeinic că Băiatu e un băiat serios, un adevărat student, adică doctorand, ce-şi va trece în curând ultimele examene pentru a ieşi om serios şi burduf de carte, nu simplu licenţiat, ci chiar doctor în drept.

Erau însă două chestiuni, pe care el încă nu le lămurise cu domnul doctorand, „ca să nu spună omul” – îşi scuza domnul grefier propria sfială – „că prea îmi iau asupra lui rolul de controlor, ori de tată”.

Întâi, predilecţia lui Băiatu, de a-i oferi la fiecare întâlnire o simplă conferinţă cu subiect juridic, îl măgulea într-un mod cu totul deosebit, dar preferinţa pentru subiecte penale îl cam nedumerea. „Adică să nu stăpânească el tot aşa şi Civilul?... ” Şi conul Nisipoiu simţea de datoria sa să-i atragă luarea aminte cu delicateţe, că tăria unui avocat la Civil se dovedeşte – şi de-acolo îşi trage viaţa...

Pe urmă îl mai nedumerea o chestie şi mai delicată... Adică dacă domnul Băiatu e doctorand,

atunci e de la sine înţeles că trebuie să aibă diploma de licenţă la buzunar. Mă rog, atunci de ce nu profesează?...

În Bucureşti mai toţi avocaţii, precât ştia sunt licenţiaţi... Poate s-a schimbat ceva cu legea cea nouă...

Îngrijat, domnul grefier ceruse lămuriri de la mai mulţi din avocaţii care frecventau judecătoria unde lucra. Toţi îl asigurară: nu s-a introdus niciun doctorat obligatoriu pentru avocaţi sau magistraţi. S-a discutat şi chestia asta, când s-a făcut legea, şi poate chiar va fi ţinută în vedere la vreo viitoare modificare, dar drepturile câştigate rămân bine câştigate...

Domnul Nisipoiu şi-a croit în fel şi chip interpelarea pe care plănuiese s-o adreseze junelui doctorand, pentru a fi scos din aceste nedumeriri. Dar dorind să procedeze cu toată delicateţea, o amâna pe zi ce trece, negăsind momentul potrivit să-l întrebe fără a-l jigni oarecum... Totuşi dorinţa de a-i deschide capul îl îmboldea, îl rodea.

El cunoştea foarte bine pe tinerii ăştia, care nu-şi dau seama de timpul care trece şi care nu se mai întoarce niciodată. He, dacă el ar fi avut mijloace, ar fi ştiut el cum să economisească vremea asta, cel mai preţios dintre toate avuturile omului! Şi cel mai nebăgat în seamă! Cu nepăsare toţi îl aruncă, îl varsă, îl lasă să se verse ca apa la canal, când se uită robinetul deschis... Toţi în toate părţile...

Adică ce aşteaptă băieţaşul ăsta să-şi ia doctoratul, când se poate înscrie numai cu licenţa în barou? De ce să nu-şi facă el anii uceniciei avocăţeşti odată cu doctoratul? De ce să nu culce doi iepuri dintr-o lovitură?...

Nu, hotărât, oricât s-o supără domnul Băiatu, el trebuie să-l scuture, trebuie să-l dezmeticească... Şi să lase pe el... Iacă e om cinstit... Niciodată de când l-au făcut arhivar, de când a schimbat meseria pe cont propriu, de practicant, cu aceea de lefegiu al statului, n-a luat un ban de la un împricinat... Şi

n-a făcut nimănui niciun hatâr... Dar acum mai că ar vorbi cu un împricinat, cu altul.

„Hai, omule, că-ţi recomand eu unul, un avocat tânăr şi inimos”...

He, să dai mult să găseşti, în primii ani ai carierei, pe unul priceput, care să te ajute.

Domnul Nisipoiu nu se lăsă deci până nu făcu într-o bună zi, luând-o pe departe, cu delicateţe, propunerea aceasta lui Băiatu.

— Mă rog, dacă dumneata eşti student la doctorat... dar nu te superi de ce-ţi spui...

— Nu mă supăr deloc, coane... răspunse Băiatu, punându-se în gardă cu destulă nelinişte...

— Apoi dacă dumneata eşti student la doctorat, păi trebuie să ai şi licenţa gata... trebuie să fi luat licenţa carevasăzică...

Băiatu mârâi uşor în adâncul pieptului... Adică... îl suspectează? Mă rog şi-n definitiv ce-l priveşte pe el toate astea?... Chiria până acum a plătit-o în regulă, încolo...

— Mă rog, nu trebuie să fie cu supărare...

A făgăduit că va fi fără supărare, acum trebuie să stea şi să asculte calm tot ce-i va spune grefierul.

— Dar am spus, coane Nisipoiule, nu-i nicio supărare...

— Eu nu vreau să iscodesc... n-am niciun interes... oho... dar niciun interes... se scuturã conul Nisipoiu de orice interes ca de Satana... Dar numai aşa ştii, ca să mă dumiresc... şi eu... ca omul, care nu a învăţat carte... Asta vream să întreb... Ca să fii la doctorat, nu trebuie întâi să ai licenţa?...

— Fireşte că trebuie... Aha... zi, te îndoieşti dacă o am cumva, râse acru Băiatu. Ei bine, domnule Nisipoiu, iacă am să mă rog de cei de la secretariatul facultăţii să mi-o împrumute şi mie într-o zi, ca să i-o arăt proprietarului meu, care nu crede că sunt licenţiat... aşa am să pun în petiţie.

— Vai de mine, atunci iaca nu mai spun nimic...

— Lasă, coane Nisipoiule, acum n-o lua şi dumneata aşa... vă cunosc eu pe dumneavoastră, oamenii ăştia de Drept – apăsă el ironic pe cuvântul drept – până nu scoate omul documentul din buzunar nu-l credeţi... *Instrumentum probatorium*, făcu el savant...

Domnul Nisipoiu, pe care cele două cuvinte latineşti îl aruncaseră iarăşi înapoi în umilinţa ignoranţei lui, de unde vrea să iasă, ca să îndrumeze el, nevolnicul, pe-un om de carte şi de cultură ca acesta, nu se lăsă totuşi până nu împărtăşi tânărului său chiriaş şi prieten gândurile care-l munceau.

— Iartă-mă, coane Băiatule, eu nu vreau să mă grozăvesc... dar am văzut mulţi tineri magistraţi care ştiau bine să pronunţe latineşte, dar când era vorba de pronunţarea ailaltă, a hotărârii, suspendau şedinţa şi mă chemau în cabinet să-mi ceară părerea. Am văzut şi avocaţi tineri ca dumneata, venind cu ghiozdanul colo, parcă de când mama lui l-a făcut, numai avocat a fost... Se furlandisea faţă de clienţi de parcă era un curcan printre turma de curci şi... pe urmă... când deschidea dosarul, îmi şoptea mie la ureche să mă întrebe dacă procedura este bine îndeplinită sau nu... Să nu-ţi fie cu supărare, dar poţi să ai şi titlu de doctor, şi încă de la Paris, şi când te-oi băga eu într-o chichiţă de-ale mele, să ştii că de ce te-oi învârti mai mult să ieşi, d-aia o să te încurci mai rău...

— Ei bine, chiţibuşerii d-alea nu se învaţă la facultate, se scutură Băiatu ca de-o oroare... Dreptul e cu totul altceva, coane Nisipoiule, privi el departe, misterios.

— Ştiu, oftă Nisipoiu, dar asta e partea rea... Că mulţi sunt care se vâră printre articole, ca printre nişte metereze... Şi te împroaşcă de-acolo, de nu poţi să te mai mişti nici într-o parte... Apoi, cocoane, dacă vrei să fii avocat, chit că n-o să te ţii de chichiţe, da ascultă şi sfatul meu de bătrân; de ştiut trebuie să le ştii, ca să poţi să te aperi de ele,

când ţi le aruncă ălălalt din partea ailaltă... De ce nu vii dumneata pe la mine, să ţi le arăt? făcu mustrător conu Nisipoiu. Iacă nu mi-aş bate capul, cu oricare altul... Dar dumneata mi-eşti drag... se cunoaşte de departe că eşti om bun... eu sunt tare cunoscător, să ştii... Eu am văzut şi d-ăia şi d-ăia... Şi eu ca eu... da' să vezi pe nevastă-mea... Aia-ţi *discernă* pe om dintr-o mie...

Mihnea Băiatu privea drept în ochi pe grefier şi pupilele lui se măreau şi se deschideau rând pe rând, cu repeziciune, ca şi când ar fi vrut să prindă în jocul lor necurmat intenţiile ascunse ale lui Nisipoiu.

Răspunsul însă nu putea fi decât unul. Mihnea Băiatu cunoştea acest lucru de minune: niciodată nu trebuie să zici nu, când ai început cu da, şi dimpotrivă... Cum o să-l mai creadă celălalt licenţiat dacă ar începe să inventeze de-acuma la greutăţi ori la imposibilităţi, ce-l opresc să-i asculte aprioric sfatul, când celălalt s-ar putea informa numaidecât dacă astfel de invenţii pripite sunt plauzibile... Deci acum *da* pe toată linia...

— Da, da, ştii că e o idee asta, strigă Băiatu, dând aprobator din cap, ca şi când ar fi auzit cea mai fericită propunere ce-i putea face. Da..., da..., este o idee, este o minunată idee, ce-mi spui dumneata... Asta am auzit-o şi eu spunându-se, că tinerii avocaţi şi magistraţi, licenţiaţi proaspăt, o cam încurcă zdravăn la început... Mă rog, de când lumea, practica a fost una, teoria alta... Ce folos că eşti burduf de carte... nu vorbesc de mine, se întrerupse el modest în protestările grefierului... Dar vorba vine, oricât de burduf de carte oi fi dumneata, oricât ai şti pe dinafară toate şuruburile unei maşini de tren, bunăoară, dacă n-ai pus niciodată mâna pe vreunul din ele, cu siguranţă că nici n-o s-o ştii s-o urneşti din loc, dacă...

— Sau dac-o urneşti, cine ştie pe unde o nimereşti cu ea, dacă...

— Ai mare dreptate, nene... domne.

— Nu, nu, lasă aşa... vreau să-mi zici numai aşa, că mi-eşti tare simpatic...

— Ai mare dreptate, nene Nisipoiule. Iacă să ştii că am să încep să viu... Şi pe urmă, te pomeneşti că m-o tenta şi înscrisul de-acum în barou...

— S-a terminat... de mâine te aştept... şi... n-avea grijă... Până acum eu n-am recomandat la nimeni un client, făcu Nisipoiu misterios... Când m-a întrebat omul, eu totdeauna i-am spus: „Ia-ţi un avocat. ” „Pe cine?” m-a întrebat el. „Pe cine vrei... acolo nu m-amestec” , i-am tăiat-o scurt... că la mine n-a mers niciodată, declară el, ridicându-şi deodată capul dintre umerii între care îi plăcea să-l ţie înfundat... Niciodată... E, la dumneata să ştii... (Aci cuvintele se traduseră în câteva mişcări ale degetelor.) Eşti cel dintâi pentru care...

— Bine, coane..., şi lasă că facem noi..., şopti inspirat Băiatu, gândindu-se de îndată la amicul său Grigoraş Idrişteanu, pe care-l găsise la rându-i cu o vechime de doi ani în facultate, dar care acum două veri îşi luase în sfârşit licenţa, după o activitate universitară de unsprezece ani împliniţi, înscriindu-se pe loc în baroul Ilfov.

Băiatu ştia bine că Idrişteanu se plângea de clienţi; dacă i-ar spune şi lui să se mute prin mahalaua asta, tocmai bine ar înfiinţa o societate în trei. El i-ar servi până una, alta, de secretar; iar domnul Nisipoiu de furnizor şi desigur de dirijor juridic, că ştiinţa lui Idrişteanu... Câştigul împărţit în trei ar fi destul de rotunjor, şi unde mai pui că ar creşte pe zi ce trece, mai ales că Băiatu ar depune toate silinţele ca noua asociaţie să prospere printr-o muncă îndârjită şi neogoiată: unul cu titlul, unul cu scrisul, unul cu învârteala.

— Am reflectat adânc la propunerea dumitale, grăi el după o tăcere. Însă eu am un prieten foarte bun, ce să-ţi spun, un frate de cruce. Suntem juraţi să nu facem nimic unul fără celălalt. De când m-aşteaptă el să mă întovărăşesc cu dânsul, căci el şi-a luat licenţa acum un an... vreau să spun cu un an

înaintea mea... De când îmi tot bate el capul să începem împreună... Şi de aceea, scumpe domnule Nisipoiu, dacă am începe noi în trei, eu uite ţi-o spun, să ştii că facem treabă zdravănă...

Domnul Nisipoiu a privit întâi crunt în pământ, cum i-era obiceiul, apoi şi-a prăvălit privirile lui vineţii şi grele drept în ochii lui Băiatu.

— Domnule Băiatu, a luat apoi cuvântul domol şi metodic... domnule Băiatu, iacă, de ce te cunosc mai mult, de atâta izbuteşti să mă farmeci mai mult...

— Atunci s-a făcut! strigă plin de veselie Băiatu, apucându-i mâinile.

— Eşti inimos, eşti foarte inimos, îl întrerupse calm grefierul, desfăcându-şi mâna dintre degetele lui fine pentru a i le apuca la rându-i între palmele grele şi a i le scutura cu simpatie nesfârşită. Eşti foarte inimos... şi, cum spun, de aia te iubesc mult, că te văd dezinteresat şi cum se zice... altruist... Că tocmai vorbeam cu nevastă-mea, care şi ea a băgat de seamă acest lucru... Iacă, e foarte dezinteresat, îmi spunea dumneaei... Şi asta e un rău...

Băiatu făcu o mişcare, pe care Nisipoiu i-o stăpâni cu obişnuitul lui gest cu care poftea la răbdare.

— Vreau să zic, continuă el, n-ar fi chiar aşa de rău să fie cineva dezinteresat, ba chiar ar fi tare bine, ba chiar ar fi minunat de bine... dacă toată lumea... Ehe... Dar atunci n-am mai fi noi grefierii, n-aţi mai fi dumneavoastră doctoranzii, n-ar mai fi dumnealor magistraţii şi avocaţii... Cum s-ar zice, toată lumea ar trăi ca-n sânul lui Avram... N-ar mai fi nici judecători, nici facultăţi de Drept şi nici această minunată ştiinţă a Dreptului, propunerea mea nu ar mai avea niciun rost... Un avocat, domnule Băiatu, trebuie înainte de toate să fie interesat... El nu trebuie să-şi însoţească interesul lui decât cu al unuia singur, care are mai multe feţe şi-l poate chema Stan, Bran, Stancu, Trancu, cum vrei dumneata, însă care, pentru el nu poartă decât

un nume: clientul. Tovarăş? Un avocat? Tot un avocat...? N-am făcut nimic... Şi pe urmă, ce mai la deal, la vale... Am spus, mi-eşti drag şi de-aia ţi-aş da concursul meu cu plăcere... Dar pentru un altul, eu nu mă bag... Eu nu sunt de profesie, cum se spune, samsar de procese; în lunga mea carieră nu s-a întâmplat...

Şi domnul Nisipoiu tăie aerul într-o parte şi-n alta cu palma întinsă.

Băiatu păru că reflectează adânc la vorbele grefierului. Dar repede un surâs de înţelegere îi miji în colţul buzelor, care se răsfrânseră într-un colţ, pentru a lăsa să se vadă albeaţa unui dinte...

„Al dracului interesat grefier" , îl cântări Mihnea pe sub sprâncene. „Cum mă ia el de frumuşel, pe departe... Trebuie să cedez, n-am ce să fac... "

Şi dintele apăru iar în răsfrângerea buzei. Îl bătu binişor pe braţ:

— Lasă, coane Nisipoiu, că facem noi... La urma urmei, iaca... să nu zici că-mi vâr toţi amicii ori toate cimotiile în combinaţie... Nu vreau ca să crezi aşa ceva despre mine şi să-ţi strici ideea ce-o ai şi care, să ştii, e foarte adevărată, că sunt un dezinteresat... Ei bine, s-o ştii, aşa a fost şi aşa este, de când sunt pe lume... Banul la mine a fost totdeauna în rândul al doilea... oho, ba chiar al treilea, or al patrulea... Câteodată nu l-am socotit deloc... Uite să întrebi gazdele mele, care mă rugau să rămân...

— De-asta cred fără să mai întreb. Ţi-am spus eu şi-o mai repet: noi ne pricepem la oameni... Mai cu seamă nevastă-mea... Chiar ea spunea: „Ne-a venit o bomboană de chiriaş... "

— Ei bine, nene Nisipoiule, spuse şi mai îndulcit Băiatu, clipind concesiv din ochi. Şi-i apucă din nou mâna pe care i-o scutură cu tărie:

— Iacă, pentru ca să vezi că într-adevăr e aşa precum a spus doamna, fie... oricâţi asociaţi mi-oi

lua eu... s-a isprăvit! Jumătatea dumitale să rămână întreagă... Ei, ce zici acum?

Şi un râs puternic răzbătu dintre dinţii sănătoşi.

Domnul Nisipoiu, parcă şovăi, cât era de mare, pe puternicele picioare, îşi lăsă ochii grei şi albaştri în pământ, pe urmă îi ridică şi le propti luminile, care păreau că scapără acum mânii, în ochii lui Băiatu, încă luminoşi de larga-i dărnicie.

— Care jumătate, domnule?

— Jumătate... Jumătatea câştigului... A asociaţiei noastre, nene Nisipoiule... Nu înţelegi...? E simplu! Noi doi luăm jumătate... dumneata altă jumătate... cealaltă... întreagă... ca şi cum ai fi întovărăşit doar cu mine...

— Jumătate... din câştig... care câştig, mă rog?

— Păi... ce-o ieşi de-acolo... Dumneata ne dai procesele... şi...

— Ha... ha... şuieră domnul Nisipoiu sau mai degrabă răcni... Ho, ho... Eu vă dau procese şi dumneata-mi dai bani... Ha, ha... Adică... hî...

Şi domnul Nisipoiu râse atât de amar, ţintind pământul, de parcă prin hohotele acelea ar fi vrut să expulzeze în sforţări sacadate tot veninul pe care băiatul ăsta perfid ori neştiutor i-l aruncase în inimă...

— Adică să mă fi înşelat eu atât de mult asupra dumitale? privi el din nou în ochi pe Băiatu, care, nespus de mirat, aproape aiurit, îşi pierduse pentru prima oară cumpătul şi se dăduse involuntar un pas înapoi... Adică să mă fi înşelat într-atâta?... Hî... se nedumeri tot mai mult domnul Nisipoiu... Dar în sfârşit... Eu ca eu... să zicem... Dar Polixeni... Să se fi înşelat ea aşa de mult asupra dumitale?... Asta e cu neputinţă...

Şi fu rândul lui să facă acum doi paşi înapoi...

— Haida-de, nu se poate, răcni Nisipoiu... Nu noi ne-am înşelat asupra dumitale... Aşa ceva nu e cu putinţă... Dumneata, tinere, te-ai înşelat asupra noastră, asupra mea... Asta e... Asta e! strigă el din ce în ce mai tare, vesel că a găsit în sfârşit cheia

misterului neaşteptat, care-l făcuse o clipă să se îndoiască de calităţile lui indiscutabile şi mai ales ale coanei Polixeni de a citi în sufletul omului. Asta e... Şi ţi-o cred... eşti tânăr, eşti neştiutor, eşti nevi-novat... Şi ai dreptate! (Aci dumnealui scăzu vocea cu o octavă.) Toţi, toţi grefierii sunt pungaşi... Toţi fură în dreapta şi-n stânga... Toţi sunt înţeleşi cu părţile şi cu avocaţii... (Începu să taie aerul cu mâna întinsă orizontal.) La mine nu s-a întâmplat... Şi nu se va întâmpla... Numai aşa... te pot recomanda la un client, doi, domnule Băiatu, şi te pot sfătui la practică... dar atât... eu n-am să-mi dau cu părerea în faţa judecătorului ălui tânăr, când mă cheamă pentru pronunţare în camera de chibzuire, că văd lucrurile aşa sau altminteri, cum face de-alde domnul Vulpache cu mustăţile înnodate... Şi nici n-adaug sau şterg vreo ţifră în proceduri... Eu pot numai să-ţi recomand un proces şi să-ţi recomand, seara, pe ce temei să te pui a doua zi... Asta e tot ce pot face eu, domnule Băiatu... S-o ştii... Răsplată n-aştept... He, he, nu te pricepi la oameni, domnule Băiatu... Aşa e că nu te pricepi?... Mă rog, te las pe dumneata să spui...

— Nu mă pricep, domnule Nisipoiu, îngână Mihnea, fericit că apa l-a scos şi de astă dată, ca şi de multe ori înainte, singură la mal...

— E, dă mâna colea... Îmi place omul modest care recunoaşte singur... Dar n-avea grijă... cât vei sta aicea, şi eu aş dori să fie cât mai mult, ai să înveţi dumneata să cunoşti oamenii. Eu am să te învăţ... Şi Madam Nisipoiu.

* * *

Mihnea Băiatu a bătut toate cafenelele în lung şi-n lat, chiar şi pe acelea, în care *micile lui lovituri*, cum numea el mesele unde făcea abstracţie de plată, se petrecuseră nu se mai ţine minte de câte luni. Asistase din spatele unui jucător la o partidă straşnică de table, apoi la un carambolaj care-l umpluse de admiraţie, deşi el

însuşi era recunoscut ca un bun mânuitor al tacului.

Pe urmă îşi plimbase jovialitatea şi siguranţa de sine într-un cinematograf, unde întunericul îl făcu să nimerească lângă o fiinţă femeiască atât de hâdă că lui Mihnea îi fu cu neputinţă să-şi închipuie de ce-şi retrăsese cotul cu atâta violenţă, când cotul lui, din irezistibilă obişnuinţă, o atinsese la început, ca din întâmplare, atât de domol. Şi cu atât mai mult îl uimi acest lucru, cu cât scena din întuneric se petrecuse tocmai când, pe pânza luminată, Vivian Gibson oferea unul dintre cele mai pătimaşe săruturi ale ei.

Vivian Gibson era pasiunea lui... Şi se mira că o artistă, care putea să întrupeze atâta rafinată şi şerpuitoare feminitate, nu se bucura, în stima amatorilor, de prestigiul, dincolo de superlativ, pe care Băiatu i-l atribuia. Asta nu-l împiedica să-şi manifeste admiraţia cu tot mai multă ardoare, oriunde i se oferea prilejul, şi să regrete tot mai rara ei apariţie pe ecran.

Filmul, pe care-l văzu acum, era extras dintr-o nuvelă a lui Schnitzler şi nu conţinea decât povestea banală a vieţii unui student. El întâlneşte o femeie cochetă, în dancigul unui somptuos hotel, dansează cu dânsa, îi face curte cu succes; bărbatul află, are loc un duel şi studentul e ucis. Atât numai; dar amănuntele acelea simple care se perindau pe ecran şi care – Băiatu o simţea cu vrăjmăşie –, din cauza liniei simple a subiectului, interesau destul de mediocru publicul din sală, pe el îl electrizau. Rămase înfipt în locul lui şi la rulajul următor; şi oricât de admirabilă, oricât de parfumată şi oricât de excesiv de mobilă fu mica drăcoaică, ce înlocui alături de dânsul pe morocănoasa hâzenie a pământului dintâi, el rămase complet nemişcat, cu ochii voalaţi de bura regretului subit, cu mâinile încleştate pe braţele fotoliului, cu mintea adânc întoarsă către firul trecutului şi al vieţii de acum...

Aşa i se scurgeau zilele. Şi el n-avusese parte de ceva deosebit, de o femeie cu totul şi cu totul frumoasă, inteligentă, cultă, nobilă. De o femeie *din lumea mare.* O aventură strălucitoare, cu sau fără peripeţii dramatice, însă cu mult parfum, cu lumină discretă, ori cu clarobscururi de interior încărcat şi impunător, cu foşnete de mătasă veritabilă, cu vorbe alese şi pline de subtile subînţelesuri, cu zilnicele despărţiri melancolice şi teatrale, cu aşteptări nerăbdătoare şi dominate de obsesia parfumului tainic şi chemător. Una din acele femei care ţi se năzar dintr-odată pe stradă, în goana maşinii, ori descinzând din ea în beţia de lumină a vitrinei unui magazin, diafană ca însăşi lumina aceea, încât te îndoieşti dacă luând-o în braţe nu s-ar topi ca visurile frumoase şi ireale.

Până acum, isprăvile lui amoroase n-au trecut de fetele şi de proprietăresele de mahala, pântecoase şi cu sânii desumflaţi – unele, desigur, frumoase sau pline de vrednice însuşiri pe care nu le găseşti la tot pasul, dar prostuţe, cioplite cu toporul, caraghios de sentimentale, cu gusturi vulgare şi cu dorinţe meschine: bere cu mititei, *montagne russe*, articole de Moşi şi spirite à la Tănase drept în culmea expansiunii amoroase!...

Hotărât lucru, Mihnea Băiatu se putea declara săturat până în gât de amorul democrat. El plecă de la cinematograf întru târziu foarte melancolic, şi după ce întoarse plictisit capul celor câteva domnişoare, fără interes, care-i aruncară în treacăt priviri bine-voitoare, trecu prin faţa vitrinelor luminoase ale cofetăriei Capşa.

Acolo, rezemat într-un cot de vergeaua de alamă, el privi multă vreme prin geamul uriaş tabloul viu dinăuntru. La mese se găseau mai multe femei; toate, aveau ţinute drepte, mişcări ordonate şi grave, priviri strecurate de-a lungul genelor, iar altele de-abia perceptibile, pierdute în spaţiul luminos al localului în care fuma-tul e interzis, de parcă ar fi trăit doar în lumea lor de

visuri, departe de cotidianul meschin şi ticălos de dincoace de geamuri.

Aci era *lumea mare* pentru Mihnea Băiatu. Iată, erau şi ele fardate ca toate femeile de azi; dar ce gust în potrivirea pudrei de culoarea părului şi a ochilor – ce artă în întinderea ei pe piele. Parcă erau toate, cu mişcările lor grave şi încete, cu atitudinile lor de statui, capodopere muiate în smalţ.

Mihnea Băiatu nu-şi mai putea întoarce ochii de la adevărata feerie, pe care i-o descoperea geamul luminos, cum lupele cele mari din panopticum descopăr privelişti fermecate mulţimii de gură-cască de la Moşi.

El examină ce aveau în farfurioare, consideră după culoare cam ce lichioruri bea fiecare, se extazie dinaintea artei cu care una din ele sorbea din paharul cu apă dinainte-i, parcă fără să-l atingă cu buzele.

Pe urmă, mai îndrăzneţ, examină fiecare figură. La cea dintâi pe care-şi opri privirile mai cu atenţie bagă de seamă însă că ochii, pe care luciul fardului îi aduceau mai în faţă, erau teşiţi sub o frunte ce se retrăgea necontenit, pe măsura privirii, faţă de partea de jos a figurii, care dimpotrivă înainta sub formă de bot.

— Asta e intrusă, mormăi Băiatu nemulţumit. E îmbogăţită de război...

Pe nasul vecinei acesteia descoperi o aluniţă care, de ase-meni – întârziind privirea –, se prefăcea în neg destul de caraghios, judecând după locul prea avansat pe care era situat.

Băiatu nu descurajă.

Examenul lui trecu mai departe. Şi se dovedi un expert examinator. Nimic nu scapă neobservat de la aceste femei, care să nu fi meritat cel puţin nemulţumire, dacă nu chiar dezgust. Picioare groase, ori chiar prea subţiri, dar otova şi unele şi altele, fără nicio undă de pulpă, fără nicio noimă.

Şolduri prea revărsate – şi defectul acela supărător de obişnuit al mai tuturor frumoaselor bucureştene: şezutul prea jos faţă de lungimea trupului.

Era atât de frecvent defectul ăsta, şi aici, ca pretutindeni, că Băiatu, care principial nu avea predilecţii pentru anume statură, culoare şi formă, căuta printre ele nerăbdător pe cele de statură mijlocie, la care potriveala construcţiei stabilea un raport mai plăcut ochiului între diferitele dimensiuni.

Dar iată – acolo în fund – privirile lui descoperiră ceea ce căuta. Iată acolo o adevărată marmoră, care nu face decât să surâdă, vag şi necontenit egal, întrecerii de cuvinte dintre cei de la o masă cu dânsa.

Şi ei sunt *bine*, desigur, ca doi tovarăşi făcuţi pentru dânsa, dar profilul ei e fără pereche. Şi iată, pe sub masă, lungile şi elegantele ei picioare. Iată, genunchiul sus, coapsa care se dezvoltă pe încetul, şi nu brusc, într-o şuncă dizgraţioasă, ca la toate celelalte de la mesele dimprejur.

„Se mai găseşte, se mai găseşte" îşi spuse pentru sine Băiatu extrem de mulţumit, de parcă ar fi descoperit, într-un fund uitat de buzunar, cine ştie ce surpriză preţioasă şi asigurătoare.

Simţi cum dispoziţia îl invada din toate părţile, ca şuvoaiele de apă, când pătrund ţâşnitoare în pântecul spart al corabiei.

Dar idealul pe care îl găsise, în sfârşit, se ridică deodată – şi cei doi cavaleri însoţitori de asemeni.

„Nu e nimic, o voi urma! îşi declară hotărât Băiatu, enorm de încântat că, ridicată, constatările lui se adevereau cu desăvârşire. O voi urma până în pânzele albe... Şi ce mers elegant, ce destindere nobilă a piciorului care înaintează!... "

Băiatu îşi scutură bustul, verificând printr-un gest automat prinsoarea hainelor şi dacă pantalonii se ţin bine în bretele. Ăsta era la el gestul care

însoţea obişnuit hotărârile momentane, ori intrările în acţiune.

Când fu aproape de uşă, figura cea distinsă întâlni privirea mutului adorator prin limpezimea geamului. Ea vorbea ceva, începuse în sfârşit ea să vorbească. Şi continua a grăi, înaintând, celor ce-o urmau, în vreme ce privirea ei considera din treacăt pe privitorul cu ochi de fosfor.

Băiatu fu în culmea fericirii. Ochii cei mari şi minunaţi nu se întoarseră brusc, văzându-l cum o examinează atât de stăruitor; dimpotrivă, ei părură că acceptă cu plăcere omagiul acestei examinări focoase.

De aceea chiar, când ieşi, ea spuse tare, privindu-l dintr-o parte, ca să audă şi Băiatu dorinţa ei cea nouă:

— Nu, ştiţi ce? Am găsit... De aci mergem la „Leul şi cârnatul”. Am un gust să trag ceva la măsea... şi să-mi cânte Oaie porcării...

Dar dacă Băiatu nu găsi nici acum pe acea femeie din lumea mare, către care convergeau visurile lui cele mai ascunse şi mai ideale, nu descurajă totuşi cât de puţin.

Trebuie să mai fie aici, în Bucureştii ăştia de după război, ceea ce îşi amintea el, de mult, acum zece ani, dacă nu şi mai bine, că văzuse pe aceeaşi Calea Victoriei, în numeroasă şi admirabilă paradă...

Trebuie să mai fie undeva exemplare rare şi uitate de furia aceasta subită a epocii devastatoare... El va căuta, trebuie să mai existe!...

Ah, vremurile acelea, Doamne, cât e de atunci când făcea pentru întâia oară coadă la ghişeul secretariatului facultăţii, cu actele chită şi cu argintul sunător pentru taxa de înscriere în mână...

Şi pentru a nu ştiu câta oară în viaţa lui, el făcu aceeaşi strânsă legătură între înscrierea îndepărtată la facultate şi cocoanele, şi *high life*-ul din vremurile acelea... Toate astea trebuie să mai existe, dar, pentru a ajunge acolo, trebuie întâi

rezolvată atât amar de vreme nerezolvata chestiune a examenelor. Cum poţi să pătrunzi acolo fără cuvenita diplomă de licenţă?...

Şi ca tot românul, Băiatu văzu şi acum tot aşa de limpede ca şi atunci necesitatea diplomei...

Licenţă, avocat, bani, saloane, toate trecură pe dinaintea ochi-lor destinzându-se ca verigile roşii ale unui şarpe de foc...

Şi o nevoie subită şi imperioasă îl apucă, inexplicabil, de glasul domnului Nisipoiu, umilul său proprietar, care de bună seamă habar n-are de Vivian Gibson, de femeile din lumea mare, de viaţa strălucitoare şi zgomotoasă, dar care – aşa ceva nu s-ar fi aşteptat Mihnea în viaţa lui – îţi da atâta poftă de învăţătură.

Chiar a doua zi, dis-de-dimineaţă, Mihnea deschise voiniceşte cărţile de Drept. Dar şi acum, ca şi-n alte dăţi – căci Băiatu le mai luase în piept de câteva ori pentru efemere răstimpuri – dârzenia lui îl duse fatal la o zdrobitoare greşeală de tactică.

Într-adevăr, el se repezi de-a dreptul la reduta cea mai grea, la acel bloc de piatră, atât de inexpugnabil la prima vedere care se cheamă Dreptul roman.

Dar Dreptul roman nu e chiar un vrăjmaş atât de rigid cu cei ce vor să-i încalce domeniile. Dimpotrivă, e nu se poate mai viclean.

Te primeşte binevoitor cu un istoric al dezvoltării lui, din cele mai simpatice; te poartă apoi prin capitolul patetic al stărilor civile.

Aci Băiatu avu prilejul să-şi amintească de câteva romane şi nuvele celebre care-i procuraseră multă plăcere la citire, pe vremea liceului, când cinematograful nu era atât de în floare. Apoi îi aduse aminte de cele câteva filme de mai târziu, care reprezentau aceleaşi poveşti sau alte întâmplări din aceeaşi vreme.

Numai că acum el băgă de seamă că toate aceste lucruri i se prezintă într-un chip mai comprimat şi mai ordonat, într-un astfel de chip, că el simţi

lumină asupra unor amănunte ce atunci i-au rămas obscure sau de neînţeles. Băiatu simţi pentru prima oară în viaţa lui palpitându-i în suflet interesul ştiinţific. Şi fu extrem de entuziasmat.

Aşteaptă pe domnul Nisipoiu la poartă şi-i făcu o dare de seamă cât se poate de amănunţită asupra tuturor celor aflate. Măgulit la culme de atenţie şi mai cu seamă de nişte noutăţi atât de extraordinare precum *capitis deminutio, maxima, media* şi *minima*, conu Nisipoiu îl pofti la masă.

Aci, Băiatu trebuia să se menţie însă numai în domeniul celei mai mari dintre cele trei *deminutio*, pentru că aceasta înduioşă nespus pe doamna Nisipoiu, întâi prin subiect în sine, al doilea, desigur, pentru că astfel de lumini înalte le afla de la un băiat atât de drăguţ şi de *bine* ca tânărul ei chiriaş. Se jură că are să meargă şi ea la cinematograf, pentru că Băiatu avu desigur grijă să-şi împăuneze dezvoltarea cu toate istorioarele ce ştia în legătură, când o mai vedea că se anunţă filme din viaţa celor vechi, pe care până acum le ocolise, „mă mir singură de ce?”.

Cât pentru domnul Nisipoiu, chestia robiei trecu pe-un plan inferior; îşi cam făcuse el idee, încă dinainte, de ce putea fi vorba.

— Însă, înţelegi dumneata, astfel de lucruri încurcate şi frumoase n-au totuşi nicio legătură cu împrejurările şi legile de astăzi.

Băiatu se simţi obligat să protesteze în numele drepturilor omului, câştigate cu atâta trudă, acum nu mai mult de un secol, şi de frică discuţia să n-o ia spre Civil, contra acestei nepăsări faţă de durerile trecutului, din care s-a plămădit viaţa liberă de astăzi.

— Cred că-ţi convine dumitale astăzi, iartă-mă că-ţi vorbesc aşa, scumpe coane Nisipoiu, dar nu trebuie niciodată, conchise el sentenţios, să uităm cât au luptat pentru noi strămoşii noştri.

Evident, fu aci locul pentru Băiatu ca să facă o dramatică incursie în domeniul Revoluţiei

Franceze cu care prilej pitorescul expunerii şi imaginaţia liberă depăşiră mult culoarea prea mată a istoriei. Fazele revoluţiei le amestecă cu fără prea mult scrupul ştiinţific, cum de altfel se şi cuvenea cu un eveniment ca acesta lipsit de gradaţie, întocmai ca o piesă care ar culmina la început şi s-ar termina cu expunerea. El croi o cu totul altă revoluţie franceză, în care luarea Bastiliei nu mai fu un punct de plecare, ci de ajungere şi în care Charlotte Corday nu ucidea un tiran revoluţionar, ci pe aristocratul Marat, deghizat în jacobin.

— Cum îi mai turuie gura, se înfioră cu glas tare coana Polixenia, scuturând capul cu admiraţie şi ţintindu-l provocator.

Iar domnul Nisipoiu, ca un om al justiţiei ce era, trebui să constate cu dreptate:

— Carevasăzică dumneata nu te pricepi numai în de-ale Dreptului, ci şi în istorie, precum văd... Apăi va să zică n-a cheltuit degeaba banii cu dumneata tatăl dumitale... Şi trăgându-l uşor de braţ: Însă uite ce... la Drept să ştii că n-ajung numai teoriile... Dar lasă că am să fac eu niţică practică cu dumneata. Şi de nu i-oi bate pe toţi ăia... cum eşti aşa bun de gură... Apoi, frecându-şi mânile, satisfăcut: În sfârşit, am găsit eu chiriaşul care-mi trebuia...

Pe urmă domnul Nisipoiu rămânea pe gânduri şi ochii lui căutau melancolici un unghi al bagdadiei, în vreme ce pe sub masă piciorul doamnei se agita nerăbdător.

Multă vreme domnul Nisipoiu rămase astfel, în vreme ce Băiatu răspundea cu dibăcie la întrebările cu două tăişuri ale doamnei Nisipoiu. Apoi domnul grefier oftă prelung, clătinând din cap cu tristeţe:

— Of, Doamne, multe lucruri frumoase mai sunt de aflat pe lumea asta... legea mă-sii de viaţă... e, da' ce să-i faci, dacă n-am avut şi eu parte de ele... Şi ochii lui învăluiau atunci nu cu invidie pe Băiatu, ci cu adevărată dragoste şi

îndatorinţă... Şi nici nu m-a învrednicit Dumnezeu cu un băiat aşa ca dumneata, ca să-mi pun toate nădejdile într-însul... şi să-i deschid lui ochii spre aceste comori ale pământului...

Aci urechile lui Nisipoiu se ciuleau parcă de aceeaşi nerăbdare de care se agita pe sub masă piciorul soţiei sale. Părea că aşteaptă un răspuns, un cuvânt, dar apoi îndată îşi luă seama că acest cuvânt nu putea fi spus tocmai de acela care aştepta mai de grabă să i se spună.

Şi atunci simţea topindu-i-se acest cuvânt în gât, neavând putere să prindă aripă şi să zboare înainte:

— Însă te voi socoti ca pe copilul meu... şi te voi face eu, aşa cum mi-ar fi plăcut să fiu eu însumi... legea mă-sii de viaţă... de mult visam, barem să găsesc unu...

Dar chiar fără să-l pronunţe, şi fură de ajuns toate celelalte efuziuni de simpatie ale proprietarului său, ca Mihnea să se hotărască serios să evite de-acum înainte pe domnul Nisipoiu. Mai întâi lucrul se impunea de la sine, tocmai pentru a dovedi doamnei Nisipoiu că el nu vrea să profite de ciudata simpatie a lui nenea Bănică pentru dânsul, ca să se afle prea des în calea invitaţiilor lui la masă. Pe urmă chiar aceste dovezi de sinceritate a unui sentiment atât de neobişnuit din partea soţului încurcau socotelile noului-venit în privinţa soţiei. Lui Mihnea îi plăcea doamna Nisipoiu; şi ascunzişurile ei îl intrigau. În orice caz, judecând după exterior, avea impresia că această femeie ar fi fost unul din trofeele cele mai de preţ în galeria lui atât de populată de gazde simpatice. Însă, hotărât lucru, domnul grefier îl încurca cu desăvârşire; niciodată, în destul de lunga lui carieră de chiriaş sentimental, Băiatu nu mai dăduse de un soţ care să se năpustească la dânsul cu braţele atât de deschise. Dimpotrivă, până acum el căuta să capete încrederea şi chiar simpatia bărbaţilor pe a căror frunte se amuza,

apoi, să sădească podoabe cornoase de varii şi cât mai complicate forme.

Or, dragostea neaşteptată a celui de-acum îi turbura tot sângele rece; Băiatu era el însuşi un sentimental, şi orice marcă de dragoste dezinteresată i s-ar fi arătat, ori din ce parte ar fi venit, îl copleşea cu desăvârşire şi-l făcea incapabil oarecum să răspundă cu vreo nemernicie. Dar domnul Nisipoiu la rându-i nu era chiar omul care, odată pasionat de vreo idee ori de vreun sentiment, să lase lucrurile în pană. El continua aşadar să dea târcoale prin curte, făcându-şi de lucru gospodăreşte şi aruncând ochiri furişe spre uşa chiriaşului său. Astfel că, într-o seară, domnul Nisipoiu îl prinse în sfârşit şi-l aduse iar la masă. Vorba aceea, pe nepusă-masă, pentru că coana Polixeni se supără chiar de-a-binelea de această invitaţie neaşteptată.

— Mai întâi nu m-am preparat cu nimic... protestă ea, însă domnul Băiatu va fi aşa de bun să ne scuze...

— Facem noi, facem noi... împăcă lucrurile domnul Nisipoiu.

Într-adevăr, de masă era uşor de făcut ceva pentru un invitat mai mult, căci coana Polixeni dăduse oricând dovadă că are provizii destule la cămară. Însă ceea ce n-o potrivea pe ea îndeosebi – şi asta se vedea din mişcarea necontenită şi involuntară pe care o făcea cu mâna spre gât, parcă să-l acopere, şi din nervozitatea cu care căuta la oglindă, de unde, numaidecât ce-şi întâlnea imaginea, întorcea ochii amărâtă şi întunecată – era de bună seamă faptul că, nefiind anunţată din vreme, n-avusese şi n-avea timp suficient să se arate aşa cum trebuia să se prezinte în faţa unui oaspe ca frumosul Mihnea.

Ea se refugie într-o odaie alăturată, unde îşi potrivi pieptănă-tura în grabă şi-şi smălţui cu pudră obrajii asudaţi, apoi veni surâzătoare şi mai binedispusă, că pricina cea mai grea şi poate

esenţială a întregului acest necaz fusese în parte înlăturată.

Pe urmă pregăti o grămadă de bunătăţi, din nimicuri, cu pricepere de gospodină, de parcă de cine ştie câtă vreme fusese orânduit să aibă loc astă-seară, această masă.

Mihnea Băiatu mânca fără pofta aceea a lui cu atât mai grozavă, cu cât ştia că va păcăli mai zdravăn pe chelnerul care-l servea. De astă dată simţea, precum se aşteptase chiar de la început, o uşoară melancolie împânzindu-i sufletul şi buna lui dispoziţie obişnuită. Domnul Nisipoiu ăsta întrecea orice măsură; prea era din cale-afară de nevinovat, ca tânărul său amic să aibă şi de data asta mulţumirea că răsplăteşte un bine cu o măgărie. De aceea, Mihnea Băiatu curmă în cele din urmă asaltul de priviri languroase ale doamnei Nisipoiu şi hotărî să se dedice numai domnului, printr-o amplă dizertaţie asupra necesităţii categorice a Dreptului roman în învăţământul superior.

Însă pe domnul Nisipoiu, în momentul ăsta, nu-l interesau câtuşi de puţin chestiunile pedagogice chiar dacă erau în legătură cu Dreptul. În astă-seară domnul Nisipoiu era predispus la sentimentalism.

Drept care coborî în pivniţă, ca să scoată dintr-un loc anume, nişte sticle anume, ascunse de dânsul mai demult.

Pe urmă, rugă pe Băiatu ca să-şi aducă mandolina, cu care îşi aminti că-l văzuse în grădiniţă, când s-au întâlnit întâia oară.

— Nu te scuza, o luă înainte Nisipoiu. Ştiu că ocupaţiile te împiedică s-o dăscăleşti ca un artist adevărat... altfel i-ai mai fi zis aşa, câteodată... Dar barem să auzim şi noi tremurat de strună...

Băiatu surâse şiret. Şi până să se întoarcă Nisipoiu din pivniţă, el avu timp să-şi aducă şi să-şi acordeze băşica de lemn bâzâitoare. Îl primi cu un marş triumfal, care surprinse şi încântă atât de mult pe domnul grefier, cu această nouă revelaţie,

încât îl făcu să ridice una din sticle în sus, ca securea lui Mihai Viteazu, şi să străbată de mai multe ori bucătăria dintr-un perete într-altul, în pas de defilare.

Se lăsa cu zaiafet mare.

Coardele mandolinei bătură adânc în noapte. De mai multe ori domnul Nisipoiu trebui să coboare scările beciului şi să aducă, odată cu proviziile noi, miros umed de nisip şi mucegai. Iar în toate răstimpurile de lipsă ale dumisale, Mihnea Băiatu trebui să-şi plece gâtul pe gâtul şi pe pântecele mandolinei, de parcă s-ar fi amuzat să-i simtă mai de aproape rezonanţa interioară, numai ca să evite arşiţa tropicală cu care-l stropea[u] privirile lacome ale coanei Polixeni. Într-un rând, domnul Nisipoiu îşi aduse aminte de cântecul vechi al primilor lui fiori de dragoste, când începuse să dea târcoale casei coanei Polixeni.

Frunzuliţă foi de fag...

Mândro, te-am căutat cu drag...

Toată vara prin zăvoi

Doar om da ochi amândoi...

Se înălţară atunci în noapte, odată cu sunetele mandolinei, trei voci diferite, îngroşate şi piţigăiate, aducând într-un glas, din apusuri depărtate, amintirea trecutului defunct, aducând înaintea a trei perechi de ochi luminaţi, fragede, ca în zilele însorite, de demult, două tinereţi şi o copilărie...

Berze vin, berze se duc

Eu de doru-ţi mă usuc...

Mihnea Băiatu văzu cu suflet larg deschis, cât bolta cea mare de afară, cum ochii lăcrămoşi ai domnului Nisipoiu căutară la ochii lăcrămoşi ai doamnei Nisipoiu. Şi el, Mihnea Băiatu, ridică atunci pahar plin pentru viaţa de familie, pentru căminele cinstite, unde cei izbiţi de valurile grele ale vieţii fără rost găsesc un loc de popas, o adiere de bunătate şi un îndemn de „rămânere”, de „aşezare”. (Plăcerea cea mare a lui Băiatu era să

pozeze în romantic, bătut de crunte valuri, şi pe care îl urmăreşte pretutindeni blestemul de a nu se mai putea fixa. Dar acum un tihnit accent de sinceritate învăluia cuvintele sale.)

Astfel zise şi se aşeză.

Iar drept răspuns, amândouă mâinile domnului Nisipoiu îi apucară mâna, pe deasupra mesei, şi amândouă picioarele doamnei Nisipoiu îi apucară strâns piciorul, pe dedesubt.

Hotărârea cea aprigă a lui Băiatu de a da o cumplită iamă prin toate cursurile celor trei ani de Drept, pe care, după prima zi rodnică în rezultate, o amână pentru cea dintâi luni care avea să vie, şi de aci la zi întâi cel nou, care se apropia, nu dură după acest termen fatal, decât vreo două-trei zile. Ceea ce, evident, tot era un progres faţă de celelalte ale sale vitejii asemănătoare din trecut.

Chiar de îndată ce trecu de capitolul robiei şi dădu de forme juridice mai puţin emoţionante şi mai bogate în detalii, în excepţii şi în teorii istorico-juridice care se băteau cap în cap, ori care păreau să n-aibă niciun punct de legătură între ele, ceea ce e şi mai îngrozitor pentru o minte trăită în libertate şi hrănită cu idei proprii, oricât de îndrăzneţe, Băiatu începu să se simtă iarăşi plictisit şi surmenat. Când abordă capitolul tutelei, starea lui sufletească se coborî până la zero absolut.

Închise cartea, o aruncă şi, întins pe pat, închise ochii, pentru a-şi revizui astfel puterile şi dispoziţia sufletească. Şi constată că acestea au ieşit amarnic zdrobite de stânca dură şi neclintită a acestui idiot, stupid, caraghios şi inutil studiu care se numeşte Dreptul roman, cel cu care făcea furori în faţa domnului Nisipoiu.

Şi începu să se îmbrace zorit deşi era de dimineaţă. Tot timpul, cât îi ţinu facerea toaletei, se ironiză cu cruzime:

„I-auzi, cauţi pe Vivian în *Legis Actio per manus injectionem.* Rahat... Astea-s cuvinte să sperii pe-un Nisipoiu, imbecilul... ”

Regretele veniră şi ele la rându-le – căci mai avea o pungă pusă bine şi cu de acestea – şi, sub covârşitoarea lor năvală, Băiatu trebui să se trântească în pat, pe jumătate îmbrăcat, cu cămaşa de noapte deasupra pantalonilor, cu periuţa de gură în mână şi cu spuma de pastă uscată pe dinţi şi pe buze.

„Cine dracu m-a pus să urmez porcăria asta de Drept?... când toată lumea mă felicită de talentul meu dramatic... Când toţi mă îndemnau spre Conservator... ”

Pe urmă, în aceeaşi poziţie, Băiatu reîntocmi, până spre prânz, viaţa care ar fi dus-o urmând doar Conservatorul...

E, ar fi făcut pe figurantul, ici, colo, până se învârtea de intrat la Teatrul Naţional. Dar n-avea el pe-atunci protecţia lui Belcot? Sigur, în acest timp, domnul Ştefan Băiatu, bogatul negustor de vinuri, nici n-ar fi vrut să audă de el.

Şi cu toate astea, iată, şi-l amintea pe domnul Ştefan, contemplându-l uneori, după ce la spectacolul de liceeni, din orăşelul natal, Mâhnea repurtase succesele cele mai grozave:

— De, băiete, ce să-ţi spun, mi-a plăcut... ai jucat frumos... hm... ai avea tu niţel talent... Iar după o pauză de gândire profundă, în care timp îşi scărpina bărbuţa neagră-surie, pe obrazul slab, îl vedea dând din cap, convins: Şi ai, mă, nu glumă... Mă gândesc cum au jucat ceilalţi şi-mi zic: Ba ai, băiete, cu caru...

Părea nespus de măgulit în amorul propriu părintesc. Iar Mihnea dădea plictisit din umeri. Ştia el lucrurile astea, nu mai era nevoie să i le spună domnul Ştefan. Şi fără să răspundă, chipurile strâmba din nas, privind într-alt cotlon al odăii, ca şi când ar fi aşteptat să se schimbe subiectul ăsta de vorbă, care era doar de la sine înţeles. Începea să-l... ameţească.

Dar atunci intervenea coana Ecaterina, voinică şi grasă, încercând să domine cu cuvântul ei

cristalin şi autoritar pe soţul plăpând la trup şi cu idei atât de ruginite:

— Atunci de ce nu-l laşi să facă Conservatorul? Coana Ecaterina era femeie care nu se lăsa învinsă de prejudecăţi. Ea de mult băgase de seamă svâcnetul cel nou al pulsului lumii... Adică, vrei să-mi spui dumneata, demonstra ea încăpăţânatului ei soţ, că *un* Nottara bunăoară *câştigă* mai puţin ca oricare din clănţăii de la judecătoria noastră, cu licenţa în buzunar... Şi pe urmă vaza... *De-un* Nottara ştie toată lumea...

Dar pe domnul Ştefan era greu să-l scoţi din ale lui. De bună seamă, nici dânsul nu s-a îndoit propriu-zis vreodată de talentul fiului său, ba iaca, se încredinţa tot mai adânc de el cu orice nou spectacol dat în vacanţe de băieţii întorşi de la şcoli. Însă dumnealui voia cu orice chip să-şi vadă băiatul avocat.

— Un avocat ce e, decât un actor? răspundea dumnealui invariabil coanei Ecaterina... N-are decât să-şi dezvolte talentul la bară... şi-aşa cum îl văd, îi prevăd mare viitor... Iar banii se-nghesuie zdravăn în buzunar... Şi cât priveşte renumele (căci renumele şi la unul şi la altul venea în rândul al doilea)... cât priveşte renumele, să mă ierţi dumneata, dar n-oi fi vrând să zici că un *Take Ionescu* se bucură de mai puţin renume şi are un nume mai puţin onorabil decât Nottara al dumitale... Ce, parcă-i zic eu să vie să facă avocatură în târgul ăsta păcătos?...

Discuţia urma astfel între cei doi soţi până târziu în noapte, iar Mihnea nu contribuia la ea decât cu semnele de plictiseală şi nerăbdare pe care le făcea îndeajuns de vădit, fără a se grăbi totuşi s-o curme cu energie. Din când în când, strâmbând din nas râzgâiat, mai lăsa să-i scape câte-un: „Ia mai lăsaţi-mă în pace, că mi-e somn”, dar cu vocea pe jumătate şi cu urechea lacomă, ciulită pe sub plapomă.

Numai când conversaţia înceta de la sine şi domnul Ştefan începea să moţăie, în vreme ce coana Ecaterina lua cărţile de dat de pe măsuţă, să treacă în odaie la dumneaei, numai atunci răsărea şi Mihnea din patul lui:

— Dar n-aţi mai sfârşit, frate, odată?... Lasă, nu vă îngrijiţi de mine... Am să fac şi pe unul şi pe celălalt... dacă urmezi Dreptul nu poţi să faci şi Conservatorul?... Parcă fruntea mea e atât de îngustă încât să nu încapă sub ea şi două ştiinţe dintr-odată...

La aceste vorbe, tată şi mamă schimbau între ei priviri de încuviinţare şi admiraţie. Şi toată lumea pleca mulţumită să se culce.

După ce-a terminat liceul, Băiatu s-a înscris, precum s-a legătuit, şi la Drept, şi la Conservator. Le-a urmat cu asiduitate pe amândouă primul trimestru, pe urmă cursurile de la Drept au fost uitate. Pe Băiatu îl preocupa mult vâna dramatică. Se ducea foarte adesea la teatru şi se amesteca, până chiar şi neîntrebat, în discuţiile privitoare la jocul artiştilor. Îşi da totdeauna părerea în competent şi nu arare ochii începeau să-i strălucească de dârze intenţii eroice şi belicoase când părerile nu i se împărtăşeau.

Dar la examenul de fine de an a constatat că nu pregătise nicio bucată ca lumea. Or, el ţinea cu orice preţ să-şi epateze profesorul, care-i făcuse oarecare greutăţi toamna trecută, la examenul de admitere. Fusese nevoie chiar de unele intervenţii în faţa cărora examinatorul, artist cu renume la Teatrul Naţional (pentru doamna şi domnul Băiatu, un invidios, desigur; pentru Mihnea, un înapoiat, neînţelegător al artei „moderne”), trebuise să se plece. Dar se răzbunase şi el, amintindu-i-o lui Băiatu în fiecare oră, cu vocea lui de bas, care împrumuta atâta naturaleţe rolurilor pe care le interpreta la teatru:

— He, he, băiete, aicea nu merge pe politică, aicea merge pe talentul sacru...

O să-i arate el, Băiatu, ce însemnează acela talent sacru...

Dar la toate temele, domnul profesor rămânea nemulţumit...

— E şi chestie de interpretare, domnule profesor.

— Ce interpretare, domnule, dumneata să interpretezi cum spun eu...

Băiatu îl privea cu un aer de nobleţe pălmuită, de persecutat, de neînţeles, dar ţinând capul cu semeţie rezistentă şi subversivă; îl rotea compătimitor peste capetele celelalte care se târau în voia tuturor capriciilor arierate ale domnului profesor, dovedind astfel o lipsă completă de personalitate.

He, de câte ori nu încercase şi el să asculte, să se lase în voia micilor erezii dramatice ale domnului profesor!

— Fă-i, măi, pe gustul lui, îl îmbărbătase domnul Ştefan. Până te vezi scăpat...

De acord era şi Mihnea Băiatu. În schimb *personalitatea* lui, *„acel ceva, tată, ascuns în suflet“* nu ceda, nu se lăsa învins, chiar împotriva concesiei pe care Băiatu ar fi fost dispus s-o facă domnului profesor.

— Şi ăst, tată, ăst ceva de care-ţi spui, se cheamă focul sacru, de care tot îmi cântă dumnealui... Focul sacru care a făcut pe atâţia să rămâie încăpăţânaţi în credinţa lor, chiar cu riscul de a fi arşi pe rug...

— Bine, bine, spunea domnul Ştefan, ca un biet negustor ce se găsea... Dar vezi că acum nu mai merge... Că ăla nu te arde pe rug... te arde la examen... Măi..., fă-i pe voie...

Mihnea Băiatu întorcea capul de la un tată atât de neînţelegător, spre doamna Băiatu, care oricând sta gata să-i ia apărarea...

Când anul trecu, domnul Ştefan începu din nou cu vocea lui uscată şi monotonă:

— Bine, Mihneo, cu Conservatorul înţeleg, ai dreptate, personalitatea, focul ăla... Dar cu Dreptul?...

— Ah... Dreptul, făcu Mihnea cu cel mai adânc dispreţ. Dreptul ăsta dacă n-ar fi...

Însă domnul Ştefan nu căpătase în răstimp niciun motiv de desconsiderare pentru această ştiinţă. Ba, dimpotrivă, stima lui pentru ea crescuse, în urma unor noi şi repetate reflexii. Aşa că, în anii ce urmară, Mihnea fu nevoit să povestească în scrisori patetice emoţiile prin care trecuse la examenul ce „tocmai dase" şi de al cărui rezultat „e mai mult ca sigur" – cultivând în acelaşi timp amiciţia reporterilor celor tineri de la gazete, ca atunci când publică numele reuşiţilor la examenul respectiv, să-l treacă şi pe dânsul la locul cuvenit în alfabet.

Astfel pentru primii doi ani domnul Ştefan luă cunoştinţă chiar din ziare că fiul său avea cel puţin „examenele de bază" şi că „a scăpat de Roman", aşa încât „e ca şi licenţiat".

Noroc că abia acum gazetele găsiră să se dezbare de vechiul obicei de a înşira după fiecare sesiune numele studenţilor care izbuteau să treacă primele examene; de-acum nu le mai interesară decât listele de licenţiaţi. Ceea ce pentru unul ca Băiatu, „gata cu examenele de bază" , n-ar mai fi avut nicio însemnătate dacă, odată cu această reformă, redacţiile n-ar fi adoptat şi stupida măsură de a nu publica decât liste autorizate de secretariatele facultăţilor, cu sigilii în regulă şi alcătuite cu toată atenţia, astfel ca să nu mai existe putinţă de strecurare.

În faţa acestei împrejurări, reporterii cei tineri pe care Mihnea îi trata cu deosebită condescendenţă, stropită de cele mai multe ori cu halbe spumoase de bere, îşi declinară acum orice putere asupra secretarilor de redacţie. Aşa că nefericitul student trebui să constate cu mâhnire că în ziua de astăzi cu presa nu mai e de făcut nimic. Lacomă şi

venală, aşa, deodată ea nu se mai lăsa sedusă cu un pahar, două de bere. Mijloacele lui nu-i permiteau s-o satisfacă pe aceeaşi scară întinsă, pe care auzise că se pun acum la cale lucrături şi şuruburi, în misterul cabinetelor tapetate cu bumbac şi despărţite cu triple uşi de restul muritorilor, cum îşi închipuia el că trebuie să fie acele inaccesibile secretariate de redacţie.

Era deci ameninţat să rămână în ochii domnului Ştefan fără licenţă; de aceea şi el declarase război de unul singur unei astfel de prese vândute şi imorale, făcând-o cum îi venea la gură ori de câte ori se ivea prilejul.

Cu toate astea, tot presa săraca avea să-l scoată întâmplător din încurcătură, acum când domnul Ştefan începuse să-şi cam piardă răbdarea.

— Bine, Mihule, ziceai că doar să te vezi scăpat de Roman, că *al treilea* e un joc... Şi când colo, de doi ani... nu mai mişti deloc...

Dar Mihnea mişca plictisit din mâini şi din buze:

— Lasă, domne... am eu şi alte planuri... n-am stat de licenţa *dumitale*... Ei uite, am s-o dau şi p-asta... să mă scap şi de fleacul ăsta...

De toate ar fi putut să-l bănuiască domnul Ştefan pe Mihnea, dar numai de nesinceritate nu. Uite, când nu face treaba, recunoaşte singur. Când vrea s-o facă însă, nu glumea, jurnalele de demult stau mărturie. De aceea dumnealui găsea mai nimerit să-l ia cu binişorul.

— O dai acum, în toamnă, Mihule?...

— Nu, răspunse categoric Mihu... Credeam că ne-am înţeles asupra acestui punct.

— Dă-o, Mihule... ia-ţi inima în dinţi odată...

— Nu, pentru că n-am preparat-o complet... Eu nu pot să mă prezint la examen cu cărţile necitite...

Ce să mai zică domnul Ştefan în faţa acestei sincerităţi...

— Atunci când o dai, Mihule?

— În februarie! Nu ţi-am mai spus?

— O dai în februarie?

— Ai cuvântul meu...

Şi Mihnea, serios şi grav, cu faţa întoarsă în direcţia contrară, întindea dintr-o parte mâna tatălui său, aşa cum văzuse la Cameră că fac miniştrii când coboară în pauze de pe banca lor printre deputaţi.

Într-adevăr, Mihnea era doctorand numai pentru familia Nisipoiu şi pentru toate familiile gazdelor sale. Pentru domnul Ştefan Băiatu, Mihu nu era decât student în preajma licenţei.

— N-am nevoie să te păcălesc, tată. Eu nu vreau să-ţi toc banii la Bucureşti prin fraudă.

Dar pentru ca să nu-l ducă ispita într-acolo, domnul Ştefan îi adusese aminte toată vara de făgăduială. Mihnea întoarcea totdeauna capul plictisit şi nu mai zicea nimic. La el doar vorba era vorbă.

Numai când fu gata să plece spre Bucureşti, la începutul toamnei, Mihnea fu nevoit să părăsească puţin mutismul lui fudul şi elocvent.

Căci cu hârtiile albastre în mâna tremurătoare, domnul Ştefan îl fixa prin ochelarii încălecaţi pe vârful nasului.

— Vasăzică, Mihule, în februarie.

— Domnule, grăi Mihu solemn... Eu când dau, nu numai că dau, dar şi iau... Aşa mi-era uşor să mă prezint la examene... dar eu nu mă prezint, până nu sunt sigur. Şi, după o pauză semnificativă, adăugase: Aşa se dau *loviturile...* Când eşti sigur de succes, nu cu mâinile pe jumătate goale...

— Ai dreptate, Mihule, îl aprobase domnul Ştefan... Licenţa e şi ea ceva mai grea... Ţi-a trebuit şi ţie niţel studiu mai mult...

După ce s-a văzut cu banii în buzunar, Mihu a rânjit:

— Ei, nu-i aşa, domnule! N-am dat-o pentru simplul motiv că n-am preparat-o... Dacă o preparam o luam, să ştii dumneata... Eu nu sunt

tâmpit să prepar un examen doi ani... Mai ales *pe al treilea*, care n-are Roman.

Domnul Ştefan îl privea uimit pe deasupra ochelarilor, cu gura căscată, neînţelegător:

— Cum, Mihule, vasăzică mărturiseşti că n-ai învăţat nimic ăşti doi ani...

— Da, mărturisesc că am avut altceva mai important... ţi-am mai spus.

— Cum, mi-ai mai spus?... Păi nici la Conservator n-ai dat...

— Lasă Conservatorul... Să mă văd cu licenţa şi pe urmă îi iau eu în piept şi pe domnii ăia... Însă ţi-am spus... am făcut şi alte studii, pentru cultura mea generală... Asta nu contează la d-ta? Pentru că la drept vorbind, tată, dumneata ştii bine că Dreptul nu-l urmez decât ca să-ţi fac dumitale plăcere.

— Cum, Mihule, să-mi faci mie plăcere...

— Cum? Adică te dai în lături?... Din cauza dumitale îl urmez... Că avocaţii în sus, că Take Ionescu în jos... Eu, dacă aş fi fost lăsat de capul meu, să ascult de chemarea sufletului meu, de focul meu sacru, dacă părintele, acest tiran al voinţei copilăreşti, n-ar exista, vreau să zic, nu s-ar amesteca... şi-ar lăsa copilul liber, să-şi urmeze singur cariera... ca-n Suedia şi-n Norvegia... da, da..., şi-n Franţa şi-n Germania şi-n Spania şi-n toate ţările din lume civilizate... da, da..., atunci copilul s-ar duce după îndemnul sufletului şi al chemării sale... De ce vrei dumneata, domnule, să mă faci avocat cu orice preţ, când eu poate n-am chemarea pentru aşa ceva? De ce?... Iaca, dacă nu te amestecai dumneata, eu n-aş fi urmat Dreptul... Eu aş fi urmat Literele care sunt cu mult mai aproape de sufletul meu, mai potrivite cu aptitudinile mele... De-atunci eram doctor, nu licenţiat...

— Cum, Mihule! izbucni domnul Ştefan indignat. Până acum îmi dai zor cu Conservatorul... că Dreptul te stânjeneşte la

Conservator, că nu ştiu ce... Acum de unde îmi mai scoseşi şi Literele?...

— Literele, domnule, Literele şi Conservatorul, nici că se poate o apropiere mai ideală, mai potrivită... Literele... Artele, istoria, literatura... Ce m-ai dat pe mine la Drept, domnule? făcea Mihu, deschizându-şi larg braţele în semn de inepuizabilă nedumirire... Dreptul îmi trebuia mie? Dar, în sfârşit, mi-am zis... Să-l fac... Am făgăduit, îl fac... La mine vorba e vorbă... Însă te rog să mă laşi în apele mele... Mai aveam un examen... Nu l-am dat... Am avut gust să mai răsuflu şi eu... Să mai citesc şi eu altele, să mai audiez şi alte cursuri... Acum m-am odihnit. În februarie îl dau... o dau... licenţa... şi ţi-o aduc peşcheş... Am zis, o fac... Dar atât şi nimic altceva... Te rog ca un fiu iubitor ce-ţi sunt să nu mă mai baţi la cap...

Domnul Ştefan respiră uşurat. Vasăzică tot o dă... El zâmbi deci liniştit, apoi se înduioşă:

— Bine, Mihule, nu zic nimic. Aşteptăm ca mulţumirile să ne vie de la tine, fără să te mai îndemnăm... Că uite şi noi pentru tine muncim...

— Mihule, Mihule, se amestecă şi coana Caterina, care până acum tăcuse şi îşi privise nu uimită ca domnul Ştefan, dar plină de admiraţie, odrasla – Mihule, nu trebuie să te superi, poate că ai dreptate, poate că şi Literele se potriveau cu temperamentul tău pasionat şi cu imaginaţia ta... Dar mă uitam acum, când dis-cutai cu tat-tău. Nu ţi-e ruşine să-ţi fie? E, cum zici tu, mă, că nu eşti făcut pentru Drept? Iţi turuia gura, mă... şi-o întorceai şi-o aduceai... Parcă te vedeam într-o togă cu mânecile largi şi făcând cu pumnul la procuror: D-lor, art. cutare spune aşa şi aşa... şi aşa... Mihule!...

Mihu îşi stâlci, dintr-o mişcare bruscă a capului, expresia de mulţumire care-i mijise pe buze...

— E, şi ce *te făceai* cu Literele tale, Mihule? întrebă iar, aşa într-o doară, domnul Ştefan...

— Cum ce mă făceam? Profesor de... de... şi chiar de...

— Profesor... profesor... Lasă-mă cu profesorii dumitale, dom-nule... Eu o ţin la a mea: Cine e însemnat în ţara asta, domnule? Avocaţii... Asta e... Numai de ei vorbeşte toată lumea... Să mă slăbeşti cu profesoraşii dumitale cu pingelele rupte şi cu bonurile neachitate la mine la casă.

Mihnea însă îl fulgeră cu o singură privire, făcându-l să-i încremenească cuvântul pe buze. Şi când tăcere se făcu, el aruncă deodată lovitura de graţie...

— Hm... Iorga... e avocat, hai?... De el nu se-aude în ţara asta?

Şi porni, lăsând iarăşi pe domnul Ştefan cu gura căscată...

Numai coana Ecaterina nu-şi pierdu cumpătul. Ea dădu din cap, admirativă, spre domnul Ştefan...

— Greu, greu să-i stai împotrivă la discuţii, declară dumneaei...

— Şi mai zice că nu i-am nimerit talentul, făcu domnul Ştefan, reprimindu-şi fericirea şi ocolind grăbit printre mobile să-şi caute pălăria, pentru că întârziase mult de la pivniţă.

În toamna aceasta, Mihnea Băiatu plecase la Bucureşti, cu îngrijorarea în suflet. Cuvântul era cuvânt şi trebuia să fie împlinit, ca domnul Ştefan, în februarie viitor, să nu taie dintr-odată frumuşica rentă lunară ce-i trimitea atât de regulat şi pe care Băiatu ştia s-o cheltuiască aproape în întregime pe lucruri plăcute, scutind-o de cele mai multe ori de impozitul plicticos al chiriei şi uneori chiar de al mesei...

Grija lui Mihnea nu era desigur ca, acum toamna, să dea examenul al doilea, pentru ca la februarie să fie gata de examenul al treilea, deci gata de licenţă. Mihnea Băiatu nu putea să se prezinte în toamna aceasta la examenul II, din sfântul motiv că până acum nu trecuse nici examenul I. Iar cât despre examenul I, nu putea, de asemeni, fi vorba, pentru că mai întâi nu ştia aproape nimic (sau cu excepţia firmiturilor culese cam de prin toţi anii, cu care putea să întreţină din când în când pe domnul Nisipoiu, cu desăvârşire nimic) şi-n rândul al doilea, pentru că şi dacă l-ar fi dat şi l-ar fi şi trecut pe deasupra, mai era la mijloc examenul al II-lea, aşa că în februarie, tot n-ar fi putut lua licenţa, singura pe care, pentru tatăl său, mai rămase s-o mai ia şi pe care o aştepta cu atât nesaţ domnul Ştefan.

De altminteri, nici Mihnea Băiatu nu credea în imposibil sau în supranatural. Aşa că îngrijorarea lui se îndrepta pe-un tărâm cu totul şi cu totul altul decât s-ar fi putut crede...

Îngrijorarea lui se îndrepta asupra unei persoane, unui tânăr, unui student, un băiat cu adevărat eminent şi care luase primele două examene cu elogii.

Iar interesul pe care Mihnea Băiatu îl purta acestui june eminent îşi avea obârşia în faptul, nu

tocmai prea neobişnuit, că acela purta acelaşi nume, ca şi dânsul. Propriu-zis un nume foarte asemănător. Îl chema Băiatu Mihail, însă pe liste şi în cataloage, Mihnea Băiatu observase că era trecut ca şi dânsul, de multe ori *Băiatu Mih*.

Constatarea o făcuse întâmplător acum un an de zile, când, fără să-şi dea seama de ce, paşii îl duseseră spre Universitate; văzuse fierbere mare la intrarea din faţa statuii lui Mihai Viteazu şi intrase şi el în sala blocurilor arheologice de piatră, unde se afişează rezultatele examenelor de la Drept.

Pe stradă se lăsase una din acele călduri bucureştene – era prin iunie – care fac asfaltul mobil sub picior, şi el îşi aminti involuntar şi cu plăcere de răcoarea cea mare a sălii cu pietre funerare, cu fragmente de statui şi de blocuri încărcate cu inscripţii antice şi basoreliefuri.

Intră. După câte putu descoperi din glumele şi râsetele grupului numeros de studenţi dinăuntru, tocmai se aştepta rezultatele anului I. Ale anului al doilea chiar fuseseră afişate cu puţin înainte.

Băiatu privi îmboldit de mustrare la aceşti băieţi atât de tineri faţă de dânsul. Ei tot aşteptau ceva, aveau o speranţă, pe când el... Şi regretă cu sinceritate, că de-atâta amar de vreme nu s-a mai înscris la examene. Poate cădea, dar poate reuşea. Totul depindea de noroc. O strigau în gura mare aceşti gălăgioşi care-şi povesteau toţi deodată emoţiile încercate de curând:

— Da să mă vezi pe mine la *Roman* – strigă cu glas piţigăiat unul cu capul cât un pumn, sub o pălărie tare. Pe-ăl dinaintea mea l-a întrebat despre *transmissiones*... Mă credeţi, mă băieţi, că nici acum nu ştiu ce-o mai fi cu *transmissiones* alea... Mi se pare că e pe la *Bunuri*...

Un hohot de râs general izbucni drept răspuns:

— Habar n-ai, mă...

— Se face, dă-l dracului...

— E la *Succesiuni*, puiule...

Băiatu zâmbi ca un nedreptăţit. N-avea idee ce puteau fi acele *transmissiones*, dar cel puţin ştie cu precizie că se vorbea de ele în cursul de *Succesiuni*. Parcă şi vede, la mijlocul fasciculei trase la şapirograf: *Transmissiones*...

— Şi, mă, culmea, continuă studentul cu capul cât un pumn, ăla dinaintea mea, chinez, fraţilor, tot ca mine... Ce să vă mai spun, eram fiert... Îmi şi făcusem testamentul... Când colo, ce să vezi că mă întreabă?... Ce este *mancipatio*... Or, asta era specialitatea mea... Ei bine, fraţilor, i-am turuit ca apa... Şi nimic nu mai m-a întrebat altceva...

— Ţi-a dat albă, dădu convins din cap un coleg care fusese martor ocular...

Râsetele şi veselia nu răsunau deloc ciudat deasupra acestor pietre care fuseseră martore la atâtea veselii şi mai cu seamă la atâtea dureri defuncte. Mihnea Băiatu se refugiase în mijlocul lor de crunta ironie a norocului, contemplându-le elegiac şi cugetător. Gândul lui, pentru a se scutura de obsesia acestui cap cât pumnul, care fusese întrebat tocmai de *mancipatio* – „specialitatea lui” – se dusese acum tocmai în ziua aceea când dalta artistului le-a înfrăţit cu soarta omului, dându-le ultima cioplitură. O fi fost poate tot o zi caldă ca aceasta, cu acelaşi soare de iunie vărsând flăcări şi melancolie...

Dar de atunci câte alte zile nu le-a atins uşor cu aripa lor luminoasă sau întunecată în drumul fără popas al timpului! Băiatu îşi aminti chiar şi de-un vers horaţian, învăţat prin liceu, care pre-dispunea la aceleaşi reflecţii: începea cu *Eheu!* şi continua cu un nume de om la vocativ... Cum dracului îi zicea omului ăluia, frate dragă?...

Eheu! şopti el de mai multe ori înclinând a jale din cap; o dispoziţie melancolică păru că-i umple atunci sufletul şi Băiatu înţelese acum limpede că nu nevoia de răcoare îl adusese aicea, ci tocmai presentimentul acestei dulci tristeţi, care se degaja din bătrânele pietroaie spre a-l mustra cu blândeţe

pentru nepăsarea lui faţă de galopul fără frâu al timpului.

Şi pentru a-şi da parcă mai bine seama până la ce adâncimi poate ajunge acest galop, care pe el îl lăsase în urmă mai mult de o decenie, Mihnea plasă cu imaginaţia lui suplă toţi aceşti bolo-vani într-aceeaşi cetate daco-romană, pe care şi-o închipui mică, asemeni oraşului său natal, răspândindu-i prin for, pe uliţe, prin case şi la cimitir. Îi închipui apoi pe vremea năvălirilor, într-o ceţoasă zi de toamnă, pe urmă îi zări sparţi şi îngropaţi pe jumătate, pe vremea voievodatelor.

Dar predispus acum la reverie exclusiv antică, gândurile îl du-seră iarăşi înapoi în vremurile lui Traian. Băiatu revedea aceste vremi în felul său desigur. Dându-şi pălăria de pai gros pe ceafă, el îşi reconstitui în minte o uliţă sarmisegetuzană, cu un *miles gloriosus* dezarmat luând-o agale printre garduri, la lumina pală a lunii, pentru ca la un loc anume să fluiere cu înţeles. Numaidecât apoi, o autohtonă zglobie, cu ochi de drac şi picioarele goale, apare la ostreţe. Şi eterna conversaţie printre gard începe... iar femeia tuturor secolilor, fascinată de luciul bumbilor de bronz, întinde mâna cochet spre podoaba ostăşească.

„Mă, frumoasă a fost viaţa în toate timpurile!” cugetă el, de astă dată agasat de zgomotul irespectuos faţă de nişte relicve atât de preţioase, pe care-l făceau studenţii. Dar pentru că tot viaţă era ceea ce-i destăinuiau pietrele moarte, el se afundă şi mai adânc printre cărăruile dintre blocuri, observând cu atenţie desemnurile (la inscripţii nu se mai uita, fiindcă era inutil) şi oftând iarăşi: „Eheu... eheu... cum dracului îl chema pe ăla... ” Şi pentru că „ăla” nu binevoia să-i apară deloc în minte, substitui versului antic, o cugetare proprie: „Viaţa trece, pietrele rămân... ”

Acum, de după enormele pietroaie dispuse simetric, el privi ca printre crucile unui cimitir tinereţea zglobie şi nepăsătoare „de astăzi” al cărei

huiet venea acum atenuat şi parcă de o falsă rezonanţă. I se părea că priveşte din depărtarea a două mii de ani şi se cutremură în faţa acestei perspective, a cărei ameţeală de prăpastie o cunoaşte şi o caută cu pasiune îndărătnică de alpinist, doar savantul solitar.

„Mă, frumoasă e şi ştiinţa!” rosti Băiatu convertit deplin la studiu şi oferind solemn şi cu largheţea lui obişnuită, pe altarul acestei religii, care e atât de severă în alegerea adepţilor, odată cu dispreţul cuvenit acestor zgomotoşi fii ai norocului, câte şase ore pe zi de studiu drastic şi în special de studiu antic. Istorie veche înainte de Drept roman pentru ca acesta să-i pară pe urmă floare la ureche. Va începe chiar de mâine lecturile istorice ale lui Paul Guiraud, pe care le păstrează virgine din liceu; apoi, odată edificat asupra vieţii vechi, va ataca direct pe Momsen – şi, paralel, cursul lui Longinescu, care nu i se va mai părea de-acuma imposibil. Îşi propuse chiar să reînceapă toţi autorii latini din liceu şi chiar să-şi cumpere – ceea ce ar fi fost maximum de sacrificiu pentru acest novice convertit, care, de când avea banii de studiu pe mână, nu mai ştia ce e aceea curs ori volum propriu – o carte cu exerciţii elementare de elenă.

Praf îl va face pe Longinescu, când la orice întrebare a acestuia, răspunsul va fi o formulă latină:

„*Eheu, eheu... eheu... fugaces...* aha, aha... *Postume... Postume...* ăsta e, mă, fir-ar al dracului... *Eheu, fugaces, Postume! Postume!... anni... anni...* ”

Mai departe nu mai merse... Ştia că e ceva cu *anni...* dar atât. În orice caz, reconstituirea atât cât o făcuse era într-adevăr un câştig preţios.

Mulţumi pietrei pe care se aşezase şi care, odată cu trezirea memoriei, îi mai lansa prin şezut tot mai vii curenţi de frig în trup. Se ridică să plece, dar îşi simţi picioarele amorţite. Răceala pietrelor

îl cotropise bine şi Băiatu avu deodată senzaţia mormântului rece şi pustiu. Dar nici acest avertisment de probă nu fu în stare să-l clintească din hotărârea nestrămutată ce luase şi din adorarea zeiţei căreia acuma i se juruise definitiv. Îşi bătu zdravăn coapsele şi pulpele şi se îndreptă cu pas apăsat spre contemporaneitatea care acum crescuse şi era din ce în ce mai zgomotoasă şi mai vie, în jurul afişarului, temut şi încă misterios.

Privi cu dispreţuitoare compătimire la feţele acestea tinere, care, sub masca unei exuberanţe factice, ascundeau grija dezastrului şi a prăbuşirii. Îşi croi drum printre ei, împingându-i uşor cu cotul şi cu superioritatea noii hotărâri şi a versului restabilit: *Eheu, fugaces, Postume, Postume... anni*... şi se opri dinaintea listelor anului al doilea, căutând locul unde, nu după mult, numele lui va străluci încărcat de bile albe.

Litera B: Băleanu, Băluşescu... mai sus: Badea... Badin... mai jos... *Băiatu Mih*.

Închise ochii uluiţi ca de-o aprindere subită, solară, pentru a-i deschide iarăşi neîncrezători şi a-i reînchide literalmente orbiţi.

Acolo era numele lui.

Băiatu Mih. *Mih* şi un punct... Poate Mihail sau poate cine ştie cum, poate tocmai Mihnea, şi alături, voi, zei şi zeiţe ai întregii antichităţi!... designaţia: *elogii.*

Atât, şi nimic mai mult: elogii!

Asta chiar că era un miracol zeiesc! Băiatu Mih.! Cine Dumnezeu o mai fi şi tipu ăsta! Vai, simpatic, dulce băiat! Carevasăzică, dacă acum în iunie el ia examenul al doilea, la anul, tot în iunie, va lua pe al treilea. Şi încă în ce condiţii! Aşa că în iunie viitor, ziarele cele mai mari şi mai intransigente cu listele absolvenţilor universitari vor publica în lista licenţiaţilor în Drept pe Băiatu Mih. cu elogii. Ah, nu... bilele nu se pun la gazetă, altfel ar fi pericol de congestie cerebrală pentru

domnul Ştefan... dar în orice caz, la anul, îşi va vedea visul cu ochii: băiatul lui va fi licenţiat!

Mihnea Băiatu era să strige un ura formidabil, să răsune toată sala asta, cu toate secolele dintr-însa, acumulate pe întinsele-i margini. Şi ca şi când de când lumea n-ar fi simţit fiorul lor adânc şi mustrător, el plecă atât de sigur că viitorul lui s-a rezolvat în sfârşit, şi dus de atâta fericire, că unul din studenţii care-şi aşteptau încă soarta, şi care tocmai îi făcea loc, îl întrebă arătându-i listele:

— Este?

Drept răspuns, Băiatu întinse şi el degetul într-acolo rostind clar şi apăsat:

— La litera B. Băiatu Mih. Toate albe cu elogii.

Şi plecă în tăcerea generală şi respectuoasă ce se lăsase. La pietre nici nu se mai uită.

„Băiatule Mih... Cine-oi fi tu, dragule, scumpule... Mânca-te-ar tata de băiat dulce... Unde eşti tu acum, puiule, să te pup cu sete pe amândoi obrajii tăi... dulci şi dolofani... ”

În zilele acelea atât de călduroase de iunie bucureştean, Mihnea Băiatu alergă de dimineaţă până seara după omonimul său. Cercetă toate cantinele, toate căminurile, îi luă urma şi porni după ea prin mahalale îndepărtate, dar trebui să-şi întrerupă repede cercetările, care, Doamne păzeşte, puteau să-l ducă pe negândite prin cine ştie ce străzi unde-şi avusese şi el domiciliul vreodată şi unde puteau să-i iasă în cale atâtea dezagreabile surprize.

Dar din tot ce putuse afla, Mihnea stabilise că Băiatu Mih. era din Brăila, unde probabil şi plecase imediat după examene, că în afară de Drept mai urma şi Literele, şi încă Litere, nu glumă: filologia clasică, istoria şi filosofia, că era un student eminent, înfocat luptător naţionalist, niciodată în urmă cu examenele.

Cele mai multe din aceste informaţii, Mihnea le află de la un concetăţean şi coleg al omonimului său, şi văzu că lucrul este cât se poate de serios:

dacă un coleg şi încă un concetăţean dă astfel de referinţe, nu mai încape îndoială că la anul, în iunie, Băiatu Mih., de la Brăila va fi cu licenţa în buzunar.

— Vasăzică, la anul, credeţi că Brăila va număra încă un avocat în plus şi chiar din cei mai eminenţi?... întrebă Băiatu în culmea fericirii pe convorbitorul său.

Dar convorbitorul, înainte de a răspunde, aruncă lui Mihnea o privire atât de întrebătoare, încât acesta se grăbi să se despartă, înainte ca privirea să se transforme în întrebare propriu-zisă. Şi, pentru a evita orice explicaţii, el se recomandă luându-şi ziua bună:

— Vasilescu, doctorand...

Toamna următoare, Mihnea putu să dea în sfârşit ochi cu salvatorul său, asupra căruia îi atraseră atenţia chemările unui grup gălăgios, pe sălile Universităţii. Era un vlăjgan înalt şi slab, cu mişcări de miop, cu oasele atât de ieşite prin pielea obrazului, că parcă dinainte-i privirile luau puteri de raze Röntgen, desluşindu-i clar configuraţia hârcei. Un craniu cu ochelari. Mihnea îşi închipui cum trebuie să-i iasă coastele prin pielea trunchiului şi se înfricoşă.

— Doamne, de nu s-ar curăţa până la examen.

Băiatu Mih. se vede că-şi terminase ce-avea de lucru pe la Universitate, pentru că pornise spre ieşire, cu paşii ţepeni, largi şi parcă fără direcţie. Mihnea era oarecum decepţionat. Nicio distincţie în el, nicio eleganţă. Noroc că nu era jerpelit, altfel ar fi fost cu neputinţă de umblat cu el pe stradă. Lasă că şi aşa...

„Hm, se cruci Mihnea Băiatu, cum dracu le-a fost dat tot la tonţi de ăştia să nu se sperie de-atâtea cursuri câte a mai lăsat Dumnezeu. Şi încă de la patru facultăţi!”

Mihnea Băiatu îl urmărea de aproape, zăbovind însă, să ajungă în străzi dosnice ca să-l acosteze, făurind întruna în minte fraza de introducere, care

să pară cât mai puţin insolită ciudatului omonim. Amurgul dospea cu spor, întinzând chenare tot mai compacte, în jurul acoperişurilor, întunecimea crescândă încuraja pe Mihnea; în schimb Băiatu celălalt băgase de seamă că e urmărit şi întorsese în două rânduri capul, cu îngrijorare. Pe urmă iuţise pasul.

Însă Mihnea, ca să nu-l sperie, lăsase pe al lui, domol.

La un colţ de stradă, Băiatu Mih. dispăru deodată. Atunci Mihnea se repezi.

Tocmai bine ajunse să-l vadă dispărând după al doilea colţ, nu după ce aruncă în urmă-i, prin roatele uriaşe ale ochelarilor, privirea lui de miop.

Mihnea Băiatu se avântă elastic ca o panteră.

Erau acum într-un cartier tăcut şi neumblat... Era tocmai locul dorit.

Mihnea Băiatu coti la rându-i colţul al doilea, dar atunci deşirătura osoasă a celuilalt se destinse din umbră şi i se interpuse în cale.

— Mult ai să mai mă urmăreşti, domnule!

— Mi se pare că am onoarea cu domnul Băiatu Mih., eminentul student de la Drept, filologia clasică, filosofie şi istorie.

— Da... şi ce pofteşti dumneata?

— Îmi daţi voie, glăsui Mihnea mieros şi monden, scoţându-şi pălăria lui cea tare. Îmi daţi voie: Vasilescu, doctorand în Drept.

— Da, foarte încântat, răspunse celălalt sec, fără să-i ia mâna, ceea ce făcu pe Băiatu să se felicite c-a avut inspiraţia să nu-l interpeleze pe străzile mai umblate.

— Numele meu văd că-l ştiţi. Acum vă rog să-mi spuneţi ce doriţi de la mine?

— O! Nimic... drept să vă spun... decât să vă cunosc.

— Cum, domnule, te ţii după mine de două ceasuri ca să-mi spui că ţii numai să mă cunoşti? Poftim, m-am oprit. Ce? lăsă el glasul deodată. Credeai că mi-e frică?

Şi-şi încrucişă în semn de sfidare braţele pe piept.

— Vai de mine, domnule Băiatu, replică Mihnea cu efuziune. Se poate să vă închipuiţi aşa ceva? Dar drept ce mă luaţi?

— Atunci de ce te ţii, domnule, după mine? izbucni celălalt şi mai iritat.

— Dar pentru simpla plăcere de a face cunoştiinţa unui student aşa de eminent.

— Aha... *merci*... asta puteai s-o faci direct la Universitate. Însă domnul Vasilescu, nu?... doctorand, nu?... dorea să cunoască... nu-i aşa... şi umila mea locuinţă nu-i aşa?... înainte de a cunoaşte pe umilul ei chiriaş. Apoi, domnule, poţi să le spui celor care te-au trimis... nu-i aşa... că puteau să găsească un altul mai bun. Ştiu, mi-a spus colegul meu Dăscălescu, nu-i aşa... că mi-ai făcut onoarea să te interesezi de mine din iunie... *Merci*... Însă, acuma, puteai să ai atâta prevedere, să-ţi găseşti măcar alt nume... Tot Vasilescu, Vasilescu, doctorand, trebuie să recunoşti, e imprudent... Te demaşti cu o uşurinţă nu-i aşa... cam ieftină...

Băiatu abia se stăpâni să nu facă un pas înapoi, de stupoare.

„De unde poate şti imbecilul ăsta că mă cheamă altfel?”

— Vezi, vezi că te-am demascat, urlă deodată Băiatu Mih. triumfător prinzându-i mişcarea. Ho, ho! vasăzică aţi ajuns acum să urmăriţi lumea... Să daţi atacuri nocturne... urla Băiatu Mih. cât îl lua gura, dinaintea lui Mihnea Băiatu, care se uita îngrijorat în juru-i şi pentru prima oară binecuvântă spiritul de economie al Prefecturii de poliţie la recrutarea agenţilor.

„Asta mi-ar mai trebui... să-mi ceară semnalmentele şi să vadă nebunu c-a avut dreptate... Să se afle la poliţie pricina acestei urmăriri... Şi domnul Ştefan să citească în gazete,

în loc de ştiri din Capitală: un caz nostim... Într-adevăr, tare nostim... ”

— Te rog, te rog să nu te mişti! urla înainte Băiatu Mih. Dar ce, nu este poliţie aici?... Aha, poliţia vine numai când pornim noi... nu-i aşa... numai contra noastră... dar pe ei... aha... te pomeneşti că eşti chiar de la poliţie dumneata...

Abia acum Mihnea Băiatu îşi aminti că astă-vară colegul de la Brăila al acestui nebun îl informase că stimabilul e şi înfocat luptător naţionalist...

— Stai, domnule, pentru numele lui Dumnezeu, nu mai ţipa aşa... am să-ţi explic îndată.

— Nicio explicaţie, domnule... Mă rog, atâta să-mi spui, eşti de la poliţie... sau eşti trimis din partea lojilor?

— Care loji, domnule?...

— Aha... te faci neznai... Hrubele iudeo-masonice, amice... Loja Marelui Orient... sau alelalte toate, şmechere...

Băiatu răsuflă uşurat, nu atât că se dumirise acum de-a binelea, dar pentru că Băiatu Mih. îi scoborâse în sfârşit glasul.

— Fii serios, domne, şi lasă-mă în pace cu hrubele dumitale...

— Ce să te las, ce să te las... aha... nu pleci de-aici până nu vine poliţia...

Vocea exaltatului începuse iar să crească ameninţătoare...

„M-a luat dracu, îşi zise Mihnea, nemaigăsind vreo poartă de ieşire. S-a dus dracului licenţa la iunie viitor... Dacă aş fugi, gândi el aruncând priviri disperate în juru-i, cataligele ăstuia m-ar ajunge din două sărituri... să-l pocnesc o dată, treaba se-ncurcă şi mai rău... gazetele toate o să zbârnâie... ”

Şi nemaigăsind nimic altceva, nefericitul Mihnea duse instinctiv mâna la frunte. Se închină involuntar.

— Doamne, Maica Domnului! Vezi-ţi de treabă, domnule, ce te-a apucat?... Ascultă aicea să te lămuresc...

Şi se închină pentru a doua oară...

Când ridică ochii spre înaltul şi deşiratul său omonim, acesta îl privea încă uimit prin căscăturile ochelarilor, care aveau aceleaşi dimensiuni ca şi gura-i de asemeni larg căscată şi rotundă... Crucea fusese semnul mântuitor.

— Adică nu eşti mason?...

— Da, nu sunt, domnule, şi lasă-mă în pace cu masonii dumitale... Sunt un om ca toţi oamenii, oltean, creştin ortodox, şi întru cât priveşte francmasoneria...

Aci Mihnea Băiatu completă cu o serie de argumente stereotipe şi profund româneşti dovada afirmaţiunei sale, argumente atât de drastice, că nu mai fu nevoie de niciun adaos.

Băiatu Mih. îi întinse mâna frăţeşte, tocmai când gardistul apărea după colţ şi arunca o privire îndelungă şi întrebătoare, în adâncul străzii, celor doi indivizi, care porniră cu pas domol şi prietenesc.

Pentru a câştiga definitiv pe noul său prieten, Mihnea a întrebuinţat metoda clasică: o serie de mese plătite la timp potrivit de distanţat pe toată durata anului, astfel ca focul sacru al amiciţiei să fie întreţinut cu spor şi prisosinţă până-n iunie viitor. Aşa, băiatul domnului Ştefan avu prilejul să devie şi naţionalist, căci celălalt Băiatu nu-l lăsă deloc cu teoriile lui politice.

Îi mărturisise că sunt omonimi, şi chiar în legătură cu această potriveală de nume explică Mihnea prietenia subită care-l cu-prinsese deodată auzind că poate fi un Băiatu atât de eminent student, atât de muncitor şi de dornic de a cuprinde cu mintea atâtea ştiinţe deodată. Îi declară şi lui că e doctorand la Drept, însă deocamdată nu s-a hotărât încă nici să intre în magistratură, nici să se

înscrie în barou, nici să-şi dea examenele de doctorat.

— Înţelegi, am lăsat un spaţiu cam adânc între licenţă şi doctorat... Nu vreau să spun c-am uitat totul şi că mi-e greu să reîncep... Eu n-am dat examenele aşa cum le-ai dat dumneata, eu m-am mulţumit să citesc de mântuială câteva săptămâni înaintea fiecărei sesiuni... Aşa că şi când m-am trezit licenţiat, mult mai mult decât la început tot nu ştiam. Şi nu mă prea prăpădesc eu cu firea pentru atâta... Dreptul este experienţă... Câteva luni de practică la tribunal şi mai cu seamă prietenia cu un grefier te învaţă de cincizeci de ori mai mult decât şapte doctorate la facultate. Totuşi aş fi vrut să nu încep fără doctorat... Însă nu pot să citesc... Nu mai pot... Sunt blazat... Ştii, mie mi-a plăcut mai mult viaţa decât... Înţelegi... Şi de aceea aveam nevoie de stimulent, vream să văd băieţi tineri învăţând cu poftă, să-mi facă şi mie poftă. Aşa, ca o amintire, înţelegi, m-am pomenit atunci la uşa secretariatului de la Drept, în faţa listelor. Acolo ţi-am văzut numele identic cu al meu. Am văzut: elogii. M-am informat de dumneata. Întâmplarea a făcut să găsesc tocmai pe prietenul şi concetăţeanul acela al dumitale, Dăscălescu. Înţelegi... nu mi-a venit să-i spun că sunt Băiatu... era prea complicat ca să fi stat cu el atunci de poveste şi să-i lămuresc cele ce-ţi spun acum dumitale.

Şi astfel prietenia lor merse pe îndelete până în mult aşteptatul iunie; Mihnea punea atâta preţ pe seriozitatea şi dragostea de învăţătură a celuilalt, încât sconta la sigur să-i vadă, şi desigur să-şi vadă, numele publicat printre licenţiaţii cei proaspeţi ai ăstui an.

Avea de gând să se prezinte de îndată atunci domnului Ştefan, cu marea surpriză, pe care o ţinea în adâncă tăcere, cu unica lui diplomă: ziarul.

„Ce zici, boier Ştefane? Aşa e că nu te-am păcălit? Aşa e că nu ţi-am mâncat banii de pomană

prin Bucureşti?”

Odată cu zilele călduroase de examene, Mihnea se abătu deci pe la facultate. Întâlni pe Băiatu Mih. coborând scările, câte patru trepte deodată, cu cataligele lui.

— Cum stăm cu examenele, boier Băiatule?

— Uite chiar acum putui scăpa de unu.

— Şi...

— Am ieşit peste rând să m-asculte. Mă duc repede la întâlnirea de protestare... ştii, iau cuvântul... trebuie să fi început, adio.

Şi fără a-i mai lua mâna, din câteva sărituri dispăru pe uşa cea mare.

Mihnea Băiatu scoborî liniştit şi se duse să bea un şpriţ. Un moment se gândi să scrie acasă domnului Ştefan, că s-a înfipt în sfârşit şi la ultimul examen de licenţă şi că merge bine.

Emoţiile prin care ar trece cu adevărat iubitul său părinte, în aşteptarea rezultatului, ar contribui de bună seamă cu un procent respectabil la felicitarea finală şi pecuniară. Dar spiritul de scenă birui în sufletul acestui artist începător şi neînţeles: venirea acasă dimineaţa, odată cu ziarele care aveau să anunţe vestea cea mare, şi răspunsul, negru pe alb, dat invariabilei şi melancolicei întrebări de întâmpinare a tatălui: „Iar n-ai făcut nimic, Mihneo?” – domnul Ştefan şi cocoana Ecaterina desfăceau ziarele abia după-masa, când se tolăneau pentru siestă pe canapelele din salon – îi păru, chiar din punctul de vedere al profitului, un procedeu tactic şi mai de preţ.

Şi această splendidă inspiraţie fu cu adevărat spre norocul lui Mihnea, căci ducându-se peste câteva zile la Universitate să vadă rezultatele, rămase îngrozit şi crezu că-i vine rău. Băiatu Mih. nu era printre cei trecuţi. Cum, adică pierduse şi el examenul? Cum, un băiat ca dânsul, care a trecut numai cu bile albe, până acum, şi cu elogii? Dar asta era nemaipomenit.

Pe urmă îşi aminti graba cu care o pornise, atunci când îl întâlnise, la întrunire.

„Asta e... politica distruge în ţara noastră şi pe cele mai valoroase forţe. Ce mă făceam eu acum, dacă-i scriam domnu-lui Ştefan?”

Şi Mihnea Băiatu porni descurajat şi trist ca unul care personal ar fi căzut la examen. Mai mult chiar, ca unul care şi-a pierdut definitiv posibilitatea de a se mai vedea cu o diplomă universitară. Căci dacă nebunului de ambiţios îi vine cheful să renunţe la Drept, după această teribilă înfrângere pentru dânsul! Şi ochii lui Mihnea rătăciră turburi printre grelele pietre funerare. Ba încă se şi închipui în fund de mormânt, cu pieptul apăsat de greutatea tuturor la un loc.

Abia când îi mai trecu această covârşitoare uluială, care la o vârstă ceva mai înaintată i-ar fi fost fatală, Mihnea putu să-şi dea seama că nu văzuse chiar deloc numele omonimului său pe listă. Or, fie că ar fi căzut, fie că numai s-ar fi retras din examen, numele, în orice caz, ar trebui să figureze acolo...

Iar puţin mai târziu, întâlni pe Băiatu Mih. în culmea fericirii. Luase absolvenţa cu izbândă mare la Litere, la patru specialităţi. Mihnea trebui să-l felicite şi să se bucure din tot sufletul. Chiar îi oferi şi o masă, în decursul căreia, îl întrebă aşa, ca într-o doară:

— Ei, acum la toamnă, vine rândul Dreptului.

— Nuuu...

— Cum, te laşi de Drept? strigă îngrozit Mihnea plesnind cu şervetul în farfurii. Dar ce faci, domnule? Dumneata îţi dai cu piciorul la viitor.

— Da nu-mi dau deloc.

— Păi crezi că cu Literele dumitale ai să faci treabă în viaţă? Păi ce faci dumneata cu Literele, domnule? Dreptul, domnule! Toţi oamenii mari ai ţării au fost şi sunt avocaţi... Uite, Take Ionescu, Titulescu... î... Iuliu Maniu... V... V...

— Cu toate astea, la toamnă, trebuie să sfârşesc cu Literele. Trebuie să-mi dau toate licenţele. Dreptul, la iarnă.

— Aşaa?! răsuflă uşurat Mihnea.

Dar un pic de îndoială tot îl muşcă de inimă.

— Bine, da' ai să poţi da dumneata atâtea licenţe la toamnă... ca să poţi fi sigur că la iarnă rămâi numai cu Dreptul?

— Hî... mârâi drept răspuns Băiatu Mih. Şi întoarse capul într-o parte, oarecum jignit că prietenul lui nu-l cunoaşte. La iarnă *am luat* licenţa în Drept, declară el solemn, întrebuinţând pentru a arăta cât e de sigur, trecutul în locul viitorului şi întinse mâna lui Mihnea, în semn de legământ... Se poate să las eu Dreptul, domnule?... se întrebă el cu tonul care arăta de la sine cât de absurdă putea fi chiar numai această bănuială.

Atunci Mihnea, oprindu-şi fericirea strigătoare în piept, prinse chiar puţin curaj şi încercă să-şi plaseze un mic deziderat:

— Uite ce! iscodi el... Nu s-ar putea să dai Dreptul la toamnă şi să laşi Literele pentru la iarnă?

— Dreptul la iarnă! repetă laconic, în loc de răspuns, Băiatu Mih. Şi-n semn că e nestrămutat în deciziunile lui, schimbă vorba.

— Dreptul la iarnă! spuse şi Mihnea domnului Ştefan, când se duse să-şi petreacă vara la casa părintească.

— De ce, mă Mihule, nu vrei tu să te scapi de el la toamnă, stărui, în mai multe rânduri, mieros, domnul Ştefan... Ai mai rămas cu ultimul an... încă o sforţare şi... ai scăpat.

— Dreptul la iarnă, ripostă sec Mihnea. Dar pentru că în orice caz el era mai puţin uscat ca Băiatu Mih., nu se putu să nu completeze: Ştiţi, la mine vorba e vorbă... De ce să spun toamnă, când o să fie la iarnă... Am socotelile mele.

Toamna se petrecu întocmai cum spunea Băiatu Mih. El termină cu toate specialităţile de la Litere:

luă istoria, filosofia, latina, greaca, romanica, ba, ca secundare, mai luă pe deasupra româna şi franceza. În faţa rezultatelor, Mihnea Băiatu rămase ca trăsnit; chiar până acolo nu credea că ar putea merge cineva cu învăţătura, oricât de vrednic ar fi şi oricâtă dragoste de carte ar avea. Cineva, pe care-l mai chema şi Băiatu.

Totuşi, o îndoială nouă i se zvârcoli neplăcut prin minte: germana. La germană Băiatu Mih. nu-şi luase licenţa. Nu cumva, o să se petreacă iar vreo nouă dislocare de licenţe la iarnă?

Alergă deci să-l felicite şi să se asigure că, în orice caz, sesiunea de februarie e dedicată Dreptului.

— Germana, cred c-o mai laşi şi pe iunie.

— Păi am dat şi germana, domnule, dar tot ca secundar. Pe iunie îl rezerv pentru altceva, mult mai înalt.

Deci trăgând în toamna asta la domnul Nisipoiu, Mihnea era asigurat în privinţa titlului universitar. Mai rămânea, pentru a şi-l valorifica la nevoie, ceva mai târziu, să înceapă liniştit examenele şi s-o ia agale cu primul an. Şi pentru a călca în sfârşit cu pasul drept şi plin în această mult şi van încercată întreprindere, iacă, acum norocul îl adusese lângă acest grefier plin de Drept – dar din cel substanţial – şi de regrete, al cărui fiecare cuvânt era un îndemn şi fiecare oftat, o alarmă.

Numai că teribilele *Elemente de drept roman*, fie ele ale lui Longinescu, fie ale lui Girard, continuau să însemne o încăpăţânată disonanţă în acest concert de armonioase împrejurări!

Toate aceste amintiri trecură prin mintea lui Băiatu, pline de vigoarea lucrurilor şi întâmplărilor proaspăt văzute şi trăite. Dar soarele se ridicase, în răstimp, de tot deasupra casei domnului Nisipoiu, aşa că în camera lui Mihnea, domnea acum umbra răcoroasă a nămiezilor din odăi. Prin aerul clar şi neirizat, el văzu jucând deasupra capului rari funigei de cremă de dinţi uscată. Îşi aminti că e cu

periuţa de gură în mână şi ţâşni din pat ca să-şi termine toaleta. La două, când sfârşi să se îmbrace, o foame ascuţită îl încerca cu vârful ei de bold prin măruntaie. Plecă repede de frică să nu întâlnească pe domnul Nisipoiu, cu chef de vorbă, ca omul după masă.

Cu cât se vedea mai mult ocolită, cu atât doamna Nisipoiu se îndârjea mai zdravăn întru înfrângerea rezistentului ei chiriaş. Ceea ce o aţâţa pe dumneaei mai mult, în această neogoiată ofensivă, era că ocolul adversarului nu părea brusc şi definitiv. Dimpotrivă, instinctul ei de femeie citea lămurit în ochii lui Mihnea adâncul regret că trebuie să-şi dea toate ostenelile ca nicio împrejurare proprie şi vicleană să nu-i surprindă pe amândoi prin casă singuri şi dezarmaţi de fragedele lor scrupule (doamna Nisipoiu le zicea „prinţipiuri"). Ea aproba chiar pe Mihnea Băiatu pentru atitudinea lui cinstită; şi această frumoasă calitate sufletească era o podoabă mai mult la şiragul de virtuţi care-o trăgeau imperios spre dânsul.

Astfel, fără să se fi ajuns încă pe creasta aceasta de munte cu multe alunecuşuri într-o parte şi-ntr-alta, ei nu erau totuşi prea departe, în ceaţa de înălţimi în care se dibuiau. Dar Fundătura celor Şapte Fântâni şi străduţele din împrejurimi de mult îi puse-seră unul în braţele celuilalt.

Poate numai pentru o „confirmare juridică", precum spunea Piscupescu în limbajul lui, convinsese tânărul, neobositul şi într-adânc clarvăzătorul arhivar, pe mama sa, doamna Filofteia Piscupescu, să invite familia Nisipoiu la sindrofia ce se proiectase pentru ajunul Sfântului Mihai.

— Poţi să aduci şi pe domnu' pe care-l aveţi în gazdă, nene Bănică.

— A... e un băiat, mă... cum nu s-a mai văzut.

— Atunci te rog, adu-l chiar „cu *manu militaris"*, dacă nu vrea de bunăvoie.

Dar pentru Mihnea Băiatu nici nu putea fi vorba despre astfel de proceduri drastice ca să poată fi adus la o sindrofie. Acolo se pot găsi cocoane, domnişoare, se pot face flirturi pe deasupra capetelor de mahalagii nepricepuţi în arta privirilor şi a surâsuri-lor, se pot pune pe îndelete temeliile zdravene ale unor aventuri care de cele mai multe ori lasă amintiri neşterse, capital nepreţuit pentru cei ce-şi socotesc plăcerea cea mai mare a sufletului, aceea de a-şi istorisi peripeţiile vieţii, cu atât mai minunate, cu cât mai complicate fiind, povestitorul a ştiut să le stăpânească iţele şi să rămână totdeauna deasupra lor.

... Astfel, în seara ştiută, familia Nisipoiu însoţită de tânărul şi elegantul ei chiriaş îşi făcu intrarea în salonul Piscupeascăi. Arhivarul le ieşi înainte în sală şi ajută pe doamna Nisipoiu să-şi scoată mantoul cu guler de blană. Filofteia îi aştepta în uşă şi-i luă în primire cu un zgomotos sărut trântit în mijlocul obrazului Polixeniei, care se întoarse repede la oglinda cuierului ca să constate ravagiile aduse de această mahalagioaică de modă veche dichisului ce-şi făcuse cu atâta migală, cu pudră şi roşu. Domnului Nisipoiu, amfitrioana dreaptă şi cu păr alb, îi duse singură mâinile la buze, admonestându-l cu străşnicie că a uitat-o cu desăvârşire, grăbindu-se apoi cu zâmbet perfid să şi-l scuze tot dânsa – în vreme ce grefierul prezenta pe tânărul Băiatu – şi cu aceeaşi voce răsunătoare, ca să răzbată adânc înapoi, în toate urechile din salon:

— Vă cred, vă cred, dacă v-a sosit aşa mândreţe de chiriaş... Cum să nu ne uitaţi pe noi ceştilalţi... Îmi pare bine domnule Băiatu!... Băiatu? Da' stai, frate, nu eşti dumneata rudă cu Mişică de la Caracal... nu... aha, da, da... ăla era Băieţelul... Băiatu, n-am cunoscut... Adică... ce zic eu...

Dar, intrând în salon, şi doamna Nisipoiu şi Mihnea avură unele surprize. Mihnea recunoscu printre cei dinăuntru, desigur musafiri ca şi dânsul,

pe domnişoara cea subţire, cu care avusese odată plăcerea să călătorească în tramvai şi să se contemple reciproc într-unul din geamurile vagonului, plăcere brutal întreruptă de apariţia menajului Turcitu. În schimb, coana Polixenia, cu greu putu să menţină expresia de bucurie a zâmbetului de bună cunoştinţă care trăgea greu să se preschimbe în uimire şi oroare, când trebui să răspundă rânjetului lătăreţ al bătrânului care venise să închirieze camera în aceeaşi zi cu Mihnea Băiatu.

— Domnul Gavril Găluşescu, îl recomandă coana Filofteia, clipind cu tainic subînţeles.

— Vă mai aduceţi aminte de mine, doamnă, rosti greoi şi apăsat domnul Găluşescu, după ce musafirii se aşezară. Am vrut să închiriez odaie mobilată la dumneavoastră.

— Da, mi-aduc aminte, răspunse curajos coana Polixenia. Numai că aţi nimerit prea târziu, cu părere de rău...

— Ba, chipurile, eu am venit la vreme, că m-aţi chemat la răspuns după-amiază... Da' se vede că aţi preferat *la preţ* pe domnul...

Se făcuse tăcere adâncă din partea tuturor celorlalţi, ca domnul Nisipoiu să audă bine această împrejurare ignorată de dânsul, dar cunoscută aşa de limpede de toată mahalaua.

Coana Polixenia schimba feţe, feţe. Se vedea bine că se străduieşte fără prea multă izbândă să-şi păstreze calmul şi mai cu seamă zâmbetul, care-i sta pe buze ca o floare într-un cazan de catran. Faţa îi înnegrise şi pieptul ei clocotea. Simţea cum îi vin, una peste alta, agitat, toată colecţia de cuvinte cu care cei obraznici trebuiesc puşi la locul lor şi pe care putea s-o depene un ceas în şir, ca o adevărată şi vrednică urmaşă a părinţilor ei, băştinaşi din tată în fiu în Fundătura Şapte Fântâni:

„Da ce te priveşte pe tine, ghiuj bătrân... Iau pe cine-mi place în casa mea şi n-ai să te amesteci tu, gură strâmbă... Mai bine vezi-ţi de fălcile care ţi s-

au scofâlcit de-ai început să râzi ca moartea... Nu vezi că miroşi a colivă cale de-o poştă... ”

Astea i le spunea toate coana Polixeni ghiujului bătrân şi încă şi altele şi mai şi, dar numai în gând ca să nu facă pe plac Piscupeascăi, Marghioliţei Balama (devenită Balaman) cu sfrijita ei de studentă, Vasilica (Vevé, de...), domnului Vulpache, celălalt grefier de la ocol, cămilei de nevastă-sa şi calului de fiică-sa, rămasă văduvă de tânără, de-a dracului ce-a fost că a ştiut să-şi bage repede bărbatul în pământ, ca să poată să-şi dea poalele peste cap nesupărată de nime...

Oho, câte ligheane de lături n-avea coana Polixeni să le împroaşte pe toate... la o adică. Le ştie toate tainele şi metehnele... Dar nu vrea să le facă pe plac... Căci întru întâi ele ar fi râs cu poftă mare c-au scos-o din sărite... şi pe urmă c-au aruncat otravă adevărată între ea şi domnul Nisipoiu, de vreme ce a usturat unde a căzut...

— Îmi pare bine c-am găsit la dumnealor, arată ghiujul spre Marghioala Balama, *tot* cu două mii cinci sute de lei, apasă el grav pe sumă, privind drept în ochii domnului Nisipoiu...

— Se poate, domnule, tăie scurt coana Polixeni, da, vezi dumneata, cu bătrânii e foarte greu... Eu spun verde, pentru că s-aduse vorba, bătrânii sunt mai pretenţioşi ca femeile, la o cameră mobilată, şi eu servitoare n-am, că nu-mi dă mâna... La coana Marghioliţa s-o putea, că sunt două femei.

Aci domnişoara Vevé avu tresărire de umeri, ca şi când i-ar fi pus cineva o lamă rece de metal pe grumaz. Era gata să spună înţepat:

„Eu nu deretec camere de chiriaş!”

Dar mama ei îi luă înainte, încă şi mai înţepată:

— Fata mea nu scutură camere de chiriaşi... Ea are alt rost pe lume...

— În sfârşit, conchise coana Polixeni, abia stăpânindu-şi un zâmbet de răutate, cu bătrânii e greu; poate, de... într-o noapte are nevoie de-o doftorie, de doftor, de spiţerie... continuă ea fără

milă, hotărâtă să plătească până la ultima para, în vreme ce domnul Bănică îi făcea semne disperate, din spatele arhivarului, să înceteze...

Dar ea nu vrea să vadă, nici s-auză.

— Ba şi de popă! se auzi vocea groasă a celui vizat...

Şi domnul Găluşescu se puse pe un râs zdravăn, căruia îi puse punct o tusă tot aşa de zdravănă. Iar coana Polixeni plimbă biruitoare privirea asupra asistenţei, pe care de la început o simţise pregătită ca să-i „facă figura". Părea că spune: „Mă rog, căruia îi mai dă mâna... "

Vulpache şi Piscupescu se priviră pe furiş, invitându-se reciproc. Dar nimeni nu mai îndrăzni să se avânte în arenă.

Băiatu se aşezase lângă domnişoara Balaman, cu care-şi verifica, reciproc, titlurile universitare.

— A, sunteţi în întâiul la Ştiinţe, constată el cu vădită surpriză şi plăcere... La fizico-chimice... Sunteţi în ritmul vremii... V-aţi pasionat desigur de ultimele descoperiri... de progresul din ce în ce mai accelerat al omenirii...

— Da, răspunse ea repede, şi unde mai pui că la Ştiinţe sunt concurenţi mai puţini la catedrele secundare...

— Da, aveţi dreptate, continuă el apreciind spiritul practic al copilei. Cele mai multe vacante sunt orele de ştiinţă... Apoi e şi frumoasă, îşi dădu el din nou cu părerea... Bunăoară pe mine, dacă aş fi urmat ştiinţele, m-ar fi pasionat optica, declară el cu un uşor accent de glumă...

— Optica, ce idee! făcu ea... E cea mai insipidă... Geometrie multă şi plictiseală... Eh, deveni apoi mai concedantă. În ansamblu cu celelalte ramuri ale fizicii, mai merge... Ştii, vibraţiile, undele luminoase... Dar aşa, luată aparte... e groaznică...

— Mă mir c-o găsiţi astfel... continuă pe acelaşi ton Băiatu. Mie, tocmai partea geometrică mi-ar fi plăcut. De exemplu, ce ziceţi de legile reflecţiei

luminii... Şi pentru că domnişoara Balaman îl privea cam nedumerită, el se gândi că trebuie să-i dea aluzia pe şleau, coborând puţin vocea: Legile reflecţiei luminii, cu aplicaţia lor la geamurile de tramvai...

Ea-l privi şi mai nedumerită, apoi deodată se lumină şi pufni în râs.

Deveniră prieteni buni şi fata îl urmări toată seara cu simpatie, aruncând din când în când priviri furişe spre doamna Nisipoiu. Mai ales când coana Polixeni îşi trăda neliniştea prin vreo privire intrigată sau prin vreun cuvânt şuierat ori voalat, şchiopătând brusc în mijlocul conversaţiei, studentei în fizico-chimice i se umplea faţa de razele fericirii.

Pentru a o îndepărta de dânsul, doamna Nisipoiu îi propuse să cânte ceva la pian. Fata începu să facă mofturi, dar când Băiatu îşi uni la rându-i rugămintea lui cu a tuturor, domnişoara Vevé se supuse.

Dar, spre uimirea tuturor, Băiatu se îndreptă la rându-i cu paşi siguri spre pian, se aşeză lângă fată şi, la momentul trebuincios, întoarse pagina caietului de note. Acest gest, care implica desigur şi ştiinţă în materie, îl ridică definitiv şi peste măsură în ochii asistenţei. Domnul Nisipoiu exulta.

— V-am spus eu, şoptea el lui Piscupescu şi lui Vulpache. Ăsta este un fenomen... Ăsta, domnule, văd c-a ştiut să profite de noroc...

— Cum să profite de noroc, nene Bănică?

— De noroc... c-a avut părinţi bogaţi... care i-au pus cartea în mână... Şi el n-a lăsat-o, ca atâţia... Of, legea mă-sii de viaţă, nici eu n-aş fi lăsat-o, mă băieţi...

Dar după două, trei cântece, prea cunoscute, şi pe care asistenţa feminină, cu Piscupescu, le acompania de-un zumzet surd de voci, d-ra Vevé începu să greşească.

— La diez... o îndreptă Băiatu, încurajând-o, dar asta o descurajă şi mai mult.

— Mai bine cântă dumneata, făcu ea, cedându-i locul.

El voia s-o oprească, dar toată lumea se asocie la propunerea fetei. Băiatu primi şi, în semn de consimţire, trecu toate clapele sub galopul sigur al degetelor. Cu toate că era bun cunoscător al notelor, el cânta numai după ureche; el putea foarte bine să corijeze pe alţi când nota era falsă, însă el, personal, era incapabil să urmărească un text, când începea să-i zică. Însă îi „zicea". Avea o ureche minunată, care nu putea să dea greş niciodată. Îi plăcea atunci să-şi urmărească degetele lungi şi osoase, jucându-se pe clape, apoi îşi lăsa capul pe spate, când ştia că partea care a venit la rând este tocmai aceea care place mai mult auditorilor; numai rar arunca ochii pe note, fără a vedea însă nimic, spre a arăta că deşi se foloseşte mult de memorie şi mai pune câte o floricică de la el, ici, colea, nici textul adevărat nu-l neglijează. Imediat apoi, după ce lăsa să se înţeleagă c-a rămas tot pe drumul cel bun, îşi răsturna iar capul pe spate, or îl plimba într-o parte sau alta, aplecându-l domol la o melodie mai languroasă.

După ce execută ce avea mai ales şi mai la modă în repertoriu, se retrase în protestările tuturor, cerând să se execute la rându-i şi proprietarul pianului.

Şi-şi plimbă nesigur privirile de la arhivarul Piscupescu la coana Filofteia... Dar proprietarii pianului nu ştiau să cânte...

— A, probabil, se dumiri Băiatu, aţi avut o domnişoară în familie...

— M... da... şi a *deces*... asigură coana Filofteia.

Dar Băiatu prinse atunci zbor furişat de zâmbete pe feţele tuturor. El îl atribui desigur pronunţării incorecte a cuvântului „radical", pe care coana Filofteia ţinuse să-l întrebuinţeze. Însă coana Polixeni îl lămuri în şoaptă:

— Minte! Fiică-sa care a *deces* – apasă ea intenţionat pe acest cuvânt – nu ştia să cânte. A fost al unui biet profesor chiriaş şi l-a oprit zălog pentru chirie, dinainte de război, care a şi dispărut cu *acele evenimente...*

Informaţia asta îi plăcu foarte mult lui Băiatu. De când, doar, nu era el de părere, că nici chiriaşul, când îi vine apa la moară, nu trebuie să cruţe pe proprietar! Ba se simţi atât de dispus, încât, deşi insistenţele se mântuiseră, se aşeză din nou la pian, din proprie pornire, în aplauzele tuturor.

De astă dată arta lui Băiatu a făcut furori. Căci el intră acum, în domeniul vast, în care se plimba ca pe o moşie strămoşească, al sârbelor, al jocurilor şi al cântecelor româneşti. Teancul de note fu lăsat acum în pace. Iar mai către urmă, când paharele de vin se înmulţiră şi când până şi ochii domnişoarei Balaman se împărtăşiră din culoarea licorii Domnului, cântecele începură să alunece uşor pe panta lucrurilor fără perdea. Domnişoara Vevé râdea foarte ruşinată, dar amuzată până la hohot înfundat şi sughiţuri. Însă Băiatu ştia să întoarcă frâna la timp, sărind dintr-odată de la repertoriul obraznic al mahalalei, la celălalt, mai cuviincios, chiar când e îndrăzneţ, al poporului. Uneori, pentru asistenţa de astă-seară, atingea chiar ineditul:

Pădure
Pădure
Pădure ca la Hârtoape
Lele, Dodă,
Fetele mă iubesc toate...
Nevestele jumătate,
Văduvele-a treia... parte.

El se acompania abia şoptit, însă rotunjind bine cuvintele ca ele să intre în toate urechile. În vremea aceasta, doar basul ţinea uşor hangul. Pe urmă melodia era atacată din nou şi din plin numai din pian şi de data asta făcea atâta vuiet, de parcă

toate clapele s-ar fi pus să cânte de-a valma, ca toate broaştele înnebunite subit în iaz.

Izbânda fu desăvârşită. Coana Polixeni regretă că n-are pian. Coana Filofteia îl invită să vie cât mai des. Şi arătând spre Vevé, îl asigură:

— Aici, la mine, mai totdeauna se adună fete frumoase.

Doamna Balaman îl invită şi dânsa. Iar Vevé lăsă, în şoaptă sugrumată, să-i scape viitorul loc de întâlnire, departe de toţi ochii şi de toate urechile.

Mâinile lor se strângeau adesea cu putere şi genunchii se atingeau, fără să se retragă.

Amănuntele acestea scăpau uşor celorlalţi. Numai ochiul coanei Polixenia veghea. La început ea crezuse că pârdalnicul ei chiriaş doar dânsei îi aruncă priviri pătimaşe pe deasupra capetelor. Dar ochiul ei, puţin cam îngrijat de această asistenţă care-i chema odorul în toate părţile, descoperi uşor că-n vreme ce hoţul ăsta de oltean îşi îndrepta căutăturile spre dânsa cu aer şiret şi conspirativ, ca şi când ar fi spus că toate astea nu-s lucruri decât de moment, mâna lui se plimba discret şi stăruitor de-a lungul şoldului fetei.

Coana Polixeni se oţărî ca o leoaică.

„Ea-şi bagă *formele* în mâna lui!” se încredinţă ea în gând şi-şi jurui să scape pe bietul băiat de la pierzanie.

Dar odată cu hotărârea ei se întâmplă ceva atât de neaşteptat, că ea însăşi rămase multă vreme uluită, iar indignarea i se urcă deodată atâta de multă în gât, încât crezu că se sufocă. Privind cu totul într-altă parte, Băiatu şopti câteva cuvinte, apoi ieşi afară. Şi nu trecură două minute şi fata, care întâi se prefăcu că dă o deosebită atenţie conversaţiei grupului de lângă uşă, o zbughi pe nesimţite după dânsul. Oricât îi urmărea cu luare-aminte mişcările, coana Polixeni, câtva timp, nici nu observă că fata dispăruse.

Însă când băgă de seamă în sfârşit, nici că mai pregetă. Se apropie la rându-i de grupul de la uşă,

pe care-l alcătuiau bărbatu-său, domnul Găluşescu şi Vulpache. Cocoanele celelalte formau alt grup, iar Piscupescu, de când tăcuse pianul, pusese patefonul în mişcare, „cu nişte plăci noi, *pe cinste*, onorabil public”. Muzica patefonului luase la timp locul pianului, astfel că multă vreme, cei dinăuntru n-ar fi băgat de seamă desigur dezertarea tinerilor.

Doar coana Polixeni stătea pe jeratic. Ea zâmbea silit la gluma lui Găluşescu:

— Zi, ţi-era frică să nu mă găseşti înţepenit într-o bună dimineaţă, hai, coană Polixenio!

Dacă ar fi stat cu mintea la cele ce-i spunea, coana Polixenia ar fi putut poate să bage de seamă că râsul lui Găluşescu nu era prea deschis, ba că ochii lui erau puţin cam măriţi de spaima propriei glume. Vorbea de urât, parcă să scape de el...

Însă Vulpache aduse vorba iar de metehnele lungului lanţ de judecători şi de ajutori, de care avusese parte judecătoria lui.

— Da pe Barzon, ţi-l mai aduci tu aminte, Nisipoiule...?

Şi când luară pe Barzon în primire, coana Polixenia văzu bine că nu se mai află între ei. Nici chiar Găluşescu n-o mai vedea, pentru că, deşi gura-i râdea, ochii lui se măreau tot mai mult de groază, privind nemişcatele umbre dintr-un colţ.

„O fi şi asta”, îşi spunea el în gând, amintindu-şi de unele scurte ameţeli suspecte şi îngrijorătoare cu care se ferise să-şi alarmeze proprietarii din urmă. „Într-o bună dimineaţă... Hm... într-o bu... ”

Ea atunci se strecură afară. Şi prin geamlâcul pridvorului, ochii ei căutară sub copacii gârbovi şi aproape goi. Alături, pe-o bancă, cei doi tineri îşi ţineau şi acum genunchii apropiaţi, dar luna nu putea să-i spună, coanei Polixeniei, atât cât se prelingea printre frunzele necăzute ale crengilor, dacă mâna lui o înlănţuise. Mai mult se putea bănui lucrul acesta, pentru că prea erau lipiţi umăr de umăr. Dar coana Polixeni n-avu nevoie să zăbovească mult pentru a-şi putea mulţumi

curiozitatea. Capul lui Băiatu se aplecă asupra capului fetei şi buzele li se lipiră aşa de lung, că coana Polixeni se pomeni numărând...

Şi nici când ajunse la treizeci, cele două capete lipite de dragoste nu se desfăcură. Ea simţi cuţite reci împungând-o în toate ungherele corpului, fără milă.

„Are dreptate, îşi spunea ea. Are dreptate bietul băiat... Prea m-am purtat cu el rece... Doar l-am văzut că e sfios şi abia lasă să-i strângi mâna... Dar iată-l, când îi dai curaj... iată-l ce mai cocoş îmi e... Ah, fetele ăstea, din ziua de azi" , scrâşni ea cu indignare, drept încheiere.

Însă nici după această constatare care răpi o bună bucăţică de timp, gurile celor de sub pomi nu se desprinseseră. Aşa ceva coana Polixenia nu mai văzuse niciodată. Un gând diabolic trecu atunci prin capu-i; cum sunt aşa pierduţi, să cheme toată asistenţa: „Ia poftim, coană Marghioliţo, să vezi ce mai succese are Vasilica dumitale... " Ar fi năvălit atunci tot salonul şi răzbunarea complotului dejucat adineauri ar fi fost desăvârşită. Ah, i-ar fi tras o plecare, cu trofeul de chiriaş alături, de-ar fi dârdâit toată mahalaua! Dar două lucruri o reţineau: întâi, că până la venirea privitorilor se putea întâmpla cei doi să înceteze... Apoi „doctorelul" nostru se putea să aibă vreo neplăcere de pe urma zdravănului şi fiorosului Vulpache, care, cine nu ştia în mahala, el era tatăl adevărat al copilei subţiri. Deci, alungând astfel de gânduri prea repezite, coana Polixenia se mulţumi să se strecoare de-a lungul pridvorului şi se opri în cadrul uşii de la mijloc. Dar nici acum nu izbuti să se facă observată. Capul lui Băiatu se aplecase de tot peste capul fetei; parcă-l mânca, nu-l săruta. Şi parcă nu se mai sătura; ba încă era atât de lacom ticălosul că nimic nu mai vedea, nu mai auzea, nu mai simţea.

Încât coana Polixenia se putuse apropia cu uşurinţă de dânşii, cu pasul ei nesimţit de fantomă.

Şi aşteptă, compunându-şi în minte o urare cât mai caustică, pe care să le-o adreseze la despărţire. Dar celor doi tineri li se lipiseră buzele parcă. Iar coana Polixeni se pomeni că nu se mai simte la locul ei acolo. Dădu un pas înapoi şi chiar mai mulţi şi iar nu fu simţită. Iar pe buzele ei simţea furnici. Ajunsese înapoi la uşa pridvorului şi-ar fi putut chiar să intre fără ca nesăţioşii înlănţuiţi să simtă că pe lângă ei s-a plimbat îngerul necazului.

„Ce fel de sărutare e asta de ţine de o jumătate de ceas?" se întrebă intrigată coana Polixeni. Şi discreţia subită care-o adusese înapoi se topi acum din nou în sânul ei care tresălta pişcat de strechia nerăbdării, a curiozităţii, a necazului, a otrăvii.

Examină, cu toată atenţia, de aci din uşa pridvorului. Într-adevăr nu era decât un simplu sărut. Ci, iaca, asta era chiar nemaipomenit. Adică se poate săruta cineva şi cu ora!

Coana Polixeni se simţea în acelaşi timp scandalizată şi fericită în faţa acestei descoperiri. Nu s-ar fi gândit măcar că are un astfel de chiriaş. Aşa e cu timizii ăştia... draga mea. E mult, până-i pui pe drum. Pe urmă ştiu ei cum să umble.

Coana Polixeni nu se mai putu stăpâni; furnicile de pe buze îi umpluseră acum toată faţa, sânii, mâinile, picioarele, tot corpul. Înaintă din nou, fie ce-o fi. Pasul îi tremura.

— Să vă fie de bine, trebui ea să strige ca să se poată auzi, pentru că şi vocea ei i-era sugrumată.

Cei doi se desprinseră deodată: fata scoase un ţipăt uşor şi-şi acoperi faţa cu mâinile.

— Iertaţi-mă că v-am deranjat, se scuză coana Polixeni. Ieşisem să iau puţin aer şi nu băgasem de seamă că sunteţi aici... Dar iacă, eu mă întorc chiar acum... Rămâneţi! încurajă ea fata care se ridicase. Lasă că nu spun înăuntru... se grăbi să adauge insinuantă şi protectoare, ca o deţinătoare de neaşteptate şi grele secrete. Sunteţi doar tineri... e timpul vostru acuma, şuieră printre dinţi. Şi pentru că fata o privea neîncrezătoare, coana Polixeni o

atrase spre dânsa... Mititica mea, îi spuse coana Polixeni îmbrăţişând-o... Oricând poţi să vii pe la mine... Şi o sărută o dată pe buze... Vino, mâine chiar, dacă-ţi face plăcere... Şi o sărută din nou, de astă dată şi mai lung, şi mai cu multă pasiune... Poţi să stai cât vrei la mine... N-avea nicio grijă, rămâne între noi... îi şopti în fundul urechii şi pe urmă iar îi prinse buzele, pe care i le reţinu lung, lung, îndelung, strângând-o înfiorată de parcă ar fi vrut să absoarbă tot fiorul, pe care celălalt îl lăsase acolo. Te voi iubi ca pe surioara mea, mi-eşti foarte dragă... Şi lasă, am să fac eu totul ca să fiţi fericiţi... îi şoptea ea înainte, sărutând-o rătăcită şi surâzând demonic unui plan sinistru, care acum i se lămurea tot mai pe deplin în minte... O să fii foarte fericită, gemu ea, strângând-o cu pasiune nemărginită şi surâzând necontenit necunoscutului. Hai spune, când vii... Mâine vrei?

Iar Mihnea Băiatu, care n-auzise decât primele cuvinte, le privea cum se îndepărtează în noaptea dulce de toamnă şi auzea zvon de sărutări. Nici el nu mai înţelegea nimic... Oare cum venea asta... coana Polixenia se oferea celeilalte... hm, ce-i oferea...?...

Ochii lui se înfigeau nedumeriţi, în întunericul curţii, în care conturul învoalt al Polixeniei ducea tot mai adânc silueta fină a fetei.

Când sindrofia se sparse, coana Polixeni şopti la urechea lui Băiatu...

— Are să fie bine, ştrengarule...

Şi-l strânse de mână sălbatic, palpitând din tot pieptul şi vărsând flăcări pe ochi.

La judecătoria de ocol din mahala, activitatea curgea neîntreruptă de la o zi pe alta. Şi Vulpache şi Piscupescu erau mulţumiţi că Nisipoiu nu se amestecă la nevoile împricinaţilor. Din când în când, primea şi el să facă vreo jalbă câte unui năpăstuit. Asta când motivul acţiunii i se părea foarte interesant. Dar când reclamantul se apuca să-i plătească, el îl trimitea la băieţii care făceau

copiile. În privinţa asta avea ambiţie ca de magistrat: să nu i se spună că a primit sub un chip sau altul bani de la „părţi”. Mai ales că adesea şi judecătorul – *domnul consilier* – şi ajutorul îi cereau şi lui părerea la darea hotărârilor. Mai mult încă, îl chemau în unele *speţe* la sfat, chiar dacă Vulpache *luase şedinţa*, iar pronunţarea hotărârii se amânase. Dar niciodată nu se întâmplase ca să fie chemat, şi Vulpache, la şedinţele lui Nisipoiu.

Asta o băgase de seamă şi unul şi celălalt. Apoi consilierul, care ţinea morţiş să treacă la Curte, ţintea deocamdată un cabinet de instrucţie, de unde i se părea lui că se va putea agita mai în voie decât de la această judecătorie de pace pentru ţelul dorit: acolo vrea să tragă şi pe Nisipoiu, cu toate că pe-acesta nu-l prea atrăgeau speţele penale. Însă consilierul, care mai ales faţă de dânsul nu făcea niciun secret din proiectele sale, îl asigura că popasul la instrucţie va fi trecător. Dar Vulpache, la urechea căruia răzbătuseră toate acestea, se făcea că nu-i e necaz. Chiar şi când domnul consilier îi felicita colegul în faţa tuturor:

— Măi Nisipoiule, măi, păcat de tine! Cum n-ai făcut tu, măi, liceul, c-ai lua facultatea toată într-o sesiune! Mă, să ştii că dacă trec la instrucţie nu te las... să nu care cumva să faci prostia să nu primeşti... Lasă că n-are să-ţi fie rău cu mine...

Pe când Vulpache primea complimente cu totul de alt soi: „Habar n-ai Vulpache!” ori: „Măi Vulpache, ţie ţi-ar fi stat bine cu şorţ dinainte şi cu balanţa în mână... ” ori: „Mă, cântarul dreptăţii nu e balanţă de oltean... ”

Alteori, domnul consilier, om foarte nervos, se înfuria zdravăn:

— Asta e hotărâre, Vulpache!? Ăştia sunt „motivele” care ţi le-am dat eu... Idiot eşti, mă...

Aprodul, pentru că toate lucrurile astea se petreceau în cabinet, trăgea cu urechea. El doar avusese atâtea de pătimit după urma lui Vulpache

şi a lui Piscupescu!... Se strecura repede spre grefă şi şoptea la urechea domnului Nisipoiu:

— Domnu' consilier a făcut, iar pe domnu' grefier Vulpache idiot.

— Când?

— Iaca, acum.

Nisipoiu surâdea ascuns. Îi plăcea. Era singura lui satisfacţie faţă de colegul care făcea bune afaceri din postul lui şi pe care, mai din bunătate, mai din dispreţ, nu-l denunţa când îl prindea cu câte vreun matrapazlâc. Nici nu făcea măcar vreo aluzie judecătorului, ca să-l pună pe urmele faptei necurate ori îndoielnice. Se mulţumea cu atâta; mai ales când apostrofa se petrecea în faţa lui. Sau când, după ce dispărea micul aprod, revenea după câteva momente, de astă dată radios, cu pas apăsat şi strigând cât îl lua gura:

— Domnul grefier Nisipoiu, la domnu' consilier...

— Da de ce mă cheamă, mă? întreba Nisipoiu cu aer neştiutor şi bine prefăcut...

— Nu ştiu, tot ceartă pe domn grefier Vulpache acolo, c-ar fi greşit nu ştiu ce... Şi zice că să vii dumneata...

Copiştii zâmbesc cu gura până la urechi şi se întreprivesc semnificativ. Numai Piscupescu, care a auzit totul dincolo la arhivă, prin uşa dată de părete, se întunecă şi repede nervos maldărele de dosare.

Odată puştiul îndrăznise să lămurească.

— Zice ca să vii dumneata, să îndrepţi ce-a greşit acolo...

— Cine-a greşit, mă? lumânarea mă-tii! a răcnit cât l-a luat gura domnul Piscupescu. Ce te-amesteci tu, mă banditule? şi s-a repezit cu palma ridicată asupra lui...

Dar domnul Nisipoiu a intervenit grabnic...

— Ia lasă, Piscupescule... hai, sfârşeşte...

— Îl fac praf pe mucosu ăsta obraznic, a strigat din nou Piscupescu, în culmea indignării.

— Lasă, nu-l mai face... Aici e judecătorie, nu e poliţie... judecătoria e făcută contra bătăii, nu pentru...

— Îi dau eu lui contrabătaie...

— Lucruri d-ăştia să n-aud... Ce? rări domnul Nisipoiu deodată cuvintele, apăsându-le şi făcând să se umple de lumină toţi ochii celor mici, vrei să te raporteze la domnul consilier? N-am gust să văd pe-aici anchete şi treburi d-ăştia... Mi se pare că eu le înghit, observaţiile, pentru dumneavoastră... Că de ce închid ochii la multe? apăsă el şi mai tare pe cuvinte.

Piscupescu nu mai zise nimic şi se retrase întunecat, în vreme ce Nisipoiu se îndrepta spre cabinetul judecătorului ca să descurce greşelile lui Vulpache.

De altfel nici Piscupescu, nici Vulpache n-aveau interes să se certe cu domnul Nisipoiu. „Nenea Bănică” le era foarte preţios, căci sfaturile lui juridice erau minunate.

— Ce-i facem aici, nene Bănică?

— Trânteşte-i o acţiune în simulaţie...

— Păi de ce, nene Bănică?

— Bă, fă tu cum spui eu...

Câteodată, când nu era ascultat, se mai putea auzi în grefă dialoguri de felul acesta. Glăsuia Nisipoiu:

— E, coane Vulpache, cum s-a ales cu rezilierea aia...

Dar conul Nisipoiu fusese înştiinţat din vreme, de aprod, ce se alesese de reziliere...

— Eah... facem apel...

— Mai bine ai face anulare... Bagi ceva martori... Cu probele pe care le ai dumneata nu faci nimic nici în apel...

Iar profeţiile lui Nisipoiu se îndeplineau cu precizie biblică.

Dar dacă nu putea fi de glumit cu conul Nisipoiu pe tărâm juridic, în schimb vestea pe care într-o bună zi o aduse Vulpache lui Piscupescu, că

madam Nisipoiu şi-a găsit un chiriaş tânăr cu 2 000 lei pe lună, pentru care a respins pe unul bătrân cu 2 500 de lei, a fost ca o rază caldă şi veselă de lumină în mijlocul iernii pustii. Vasăzică le venea şi Bănică puţin la mână. „Cercetarea" cu „părţile faţă" de la sindrofia coanei Filofteia le-a întărit şi mai mult speranţele.

— Ai văzut-o? Cum a ieşit cu fata lui Madam Balaman, cum s-a luat şi ea după dânşii?...

— Dar vedeai cu ce ochi se uita la filfizon... Şi pe Vevé, s-o mănânce, nu altceva...

Vulpache şl Piscupescu erau răcoriţi în sfârşit. Din ziua aceea între ei se născu un limbaj special, de cuvinte ce se încrucişau pe deasupra capetelor celorlalţi, neînţelegători şi nedumeriţi.

— Îi zice, îi zice... striga unul din grefă...

— Solid, solid, răcnea celălalt din arhivă...

— Aha, au început să crească...

— Se văd, se văd, urla Piscupescu.

Uneori, când împrejurarea se arăta, nu se sfiau să-l ia direct în răspăr pe Nisipoiu. Aşa, când piciorul acestuia, alunecă odată pe-o coajă de portocală, Piscupescu strigă din uşa arhivei:

— Ţin-te bine, ţin-te bine, nu te lăsa jos, nene Bănică...

— Îţi cresc cucuiele de doi coţi în frunte, mă Bănică! rânji şi Vulpache...

La Tancu, la câte-o ţuică, se duceau cu toţii, şi acolo era singurul loc unde Bănică Nisipoiu se simţea în voie cu cei doi colegi ai săi. Cu ţoiurile de ţuică în mână, glumele lor păreau în sfârşit să aibă un rost şi Bănică, nepriceput la duhuri, făcea haz de ele, fără să simtă când Vulpache şi Piscupescu îl împroşcau chiar ceva-ceva mai tărişor. Aci însemnau şi ei în sfârşit ceva şi domnul Nisipoiu era mulţumit cu atâta, ca să nu se căiască mai în urmă că şi-a pierdut vremea degeaba. Ba chiar observa că domnul Tancu, cârciumarul negru şi gros, cu fălcile lăsate ca la boi şi cu ochii ploştiţi, râdea cu multă poftă, cu râsul lui de

astmatic, dar cu îngăduinţă să nu-şi piardă un client, când cei doi duhlii îşi luau colegul în şfichie. Se vedea bine că şi domnul Tancu, ca şi muşteriii ceilalţi ai prăvăliei, ca şi cei mai mulţi din muşteriii prăvăliei de alături, cu dosare şi citaţii, de altminteri, aveau mai multă cuviinţă şi respect faţă de mustaţa brună, căruntă, cât doi vrăbioi cioc în cioc, a lui Vulpache, şi faţă de ochiul şiret şi nasul roşu al lui Piscupescu, decât de matahala de trup uriaş, bun şi inofensiv a domnului Nisipoiu. Domnul Bănică le vedea şi le înţelegea el toate astea... Dar încuviinţa îngăduitor: „Ce se pricep ei la meşteşugul Dreptului!”...

Mai ales că nu-i era greu să prindă din zborul cuvintelor, ce se schimbau în cârciumă, că în lipsa lui cei doi se grozăveau cu priceperea lor şi chiar îşi atribuiau fapte, în discreditul lui Nisipoiu, pentru care judecătorul totuşi îl lăudase pe dânsul şi-i bruftuise pe ei. Eah! Dar dacă adevărul nu era aşa, ce să mai stai să descurci lucruri d-ăştia fără importanţă?

Se descurcă ele de la sine, odată ş-odată...

În ziua aceea făcea mare zarvă în cârciumă evenimentul timpului. O doamnă din societatea bună îşi omorâse amantul, care vrea s-o lase după ce o făcuse să-şi părăsească bărbatul. Întâmplarea aceasta impresionase profund pe domnul Tancu, care o citise în ziarul de dimineaţă şi care asigura acum pe toţi muşteriii săi că va face pe dracu în patru ca să ia parte şi dânsul la dezbaterile de la juraţi...

— Ca jurat, nea Tancule? întrebase Piscupescu.

— Ce ca jurat? holbă conu Tancu nişte ochi îngroziţi...

— Dar atunci cum?

— Ca *public*, ca toată lumea...

— Păi bine, nea Tancule? intervenise şi Vulpache. De ce să te milogeşti dumneata după un loc la înghesuială? De ce să stai acolo la teasc? Cum eşti de gras, te topeşti tot...

— Pe când aşa, îl ambiţionă Piscupescu, eşti jurat, stai liniştit pe bancă, asculţi în linişte...

— Şi pe deasupra eşti şi judecător, întregi Nisipoiu coborând ţoiul de la gură... Jurat, adică judeci, discuţi în comisie şi-ţi dai votul... Poţi să-i convingi şi pe ceilalţi să hotărască la fel...

— Hm! rămase nenea Tancu, pe gânduri...

— Ori poate nu eşti pe liste? întrebă Piscupescu...

— Ba chipurile sunt, n-aş mai fi fost, că înainte de război nu mai mă lăsau... Am dat o grămadă de bani pe certificate medicale şi pe alte alea... formalităţi, cum se zice, ca să scap... îmi rămânea prăvălia de izbelişte, domnule, nu altceva... Să nu mai aud de porcăria asta! Dar acuma, ştii aşa, ca chestie, ca să mai aud şi eu... De, n-ar strica, e interesant...

— Cum vrei, nene Tancule... dar de, om batrân şi gras... aşa te sfătuiesc...

Conu Tancu rămase adâncit în gânduri...

— Ai dreptate, spuse el într-un târziu... Mai bine te distrezi liniştit pe bancă... Şi dacă ai o părere, apoi are cine să ţi-o asculte... Numai că pormă trebuie să te duci la toate chestiile ălelalte, fără interes...

— Eu aş condamna-o, îşi dădu cu părerea Piscupescu, i-auzi să omoare ea om tânăr, la începutul viitorului...

— Ba eu aş achita-o, Piscupescule, se pronunţă Vulpache, trântind ţoiul pe tarabă... Aşa le trebuie filfizonilor ăstora, care încurcă femeile oamenilor şi le scot din minţi... A făcut-o să lase om cu stare şi să vină la el... şi pe urmă-i dă cu piciorul...

Involuntar, la auzul acestor vorbe, Piscupescu se întoarse către vorbitor. Iar Vulpache, ca şi când tocmai atâta ar fi aşteptat şi el, îi făcu din ochi, arătând cu bărbia din fugă spre Nisipoiu.

— Ai dreptate şi dumneata, încuviinţă Piscupescu...

— Nu, răcni conu Tancu, intervenind cu toată sinceritatea. Carevasăzică dumneata ai două vini: întâi că-ţi părăseşti bărbatul, al doilea că-ţi omori amantul, socoti el pe degetele-i negre şi dolofane, ca nişte cârnaţi. Carevasăzică, dacă aveai numai vina dintâi te condamnam... la divorţ şi preacurvie... Iar dacă aveai numai vina a doua, te osândeam ca om, cum se zice, criminal... Şi-acuma, pentru că le ai pe amândouă, te achit...

— Bravo, nene Tancule, îl felicită Nisipoiu. Iacă un jurat care ar pune şi judecată în apreciere, nu numai simţire... Ai glăsuit ca un adevărat judecător, nene Tancule.

Nenea Tancu se îngâmfă foarte, dar afectă modestie şi ridică din umeri, ca şi când cele spuse de Nisipoiu, chiar de ar fi fost şi adevărate, acuma nu-l mai puteau surprinde. În vremea asta, între Vulpache şi Piscupescu lucra nedomolită suveica înţelegerilor muteşti. Mişcări din buze, lăsări de pleoape, semne misterioase cu degetul, surâsuri de aprobare, priviri furişe, care se frângeau pieziş în spinarea lui Nisipoiu – căci se-ndreptau spre dânsul numai când nenea Bănică era întors cu spatele – stabiliră între cei doi pactul ascuns al alianţei şi atacului.

— Eu zic că ea l-a vârât în casă, îşi dădu cu părerea Piscupescu, privind mohorât la cei trei. Femeia, domnule, ea le învârte toate, ea le coase şi le descoase.

— Aş, îl combătu Vulpache, trimiţându-i veste ascunsă din ochi ca să n-aibe nicio grijă că-l contrazice. Tipul a urmărit-o. Ce şi-a zis? Asta trebuie să aibă bani, pentru că filfizonii ăştia de la Capşa la bani se aruncă. Asta trebuie să aibă bani... E... casă bună, mobilă frumoasă, dama mai în vârstă, bărbatul... îmbrobodit... aici e de mine... Şi intră: „Mă rog, aveţi cameră mobilată de închiriat?...”

— Ce cameră? domnule, protestă nenea Tancu, ca unul ce era în cunoştinţă deplină a faptelor. N-

auzi c-a fost secretarul lui bărbatu-său, care era arhitect? Bărbatu-său l-a adus în casă...

— A, atunci se schimbă socoteala, interveni grabnic Piscupescu... pentru a nu lăsa o prea repede îndoială să-şi facă loc în capul lui nea Bănică. Atunci, aşa le-a fost norocul...

— Da de unde? continuă Vulpache îndărătnic. O fi fost secretarul lui bărbatu-său... Însă el pe ea a avut-o în vedere când s-a angajat la bărbatu-său... Ce tot îmi spuneţi dumneavoastră, îi cunosc eu...

— Atunci el o ştia pe ea mai de mult, se asocie din nou Piscupescu.

— De bună seamă... Ei trebuie să se fi cunoscut de pe stradă... Astăzi cu ochiul, mâine cu gura... Pe urmă înţelegerea: „Tu să te duci la bărbatu-meu să te facă secretar...” Parcă văd toate lucrurile astea... Ea e de vină, domnule... cunosc eu marfa asta... Şi-şi răsuci mustaţa în semn de încredinţare.

Nisipoiu remarcă îndată contrazicerea lui Vulpache, dar ştiindu-l fără ordine în idei, se mulţumi doar să zâmbească.

— Ei vezi, aşa-şi fac unii treburile, cugetă conu Tancu...

— D-aia e bine, omul, glăsui Vulpache sentenţios, să mai nimerească acasă şi înainte de regulă... da’ ştii, pe neaşteptate...

— Aoleu, hai repede acasă, nene Vulpache, strigă Piscupescu, făcându-i cu ochiul, că ceea ce spune nu-l priveşte pe dânsul...

Dar nea Vulpache nu era omul care, pentru a vârî o intrigă, să nu facă niţel pe caraghiosul.

— Hai, mă nene... Aoliu... o omor, ţipă el, râzând şiret cu ochii... Mă Piscupache, ferice de tine, băiete, că n-ai pe cine omorî...

Afară se întunecase bine. Felinarul electric pe care edilitatea îl aşezase drept dinaintea prăvăliei lui conu Tancu, în semn de înaltă luare-aminte pentru însuşirile lui electorale, se clătina uşor, ca un balon luminos purtat de adieri, mutând lumini şi umbre pe asfaltul umed.

Piscupescu îşi ridică gulerul pardesiului şi o luă ceva mai repejor. Cei doi întinseră şi ei piciorul.

— Îl vezi, al dracului, cum se grăbeşte? se întoarse Vulpache către Nisipoiu... Parcă ar vrea să ne vadă cât mai degrabă cu grămada de coarne în cap... Ai dracului sunt măgarii ăştia neînsuraţi, ai Bănică!

Dar Bănică râse asigurat:

— N-ai nicio grijă Vulpache, nu *ti* teme... Apoi chicotind de-a binelea, cu ochii iluminaţi de-o idee năstruşnică, venită pe neaşteptate: Mai degrabă ai zice că mie ar putea să mi se întâmple... Ha, ha, ha... Că eu am un tinerel în casă...

Piscupescu, care mergea înainte, încetini automat pasul, întorcând puţin urechea, iar Vulpache privi poznaş la vorbitor.

— Dar nu e nicio teamă... Băiat serios o fi el nu-i vorbă, dar de, tânărului îi dă inima... Şi pe urmă de... Polixeni, nu poţi zice că nu e în stare să-ţi dea gata un filfizon d-ăştia... însă asta e... Polixeni repede i-o taie... Înţelegeţi, ei nu-i arde d-ăştia, declară Nisipoiu în aprobările râzătoare ale celorlalţi... Ş-apoi, tinerelul meu, Băiatu, nu ştiu, mă băieţi, cum se face, că nu l-am găsit de două ori de când e la mine, seara acasă... El ştie când vine... eu ştiu numai când pleacă... Am băgat de seamă că eu sunt deşteptătorul lui. Când viu acasă la prânz găsesc transperantele lăsate... Când ies, după masă, ferestrele sunt deschise şi boierul a plecat... Abia de-l prind şi eu câteodată, de mai stau de vorbă cu el, că tare deştept e... şi cult... Nu prea ştie el chiţibuşuri şi Civil... dar teorie înaltă, cum învaţă el la facultate, câtă pofteşti... Ăsta când o fi avocat numai în latineşte o să-i zică... Când a fost să-l aduc la sindrofia voastră, a trebuit să-l pândesc ca să-l prind şi să vi-l aduc...

Bănică Nisipoiu sfârşi de vorbit tot aşa de calm şi de natural precum începuse. Iar când sfârşi, îşi lăsă auditorul gânditor şi posomorât. Pentru că, la sindrofie, şi auditorul băgase de seamă, că oricât

de nărăvaşă părea coana Polixeni, elegantul ei chiriaş nu prea se arăta deloc tocmai-tocmai la fel faţă de dânsa.

* * *

Cu toate astea, când ajunse acasă, domnul Bănică Nisipoiu nu se arătă câtuşi de puţin surprins, găsind lumină în odaia lui Băiatu...

„Examenul, sireacul” , gândi Nisipoiu şi trecu înainte.

Când intră la dânşii, coana Polixeni îl aştepta, întinsă pe pat. Îşi pusese braţele cruce sub cap şi corpul ei parcă lungit şi faţa ei muiată în vis, ochii închişi pe jumătate şi surâsul dulce-vag de pe buze arătau destindere şi mulţumire adâncă. Lumina becului, ea însăşi avea o anumită culoare trandafirie, adesea cu uşoare palori şi reveniri de parcă ar fi făcut cu ochiul.

Domnul Bănică Nisipoiu simţi gâdilându-i nările mirosul apei de Colonia, pe care o întrebuinţa Polixeni la zile mari; în aer plutea boarea amorului, care umplu cu sânge bogat toate vasele sanguine ale soţului întors acasă, după mai multe ţuici şi o con-vorbire pitorească de cârciumă, despre femei frumoase din lumea mare şi despre drame amoroase.

Coana Polixeni nu făcu nicio mişcare la apariţia lui, numai ceva mai pe urmă întoarse capul uşor spre părete, parcă să-şi ferească acolo un vis început.

Domnul grefier se simţi străbătut de fiori; la dumnealui aşa ceva se întâmpla mai rar. Însă când se întâmpla, trupul lui mare era potopit din toate părţile de efluvii fierbinţi care-l făceau să tremure şi să se simtă moale ca o cârpă...

În astfel de împrejurări, cuconul Nisipoiu putea să arăte însuşiri alese şi mare vrednicie, dar toată greutatea sta în a trece piedica începutului. Gravitatea persoanei lui şi conştiinţa seriozităţii îl

obligau să ia lucrul pe departe şi-l constrângeau să găsească neapărat un preambul.

Or, de data asta, preambulul era găsit: drama, care preocupa toată Capitala. Însă domnul Nisipoiu, ca familist onorabil, trebuia să veştejească vehement astfel de nemernicii; şi femeia necredincioasă şi amantul ei trebuiau plesniţi cu străşnicie de biciul moralei sale. Apoi să vie încet, încet, la chestie, ca oameni oneşti, care merită să se iubească liniştiţi, pentru că duc viaţa dreaptă şi cinstită, departe de mişeliile şi urâciunile care răzbat din când în când de sub fardul somptuos al acestei cetăţi de voluptate şi ispită.

Astfel că n-apucă să zică altceva după bună seara şi îndată figura lui, atât de paşnică de obicei, deveni întunecată şi teribilă. Conul Nisipoiu se opri în loc cu picioarele larg desfăcute şi cu mâinile în buzunare.

Coana Polixeni, băgând de seamă că tace, tresări şi urmări speriată privirea sinistră. Dar pe podea, acolo unde se fixaseră ochii lui, ea nu văzu nimic. Respiră uşurată. Însă groaza se întoarse la gândul că el ar fi putut descoperi ceva grav sub vreun scaun, sub masă sau chiar sub pat, unde ochiul ei nu putea ajunge.

„Să fi uitat ceva? Să-i fi căzut ceva?" gemu în adâncul inimii sale coana Polixeni, cu sufletul secătuit.

Altcum, de bună seamă, ea s-ar fi ridicat zglobie şi înfruntând orice priviri, ar fi ridicat obiectul inoportun dând toate explicaţiile trebuincioase. Dar acum, privirea cumplită a conului Nisipoiu, care se întorsese asupră-i, o bătuse parcă în cuie, aşa într-o rână, cum apucase să se mişte.

— Mare murdărie! hârşcâi glasul lui dramatic şi nefericit.

Coana Polixeni se lăsă zdrobită pe pernă...

„Ce-o fi uitat? Ce-o fi uitat aici, Dumnezeule?" se întrebă sfârşită. „Să-i fi căzut vreo batistă!...

Atunci ar fi uşor de dat o explicaţie; dar dacă a uitat, scăpate pe jos, gulerul şi cravata, pe care acum şi-aminteşte că le-a scos!... chiar ea, cu mâna ei i-a deznodat cravata... la început, atunci... Doamne, Dumnezeule... asta este... Că ea ca o... s... sc... ca o... ah, ah Doamne... a încremenit aci... moleşită... în loc să se uite în toate părţile, nu cumva să fi rămas ceva după dânsul... ”

Aşa gândea, amuţită de groază, coana Polixeni, în vreme ce domnul grefier, în seara asta ceva mai afumat ca de obicei de ţuica domnului Tancu, făcea penibile sforţări să găsească o expresie, cât mai teribilă şi mai patetică în acelaşi timp, pentru a face legătura cu marea josnicie ce se săvârşise în oraş...

— Ce mârşevenie! izbuti el să îngăimeze, lăsând ochii iarăşi sub pat şi mutându-i din nou la coana Polixeni, pe care voia cu orice preţ s-o iniţieze în faptul de senzaţie, ce-l devorau cu nesaţ ziarele. Şi nemulţumit cu atâta, se grăbi răguşit: Ce lume necinstită, scârboasă, sss... ts... nemernică... Ce femeie ticăloasă... care-i dai tot sufletul şi cinstea dumitale pe mână... şi ţi-o terfeleşte în noroi... Şi ochii lui fulgerau de mânie şi de ură; niciodată ţuica nu-l atinsese aşa de bine pe domnul grefier! Femeia îşi puse capul în palme, ascunzându-şi privirile îngrozite. Târfă ordinară, glăsui mai departe Nisipoiu. Şi la ăi bogaţi ca şi la ăi săraci, târfa e tot târfă... Bărbatul munceşte cât i-e ziulica de mare şi ea cu filfizonu în pat... S-o baţi până la sânge, nu altceva... s-o baţi cu biciul, nu altceva! Asta e pedeapsa ei... Coana Polixeni gemu de durere. Cu toate astea pedeapsa nu i se păru prea grozavă. Bietul Nisipoiu era om bun. Un altul, la o astfel de întâmplare, putea să ia şi barda. S-o baţi! răcnea Nisipoiu şi chiar ridică mâna, pentru a o lăsa nimicitoare în gol... s-o loveşti până n-o mai mişca...

Cu toate astea el nu punea mâna pe nimic, aşa că Polixeni se gândea: e beat... dacă ar fi fost treaz,

era să fie rău de tot... Acuma însă era tot timpul să intervină şi ea...

— Iartă-mă, Bănică, scânci coana Polixeni, izbucnind în bocete... Iartă-mă... că numai o dată... că numai astă-seară a venit... jur că numai astă-seară, Bănică... Bănică a rămas cu vorba înfiptă în gura căscată şi cu biciul imaginar în mâna ridicată. Jur, Bănică... Fir-ar ai dracului să fie cu ce-au mâncat în zilele Paştelui... Că ei ţi-au băgat în cap... Piscupescu şi cu Vulpache... să bagi nasul pe sub paturi... Conul Nisipoiu se uită îndobitocit sub pat, dar sub pat nu e nimic... Ah, c-am văzut eu de la sindrofie... nu i-ar mai răbda Dumnezeu... cu neamu... cu neam de neamul lor... alege-s-ar praful de seminţa lor... că totdeauna te-au păscut... şi-au vrut să bage fiere în tine... că ăia îţi sunt duşmani... şi te mănâncă şi te sapă... că te-au orbit şi tu-i crezi prieteni...

Orbită de deznădejde, coana Polixeni aluneca spre această diversiune, ca spre unicul liman de salvare, pe care-l mai puteau zări ochii ei, acoperiţi de perdea întunecată de lacrămi. Apoi ca o leoaică se ridică din pat, se repezi la soţul înlemnit şi-l încolăci strâns cu braţele.

Dar domnul grefier tot nu pricepea mare lucru; sub pat nu se zărea nicio *probă.* Însă lumina neobişnuită la un astfel de timp, pe care o văzuse la fereastra lui Băiatu, când venise, îi lumină cu putere creierul, ce începea să iasă din torpoare...

— Mărturisire şi prezumţii puternice, răgi el, împingându-şi cu silă nevasta. Pe urmă o apucă de păr şi începu s-o plesnească: Spune, spune tot, căţea!

Apoi năpădit de-o idee nouă, ieşi repede, trântind uşa, pentru a apuca şi a aduce încoace la confruntare cât mai era vreme, pe complice...

Coana Polixeni se rostogoli nu atât de forţa cu care fusese împinsă, cât de disperare, pe podea, ba încă se lovi cu voie, de piciorul maşinii de gătit. Şi începu să urle de durere, cu o deosebită voluptate;

în gândul ei mijea, ca o lumină de felinar slab într-un beci profund, speranţa că urletele-i ar putea aduce înapoi pe cel plecat la groaznică răzbunare.

Şi pentru a-şi asmuţi puterea răgetelor, ochii căutară cravata şi gulerul boclucaş... Dar ochii i se zgâiră ca unui mort, de groază şi orice sunet i se înţepeni în gât, când văzu că totul fusese o rătăcire, o nebunie, mai teribil... o prostie...

Ştia bine că Nisipoiu nu se aplecase, nu ridicase nimic de jos. Atunci?...

S-a dat singură cu capul în fântână...

— Păcatele mele, Doamne, ce-am făcut!...

Şi-a îndreptat cu un gest dezordinea fustelor şi a dat buzna pe uşă, pregătind în minte urletul pe care avea să-l scoată afară în liniştea nopţii: „Îl omoară degeaba, oameni buni... N-a fost niciun guler... nicio cravată!”

Dar cum deschise, văzu în capătul celălalt al săliţei, prin uşa trântită de părete, namila domnului Nisipoiu examinând odaia chiriaşului. Era grozav de crâncen şi nu făcea nicio mişcare. „Ce să se fi întâmplat oare?” se întreba ea, apăsându-şi sânul care-i zvâcnea dezordonat ca o pasăre de-abia tăiată, sufocând-o şi făcând-o să se reazime stoarsă de puteri de dunga uşii. „Să-l fi şi omorât, aşa, fără nicio vorbă? Nu se poate... doar n-a avut timp la îndemână şi n-a avut cuţit în mână, nici nu s-a auzit pocnet de revolver... şi apoi, ce revolver... aşa numai un pumn... nu se poate fără luptă... doar şi *băiatul* e destul de zdravăn...”

Coana Polixeni tresare deodată şi se înfige în uşă: domnul Nisipoiu s-a mişcat. Păşeşte, dispare în latura, care nu se poate vedea de-aci, a odăii... „Doamne, acum îl omoară!” răzbate deodată în creierul ei, şi dintr-o săritură a şi ajuns la uşa săliţei, gata să se arunce afară, să scape, să urle. Dar statura lui Nisipoiu a apărut iarăşi în cadrul luminos al odăii. Ea se înghemuie de geamlâc, cu sufletul pierdut. Nisipoiu revine pe săliţă, enorm şi

îngrozitor; ea smuceşte uşa şi dintr-un salt a ajuns în mijlocul curţii...

Îl aude răcnind în urmă-i, poruncindu-i să se oprească... Dar ea a ajuns la portiţă şi se întoarce îngrozită, înainte de a arunca în noapte chirăitul suprem, să judece distanţa care o mai separă de viaţă... Şi se opreşte, clătinându-se şi potolindu-şi cu amândouă mâinile inima care dă să iasă: namila n-o urma... Nici nu era în curte...

A rămas mult în bluza subţire, în noaptea de iarnă. Ochiul ei a scormonit înfrigurat cotloanele obscure ale curţii, dar nici urmă de Nisipoiu: în schimb, de-aci, din stradă, a văzut o umbră mişcându-se liniştit pe fondul luminos al ferestrei, dinspre curte... Acolo, transperantul era doar pe jumătate lăsat. Îngrozită de această tăcere lugubră, încredinţată că actul grozav se săvârşise, cu infinite precauţii se apropie de fereastra revelatoare. A aruncat îndată privire de uliu spre pat şi pe podele... Nici urmă de Băiatu şi nici de Nisipoiu. Nu mai înţelege nimic...

Ba da... Ea face involuntar o mişcare spre portiţa de stacheţi... Îşi reţine sufletul: creştetul domnului Nisipoiu a apărut din nou în cadrul ferestrei şi numai la înălţimea prichiciului. Coana Polixeni se apropie dârdâind de geam; domnul Nisipoiu e într-un genunchi şi examinează cu amănunţime... Doamne, Dumnezeule, ce cercetează el atât de jos?... se cutremură coana Polixeni. Dar domnul Nisipoiu s-a întors puţin; în mâna lui e o batistă; o duce la nas, o miroase, o cercetează din nou. E-a lui! e-a lui! e gata să strige coana Polixeni, nu mai cerceta! Se pare că şi domnul Nisipoiu s-a convins de acest lucru, că o aruncă; dar se apleacă iar şi scotoceşte cu ochiul atent pe sub pat, prin sobă, în dulăpiorul de desubt al lavoarului. Pe urmă se ridică şi începe să se plimbe cu paşi largi de la pat la fereastră; ea se fereşte de câte ori se apropie, deşi, privindu-l cum vine, i-ar veni să rămână şi să-i ceară îndurare prin

geam, cu figura-i care se strânge într-o expresie sinceră de milogeală şi umilinţă...

Dar după câteva duceri şi reveniri de acestea, din ce în ce mai puţin agitate, domnul Nisipoiu se opreşte deodată în faţa mesei din mijloc. O carte lătăreaţă şi cartonată stă deschisă acolo. El ezită câtăva vreme, apoi se apleacă şi priveşte... se încruntă, pare că se minunează foarte, îşi face loc pe scaun şi se aşază.

Şi începe să citească.

Iar coana Polixeni de-abia acum poate reflecta mai în voie: pesemne că „domnul Mihnea" a simţit ceva, a auzit zgomot pe când citea... şi i-a dat Dumnezeu gândul ăl bun s-o tulească... Şi-acum s-a pus să-l aştepte... Să-i aştepte...

— Bietul băiat! oftă ea uşurată... Şi abia apucă şi el...

Într-adevăr, domnul Nisipoiu citeşte. Citeşte şi aşteaptă. Căci Băiatu trebuie să revină. Nu l-a găsit aici, a simţit mizerabilul şi a fugit la timp. Şi-n cazul ăsta pândeşte pe afară, căci va trebui să se întoarcă să-şi ia bagajele. De bună seamă ea l-a reîntâlnit şi l-a pus în curent cu felul cum l-a trădat... Foarte bine, îi va aştepta pe amândoi. Unul din ei măcar, trebuie să se întoarcă în noaptea asta... Dar dacă vor porni amândoi la... la... Bine... Foarte bine! Dacă va fi aşa... mâine dimineaţă va şti ce e de făcut... Până una, alta, ca om de drept emerit ce se găseşte, a prins a cerceta cotloanele şi lucrurile odăii, în căutare de corpuri delicte, pentru a se convinge dacă murdăria asta nu se consumă mai de mult, sub acoperişul casnic... Dar oricât a scormonit cenuşa din sobă şi oricât şi-a trosnit gâtul răsucindu-l pe sub pat, pe sub dulapuri, mese şi scaune, n-a dat de nimic suspect. Prin geamantane nu i-a umblat, ca să nu ridice tâlharul mâine, poimâine, cine ştie ce pretenţii, împotrivă-i, „coroborându-le" cu eventuala plângere pentru pedeapsa ce-l aşteaptă.

I-a fluturat apoi paginile cursurilor de pe masă, doar o da de vreun bileţel edificator. Şi-a dat într-adevăr de ceva şi mai grozav, decât orice dovadă a nelegiuirii lui actuale: o scrisoare a domnului Ştefan, datată recent, în care bătrânul aminteşte fiului promisiunea solemnă că-n iarna asta va fi sorocul definitiv al licenţei – şi avertizându-l că dacă şi acum sesiunea va mai fi scăpată „eu, Mihule, nu mai fac absolut nicio cheltuială, că mi-o fi de-ajuns de atât amar de vreme de când arunc banii în zadar. Să nu zici că nu ţi-am spus”.

Noroc că domnul Ştefan nu preciza ce dimensiuni avea acel „atât amar de vreme”, pentru ca domnul Nisipoiu să-şi facă o idee şi mai justă de aptitudinile şi dragostea de studiu a chiriaşului său. Dar îi fu de ajuns şi această descoperire pentru a-şi da seama mai bine, cam cu ce fel de doctorand avusese a face.

Pe urmă, domnul Nisipoiu aruncă în treacăt privirea în locul din carte în care scrisoarea fusese înfiptă ca un semn; de bună seamă „escrocul” citise aci de curând. Cartea o recunoscuse de la prima vedere, conu Nisipoiu: era volumul familiar oricărui om în legătură profesională cu justiţia şi cu dreptul, *Codul penal* adnotat de Pastion şi Papadopol.

Fu deci cu atât mai curios să vadă ce anume capitol din legea borfaşilor interesase acum în urmă pe acest răufăcător. Şi rămase de astă dată cu desăvârşire stupefiat. Codul era deschis la articolul 253: „Omorul săvârşit de către bărbat asupra soţiei sale...”

Ochii domnului Nisipoiu clipiră involuntar, pentru a aluneca apoi grăbiţi pe literele mari şi categoric imprimate ale articolului:

„... nu este scuzabil dacă viaţa soţului sau a soţiei care a comis omorul n-a fost pusă în pericol, chiar în momentul când s-a comis.”

Nisipoiu, aprobă pe legiuitor cu scurtă înclinare a capului. Dar ochii o iau înainte nerăbdători:

„În caz de adulter... – a-ha asta îmi citea dumnealui în astă-seară... filfizonul – omorul comis de către soţ asupra soţiei sale sau asupra complicelui, sau de către soţie asupra soţului sau a complicei, în casa conjugală, este scuzabil. ”

— Vasăzică dumnealui studia chestia în toată regula! se cruci domnul grefier.

Dedesubtul articolului, întins aproape pe un sfert de pagină mare cu caracterele largi şi apăsate, urma litera măruntă a doctrinelor şi jurisprudenţei.

Şi ochiul curios lunecă şi într-aci. Se opreşte asupra speţelor care i se potrivesc personal şi parcurge sumar pe celelalte: abilitatea de cunoscător îl avizează de la primele cuvinte cu ce jurisprudenţă ori cu ce pasagiu de doctrină are a face:

„2. Pentru ca flagrantul delict să constituie o provocare, legea cere două condiţiuni: a) delictul de adulter să fie flagrant, fiindcă numai acesta poate produce o turburare mare asupra soţului înşelat; b) adulterul să fie săvârşit în casa conjugală...”

— Vasăzică al doilea element e câştigat cauzei! constată domnul Nisipoiu şi ochiul excitat alunecă mai departe. Sare iar vechi jurisprudenţe şi teorii, de asemeni temele complexe, caută nerăbdător ultimele aliniate unde ştie că va găsi progresele ştiinţei în acest domeniu:

„10. ... Curtea de Casaţie recunoaşte astăzi că premeditarea se poate concilia cu provocarea şi că art. 321 (250 rom) deşi nu vorbeşte decât de omor, permite totuşi să se scuze şi asasinatul... ”

„... Încă unii autori propun o distincţiune şi decid că soţul este scuzabil, dacă, având vagi bănuieli despre infidelitatea femeii sale, se înarmează pentru a omorî pe vinovat... ”

Broboane grele de sudoare inundează fruntea lucie a domnului Nisipoiu... Literele şi rândurile încep să-i joace dinaintea ochilor în dans sălbatic.

„10. Alţi autori decid că asasinatul este scuzat ori de câte ori condiţiile legale, cerute de art. 324, sunt realizate, căci legea pune în acest text o prezumţie legală... ”

„... puţin importă dacă el a cedat sau nu unui moment de mânie necugetată, sau că a avut ori nu mai dinainte conştiinţă de necinstea femeii sale... ”

Ochii i se pleoştiră pe pagina lucioasă. Dar deodată se scutură şi împinse cartea: „Ia lasă-mă, domnule... nu, nu... moarte de om nu fac... ”

Întinse iar mâna, magnetizat de sclipirea de ochi a miilor de litere sub lampă. Dar o trase repede ca ars şi ca să scape de obsesia minusculelor lighioane o închise cu zgomot. Şi conu Nisipoiu îşi pulverizã de trei ori scuipatul în aer şi se închină:

— Piei drace!...

Un scâncet îndurerat trezeşte pe domnul grefier din noianul negrelor gânduri. Ochii lui au devenit amnare lovite de fier şi-n braţe i se încordează oţelul muşchilor. Dar e numai coana Polixeni, care geme în cadrul uşii şi care cere îndurare cu mâna întinsă şi cu ochii plânşi... Încurajată de cetania lui, coana Polixeni şi-a luat inima în dinţi şi-a apărut umilă şi înfrântă în faţa cruntului judecător.

— Hai, Bănică, *acasă*! îl îndemnă ea cu glasul jalnic. Haideţi la noi, Bănică, şi nu-ţi mai face sânge rău degeaba... Bănică, Bănică... ce te-a apucat pe tine aşa din senin şi fără drept... că nimic nu s-a întâmplat, Bănică... Trupul lui Bănică se încordează şi capul lui se scutură ca al unui leu în mânie... Dar coana Polixeni nu-i dă răgaz de izbucnire: ... uite mai jur o dată, Bănică, aşa să am parte de ce am eu mai scump, dacă s-o fi întâmplat ceva, Bănică... Asta mi-e mâna, asta mi-e crucea... Ei ţi-au vârât în cap, că zic că-ţi sunt prieteni, nu i-ar mai răbda Maica Domnului să-i mai rabde, de să vii tu cu bănat pe mine şi să te uiţi pe sub paturi...

— Cum, femeie! răcneşte domnul Nisipoiu, de se cutremură toată casa, nemaiputându-se stăpâni. N-ai mărturisit tu adineaurea...

— N-am mărturisit, Bănică, n-am mărturisit, că n-am avut ce să mărturisesc... că nu s-a întâmplat nimic, Bănică...

Domnul Nisipoiu îşi oprimă tâmplele cu pumnii enormi, nemaiştiind nici cum să urle în faţa acestei reveniri dârze şi mincinoase...

— N-ai spus dumneata, madam... îşi vâră el capul cu ochii strânşi până la orbire, în faţa ei – n-ai jurat dumneata adineauri, că numai o dată s-a întâmplat...

Dar coana Polixeni suportă apropierea lui neclintită şi hotărâtă:

— N-am jurat Bănică...

— Aa... ah... răcneşte domnul Nisipoiu, vârându-şi mâinile în puţinul cât a mai rămas din podoaba lui capilară. Ieşi că te omor! şuieră apoi cu ochii înroşiţi de sângele care i-a invadat tot creierul, cu braţele tremurând de groaza faptei teribile, care s-a încuibat în ele. Piei din ochii mei, că intru în păcat!

Dar coana Polixeni nu se abate nici un milimetru dinaintea acestei urgii. Ea bravează înainte senină şi angelică, rostindu-şi calm şi înţelepţeşte nevinovăţia, şi numai în ochii ei întunecimea şi fixitatea aceea de culoare dovedesc o încordare supremă, o siguranţă rece, mult mai de temut, desigur, decât vijelia care se zbate în faţa ei şi pe care o va doborî în curând la picioare.

— Eu am jurat că numai o dată a fost la mine... la noi... în odaie, astă-seară, glăsuieşte mai departe coana Polixeni, cu faţa inspirată, cu urechile larg deschise, de parcă o înţelepciune străină, eterică, coborâtă protector asupră-i i-ar dicta aceste vorbe. Dar ce-ţi închipui dumneata că s-a întâmplat cu asta, de te uitai pe sub paturi şi în toate colţurile?... Băiatul s-a purtat frumos şi cuminte. A stat şi-a fumat o ţigară... atâta s-a întâmplat... că dacă-şi permitea altceva, mă înţelegi... nu mai ştia pe unde s-o nimerească afară... toate lăturile din găleată le

vărsam după dânsul. Dar poţi să te porţi astfel, cu un om aşa de manierat ca el?

Braţele domnului Nisipoiu au căzut în jos şi ochii i s-au căscat, parcă s-o înghită...

— Minţi, femeie neruşinată! mai poate el s-o înfrunte, dar fără energia de la început...

— Nu mint, Bănică, să n-am parte de ce mi-e mai aproape pe lume, Bănică... Uite-te-aicea: asta mi-e mâna, asta mi-e crucea... Atâta s-a întâmplat, daaa... asta recunosc... nu trebuia să-l aduc în lipsa ta înăuntru... dar a venit şi a ciocnit în uşă, ca să ceară un chibrit... Şi asta a fost vina mea... că fără tine acolo, eu l-am poftit înăuntru şi l-am poftit să şadă, Bănică... Dar tu ai venit, asmuţit de vrăjmaşii tăi, Bănică, începu ea să plângă de-a binelea, ăi de zic că ţi-s prieteni, dar vreau să te vadă cu casa stricată şi să le dai lor leafa prin ăle cârciumi, nu i-ar mai răbda Maica Domnului şi sfânta zi de mâine! Ai venit să mă ocări din senin şi să mă faci ca pe-o aia de pe stradă... de m-am speriat şi am crezut c-o fi uitat băiatul pe-acolo vreo batistă, ori vreo tabacheră cumva, restabili ea lucrurile, calm şi metodic, de te-ai năpustit pe mine cu astfel de *apropouri...*

Domnul Bănică îşi vârâse mâinile în buzunare şi începuse să măsoare camera în lat. Înghiţea în sec şi spumega.

— Nu se poate, femeie, hotărî într-un târziu, după ce rostogoli în minte, pe toate faţetele, chipul cum se petrecuse mărturisirea ei... nu se poate... ai declarat o dată nu mai poţi s-o întorci...

— N-am declarat nimic, Bănică, n-am declarat, că n-am avut ce să declar...

— Ha, ha, crezi că mă duci pe mine... un cap de muiere ca dumneata... aşa crezi? eu care sunt hârşit de anchete şi judecăţi? Ha, ha, ha, ha, ha... dădu dânsul, uimit şi amuzat de scârbă, drum râsului său amar... *pe mine*, femeie... crezi că mă poţi purta aşa?

— Nu te port Bănică, nu te port nicicum, că nu spun decât dreptul sfânt şi adevărat... Uite, asta mi-e mâna...

— Lasă madam că nu mă îndupleci cu jurămintele dumitale, răcni luminat domnul Bănică. Şi plesnind degetele pe codul de pe masă, ca un avocat la bară, rosti edificat: Da' colea de ce era semn tocmai la articolul 253? A-ha, nu înţelegi? Păi eu nu mă mişc de aici cucoană până nu aflu toată tărăşenia... Haid! înapoi în odaie! Şi înşfăcând-o cu toată puterea de umăr, o împinse, zguduind-o cu brutalitate, pe săliţă. Deschise larg uşa „lor" şi o îmbrânci înăuntru cu toată puterea. Aşa... şi-acum să vedem ce zice şi domnul... domnul complice. Vă potriviţi în vorbă... au ba? rosti el solemn şi ameninţător.

Şi porni râzând sarcastic şi înfiorător, trântind uşa cu atâta putere şi răsucind cheia pe dinafară de două ori cu atâta violenţă, că toate frigurile începură să zgâlţâie pe coana Polixeni, mai ales când gândul o purtă fără voie spre acel misterios şi înfricoşător articol 253. Căci, obişnuit, coana Polixeni, şi mai ales în aceste clipe de teribilă aşteptare, atribuia o forţă mistică legilor, de a descoperi pe vinovaţi.

Auzind paşii domnului Nisipoiu prin curte şi prin săliţă, instinctiv Băiatu purtase mâna iarăşi la guler; şi găsindu-l evident, la locul lui, revenise calm la gândurile de mai înainte. Or ce gândise acum câteva clipe?... ah, da... ţigări... Nu mai sunt ţigări... trebuie să se deranjeze puţin până la cârciuma din colţ. Simţea o mare nevoie de fumat, dar parcă nici de pe aşternutul pluşat al patului nu s-ar fi ridicat. Amintirea îl ducea necontenit cu un ceas mai devreme:

„Straşnică muiere, domnule... gemea din când în când, înfricoşat ca dinaintea unei mari revelaţii. Mamă Doamne... aşa ceva nu mi-a fost dat în viaţa mea să văd... " Şi apoi izbucnind în explozii surde de sinceră şi patetică recunoştinţă, declară solemn:

„Nene Nisipoiule, acuma văd că te iubesc cu şi mai multă pasiune şi te asigur că-ţi voi fi chiriaş credincios, cine ştie cât de-acum înainte!”

Dar de ce memoria neastâmpărată îi readucea în sânge fiorul senzaţiilor tari şi noi abia aţipite, de aceea nevoia tutunului devenea mai imperioasă. Astfel că Băiatu pornit tocmai la timp, ca să nu dea piept în piept pe săliţă cu domnul Nisipoiu. Din odaia conjugală răzbătea vocea coanei Polixenia şi în treacăt accentul ei plângător zăbovi o clipă în auzul lui Băiatu.

„Ah, face pe suferinda, mititica”, îşi închipui el trimiţându-i în gând o sărutare. Asta pentru a-şi masca emoţia, care încă o consumă!“ se felicită el fericit şi plin de sine.

Şi uşa cea mare se lăsă pe urmă-i acoperind zdupăniturile care tocmai începuseră în camera incendiată de cea mai aprigă mânie a lumii.

La cârciuma din colţ, Mihu, care era grăbit să se întoarcă spre a se tolăni din nou îmbrăcat pe macatul de pluş, împletindu-şi visurile cu lectura *Madonei din Sleeping-car* de pe măsuţă, găsi obloanele trase. Înjurând cu toată cerbicia putorile de negustori, care se culcă cu găinile, lăsând comerţul românesc pe mâinile străinilor, Mihnea fu nevoit să se aventureze în noapte tocmai spre prăvălia domnului Tancu; dar şi aci îl aştepta o decepţie. „Intimele”, „Regalele”, „Specialele”, „Bucureştii”, „Ferdinand” se terminaseră; domnul Tancu îşi mişcă greoi fălcile negre, pătate de plăgile sure ale urmelor de brici, spre a-şi exprima regretul că până mâine dimineaţă nu mai dispune decât de calităţi inferioare, care, mai ales în aceste momente, nu puteau decât să repugne fericitului doctorand. Îndepărtându-se astfel din cârciumă în cârciumă, la o oră când obloanele încep să pârâie şi într-o periferie în care tutunul bun e obiect de lux, Mihnea, pe care vuietul surd al centrului nu fu în stare să-l abată de la pofta lui îndărătnică de interior, reveni aproape după două ceasuri acasă şi

primul lucru care-l făcu, pătrunzând prin portiţa de stacheţi, fu să-şi reproşeze că uitase lumina deschisă şi că face astfel pagubă inutilă menajului Nisipoiu. El nu văzu, în umbra coteţelor, pentru că nici nu se uită într-acolo, pe domnul Nisipoiu – care, după ce-şi încuiase nevasta, tocmai sfârşise de dat o raită pe afară să vadă dacă „banditul” nu pândeşte pe undeva, să-şi ia bagajele tiptil, când s-or linişti lucrurile – şi intră călcând în vârful picioarelor, ca un om atent la somnul celor ce-i sunt atât de scumpi şi dragi, şi unul ca şi celălalt; iar pentru domnul Nisipoiu, ca orice apaş în exerciţiul profesiunii.

Domnul grefier intră la Băiatu puţin după aceea, fără să bată la uşă, dar regretă îndată această „omisiune” şi se dezaprobă mental, vehment. Asta înseamnă că a călcat cu stângul, pentru că, fie el direct în cauză, un anchetator nu trebuie să-şi piardă un moment cumpătul şi recea judecată, punând cu astfel de stângăcii în gardă pe cel care trebuie prins, în cursa strâmtă a mărturisii, cu cea mai mare dibăcie.

Şi poftim: pe scumpu-i prieten de până ieri îl găseşte – şi acum, după două ceasuri de hoinăreală – ca şi pe doamna Nisipoiu, lungit pe pat, îmbrăcat, cu mâinile sub cap şi cu ochii duşi în cine ştie ce lume, în cine ştie ce închipuiri, în cine ştie ce amintiri!

Dintr-un salt, Băiatu a fost în picioare şi a salutat pe grefier cu măgulitoare vorbe de bună-venire. Şi închipuindu-şi că dacă i-a făcut la ora de faţă onoarea să-l aştepte şi să-l viziteze, asta trebuie să fie în strânsă legătură cu numărul ţuicilor luate înainte de masă, deduse de aici că simpatica lui gazdă are gust de conversaţie, evident juridică, mai ales că de multă vreme nu se mai văzuseră spre a se trata reciproc cu acest comestibil deopotrivă de scump pentru amândoi.

— Îmi pare tare bine că ai mai venit pe la mine „nene” Nisipoiule, îşi exprimă el îndată satisfacţia,

de astă dată cu vădită sinceritate şi bucurie... Pentru că şi eu am gust de niţică vorbă. Ştii, mi-e nu ştiu cum, aşa... îi destăinui el întinzându-se fericit... Aş face ceva, dar parcă mi-e lene şi parcă-mi stă aşa, ca o încropeală prin oase...

Domnul Bănică înţelegea de minune dispoziţia asta, pe care i-o descria tânărul său chiriaş; de câte ori n-o avuse şi dumnealui doară, când se desfăcea din strânsorile aprige ale Polixeniei.

— În sfârşit nu ştiu de ce, continuă celălalt, dar simt o mare mulţumire în mine...

Ceea ce-l lăsa de-a dreptul perplex însă era tocmai uşurinţa, inconştienţa ori cinismul cu care acest mizerabil i-o mai şi spunea!

— Poate unde mă simt atât de bine... la dumneavoastră... cu dumneavoastră...

Uluit de îndrăzneală, negăsind cum să înceapă, făcând schime cu buzele tremurânde care vreau zadarnic să se transforme în cuvânt şi căutându-şi necontenit o bază mai marţială pentru poziţia picioarelor, schimbând-o apoi îndată cu una mai normală pentru a nu da încă de bănuit, domnul grefier chiar că ar fi făcut impresia, până şi unui novice, că într-adevăr, pe ziua de astăzi, s-a întrecut mai abitir ca niciodată cu ţuica de prună a domnului Tancu.

Ceea ce dădea răgaz lui Băiatu să-şi recapituleze pe repezeală materia juridică, de care mai dispunea, ca unul ce ţinea morţiş să-şi menţie rangul de licenţiat în ochii priceputului său proprietar. Încă mai dinainte, constatase că sacul se cam isprăvise – şi acum îl ademenea o chestie prea elementară şi care i se păruse prea la putinţa tuturor de-a o descoase, pentru a n-o lăsa în întreţinerile lui cu Nisipoiu, decât ca pe cea din urmă rezervă pentru vremuri de completă lipsă. „Chestia” era penală, deci nu tocmai-tocmai pe gustul gazdei sale; noroc că o împrejurare dramatică, petrecută de curând în lumea mare şi de care gazetele erau pline, îi legitimau în momentul

de faţă prezenţa în discuţia chiar a doi jurişti emeriţi ca dânşii, care altfel nu şi-ar pierde vremea cu romantism de acesta juridicesc.

— Ei, ce zici de întâmplarea asta, coane Nisipoiu?... Cred că ai citit gazetele... Ia să vedem cum te pronunţi!

Dar domnul Nisipoiu întârzia să se pronunţe şi păstra în privirile lui o fixitate, care nu putu să scape ochiului atent al lui Băiatu. Fatal mâinile lui agere se înfundară atunci în buzunare, în vreme ce domnul grefier, văzându-l cum se caută grijuliu, clătină din cap ca un procuror care a şi sesizat mişcarea. Ce dracu, să fi lăsat vreo urmă? Aş, deloc: uite batista, portţigaretul, pila de unghii şi mica pudrieră de metal cu oglinjoară; toate sunt la locul lor. Atunci ce l-a apucat de-l priveşte aşa fără să vorbească; ori e afumat până dincolo de margine?

— Ţi-am spus eu, coane Bănică, penalul are farmecele lui... Stai numai să vezi...

Şi el începe să cuvânteze cu toată dezinvoltura, examinând totuşi în minte, cam ce altă urmă ar mai fi putut lăsa în odaie la coana Polixeni. A fumat, e drept, acolo o ţigară stând de vorbă cu dânsa, înainte ca dumneaei să-i vie deodată cheful să-i desfacă în anumit înţeles cravata, schimbând cu desăvârşire tonul şi direcţia conversaţiei începute; dar îşi aduce limpede aminte că lucrurile luând această întorsătură, la care nu se aştepta, Băiatu, din vechi principiu, nu mai strivise ţigara în farfurioară, ci o dusese să o arunce direct în maşină. Să-i fi dat de bănuit mirosul tutunului? dar domnul Nisipoiu fumează însuşi.

— ... vasăzică... după ce-şi părăseşte bărbatul şi familia... este la rându-i părăsită. Atunci pretinde o ultimă întâlnire şi trage cu revolverul... Eu îţi spun sincer c-aş achita-o... Cum dai voie soţu-lui să se răzbune... (Mihnea simţi cum începe să i se moaie vocea: „cine dracu l-a pus să se bage tocmai în tâmpenia asta de întâmplare?”)... când îşi prinde

soţia în flagrant delict de adulter... to-ot... aşa... dă-i voie şi ei (aci simţi venindu-i curajul şi rări cuvintele, apăsându-le) să se răzbune, când... după ce, amăgită şi scoasă din minţi (vocea iar începu să-i scadă)... e părăsită cu atâta laşitate... (Dar deodată ochii i se aprinseră şi protestă cu o nemaipomenită energie.) E... e... e... să se sfârşească odată cu îndrăzneala acestor domnişori de industrie...

Iar în gând îşi repeta întruna: „Dacă nici acum nu-şi mişcă fălcile sunt pierdut...”

Domnul Nisipoiu tresări în faţa acestei zbucniri şi privi şi mai stăruitor la convorbitorul său; fiindcă avea chef de vorbă trebuia lăsat fireşte să trăncănească înainte. Doar toţi acuzaţii care vorbesc mult sfârşesc prin a se încurca singuri în propriile lor cuvinte. Şi trebuie arătat boieraşului ăstuia fanfaron şi obraznic, mincinos şi cu licenţa neluată, că în realitate nu e nimic de capul lui pomădat şi creţ şi că poate fi prins în capcană mai uşor decât cel mai năuc dintre derbedei. Domnul Bănică Nisipoiu, în sfârşit, rânjeşte. Pentru că lucrurile au ajuns aci, e timpul de dat cărţile pe faţă şi de început ancheta propriu-zisă. Şi fălcile lui grele se mişcară pentru a-l pofti cu straniu licăr în priviri să continue:

— Dă-i înainte, ce te-ai oprit aşa?... Ce e cu porcii ăia de domnişori de industrie... Hai?... domnule Băiatu...

S-a oprit şi şi-a schimbat brusc tonul, înşfăcat la timp de spiritul juridic: vehemenţa aparţine execuţiei, pe când acum se găsesc încă-n perioada de judecată. Nu avea deocamdată nicio dovadă, nicio mărturisire la îndemână; acum era deci tot locul întrebărilor încovoiate ca ghiarele de cleşte, care prind şi strâng şi nu mai lasă celui întrebat nicio putinţă de mişcare.

Dar, avertizat de toate aceste evidenţe şi mai ales de cea din urmă, Băiatu s-a dumirit complet asupra rostului vizitei întârziate. Cum, de unde,

tipul a simţit ceva: singura scăpare era deci să-şi continue vorbirea pe drumul început.

— Imoralitatea, domnule! reîncepu el, privind la rându-i fix în ochii grefierului, a ajuns la culme; plutim, pot zice, într-un ocean de păcătoşenie.

Experienţa îi arătase, nu o dată, că orice nor din minte şi orice bănuială a celui căruia te adresezi pot fi uşor spulberate cu o mină de veselie, de dezinvoltură, de nepăsătoare îndrăzneală, cu care, legat la ochi, trebuie să te repezi cu capul înainte, în însuşi mijlocul îndoielii.

— Numai necinste şi trădare pretutindeni! strigă deci cu toată convingerea, regretând că nu se află el în partea dinspre uşă. Şi în viaţa publică, ca şi-n viaţa de familie... scuzaţi de cacofonie... Fierul roşu trebuie aplicat numaidecât; de aceea rolul penalului este să intervină îndată, cu toată gravitatea, nu aşa cum se face acuma... pentru că trebuie să recunoşti şi dumneata *ca magistrat*, că indulgenţa *dumneavoastră, a judecătorilor*, e cauza acestei stări de lucruri...

Domnul Nisipoiu clocoteşte. În mintea lui se clatină tot mai violent cumpăna alternativelor. Foarte bine, codul poate că era deschis la 253 din cauza dramei din oraş... dar cuvintele şi purta-rea Polixeniei... şi licenţa neluată...

Şi Băiatu vorbeşte, vorbeşte, vorbeşte... E o imposibilitate să-l iei de guler şi să începi să-l scuturi... Dacă ar tăcea cumva... o, dar parcă el înţelege ce-l aşteaptă, dacă va tăcea, şi vorbeşte, vorbeşte... E limpede că tâlharul pledează în propria lui dramă...

— ... totul, totul e imperfect în alcătuirea noastră socială... codurile sunt tâmpite... le-am copiat după francezi aşa, s-o nimeri, nu s-o nimeri... Poftim, articolul ăsta... 253 (Băiatu îşi flutură degetele în aer). E aşa... în doi peri... imperfect, imperfect... complet imperfect...

E cu neputinţă să întrerupi un vorbitor cu pumnul. De aceea domnul Nisipoiu simte nevoia

să urle, să-l oprească odată, ca să poată, în sfârşit, da drumul interogatorului mult dorit...

Iar Mihnea Băiatu a lăsat acum chestia de principiu şi a intrat în speţă.

— Şi atunci se naşte întrebarea – dezbate el cu foc înainte – ... ea, femeia... e culpabilă sau nu de gestul ei?... Aicea trebuie să ne oprim noi. A ucis ea cu luciditate sa-au... a fost prada unei surescitări, care i-a întunecat cugetul, când şi-a dat seama de greşala ce-a făcut, părăsind un om cinstit, onorabil, cu situaţie, pentru un altul care... n-a ştiut să-şi ţie cuvântul.

— Pentru-un fârţângău, pentru-un pomădat, pentru o haimana şi-un porc fără ruşine, care nu merită decât să-i suceşti gâtul ca la un pui de găină... putu în sfârşit să zbiere conul Nisipoiu, năpustindu-se, pe această poartă deschisă, înapoi, la ceea ce-l durea pe el şi agitând cu violenţă braţul enorm. Privirile lui creşteau ameninţătoare, iar namila de trup prindea acum proporţii omerice: creşteau văzând cu ochii, în lumina palidă a becului, parcă şi el obosit de această încordare. Să rămânem aci, domnişorule...

— Bun, să rămânem, acceptă şi celălalt, hotărât şi grav... Să ne oprim puţin la faptul iniţial, la adulter şi la părăsirea bărbatului... să vedem...

— Să vedem! repetă Nisipoiu a cărui mână şi-a recăpătat deocamdată direcţia normală. Ho, ho, încep mărturisirile...

— Să vedem care a fost atunci agentul moral... Agentul moral! Iată două cuvinte care holbează peste fire ochii domnului Nisipoiu.

— Agentul moral?! Hm, ce are a face aci agentul moral... agentul moral al imoralului ăluia de... de... de...

— Da, agentul moral, continuă Băiatu şuierând din greu şi ştergându-şi de zor năduşeala de pe frunte. Pentru că lucrurile poate s-au petrecut şi altfel, domnule Nisipoiu. Închipuieşte-ţi un biet tânăr student, un biet suflet de provincial, venind

deodată în clocotul acestei Capitale infernale. Băiatul se duce regulat la şcoală, învaţă, ia an după an... se apropie licenţa...

— Ce licenţă... Ha, ha... lasă că ştim noi... licenţa, aha...

— Doar era arhitect... diploma de...

— Aha... ăla... bine! dar... aha... Lasă la urmă, poftim, avem tot timpul!...

Băiatu furişează o privire iscoditoare spre codul deschis de pe masă. „Mi se pare că am vârât-o într-însul, încercă el să-şi amintească... Fir-ar a dracului de scrisoare, că nu mă învăţ odată să le rup... ”

Dar vocea lui face sforţări să se menţină la calm şi seninătate.

— ... viitorul băiatului începe să se contureze. Se gândeşte să facă puţină politică. Dă de-un om ca lumea...

— Săracul, bietul om, oftează Nisipoiu. Ah, păcătos... păcătos... suflet păcătos şi slab... să calci cu gheata capul şarpelui, nu să-l bagi la sân...

— ... îşi alege aşadar un arhitect cu renume. Se angajează... bu-un... şi toate merg bine la început. Dar domnul arhitect are o soţie de toată nostimada, cum se zice... (Domnul grefier tresare crunt şi ciuleşte urechile, aruncându-i crâncene priviri.)... Şi... tânărul învăţăcel... trece sfios pe lângă dânsa. Nu se întâlnesc decât rar. El salută şi trece înainte. Dar iacă, doamna şi-a pus ochii pe tânăr. (Domnul grefier şi-a lăsat capul uimit într-o parte şi sprâncenele lui se ridică, parcă să lase tot mai multă lumină ochilor, care au descoperit ceva neaşteptat în punctul din podea, unde s-au fixat)... Şi în loc să-i răspundă la salut, căutând să treacă şi ea înainte, mândră ca o nevastă de patron sau binevoitoare, ca o doamnă atentă cu cei din jurul ei – continuă Băiatu cu tot mai multă ardoare, observând că de data asta lovitura a prins –, iacă frumoasa noastră cocoană împinge lucrurile şi mai departe. Ochii ei parcă spun altceva tânărului, care

se zăpăceşte de tot când o vede. Ba chiar în treacăt îl mai atinge cu cotul, când îi dă mâna, să o sărute strânge cu anumit înţeles pe a băiatului, îi răspunde la saluturile lui cu vorbe care-ţi dau de gândit... Băiatul, săracul, care e tânăr, de, dar care, vezi dumneata, n-a glumit până acum decât, vorba aia, ba cu o servitoare, ba se furişa noaptea la stabilimente cu tarif, înţelegi dumneata, s-a fâstâcit de tot. O cocoană pe care o credea serioasă şi, iacă, îi face toate avansurile... Ce să facă? Întâi se gândeşte să se ducă la bărbat şi să dea totul pe faţă... Dar cu ce dovedeşte? Cocoana va striga ca din gură de şarpe că a fost calomniată şi domnul îl va da afară... Să o respingă? Cocoana se va răzbuna, criticându-l la bărbat, înjosindu-l şi cerând să-l înlăture... *Cunoşti dumneata femeile, nene Nisipoiule...* S-o ocolească? Hm... asta e singurul mijloc bun, când vrei să păstrezi cinstea unui om care ţi-a făcut bine, om pe care îl iubeşti. Şi vrei cu orice preţ – apăsă el pe cuvinte – să-l respecţi... (Domnul Nisipoiu îşi întoarce ochii mici ca de arici la pândă, dar încă încruntaţi, spre vorbitor.)

— ... Ei, ţi-ai găsit, continuă Băiatu, cu o volubilitate cum n-a mai avut până acum în viaţa lui. Ţi-ai găsit! Când vrea femeia... Te urmăreşte, domnule, vine după tine... îţi iese în cale când nici cu gândul nu gândeşti... ba, dacă mai stai în aceeaşi casă cu ea, îţi intră în odaie, domnule. I-a năzărit ei pe tine şi pace!... Te nimereşte ba pe jumătate îmbrăcat, ba în pat dimineaţa (Tresărire violentă la domnul Nisipoiu.) Tu zici pardon! Ea, că nu ştiu ce-a uitat aci când a scuturat ieri. (Nici Băiatu, nici Nisipoiu n-au băgat de seamă aci că doamna din lumea mare nu putea să scuture camera unui secretar.) A doua zi tu încui uşa... Îţi bate la uşă. Taci. Bate mai tare. Strigă. Te face să crezi că Dumnezeu ştie ce s-a mai întâmplat... Iei ceva pe tine, sumar; deschizi... vine să-ţi dea o scrisoare, dar nu se mulţumeşte că ai luat

scrisoarea, intră şi ea... Eşti încurcat... aştepţi să plece... vrei să te speli... să te îmbraci... Se face că nu înţelege... Atunci îi spui lămurit... Mă scuzaţi, vă rog, vreau să mă spăl... A, poftim, îţi răspunde, poftim, poftim, nu mă uit... fă tot ce vrei – îţi spune cu înţeles – nu te jena de mine... m-am învăţat atât de mult cu dumneata... Tu nu-ţi vezi urechile de roşii... o priveşti şi nu mai înţelegi nimic... şi cum stai aşa prostit colea, lângă scaun (Băiatu arată scaunul de lângă el, cu un gest firesc, pe care domnul Nisipoiu îl primi cu o înclinare tot aşa de firească a capului)... cum stai aşa prostit, odată te-ai şi pomenit, că te-a cuprins... te zbaţi... ea te potopeşte cu gura şi se împinge în tine şi te împinge (Băiatu arata spre pat) că om eşti... Mai eşti atunci stăpân pe tine?... Ai uitat şi de binefăcător şi de prieten şi de omul care ţi-e mai drag şi-ţi vrea binele şi de tot... Pe urmă poţi să-ţi dai cu pumnii în cap cât pofteşti... dacă s-a făcut, s-a făcut... – coboară el vocea dramatic şi începe să scâncească parcă ar fi un lovit de năpastă, ca la Conservator – mai poţi, mai ai curajul să te duci la cel înşelat şi să-i spui... Iacă aşa se naşte minciuna... Şi pe urmă se strânge una peste alta... Ce să facă acum bietul băiat?...

Figura domnului Nisipoiu s-a schimonosit peste măsură; are atâtea cute, care se întretaie aşa de dureros, că parcă ai crede o faţă nefirească, machiată, artificială. Mintea lui de om al legilor înţelege minunat şi îmbrăţişează toate urmările expunerii celuilalt. Iar acela dă implacabil... lovitură după lovitură...

— În cele din urmă, îşi ia lumea în cap şi... să zicem că fuge... Adică, ce să zicem că aşa s-a şi întâmplat. Noi discutăm doar cazul ăsta... speţa... deci fuge... ea după el... îşi lasă şi bărbat şi tot, nu se mai ascunde... Când îi căşună femeii, ştii dumneata... nu mai are nicio ruşine (Nisipoiu clătina capul nervos şi repede; te pomeneşti că e în stare s-o facă şi pe asta nebuna, cugetă el cu

oroare, gândindu-se la râsul lui Vulpache şi Piscupescu). În cele din urmă băiatul ridică şi el glasul: E... până aci... Acum dacă lucrurile s-au dat pe faţă, are şi el curajul să se ridice... Nu, *nene* Nisipoiule? Păi stai, madam! Până unde! Şi acum ţin-te; lacrămi şi vaiete; mă laşi tocmai acum... el nu mă mai primeşte... tu mă goneşti... şi plânsete şi zvârcoliri pe jos... Pe urmă scoate revolverul şi pac!... (Amândoi tresar la acest pac!) He, şi hai acum la juraţi: l-am omorât pentru că m-a sedus... pentru că nu mi-am mai dat seama de mine, pentru că, văzând că sunt mai săracă decât şi-a închipuit acest vânător de avere, m-a alungat... Iar publicul ca de obicei: săraca de ea, victimă socială, etc., etc. ... ştii dumneata, ce-ţi mai spun eu.

Figura lui Nisipoiu nu se mai vede. A intrat toată în pământ de parcă el ar fi fost vinovat de toate aceste grozăvii, care au decurs una după alta.

Încât vorbitorul, după o mică pauză, înaintă un pas, concludent, cu mâinile încrucişate pe piept:

— Ei, spune şi dumneata acum, coane Nisipoiule, cine e vinovatul... dă şi dumneata cu piatra! strigă el sfidător, apoi completă scoborând tonul: admiţând că eşti jurat...

Dar conul Nisipoiu nici numai îndrăzneşte să-l privească, se ridică fără să mai zică un cuvânt şi dispare, mânat, spre odaia conjugală, de cumplită fierbere sub năprasnică presiune.

Apăsă teribil pe clanţa uşii, care-i rezistă. Îşi aminti că o încuiase singur şi învârti cheia înapoi cu zgomot mare; şi când aruncă vio-lent ca un uragan canatul greu în lături, căldura de baie a odăii îl primi obscură, învăluitoare şi pacifică. Doamna stinsese lampa şi se culcase ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat. El intră lăsând uşa deschisă, dar uşa reveni singură în uşori, scârţâind somnoroasă. Întunericul nu era prea profund, pentru că focul încins bine din maşină, ţâşnindu-şi lumina jucătoare prin găurelele uşii de tinichea, ca printr-un triplu obiectiv de cinematograf, făcea să

zboare pe peretele de deasupra patului, în fâlfâiri misterioase, aripile de vis ale unei neînţelese proiecţiuni.

Ochii lui Nisipoiu căzură asupra aşternutului ca două păsări de pradă: întoarsă cu faţa la perete, Polixenia dormea adânc cu şuierătoare respiraţie, cu largi mişcări ritmice ale sânilor sub plapomă. Un moment, domnul Bănică stătu la îndoială dacă un somn atât de profund putea fi, la o oră ca asta şi-n astfel de împrejurări, tot aşa de sincer. Dar pentru că nu avea la îndemână niciun mijloc spre a-şi stabili o convingere precisă, începu să calce greoi prin cameră, să izbească lucrurile unul de altul, să trântească scaunele, care-i stau în drum. De câteva ori se opri cu mâna pe plapomă, gata s-o tragă cu furie şi să scuture cu putere pe adormită. Dar răsufletul regulat şi adânc îl intimida cu desăvârşire; era într-însul ceva străin de viaţă, ceva care venea din alte lumi, din profunzimi necunoscute şi întunecate, care-l descurajau. E drept că domnul Nisipoiu aflase, de pe la cabinetele de instrucţie, unde consilierul care-şi aştepta mutarea din zi în zi vrea cu orice preţ să-l ia după dânsul, că uneori bănuiţii sunt ridicaţi noaptea, pe neaşteptate, pentru a fi interogaţi încă sub puterea somnului, sleiţi de odihna din ceas în ceas întreruptă, să li se smulgă astfel cuvântul mărturisirii. Dumnealui strâmbase din nas însă la auzul unor astfel de barbarii şi avusese un motiv mai mult să regrete focoasele, dar lucidele şi îndelung pregătitele la rece dezbateri civile, pe care avea să le părăsească în curând, nu atât pentru a face pe gustul domnului consilier, cât pentru a-şi croi o trecere mai sigură spre grefele de tribunal şi curte. Acum, ori de câte ori se îndepărta de patul adormitei, domnul Nisipoiu înclina să aprobe maniera forte şi barbară, care-l dezgustase, şi aceasta cu atât mai mult, cu cât bubuiturile şi zdroncăniturile pe care le provoca prin odaie, păreau că înghemuiesc şi mai mult pe coana

Polixenia sub plapomă şi-n somnul ei adânc; când se apropia însă de dânsa descoperea deodată un zgomot şi mai asurzitor şi se îndepărta grăbit să-l producă îndată şi pe acela. Dar coana Polixenia era lemn; şi conul grefier spumega de furie amintindu-şi ultimele amănunte din destăinuirea indirectă a lui Băiatu.

— I-auzi, domnule, răcnea dânsul bufnind şi răsturnând în plimbarea-i nehotărâtă, să intre peste om în casă, să-l găsească despuiat şi, în loc să fugă ruşinată, să-i sară de gât... Nici târfele de la bordel, răgea disperat, ţintind cu fulgerele ochilor ceafa adormitei, n-ar fi fost în stare de atâta murdărie... Ptiu... ce ruşine... să te respingă omul şi să dai buzna ca... ca... scroafele... Aaah... ce scârbă... femeie în toată firea să învârteşti capul unui copil... să-l scoţi din minţi... să nu poată omul să înveţe... să-şi dea examene... li...

Ca şi când ar fi nimerit deodată un cuvânt magic în această avalanşă oribilă de ocări, conul Nisipoiu se opri subit.

— Licenţa! gemu el sufocat. Nu l-am întrebat ce e cu licenţa... Nu mi-a lămurit... A, ha, ce e cu licenţa, boierule, domnişorule... să-mi răspunzi...

Şi fără a mai sta la cumpănă, domnul grefier dădu buzna înapoi, pe uşa pe care venise.

Dar fără a fi stat de asemeni la cumpănă, îndată ce au încetat paşii domnului Nisipoiu pe săliţă, Băiatu a şi învârtit cheia în uşă. Cu mişcări precise şi fulgerătoare, cu o singuranţă dobândită din vechi şi constante exerciţii, a deschis fereastra dinspre stradă şi a tras geamantanul gata descătărămat de după pat. Şi rând pe rând au încăput, în gura larg deschisă a burdufului elegant de piele, cărţile de pe masă şi de pe măsuţă, pardesiul, hainele şi teancurile de rufe din dulap, perechile de pantofi de sub pat, articolele de toaletă de pe lavoar. Dintr-o calculată obişnuinţă, niciunul din lucrurile lui nu mai era risipit în altă parte; totul era într-o ordine, care contribuise, la timp, cu încă un procent, la

admiraţia coanei Polixeni, pentru un tânăr atât de ordonat, de curat, de fercheş şi de drăguţ. Din zbor parcă şi-a petrecut paltonul elegant în spinare, şi-a acoperit capul cu ceapacul solemn, şi-a înşfăcat muşamaua umflată a mandolinei. Apoi geamantanul s-a lăsat cel dintâi de pe fereastră, binişor, pe trotuar, spre eterna-i călătorie de noapte şi de mister.

Putea acum domnul Nisipoiu să zgâlţâie în voie bună uşa încu-iată pe dinăuntru a rătăcitorului său chiriaş. Putea el să bubuie în lemnul masiv până mâine dimineaţă şi să apostrofeze cât de provocător pe cel prea suspect de repede şi de profund adormit (întocmai ca şi coana Polixeni), somându-l energic să-i deschidă.

De mult Băiatu ocolise colţul primei străzi, de mult el socotise în minte ce avea de răspuns gardistului, care l-ar întâlni cu întreg calabalâcul în spinare, în drum spre cea dintâi staţie de trăsuri. În noaptea asta va bate la amicul său bun şi oarecum vechi camarad de contigent universitar, Grigoraş Idrişteanu, pe care voise să-l asocieze în combinaţia cu domnul Nisipoiu. Pentru Grigoraş, Băiatu păstra şi-un grăunte de admiraţie, pe care nu se sfia să-l rostească în faţă-i cu recunoaşteri şi complimente; nu era un invidios Băiatu! Căci în aceşti zece ani de când îl cunoscuse – se împrieteniseră după un examen la Civil, la un profesor foarte binedispus şi larg la notare, care obişnuia să anunţe bilele după fiecare examinare; doar ei sin-guri căzuseră din toată seria şi, cum putură constata mai apoi, din toate seriile anului – Grigoraş totuşi nu se lăsase cu una cu două. El nu pregetase să se mai prezinte, ca Băiatu, dinaintea acestor turci de examinatori; dimpotrivă, le înfruntase cerbicia cu încăpăţânare şi curaj, aşa că după doisprezece ani (Grigoraş era cu vreo doi ani mai vechi decât Mihnea) de muncă îndârjită şi titanică, el izbutise să obţină, an-iarnă, licenţa mult visată.

Gândindu-se la el, şi la odăiţa-i cam mucedă şi cam sărăcăcioasă, care nu voise să evolueze deloc odată cu pomposul titlu al locatarului, Băiatu făcea paşi mari în noapte, amăgind cu gândurile povara din mână, care începuse să se resimtă. Noaptea era uscată şi geroasă, deşi anul ăsta prima zăpadă nu apucase încă să vină. Prin vârfurile uscate ale copacilor, trăsături vârtoase de cărbune pe fondul deschis al caselor scunde, trecea un susur îndepărtat cu modulaţii trist prevestitoare, ca-n melodramele cu sfârşit duios. Deşi curentul se menţinea la înălţime, agitând doar ramurile de deasupra, Băiatu îi simţea învelişul, înfăşurându-l şi pe dânsul în undele-i destinse şi reci. El regretă, cu adevărat, temperatura molcomă pe care coana Polixeni ştia s-o potrivească cu atâta talent în odaia ce părăsea, din lemnele aduse cu suta de la precupeţul din colţ; strâmbă deci din nas la gândul că în noaptea asta va lua loc sub plapoma frăţească a avocatului Idrişteanu, întocmai poate ca şi acum un an, cu paltonul pe dânsul în loc de pijama şi cu căciula de biber în cap – pe picioare, care măcar de pantofi trebuiau descălţate, cu covorul greu şi prăfuit de pe podea. Dar şi mai fioroasă îi păru perspectiva uşii încuiate şi a aşteptării cum-plite pe recele de piatră al treptelor, jucând pe câte-un picior, în tovărăşia bagajelor zgribulite şi blestemând cu ardoare, la fiecare nou ceas marcat în depărtare de sunetul metalic, şi la fel de îngheţat ca toată noaptea asta, al ornicelor administrative, întârzierea sigură a amicului expulzat de frig prin subsolurile cu table şi biliarde ale cafenelelor din centru.

Lăsând geamantanul îngreunat de drum din mâna amorţită, pe Băiatu îl muşcă o clipă de inimă tentaţia întoarcerii. Poate că nu fusese cazul să plece; poate dacă va da un târcol îndărăt şi va găsi întuneric şi pace, fereastra crăpată cum o lăsase şi cheia pe dinăuntru la uşă, asta ar însemna că nimeni nu i-a observat plecarea, nimeni n-a făcut

controlul ferestrelor pe dinafară, nimeni nu mai are cu dânsul nimic, şi că totul n-a fost decât un vis neplăcut, între un om îndârjit de ciocanele de ţuică şi altul, ce se simţea cu musca pe căciulă. Mâine dimineaţă totul se va îmbrăca în tihnă şi în mulţumirea dinainte, convorbirea din ajun nefiind decât o simplă convorbire ca oricare alta, petrecută între doi cetăţeni ca lumea, asupra unui lucru care nu-i priveşte pe niciunul personal. Şi mâine dimineaţă, după ce portiţa va scârţâi în urma domnului Nisipoiu, Băiatu ar aştepta în dulcea căldură a plapomii, cu inima sufocată de înfrigurare, ciocănitul uşor în uşă şi-apoi paşii nesimţiţi ai coanei Polixeni, aducându-i, divin şi nepreţuit trofeu matinal, strânsoarea nemaiîntâlnită a intimităţii ei ucigătoare, rar nestemat pierdut de fire pe acest maidan îndepărtat. Fiori repezi şi rămoşi se înfipseră în toate mădularele lui Băiatu la amintirea visului dumnezeiesc – într-atât nu-i venea să creadă c-a fost realitate – care începuse odată cu desfacerea cravatei de către degetele fără manichiură ale coanei Polixeni. Ce, să nu mai aibe parte niciodată de această sfântă beţie, cum nu i-a mai fost dat să guste, să soarbă, să se absoarbă într-însa, nicicând în viaţa lui?

I se pare atât de îngrozitoare această perspectivă, că petrece îndată braţul pe sub şalele pardesiului, apucă nervos mânuşa mandolinei şi înşfacă hotărât geamantanul greu; dar odată echipat, rămâne să joace în loc iarăşi nedecis, descurajat, scârbit de dânsul însuşi, aducându-şi învinuiri grele – întretăiate de şi mai grele autoînjurături şi autoacuzări de poltronerie şi idioţenie. Fugise ca un derbedeu de rând, după ce aruncase toată vina pe dânsa, după ce ridicase la paroxism furia soţului, descriindu-i felonia şi putreziciunea iremediabilă din sufletul soţiei. Ah, i-e scârbă, i-e scârbă, i-e atâta scârbă de sine, că-i vine să-şi sfâşie hainele şi să se zvârcolească pe jos în ţărână ca apucaţii din căluş.

Şi porneşte strivit de povara remuşcării, înainte, pe drumul apucat, tot mai departe de aceea pe care o vede acum zguduită năprasnic de mânia soţului, strivită, însângerată, călcată în picioare, ca o otreapă murdară, pe această stăpână a celui mai de preţ mărgăritar din lume. Băiatu sare, cu imaginaţia lui aprinsă, ca un liberator în ajutorul celei zdrobite, celei nepreţuite, respingând bruta sălbatică şi inconştientă, în vreme ce pasul lui, întraripat de mişcarea vie a imaginilor din minte se îndepărtează tot mai mult, de comoara pe care n-a ştiut s-o descopere de la început.

A ajuns acum în dreptul casei Balamancelor, şi nu doar că geamantanul s-a îngreunat iară peste măsură, dar amintirea Vevéii şi a sindrofiei de-acum nu mai mult de două săptămâni îi covârşeşte sufletul într-atâta, că-l obligă la o nouă haltă. Îi năpădeşte atunci amintirea, sărutul fetei pe banca de sub copacul unde s-au refugiat. Sărmana, cum i-a urmărit până acolo, cum i-a aşteptat să-şi termine lungul sărut... şi de când trebuie să fi aşteptat! Şi cum s-a arătat gata să cheme pe Vevé la dânsa acasă, făgăduinţă pe care apoi s-a ferit s-o împlinească. Mă iubea, sărăcuţa... dar cine dracul bănuia că nevasta lui nenea Bănică Nisipoiu are pusă deoparte o astfel de...

Băiatu lăsă din nou bagajele jos pentru a lua rezoluţii eroice. Ei bine, în astă-seară nu se va mai întoarce la Nisipoiu şi nu va mai reveni niciodată să dea ochi cu dânsul. Dar pe coana Polixenia o va întâlni, fie ce-o fi să se întâmple. Chiar de mâine va da târcoale pe-aci, în orele când domnul grefier e la judecătorie. Va bate în geamlâcul de-afară plin de îndrăzneală, o va implora să se oprească dacă ea îi va trânti uşa în nas, o va îndemna sufocat şi cu tremur în voce de Conservator, să nu creadă nimic, nimic din ce i-a spus bărbatul ei, care vrea s-o prindă, după ce a încercat aceeaşi metodă cu dânsul, fără să izbutească...

Dar cum va explica această fugă laşă şi subită?... Drace, o va explica el şi pe asta într-un chip oarecare; o explicaţie se găseşte ea oricând la îndemâna omului.

Dar când apucă din nou toarta geamantanului, un rând de ferestre de la casa doamnei Balaman se deschise cu zgomot mare, în noapte. Băiatu n-avu timpul decât să se ferească în întuneric. În cadrul întunecat al geamului deschis văzu o umbră albă cu braţele întinse ca fantomele din proiecţiuni; pe urmă mâinile căzură şi apucară convulsiv prichiciul ferestrei. Un cap buhăit ca de înecat alunecă atunci în afară şi Băiatu reconstitui mutra pleşuvă a chiriaşului bătrân Găluşescu, pe care lumina slab vărsată de felinarele îndepărtate, o descompunea hidos.

„M-a văzut!" crezu Băiatu numai un moment, căci, în momentul următor, văzu şi auzi apariţia nocturnă dedându-se la horcăitoare exerciţii de respiraţie, care-l înfricoşară. În ochii nedefiniţi bine, fosforul spaimei scânteia atât de viu, că tocmai pe trotuarul de dincolo Băiatu văzu cum duhul morţii încearcă să gâtuie hoţeşte pe bătrân. Pe urmă respiraţia se calmă pe încetul şi bătrânul obosit de luptă îşi rezemă capul de cerceveaua rece. Mihnea simţi cum îl podideşte compătimirea şi-şi aminti cuvintele rele ale coanei Polixenia la sindrofia Piscupeştilor: „... cu bătrânii e rău, poate au nevoie de o doftorie, de doftor, de spiţeri... " „Ba şi de popă", completase domnul Găluşescu, râzând o clipă pentru a-i îngheţa apoi râsul deodată, speriat de sinistra profeţie.

Memoria lui Băiatu se umplu toată, de expresia dârză a coanei Polixenia în acele momente; parcă rostea un blestem, aşa ţintea cu ochii pe bătrânul înţeles cu ceilalţi ca s-o prindă în laţul zâzăniei!

Şi cumplitei înfăţişări de Nemesis i se adaugă îndată, în sângele lui, amintirea apropiată a strânsorii de cleşte, care-l zdrobise.

„Ah, vrăjitoarea!” gemu el de plăcere şi de necaz, mâine vom da iarăşi ochi amândoi, nu te teme...

De peste drum îi veni până-n adâncul timpanelor un susur, bizar, reţinut, căruia se străduia câteva bune minute, să-i dea un înţeles: bătrânul plângea. Îşi lăsase capul de tot pe pragul ferestrei şi plângea cu sugrumate şi nestăpânite suspine.

Băiatu porni atunci, mai îndârjit ca niciodată, strecurându-se prin umbrele de ziduri şi copaci... Şi până la colţul apropiat îl însoţi întruna plânsul nemaistăpânit al bătrânului, subţiratec ca un plâns de copil...

Idrişteanu, bunul prieten al lui Mihnea, avea şi foc în sobă. Afacerile nu-i merseseră câtuşi de puţin bine nici în ultima vreme, dar luase o rezoluţie eroică: să intre în magistratură. I se oferise să-şi aleagă trei locuri, unde era vacant postul de stagiar: un sat din Bihor, un altul în Maramureş, un al treilea în sudul Basarabiei. El înclina spre cel dintâi pentru că era numai la vreo optzeci de kilometri de Oradea. Dar asta, numai aşa ca să fie mai aproape de-un centru important, pentru a se mai aproviziona din când în când ca lumea. Altfel era sătul până-n gât de viaţa de oraş şi mai cu seamă de oraş mare. Şi Bucureştiul ăsta ajunsese de-l scârbea până peste urechi: nopţi pierdute, burta goală, dârdâială iarna, o fi de ajuns atâta. Acuma va începe o *viaţă nouă*! În vederea salariului de magistrat, care va purcede să curgă cu această viaţă nouă, obţinuse câteva mici credite, cu care-şi plătise ceva la cameră, hăt, mult din urmă rămasă pe veresie, şi-şi permisese acest lux, pe care nu-l mai gustase deloc în ultimii doi ani, de când, licenţiat fiind, nu se mai abătuse pe la părinţi, în Oltenia: lemnele, aceste admirabile lemne de fag, care fac un atât de voluptos clăbuc de flăcări în soba surprinsă de fericirea încălzitului, ca o domnişoară de mult uitată, cerută de curând în căsătorie. Esenţa de fag este desigur

lemnul de foc cel mai ideal! – era ultima opinie a lui Idrişteanu şi, de aceea, dacă avea vreun regret că are să prefere Bihorul, Maramureşului, se gândea numai la acele imense păduri ale moţilor în mijlocul cărora măcar ştiai că nu degeri niciodată.

Întâmplările din ultima vreme ale lui Băiatu, el le ascultă cu luare-aminte, dar şi cu o pronunţată schimă de dispreţ în colţul gurii: ah! va scăpa de toate aceste mizerii! Dacă va găsi o fată de *grof* bogat, poate o va lua, căci i-e lehamite de schimbatul gazdelor, cu emoţii, noaptea, pe fereastră, cu teama coanei proprietărese în spate, cu aceea a gardistului din colţ, în faţă... De altfel acuma, nu mai e nici de gândit la aşa ceva, doar va face parte din magistratură, ce dracu! Şi, hotărât lucru, astfel de escapade nocturne frizează puţin Codul penal. Idrişteanu găseşte aci locul să facă o adâncă reflecţie asupra nesăbuielilor vieţii de toate zilele, şi mai cu seamă a celei studenţeşti, când, din ignoranţa legilor, cel tânăr se aruncă legat la ochi în atâtea încurcături grave, de ale căror triste consecinţe, la o adică, dacă şi-ar putea da seama s-ar îngrozi. Acum lui îi repugnă astfel de mici „infamii" care pentru un licenţiat veritabil, şi mai ales pentru unul dedicat sfintei misiuni a împărţirii dreptăţii, n-ar mai avea nicio scuză. El dezaprobă categoric planul lui Băiatu de a mai încerca să vadă pe Polixeni, ţinând seama de posibilităţile de pedeapsă, chiar *propria manu*, de care dispune, în modul cel mai *legal* cu putinţă, grefierul Nisipoiu, care, „crede-mă pe mine, e un mare cunoscător al legilor". Grefierii ăştia sunt foarte preţioşi şi, în prima parte a carierei lor, tinerii magistraţi sunt nevoiţi să-i cultive cu multă luare-aminte, fără totuşi a se lăsa cu totul pe mâna lor. „Ăştia *te duc*, dragă, într-un mod surprinzător. "

Sfatul prietenesc, de rămas bun, pe care Idrişteanu poate să i-l dea bunului său amic, e acum să se potolească şi să înceapă pre-paratul. Iată, îi pune la dispoziţie camera lui – pe care o va

părăsi mâine, poimâine, pentru că numirea trebuie să-i sosească dintr-o zi pe alta, îndată ce va indica judecătoria aleasă – deci până după perioada examenelor, de care poate să se ocupe aşadar în linişte.

— Chiar până-n martie ai achitat-o?... s-a interesat cu mare surprindere Băiatu.

La care celălalt a răspuns pe cât de laconic, pe atât de categoric:

— Am spus o dată. Sunt doar magistrat acum!

Dar Băiatu s-a dat câţiva paşi îndărăt, contemplându-l cu braţele încrucişate:

— Ei, cum dracu, lasă ăştia dreptatea oamenilor pe mâinile tale, mă ticălosule? N-ai fugit tu noaptea cu chiria neplătită, n-ai şterpelit-o din restaurante după ce te ghiftuiai bine şi vedeai că se îndepărtează chelnerul, n-ai trişat la cărţi, banditule? ţi-aduci aminte că ai mâncat şi ceva bătaie pentru astă ispravă; nu eşti tu ăla care mă învăţai cum trebuie să ţiu zarurile în mână ca să iasă dubla dorită când le arunci? nu eşti tu ăla care de câte ori ieşeai din cafenele te alegeai cu câte-o umbrelă sau un baston... c-o pălărie nouă... şi odată chiar c-un *pardessus*?... Uite-o aicea, o vezi?... şi Băiatu înaintă cu paşi siguri spre un baston de piele cu mâner mare şi întors, atârnat în cui. Nu e asta ultima ta achiziţie, umbrela-baston, care se nimerise lângă *pardessus*-ul tău, în cuierul sălii de biliard de la Boulevard?... Şi apucându-l pe Idrişteanu de umăr îl împinse dinaintea oglinzii celei mari a dulapului: Ia uite pe ce Arsène Lupin, gentilom şi pungaş, a încăput tragedia moţilor din Maramureş! arătă el în oglindă spre imaginea proaspătului magistrat, strânsă în *pardessus* fumuriu, pe talie, cu gambetă inobservabil lustruită de perie, cu pantofi de lac, la vârfuri pătrate...

Idrişteanu surâse calm şi bătu pe umăr prieteneşte pe vechiul său amic...

— De ce mă insulţi în propria mea casă, pe care ţi-o dăruiesc pe două luni întregi, vezi cât eşti de

meschin şi ingrat?... Mai întâi mă acuzi pe nedrept de eleganţă... uite, *pardessus*-ul meu e cu talia sus, pe când aproape de trei ani se poartă cu ea jos... iar cât despre aventurile trecutului, să vărsăm o lacrămă peste ele... În orice caz, am tras de-acolo multă experienţă, care va fi extrem de folositoare bihorenilor mei. Dar să revenim la tine, neisprăvitule! De ce întorci vorba? Aş vrea să văd licenţa dumitale, care ţi-ar şterge dintr-un condei toate nemerniciile şi escrocheriile, cum mi le-a şters mie...

— Pardon, nicio escrocherie...

— Nu eşti dumneata cel care mi-a explicat mecanismul părăsirii domiciliului noaptea?...

— Daa... recunosc... doar atât...

— Atât? Nu eşti dumneata cel care mi-a sugerat geniala idee a marghilomanului cu dichis, cu care, până să-i explice bucătarului, chelnerul îţi lăsa răgazul necesar ca s-o ştergi boiereşte, grav, şi fără niciun semn de grabă? Parcă te văd cum porneai ca un curcan, când îmi dădeai lecţii... şi aplicaţii pe teren... când mă aşezai la alte mese ca să văd cum lucrezi. Nu te-am scăpat eu, pezevenghiule, atunci, la „Carul cu bere”, când te simţise chelnerii şi i-am auzit cum se sfătuiau să nu te scape din ochi, de am plecat după tine la closet, să-ţi dau gologani, că altfel dormeai la poliţie?... Răspunde aici ce te întreb, *picpoket*-ule! Şi acum, după ce m-ai împins pe calea pierzaniei, arunci cu piatra în mine, *quoque tu Brute*?

— Daa... exact, recunosc... astea eu te-am învăţat. Iar dumneata, drept mulţumire, m-ai pus complice la pocherul în trei, cu semne din picior pe sub masă. Nu poţi nega că, înainte de a mă duce la mesele tale de cărţi, nu eram novice în chestia asta!... Iar cât priveşte şterpelitul umbrelelor, niciodată nu mi-am îngăduit o murdărie ca asta... Ţi-aduci aminte, când mă îndemnai: „Ia-o, mă, şi tu p-asta, că e de mătase şi nu te vede nimeni... ” Dar până acolo n-am mers... Am tras chiulul la

nişte restauratori speculanţi şi îmbuibaţi de franci, am făcut deci operă socială, am mai păcălit p-ici pe colo, din învăţătura ta, nişte cartofori şi nişte viţioşi, care nu meritau altă soartă, deci operă morală; dar ca să şterpelesc umbrelele de mătase ale unor bieţi oameni nevoiaşi şi cinstiţi, la asta nu m-aş fi pretat pentru nimic în lume...

— Pentru că ţi-era frică...

— Frică, mie?...

— Păi nu mă admirai tu pentru curajul meu, măi licheaua dracului... Nu eşti tu care, când ieşeam de la filmele cu detectivi, mă strângeai de braţ şi-mi spuneai: „Mă, tu ai adevărată stofă în tine”.

— Îmi băteam joc de tine, măi nătărăule, şi tu nu-mi remarcai fineţea. Evident, te-am admirat şi te admir şi acum, eşti o mare lichea, de-o calitate superioară, recunosc. I-auzi, cu ce seninătate pretinde el să fie magistrat... Dar în sfârşit, du-te dracului... tocmai am nevoie de-o cameră ca asta pentru Polixenica a mea. Însă, caraghiosule, nici prin gând nu-mi trece să-ţi fiu recunoscător... O s-o trec şi p-asta în contul avansului pe care ţi l-am făcut atunci... ţi-aduci aminte, când mi-ai pierdut toţi banii cu ăia doi, pe care credeai că-i duci. Dar te-au dus ei pe tine... Ne-au lucrat clasic... Aşa pocherişti mai înţeleg şi eu... ăia ştiau să mânuiască piciorul pe sub masă, nu ca tine, imbecilule, care-ţi pierduseşi până şi cumpătul, de parcă erai gata să şi plângi...

— Idiot eşti mă... eu râdeam atuncea, tipule, că erau banii tăi... Dar mi se pare că mă ţii cam de mult cu avansul ăla... eu cred că ţi l-am plătit şi răsplătit de vreo douăzeci de ori până acum, cu ţârâita. Dar aşa am fost eu, n-am trecut la catastif, că nu-s fecior de negustor...

— Eşti fecior de perceptor, pramatie, şi mi se pare că e anul, de când îmi spuneai că tat-tău şi-a isprăvit de ridicat două case...

— Şi are să mai ridice, tipule... Îmi pare rău că nu învârteşte afacerile în târguşorul ăla, unde e tat-

tău negustor, să ia vreo cincizeci de piei după el...

— Gangsteri ordinari...

— A, te rog... până la părinţi... Părinţii sunt sfinţi, ies din discuţie...

— Vedea-v-aş jupuiţi de vii, toată familia, ca pe sfinţii ăi adevăraţi din calendar... tu mi-ai pus cărţile în mână...

Lui Mihnea îi producea o satisfacţie curioasă această recunoaştere tacită, pe care Idrişteanu o adaptase cu o marcă vădită de superioritate, că el îl dusese la primul pocher în trei. De fapt, Băiatu, care ştia orice joc de cărţi încă din clasa doua secundară, aflase de adevăratul rost lucrativ al măsluitului, de la un concetăţean puţin mai în vârstă, Dumitru Bobescu, fost ofiţer de administraţie în timpul războiului, pus în urmărire pentru deturnări, şi acum dezertor înrolat în Legiunea străină din Alger. Tot Dumitru Bobescu, care la începutul cursului secundar era cu doi ani înaintea lui Băiatu, pentru ca la sfârşitul lui să fie cu doi în urmă, era cel care-l iniţiase în arta de a trage chelnerul pe sfoară şi a abandona proprietarii pe fereastră. Băiatu nu adăugase de la el, pentru cei din urmă, decât capitolul de importanţă mediocră pentru dascălul său, al seducerii cucoanelor acestora, legitime şi nelegitime, investite cu ţinerea cheiei şi cu dreptul de a încasa chiria. Băiatu era un liric şi un romantic, orice s-ar spune: însăşi mandolina lui era o mărturie. Dar nu lipsit de întrepiditate. Astfel, la primul pocher pe care-l încercă pe cont propriu, în camera lui, fără ştirea lui Bobescu, şi care se întâmplă să fie în trei, el pierdu ca un idiot tot tainul de arginţi, venit recent de acasă, pe-o lună, cu toate semnele „invizibile”, pe care prietenul şi învăţătorul său le făcuse pe dosul cărţilor. Rămas astfel ca pasările cerului într-un oraş mare şi zgomotos ca Bucureştii, Băiatu nu descurajă ca oricare alt fiu al provinciei, rătăcit în această cetate de perdiţie. Dimpotrivă, el îşi aminti, e drept, cu destul necaz,

dar şi cu mare admiraţie, cum mizerabilii de parteneri îi înţeleseseră tot alfabetul clandestin al cărţilor, acceptându-le astfel fără nicio protestare, ci numai cu semne muteşti între dânşii, pe care intuiţia profundă a lui Băiatu le extinse şi dedesubtul mesei, unde picioarele celor doi „bucureşteni", puteau comunica în voie. El nu blestemă deci Capitala şi nici nu-i jură răzbunare, ci dimpotrivă, ca un oltean adevărat şi fecior de negustor, o iubi şi mai mult, căci îi dezvăluia atâtea palpitante mistere şi „lovituri" – şi, împăcat cu sine, alergă la Bobescu să-i împărtăşească marea descoperire a pocherului în trei.

— Mă, doi şmecheri, mă, daţi dracului, doi bucureşteni, ştii d-ăia sadea... mă, de-o fineţe şi de-o inteligenţă rară... şi de-un fler, mă... începu el cu sinceră admiraţie.

— Idiotule! Cum n-ai înţeles de la început că asta e o sinistră pungăşie. Trebuie să-ţi fiu dădacă pentru toate fleacurile? Devla ta nu putea înţelege şi de la sine lucruri atât de elementare. Şi-acuma îmi vii aci curăţat complet... Haid, ieşi afară... Nu-ţi împrumut nici un gologan de cinci. Să-ţi mănânci pâinea cu sudoarea frunţii tale, inventând la marghilomane cu dichis.

Şi pentru a-l căli la viaţă, Bobescu, într-adevăr, nu-i dete niciun gologan toată luna, ceea ce pentru Băiatu fu o adevărată catastrofă sufletească. Pentru că era infinit mai uşor să aplici metoda marghilomanului cu dichis în restaurante, aşa numai de amorul artei, când te simţeai cu gologani în buzunar, decât lefter cuc. La orice surprindere, erai pus la adăpost de neplăceri: „A, pardon, vream să dau un telefon, dar pentru că eşti grăbit, haid, fă plata!" Şi, îmbufnat că ai putut fi bănuit de-o atât de ignobilă infamie, nu dai, evident, niciun bacşiş, ca să se înveţe pe viitor aceste canalii de chelneri cum trebuie să se poarte cu oamenii care nici în timpul mesei nu mai pridídesc de afaceri. Pe când, lipsit de orice suport moral în fundul buzunarelor,

operaţia marghilomanului era un veritabil calvar, curată masă cu noduri.

Mult timp mai apoi, Băiatu cunoscuse pe Idrişteanu. De care, atras de o afinitate instinctivă, se alătură din ce în ce mai mult, mai ales după ce Bobescu izbuti în sfârşit să-şi ia în particular liceul şi să intre în şcoala militară. Cu toate astea, o rezervă reciprocă prezidă la începutul cimentării acestei lungi amiciţii; amândoi prietenii părură încă multă vreme că mai au ceva să-şi spună pe deasupra destăinuirilor de tot felul ce-şi făcuseră.

— Încă nu mă înţelegi pe de-a-ntregul, aveau ei obiceiul să-şi grăiască. O, ho! mai ai câte ceva de învăţat de la mine şi cred că ai să-mi fii recunoscător toată viaţa!

Dar cu cât se arătau mai misterioşi faţă de ceea ce i-ar putea face recunoscători unul celuilalt, cu atât se îngrădeau mai mult în mutism şi teamă, de a nu strica o amiciţie plină de atâtea nădejdi făgăduitoare. Până când, la o reprezentaţie de cinematograf, în care eroii principali se întâmplaseră să fie un temut trişor american, dinaintea războiului de secesiune, şi rivalul său în amor, care-l demască în cele din urmă, Idrişteanu, cu coada ochiului înfiptă în expresia figurii amicului său, nu-şi putu reţine dispreţul pentru această prea obişnuită întorsătură a evenimentelor de pe ecran. Mihnea Băiatu se grăbi atunci să-l aprobe şi, părăsind sala, Idrişteanu îi împărtăşi, tocmai ceea ce lui Băiatu îi juca pe buze: organizarea unui pocher în trei. Şi pentru că Idrişteanu luase aer de iniţiator, Băiatu sta gata să-l întrerupă cu un hohot formidabil însoţit de-un ghiont prietenesc: „Cui îi vinzi tu castraveţi, bibicule?” Însă tot amânând această explozie de ironie care avea să încurce zdravăn pe amicul plin de ştiinţă şi de aere, Mihnea găsi că e mai picant pentru dânsul să păstreze încă atitudinea aceasta de ageamiu. Chiar mai târziu, când Idrişteanu încasă câţiva ghionţi zdraveni de la un fost tovarăş de

pradă, pe care-l atrăsese, minţindu-l că a găsit un ageamiu, şi-l trădase în avantajul lui Băiatu, printr-o dublă manevră extrem de abilă şi, evident, grea, prefăcutul novice se complăcu să-şi păstreze candoarea.

De aceea, acum, la răscrucea vieţii, Băiatu putu să aducă orice reproş voi celui ce-i infectase viaţa cu „veninul trişajului". Simţea o plăcere, pe care nici el nu şi-o explica bine, să joace rol de victimă şi chiar ţinu să repete că, în toate aventurile lui, el a pus romantism şi poezie, că propriu-zis nu s-a pretat la nicio escrocherie ori pungăşie calificată şi că aportul pe care l-a adus el în societatea cu Idrişteanu, adică părăsirea pe neplătite a gazdelor şi chiulul tras chelnerilor în restaurante, nu-s decât scuzabile şi simpatice aventuri studenţeşti, codificate ca atare şi ridicate la rangul de inerente poezii, de nemuritorul roman *La vie de bohème*, al deliciosului Murger, adoptate şi practicate pe-o scară întinsă, cu o regularitate de ritual, de mai toţi studenţii noştri în trecere prin Paris şi mai cu seamă de câte-un mare poet, tot pe atât de ilustru în analele gazde-lor pariziene, pe cât e de celebrat în analele literelor româneşti.

— Iată cu ce nobile şi distinse obiceiuri te-am hărăzit eu, scumpe amice, în schimbul trişajului cu care mi-ai otrăvit sufletul şi-n schimbul furtişagului de prin cuierele cafenelelor, cu care, slavă Domnului, nu ai putut să mă corupi, scumpe domnule magistrat. Rămân deci cu sufletul pur în urma nefastei d-tale traiectorii pe lângă viaţa mea, şi fericit că am scăpat de orice posibilitate de complicitate pe viitor, la pocherul în trei. De mâine mă dedic eternei mele chemări, aventura de dragoste, pe care o ridică şi o purifică îndrăzneala şi pericolul, pentru care un laş ca dumneata nu poate să aibă decât cuvinte de dezaprobare şi cuminţenie poltronă. Du-te deci de vezi de umbrelele şi cuierele moţilor, iar cât priveşte dărnicia, pe care mi-o faci cu odaia dumitale,

aştept nerăbdător să-mi trimiţi, din prima leafă, acoperirea totală, deducând chiria de faţă, a banilor pe care ţi i-am avansat şi pe care acum, ca magistrat, ai putea să-i socoteşti mai în conformitate cu regulile aritmeticii.

Autoînduioşat deci, cu sinceritate şi bună credinţă, de curăţenia lui sufletească şi de legitimitatea poetică a actelor sale obişnuite, Mihnea Băiatu întreprinse chiar de a doua zi o serie de târcoale pe lângă casa doamnei Nisipoiu... Dar pe coana Polixeni n-o zări nici măcar în coridor; iar la geamlâc nu găsi încă suficient curaj să bată. Reîntors acasă, găsi pe Idrişteanu în culmea fericirii şi în febrilitatea împachetării: primise numirea. Veni deci la timp ca să salveze, din gura, încăpătoare, de cufăr al amicului său, *Codul penal*, de Papadopol şi Pastion, pe care proaspătul magistrat, din nebăgare de seamă, evident, îl amestecase printre cărţile sale. Pe urmă fu nevoit să asiste până la sfârşit la această fericită împachetare, pentru ca astfel de confuzii să nu se mai repete.

În zilele următoare, Mihnea deveni de-o activitate fără pereche: împărţi târcoalele de pe lângă Fundătură (în Fundătură propriu-zis nu se aventura decât cu infinite precauţiuni, căci la caz de pericol i s-ar fi barat complet ieşirea spre stradă – şi aci rezida nenorocul lui de a nu zări chipul aceleia spre care amintirea cea mai dulce îi da nerăgăzuite ghesuri) cu adevăratele expediţii ce făcu întru căutarea lui Băiatu Mih. scumpul său salvator. Vacanţa Crăciunului bătea la uşă şi el trebuia să aibă ultimele asigurări din partea acestui tânăr umblăreţ, că în februarie examenul va fi trecut fără doar şi poate. În trei rânduri, la trei ore deosebite, cercetă acasă la dânsul, dar fu cu neputinţă să dea cu ochii de ochelarii imenşi pe figura de scafandru a omonimului său. Deci noi griji asaltară pe Băiatu, care văzu că nici în astfel de condiţii nu poţi lua licenţa fără emoţii şi

neplăceri. Fu nevoit deci să lase deocamdată târcoalele de la gura Fundăturii, până nu va da de fugarul ăsta neastâmpărat. Nu-l mai văzuse de multă vreme şi ideea că poate s-a răzgândit cumva să mai îşi ia acum licenţa, ori şi mai grav, că din cauza activităţii lui naţionaliste, nu va mai fi citit de mult nicio iotă, îi scăzu obişnuitul lui optimism entuziast, până la groază şi disperare. O, trebuie să-l găsească neapărat şi să-l scuture zdravăn pe acest nepăsător şi ignorant de propriile lui interese!

Şi astfel se întâmplă că Mihnea Băiatu călcă din nou pragul Universităţii. Îl călcă propriu-zis, pentru că el nu mai pătrunsese prin coridoare şi prin săli de la ultima tentativă de examen, care avusese loc acum trei ani, şi nici nu simţise curiozitatea să vadă cum îi stă Universităţii acum, cârpite şi înnoite. Se mulţumise, în acest interval, să pătrundă, pentru a-şi plăti taxele şi a se salva de exmatriculare, cu cele mai fanteziste certificate medicale, doar în aula clădirii celei vechi, unde se aflau pietrele arheologice şi secretariatul de la Drept. Ceea ce-l izbi de astă dată, în chipul cel mai plăcut cu putinţă, fu îmbulzeala aceea de bâlci din coridoare şi numărul considerabil de fete, care nici măcar nu suferea comparaţii cu acel al vremurilor patriarhale de dinainte de război. Toaletele cele mai varii, de la paltonul soios şi cvasibărbătesc al studioasei suburbane, ori de provincie nouă, nepudrate şi neînduplecate dinaintea deşertăciunii atâtor găteli, şi până la domnişoara de familie, cu blănuri şi bijuterii, reţinură pe Băiatu, ca pe-un fiu risipitor revenit la sânul părintesc, o jumătate de zi în locaşul celei mai înalte înţelepciuni. Sala cursului de franceză era exclusiv feminină; la seminarul de estetică literară, se distra ca la teatru: aplauze, râsete, dezaprobări, fluierături, la care luă şi el parte cu dragă inimă, după cum vedea că procedează majoritatea. La Drept, nimeri un curs la un profesor pe care nu-l mai văzuse niciodată, dar al cărui nume, strigat de studenţii ce-i anunţau

venirea, îmbulzindu-se spre locuri, îi era cunoscut din auzite. Dorea chiar de mult să-l cunoască: asistă deci la o turuială leneşă, adormită şi absentă, a unei măşti negre şi fălcoase, care se adresa tavanului şi ferestrelor, în vreme ce de pretutindeni în sala tixită, zbârnăiau replicile conversaţiilor, întretăiate din când în când de râsete înfundate şi de miorlăituri.

Băiatu reveni şi-a doua zi, amuzat de spectacol şi hotărât să întrerupă escapadele în Fundătură, până va da ochi cu brăileanul. Îl căutase iar acasă, îl aşteptase noaptea în faţa porţii, îl aşteptase dimineaţa, îl aşteptase după-amiaza ceasuri întregi; dar, cum naibelor se întâmpla, Băiatu Mih. „tocmai atunci" apucase să plece.

— Cu niţel dacă veneaţi, înainte, îl găseaţi! îl consola gazda lui, o durdulie scurtă şi roşită zdravăn peste roşul sănătos şi dur pe care i-l mai dăruise, pe deasupra, Dumnezeu, fără nicio economie.

Mihnea îi lăsă vorbă că îl va vizita a doua zi la o oră anume. Dar a doua zi, durdulia roşie şi înroşită îl anunţă cu regret că domnul chiriaş nu mai dăduse din ajun pe-acasă.

— Asta se întâmplă foarte des, îl informă ea. Uneori lipseşte câte trei şi chiar patru zile. Şi nu spune niciodată unde s-a dus. Dar noi am aflat că porneşte tocmai în Moldova şi ia drumurile în picioare, străbătând satele şi vestind lumea că se va întâmpla nu ştiu ce, şi că la alegeri să voteze, chipurile, cu dânşii. Asta mi-a spus-o al meu, care de când lumea a fost cu liberarii şi că liberarii îi lasă să facă aşa până-şi termină şcolile, că pe urmă îi înhaţă ei cu arcanul... Odată a lipsit şi-o săptămână...

Mihnea simţi senzaţia tragică a golului, a pustiului fără mar-gini, a lipsei de reazim. Noroc că se mai afla dinainte-i această durdulie, care era departe de a prezenta nurii Polixeniei, dar care era totuşi o proprietăreasă. Îşi continuă vizitele din ce

în ce mai dezolat şi mai înfricoşat de vacanţa nesigură care se apropia. Şi ea-l primi din ce în ce mai familiară şi mai dispusă la vorbă şi parcă nu tocmai aşa plină de regret că Mihnea nu-şi găseşte, în sfârşit, pe mult căutatu-i amic rătăcitor. Încât el se gândi, pe bună dreptate, dacă această femeie nu-l înşală anume cu vorba, ca să-l aducă tot mai des încoace. Astfel că, într-o bună zi, când ea-l întrebă dacă mai vrea să mai lase încă vreun rând pribeagului amic, îmbiindu-l iarăşi în camera acestuia, el o rostogoli ca pe-o minge în patul nedesfăcut de multă vreme. Şi jocul acesta mai dură şi-n zilele următoare – dar Mih., plecatul să cutreiere satele Moldovei pentru a propovădui cuvântul adevărului şi îndreptarea lumii, tot nu se ivi. Primele zăpezi trecătoare ale începutului de iarnă, găsiră astfel pe Băiatu într-o stare cumplită de dezolare. Niciodată, în ajunul unei vacanţe, nu se simţise încă, aşa covârşit de tristeţe. Şi amărăciunea îi punea o doză bună de laşitate în mişcări. Astfel dibuirile pe care le mai încercă pe lângă gura Fundăturii fură atât de descurajate şi de blegi, de lipsite de orice iniţiativă, că trebui să se întoarcă distrus spre mingea roşie, care-l aştepta vibrând în odaia haimanalei de Mih., cu toate că începuse să-l dezguste.

Dar culmea tristeţii i-o pricinui acea figură palidă de fecioară, cu ochii pierduţi în cine ştie ce gânduri străine de tot ce e în jur, pe care o întâlni într-o dimineaţă pe coridoarele încă goale ale Universităţii. Se opri în loc şi-o urmări cu sufletul apăsat ca de un bloc de piatră, până ce coti colţul coridorului. Se luă după dânsa, dar n-o mai găsi, în largul spaţiu pe care intersecţia sălilor o făcea cu capătul scării şi unde studenţii aveau obiceiul să se aştepte. Coborâse oare, urcase la alt etaj, sau intrase într-una din nume-roasele săli de curs ale căror uşi dau tocmai aci? Altă dată Băiatu ar fi făcut să plesnească aceste uşi cu toată puterea în cadrele lor şi ar fi examinat la moment cu ochiul

lui vulturesc tot conţinutul încăperilor. Într-o clipită apoi, s-ar fi repezit în stradă şi-ar fi ghicit mersul elegant al fetei, dintr-o sută de mersuri, dacă părăsise cumva Universitatea. Acum însă rămăsese imobil şi paralizat, incapabil de orice nouă voinţă de mişcare. Acea curioasă paliditate şi acea stranie privire! Acel mers străin de orice apropiere, ca spre un ţel ascuns şi insesizabil oricărui alt ochi, şi totuşi atât de sigur şi de ferm!

Dar pe Mihnea l-a intrigat tocmai această privire prea absentă, care a trecut pe lângă dânsul şi în care, el a văzut bine, n-a încăput. El care era atât de obişnuit să i se arunce priviri în orice minut, nesolicitate chiar de ochii lui, dar numai pentru mărimea şi pentru negrul lucios al ochilor, pentru părul lui creţ ca fuiorul, pentru pielea subţire şi dulce, de culoarea cafelei cu lapte a obrazului, pentru privirea lui cutezătoare, francă şi impunătoare, care caută drept în miezul ochilor străini. Cu fetele de la Universitate se mulţumea doar cu atâta: acest rapt de priviri pe care-l săvârşea cu duiumul, numai dintr-o raită pe coridoare, în ţinuta lui de *dandy* şi cu pălăria lui tare al cărei soi uşor de sub boruri era anulat de poziţia ei puţin pe-o parte şi foarte vag ştrengăreşte, astfel că nu poţi descoperi dintr-o singură ochire pe şmecher de elegantul grav şi serios. Dar încolo simţea un fel de teamă la apropierea acestor domnişoare, pe care i se părea că mai de aproape n-ar fi putut să le uimească cu nimic, cum vrea el. Aşa, când mai da prin familii de câte o domnişoară Vevé, de la Ştiinţe, ori mai cu seamă de la Medicină şi mai era şi vreun pian salvator pe-aproape, Băiatu nu se sfia să deschidă bătălia, calm şi hotărât. Fetele de la Drept, asemeni nu-l intimidau prea mult, căci, în afară de o încercare de întrecere a cunoştinţelor juridice, ceea ce ar fi fost desigur pedant şi plictisitor din partea-le, înclinarea lor spre material şi util n-avea desigur nicio piedică să-i întindă spiritului practic

de oltean dârz şi fecior de abili negustori. Dar îl neliniştea studentele cursurilor de literaturi şi mai cu seamă cele de la Filosofie, în genere, toate acele care se păreau lui că, în afară de diplomă şi de avantagii în viaţă, mai caută un rost sufletului propriu, un sens vieţii acesteia, ba chiar lumii întregi şi infinite. He, asistase şi el, nu-i vorbă, la prelegerile *lui Negulescu* dinainte de război, pentru că se aduna aci tot ce studenţimea feminină prezenta mai de elită pe vremea aceea. Auzise astfel, involuntar, termeni care-l impresionaseră adânc, pentru că tocmai se vorbea de Kant, şi pe care-i repetase chiar, profund mişcat, în faţa oglinzii, într-o conversaţie închipuită cu una din fetele acelea drăguţe şi dulci şi foarte gătite de altminteri: aprioric, întindere fenomenală, raţiune pură, *das Ding an sich*, scepticismul lui David Hume, tiparele timpului şi spaţiului, formele sensibilităţii, transcendenţă, imanenţă şi alte expresii, care-i păreau extrem de misterioase şi pe care le rostogolea în verbozitatea-i facilă, mecanic şi indigest, într-un soi de monolog-discuţie foarte viu şi fără şir, dar asortat de-o pedantă mimică de rigoare. Totuşi, asemeni Dreptului roman, Mihnea Băiatu nu parveni niciodată să ducă până la capăt capitolul privitor la Kant din *Istoria filosofiei* lui Alfred Fouillée, pe care o descoperise la un anticar, unde pornise în investigaţie anume. Pentru a se edifica, trebui să o ia mai de jos, de la Hume, al cărui nume îi făcu o rară plăcere când îl descoperi în carte, cu capitol aparte. Aci lucrurile i se părură mai clare, dar simţi încă nevoia s-o ia şi mai dinainte. Deci porni să ia toată filosofia în piept, de la brahmani şi de la Zoroastru, ceea ce îl plictisi cu desăvârşire, sări repede la greci, îl fermecă în chip deosebit Heraclit, dar pe urmă, încurcându-se în mărăcinişul şcolilor, renunţă. Totuşi, multă vreme umili pe Dumitru Bobescu, care, deşi mai vârstnic, înota încă îndărătnic în apele liceului particular cu expresii ca: nirvana,

renunţare absolută; cele patru adevăruri sublime; Sakya-Muni; Trimurti; Kapila, Gotama şi Patandjali; Bhagavard Gita, la care mai adăuga şi expresiile găsite în capitolul Kant, şi râse de el cu afectată îngăduinţă, când întrebându-l: „cine a fost Ahriman?”... obţinu răspunsul că a fost un poet grec.

Mihnea Băiatu se bucura de o memorie suplă şi plastică, dar avea nevoie de o solidă completare a cunoştinţelor elementare, şi mai cu seamă de o reviziune a celor pe care memoria i le înregistrase fără discernământ. Dar o întoarcere prin locuri umblate nu-l jignea atâta, cât îl plictisea de moarte; şi, cu încrederea nemărginită pe care i-o dăduse unele izbutiri, realizate de facilitatea spiritului său, el tot nădăjduia că va găsi odată şi odată momentul prielnic, când va ajunge dintr-un salt acolo unde alţii trebuie să ajungă după suişuri grele şi cotituri ucigătoare.

Totuşi, simţind singur fragilitatea bietei sale cruste intelectuale, ştia să vireze la moment, pieziş, când era prins în vreun colţ. De satisfacţia băieţilor care l-ar fi răpus în vreo discuţie cărturărească îi păsa prea puţin; apoi cu bărbaţii era uşor de întors conversaţia în domenii în care se simţea atotştiutor şi puternic. Dar fetele acestea frumoase, cărora le smulgea zâmbetele din ochi şi de pe buze, ca florile de pe câmp, îl ţineau la distanţă tocmai cu dorinţa vădită de apropiere ce o citea în privirile lor. Aparenţa de gravitate şi aerul vag de maturitate, care puneau un accent deosebit figurii şi ţinutei lui mult simpatice, ar fi eclatat desigur în mii de cioburi şi-n fărămituri, la aceste apropieri temute. De aceea, o vizită pe la Universitate era, pentru Băiatu, nou prilej de mustrări amare pentru trecutul lui şi de hotărâri eroice, care îl copleşeau cu atât mai mult de mâhnire, cu cât erau mai grele şi mai categorice şi deci se înveşmântau în egală măsură de anticipat şi legitim scepticism.

Dar mersul acela subtil şi totuşi materializat, ce trecu prin viaţa lui spre o ţintă atât de vădit străină bietei sale vieţi – care-i apăru cu atât mai meschină şi mai vulgară, mai goală de orice sens – îl cutremură într-atâta, încât îi paraliză orice mişcare de a se arunca înainte, a căuta, a cerceta cu ardoare, a găsi şi a birui în sfârşit, de data asta – desigur de departe – mândria, indiferenţa ochilor străini pentru el, concentraţi spre ceva tainic şi familiar, dar iarăşi atât de în afară de dânsul, că o jale amarnică îl copleşea până la lacrămi. Aiurit şi fascinat într-adevăr, Mihnea Băiatu simţi cu o putere fără de seamăn, remuşcarea şi ciuda, că şi-a pierdut atât de subit, poate pentru întâia oară în viaţa lui, voinţa şi spontaneitatea mişcărilor, că nu a traversat de mai multe ori direcţia insesizabilă a privirilor întunecate, că nu le-a violentat misterul imaginilor depărtate, că nu s-a impus acolo cu aerul lui pseudo-boieresc şi elegant, cu privirea lui electrizată o clipă, pentru a lăsa să se întrezărească posibilitatea unor bogate străfunduri; pentru ca mai apoi, cu mişcări de severă corectare, să acopere totul în vălul nepăsării (aidoma ca al fetei) şi să dispară pe îndelete, dar sigur, astru misterios, plecând pentru totdeauna cu comoara lui de indescifrabile şi torturatoare curiozităţi.

Acesta era doar jocul lui în faţa exemplarelor femeieşti aristocrate şi superbe, care i se păreau că scapă din jungla cărţilor şi a gândurilor, pentru a arunca uneori priviri mirate şi neînţelegătoare, asupra tărâmurilor de dincoace, unde colcăie viaţa adevărată, cum îi spunea Băiatu, şi unde el se simţea cu adevărat maestru şi stăpân.

Apariţia de-o clipă nu se mai închegă din neant.

Şi covârşit de tristeţe fără pereche, Mihnea Băiatu părăsi gârbov sălile Universităţii.

Zilele care urmară până la vacanţă, le petrecu înotând ca într-un lac de amărăciuni, purtat încoa şi încolo de undele agitate de impulsii străine ca un biet înecat, pe care-l poate împinge şi da de-o parte

chiar trecerea unei broaşte. Se simţea dezarticulat, aneantizat. De Băiatu Mih. nu mai putea să întrebe, căci aminti-rea durduliei lui de gazde, căreia nu-i ştia măcar nici numele, îi întorcea sufletul pe dos. Însăşi îmbrăţişarea rămasă în sânge şi în carne a Polixeniei îi apăru acum fadă şi vulgară, iar la Universitate se simţea atât de umilit să mai intre, curios! tocmai pentru că o nouă întâlnire cu acea fantomă ieşită în cale-i din nepătruns şi perfecţiune îl umilea dinainte şi-l îngrijora peste fire. Mihnea Băiatu simţea de acum că de astă dată nu va mai rezista ispitei, nu numai de a-i bara privirile şi de a i se impune ochilor; atât n-ar fi fost nimic pentru el, dar îndată, la acest simplu joc, un şuvoi va veni de undeva cu o furie de nedescris, îi va despica puterea de stăpânire ca picioarele de pământ şi-l va purta în voie spre dânsa ca pe-un pai smuls de vijelie. El nu se îndoia că fata va accepta, chiar de la el al treilea asalt, cel mult, pe intrus; dar teama necunoscutului îl frământa acum cu o putere cumplită şi neînduplecată. Căci ideea unei respingeri dispreţuitoare din partea acestui chip, pentru el aproape transcedental, ar fi echivalat, de bună seamă, cu o alungare în Infernul adevărat, din sala Judecăţii de Apoi, cu biciuri de trăsnete şi cu săbii de foc pe spinare. Avea presentimentul că pe dinainte-i trecuse unul din acele exemplare, despre care numai în cărţi se spune – el nu văzuse până acum niciodată vreunul –, ce trăiesc într-atât în lumea tot a cărţilor, încât, atunci când le vezi în viaţa de toate zilele, parcă ar fi descins din paginile cine ştie cărui autor de literaură, ba chiar şi mai grav, din literatură profundă, filosofică. Cum se va înfăţişa el dinaintea acestor ochi, care vor trebui să fie întorşi din profunzimile ţintei lor inaccesibile?... Cu introducerea cursului de *Drept penal* al lui Tanoviceanu, cu *mancipatio*, cu art. 253 din *Codul penal* şi cu pospaiul fragil al ecourilor rămase în urechi de pe la cursurile

antebelice de economie politică, de istoria filosofiei, de estetica literară, de la cursul domnului Rădulescu-Motru şi acel al domnului Charles Drouhet, unde în zilele de vară îl atrăgeau, în răcoroasa Universitate veche, zumzetul dulce de domnişoare şi multicolorul freamăt al bluzelor fine şi cvasitransparente?

Îmboldit şi hăcuit de aceste amare şi fără răspuns reflexii, Mihnea Băiatu petrecu cea mai cu noduri vacanţă, de la începutul existenţei sale. Rămase desigur acelaşi neobosit dansator al balurilor de iarnă din micul său orăşel, căruia tineretul, revenit de pe la cele mai varii şcoli, îi da, cu adevărat, veşmânt de sărbătoare şi juneţe; dar îi rămase necontenit, în cursul celor două săptămâni de iarnă molcomă şi mlăştinoasă, înfiptă ca un piron în inimă, ideea înfrângerii prime şi a dărâmării oricărei încrederi în curajul şi-n rostul vieţii lui.

Şi parcă fu un făcut: peste această acră şi cenuşie dispoziţie, mai căzu colac peste pupăză, bănatul şi ameninţările domnului Ştefan, pe care mohoreala elegantului său fiu le făcu să crească, precum drojdia de bere, cozonacii de Crăciun:

— Mihule, mă simt dator să-ţi spun, pentru a nu mai fi niciun *malanantandiu* între noi (domnul Ştefan, care nu absolvise cu succes decât o clasă secundară, se simţea obligat totuşi să întrebuinţeze în conversaţia sa unele expresii franţuzeşti ori chiar nemţeşti curente, pe care le pronunţa, desigur, în felul său). Acum mai fac ultima încercare. Dacă gazetele nu mai pomenesc nici de data asta numele dumitale la licenţiaţi – că pe vorbe nu mă încred – te priveşte. Eu nu-ţi mai trimit decât banii de drum, ca să te întorci acasă şi să-mi dai ajutor la pivniţă. Vrei tu să rămâi pe urmă la Bucureşti?... fă cum crezi... eu unul nu mai pot cheltui... să fim înţeleşi, Mihule, ca să nu fie nicio supărare la mijloc. Că mi-o fi de ajuns zece, unşpce ani, de când robesc de dimineaţa până

seara ca să-ţi tragi dumneata chiulhanurile la Bucureşti... de am ajuns de râsul lumii, că toţi mă-ntreabă prin oraş şi la club... ca *par exemplu*: Gheorghiţă, care mi-a strigat ieri în toată cafeneaua lui Rudolf, după ce ai plecat tu de la biliard: „da abá, bă Ştefane, fi-tău ăsta al tău, când îşi mai termină, bă, şcoala?" „Apăi, iarna asta, în februarie îşi dă licenţa", i-am răspuns, bazat pe vorbele tale... or nu i-am răspuns bine? întrebă repede domnul Ştefan, apropiindu-şi brusc fruntea şi zgâindu-şi scrutător ochii în figura fiului său.

Şi văzând că acesta şi-i încruntă pe ai săi şi-i dă în lături, domnul Ştefan, galben-pământiu de la natură, se învineţi şi mai rău şi toată figura lui slabă se umflă ca o caracatiţă la atac, destinzând brusc, pe întregu-i cuprins placid, scamele vinişoarelor sclerozate. Mânuţa lui de domnişoară bătrână îşi înfipse tremurătoare degetele în bărbuţa surie şi buzele începură să-i tremure...

— Păi aşa ne-a fost vorba, Mihule... Păi dacă e aşa, m-ai minţit şi m-ai escrocat...

Mihu făcu un gest de plictiseală şi, fără să răspundă, ieşi în antreu. El singur îşi condamnă această atitudine stupidă şi oare-cum ofensatoare, când, pentru domnul Ştefan, câteva vorbe de asigurare, glăsuite la timp şi cu aplomb, ar fi fost deajuns să-l câştige ca pe-o inimă de fecioară neştiutoare.

Dar Mihnea simţea cu disperare că un resort se rupsese înlăuntrul lui. Siguranţa îi dispăruse şi un presentiment de dezastru şi răstrişte se încăpăţâna să-i învăluie creierul, ca într-un nor de vapori de cloroform. Nu ştiu cine-i sufla acolo, în ureche, cu râs şui şi răutăcios, că Băiatu Mih. şi-a întors gândurile, că, săturat de atâtea licenţe şi covârşit de doctoratele de la Litere, ca şi de activitatea sa de propagandist naţional, renunţase la ultima licenţă, aruncând gândul de-a o mai da, cu nepăsarea celui ce-ar găsi veştejită floarea pusă în ajun la ureche. Şi considerabila disproporţie, dintre

însemnătatea ce-o avea pentru omonimul său această licenţă şi între grozava importanţă ce Mihnea era nevoit să dea figurării unui nume pe-o listă de rezultate la examene îl strivea într-atâta, că parcă, într-o clipă de rătăcire supremă, îi venea prin gând o vântoasă de nebunie: să ia cărţile şi să înceapă a se pregăti pe cont propriu. Dar ce să pregătească? Anul întâi? Să afle domnul Ştefan, că până acum n-a dat niciun examen şi că timp de unsprezece ani l-a minţit cu neruşinare? Dar târgul ăsta tot, când va afla – şi mai ales acea gură de petice şi acel nesecat zeflemist, care e nea Gheorghiţă, a toate observatorul şi drămuitorul?...

Iar desperarea lui Mihnea e cu atât mai mare, cu cât simte necontenit în urmă-i, ca o eternă remuşcare, prezenţa galbenă-pământie, cu semnele arteriosclerozei răzvrătite la rădăcinile nasului, a tatălui său.

— Vas-zică, Mihule, m-ai păcălit... Vas-zică şi toamna asta mi-ai mâncat degeaba munculiţa. Ei bine, dacă e aşa... şi dacă a rămas pe-un examen cum spui... poţi să-l mai prepari şi-acasă... Frecvenţa o ajunge ea, trei ani în şir doar pentru examenul ăsta...

De ce? De ce nu poate să-i răspundă, când răspunsul îi stă aninat pe buze doar de-o codiţă putredă de fruct copt. Răspunsurile lui grozave şi sigure, care erau în stare să înlăture cel mai opac nor de îndoială doar cu un zâmbet ca o rază victorioasă de soare? Ce dracu l-a găsit de i s-a încleştat gura astfel?... De unde şi până unde presentimentul ăsta negru, că în februarie ce vine, tocmai când, după o tactică asiduă şi susţinută, ar izbuti în sfârşit să atragă privirile şi zâmbetul fetei palide şi necunoscute, el va trebui să dispară misterios şi fatal, nu ca un astru care totuşi avea să revină la intervale precise, ci doar ca unul care avea să strălucească efemer şi fad, numai o clipă, pentru a dispare definitiv în negura de veci...?

— Sau poate, Mihule, tu n-ai dat nici măcar examenele celelalte şi m-ai minţit întotdeauna, continuă să răsune ca o cobe, glasul conştiinţei părinteşti. Poate că... cine ştie cum m-ai luat din minţi şi m-ai...

— Cum, domnule, o să mintă gazetele... înţeleg eu, dar gazetele?... n-ai văzut negru pe alb în jurnal?... şi nu în unul... ca să zici... ce să zici?... vreau să spun nu în unul... dar în toate, domnule, în cele mai mari şi mai serioase...

A fost de-ajuns ca limba lui să se descleştеze pentru a rosti doar aceste cuvinte, ca pe urmă vraja să dispară, lanţurile farmecelor să cadă. Mihnea îşi revenise. Putea el să lase un cât de infim pic de bănat domnului Ştefan, asupra celor consfinţite prin însăşi grava seriozitate a tiparului? Doamne fereşte! Instinctul conservării reveni şi-l stăpâni cu putere. În câteva vorbe bune şi iuţite, toate bănuielile domnului Ştefan zburară ca un stol de păsări negre şi neliniştitoare. La timp, mai interveni apoi şi coana Ecaterina, ca să restabilească pacea deplină cu ramura de măslin a încrederei ei oarbe în darurile fiului său unic şi iubit.

— Înţeleg eu, Mihule, prea te ameţeşte cu neîncrederea şi cu întrebările lui. Dar iartă-l şi pe el, crede-i cât munceşte şi cum trebuie să fie în tot momentul cu ochii în patru la hoţii ăia de băieţi din pivniţă şi din depozit. Şi lasă, Mihule, vino tu cu rezultatul scris în gazetă, ca până acum, şi o să fim fericiţi... Pe urmă să-ţi aduci diploma s-o sărbătorim aci cu toţii, să invităm pe mama şi pe băieţi (băieţii erau fraţii ei, numeroşii unchi ai lui Mihnea) şi să-i tragem un chef, mă, să dârdâie târgul, cu boier Gheorghiţă cu tot... şi pe urmă să mai stai şi tu cu noi aici, să te mai odihneşti...

— Eu să mă odihnesc? sări Mihnea ca din gură de vizuină. Doamne păzeşte... Abia aştept să-mi dea ăia diploma şi am şi prezentat-o la doctorat... Nuuu... Doamne păzeşte! Păi de ce să pierd eu

anul ăsta când la doctorat se recunoaşte frecvenţa şi pentru ăi de-au amânat examenul în februarie? E timp de întârziat acum? Mai ales la mine, care de, vorba dumneavoastră, recunosc că am cam întârziat ceva...

Cum să nu recapeţi toată siguranţa în faţa acestei francheţi?

— Dar doctoratul îţi permite, Mihule, să faci şi puţină avocatură între timp? continuă glasul uscat, ca de hoceag, al domnului Ştefan.

— Evident! replică imediat Mihnea. O să-mi caut imediat un maestru, am să mă duc chiar la Micescu... ori la Rosenthal... în sfârşit, am să încerc eu la unu tot de seama asta. E drept că ăştia nu-ţi plătesc... că au câte douăzeci pe lângă dânşii... Ba chiar ar trebui să le plătim noi, secretarii... Dar lăsaţi-mă, am ambiţiile mele... Vreau să mă arunc de-a dreptul la mare... Ori tot, ori nimic... Are şi întârzierea mea un mic rost, dacă nu vă supăraţi...

Şi cum redescinse în Bucureşti, Mihnea dădu îndată ochii de Băiatu Mih.

— Unde-ai fost, domnule, păcatele mele? privi el cu teamă ochelarii de scafandru, de lumina cărora atârna acuma ca de un pai, soarta vieţii lui. Te-am căutat zi de zi pe-acasă şi n-am dat de dumneata un calendar întreg de săptămâni...

Buzele lui Mih. se răsfrânseră până la urechi şi Mihnea avu dreptul să se întrebe cu bun cuvânt, dinaintea acestei înfăţişări buburoşate şi nătângi dacă atâta putere de memorie şi inteligenţă merită să-şi găsească sălaşul sub aceşti ochi de gâscă, măriţi caricatural de ochelari, şi sub această carapace de coşuri, de linioare în smoc, de cicatrice şi de gropiţe.

Din răspunsurile lui Mih., Mihnea se asigură numaidecât. Examenul se va da fără nicio clintire. Ba chiar, pentru a revedea cum trebuie toată materia, Băiatu Mih. a hotărât să suspende toate escapadele propagandistice.

— De altfel şi vremea asta păcătoasă...

— Dar chiar şi de se schimbă vremea, eu cred c-a sosit timpul să-ţi vezi şi de interesele dumitale! rosti puţin cam categoric Mihnea, încă înfricoşat de orice pandalie i-ar mai trece prin cap scumpului său omonim.

Dar acesta îl privi atât de straniu atunci, încât Mihnea înţelese c-a mers prea departe cu accentul dojenitor al sfaturilor şi-al prieteniei sale. Socoti prin urmare nimerit să mai dea oarecari lămuriri complimentare asupra interesului ce-l poartă acestui tânăr care se joacă cu cartea şi cu licenţele; vechile argumente cu stimulentul la învăţat şi cu potriveala numelui se cam tociseră şi trebuiau ascuţite din nou. Mai ales că Băiatu Mih. se interesă înveselit:

— Vasăzică, m-ai căutat de câteva ori pe-acasă. M-a înştiinţat şi gazda mea, căreia, în treacăt vorbind, se pare că i-ai lăsat o puternică impresie! clipi Mih. atât de şiret din ochi, că Mihnea se simţi obligat să-i ofere un dejun.

— Nu ştiu, reluă el cuvântul la masă, nu ştiu dacă dumneata sesizezi cum trebuie acest sentiment, această predispoziţie a mea sufletească, începu el să-şi motiveze din nou atitudinile... Un moment se gândi să-i dea pe faţă răspicat, întregul adevăr, dar ochii aceia verzui deschis jucau prea nesigur şi prea mobil sub sticla ochelarilor. Va înţelege oare el, acest bucher, acest tipicar, hazul jocului său, pontajul pe această potrivire de nume? Sau va interpreta totul cu dispreţul inerent acestor rozători de tomuri pentru toţi cei ce şi-au închinat viaţa vieţii şi fericirii imediate? Eu nu m-am prăpădit cu firea după studiu, glăsui el molcom, pentru a acumula în treacăt pretexte şi idei, însă mi-au plăcut cei plini de voinţă şi de dragoste de carte. I-am admirat, i-am încurajat... aşa puţin, cu vorba şi cu sufletul, cât mi-era în putere. În loc să fiu gelos pentru că vedeam la ei tocmai ce-mi lipsea mie, i-am admirat, i-am căutat, i-am iubit.

Poate ţi se pare o curiozitate, o bizarerie, acest caracter al meu... nici eu nu pot să mi-l explic. Probabil, m-am molipsit de la un bătrân grefier, care mi-a fost gazdă multă vreme. Era un om grozav de inteligent... şi micul lui regret pe lume era că nu învăţase carte... nu pentru a parveni, a fi cineva, că era destul de bogat, avea case de zestre, avere... dar numai pentru dorinţa de a fi ştiut. M-a impresionat mult omul acela. Nu mă invidia deloc că mijloacele pe care mi le puneau la dispoziţie părinţii mă duceau de-a dreptul şi fără nicio bătaie de cap, acolo unde el n-ar fi putut ajunge. Căci el începuse de jos, din nimic... din umilinţă... din măturător al judecătoriei. Şi nu numai că nu mă ura... dar mă îndemna să învăţ... mă certa pentru nepăsarea mea, şi cele câteva examene pe care le-am luat şi eu acolo, la Drept, modest, cu multe bile roşii şi puţine albe, acest puţin de tot, faţă de chipul strălucit cum îţi iei dumneata examenele, lui i le datoresc...

— Hm, curios om mai eşti, domnule Băiatu, făcu Băiatu Mih.

— Aşa e că sunt curios? râse sec Mihnea, neştiind unde vrea să ajungă amicul său, care devora cu o poftă sinceră şi copioasă.

— Eşti curios, explică el printre înghiţituri, că dumitale ţi se pare curios, că... mie mi s-ar putea părea curios cele ce mi le-ai spus până acum şi că dai atâta extensiune explicaţiilor de care te serveşti, pentru a-mi dovedi de ce te-ai ţinut după mine... deşi ai văzut la rezultat că eu pot şi fără sfaturi să obţin succese la învăţătură, totuşi te-ai grăbit să mă dăruieşti cu îndemnurile şi sfaturile dumitale.

Mihnea se frământă reţinut, pe scaun. Dar Băiatu Mih. continuă cu seninătate, aproape strigând, cum îl lua pe el gura:

— Lasă, coane Mihnea, la o parte toate lămuririle dumitale. Cum a fost, cum n-a fost, n-are nicio importanţă. E, ţi-am căzut cu tronc, atât şi

nimic mai mult. Te-am văzut acum: eşti băiat bun şi de viaţă... Şi nu eşti francmason. Acestea sunt calităţile dumitale.

Apoi făcând din ochi, lăsându-şi pleoapa cât o aripă de liliac sub ochelarii prea măritori – şi bătându-l pe picior: Şi poate oi mai fi şi om politic sau prieten de oameni politici, care ar voi să-şi mai primenească partidul, hai, ce zici? râse el cu mare poftă, ca omul care a aşteptat şi a ştiut în cele din urmă să bată tocmai acolo unde trebuie.

— Vai, mă crezi? Poţi să mă crezi astfel? Protestă Mihnea, dar nu cu vehemenţă şi nici chiar cu supărare, căci ideea convorbitorului său îi făcu deodată lumină în minte. Iacă un pretext destul de interesant pe care i-l servea tocmai cel căruia trebuia servit! Fără a-l lăsa să-l creadă cu tot dinadinsul, nu trebuia în orice caz combătut cu străşnicie. Băiatu Mih. trebuia să rămână cu această îndoială vagă.

Şi Mihnea Băiatu izbuti de minune să lase tot timpul frâiele numai atât cât era nevoie. Însă Băiatu Mih. se arăta nestrămutat:

— Pentru nimic în lume, declară el lui Mihnea, nu mi-aş călca vreuna din credinţele mele. Şi acum şi când voi termina Universitatea... şi când voi fi bătrân... A venit vremea, când omul nostru trebuie să-şi dea în sfârşit seama de ceea ce se numeşte păstrarea unui caracter.

Totuşi, demonul curiozităţii îl ispitea uneori:

— Ia ascultă, coane Mihneo, fii sincer, dă-o dracului, la un pahar de vin, acolo... Ia-n ascultă... Care din *ei* te-o trimes încoace?

Dar Mihnea protestă atunci cu surâsul său dulce, care putea să fie tot atâta o afirmare, pe cât vrea să pară că neagă.

— Mare politician eşti, nene Mihneo... Şi Băiatu Mih. chicotea: Ia ascultă... şi ce mi-ar da ei mie? Ia fă-mi plăcerea şi-i întreabă, ştii... tare sunt curios să văd cam cum mă categorisesc dumnealor. Vreau să spun, ce dau ei pe mine.

Mihnea Băiatu împinse atunci şaga uşor:

— Cu un loc de deputat te-ai mulţumi...

— Să vedem... în ce partid? şopti Băiatu Mih., rămas câteva clipe pe gânduri, deşi pe figură îi plutea încă aerul glumei şi al îngăduinţei. Dar, deodată, se scutură cu toată seriozitatea, ca de Satana şi lovi cu talpa în pământ: Scumpe nene Mihnea... ministru să mă facă şi nu primesc... poţi să le-o spui. Eu am depus un jurământ de credinţă. Uite-te, te rog, la mine! zgâlţăia el pe Mihnea. Mă iei unul din aceia care şi-ar putea călca jurămintele?

Mihnea Băiatu surâdea îngrijorat.

— Lasă, coane Băiatule, văd eu câte parale faci. Nu-i nevoie... te cunosc acum... Nu eşti dumneata de vânzare... dar nici eu nu stau pe lângă dumneata să te cumpăr. Crede-mă că te iubesc altfel... te iubesc cu toată sinceritatea... A fost doar o glumă... Îţi jur că o glumă...

— Ce? eşti gata să şi juri acum? Hh... jurăminte de...

Şi Mihnea păru că citeşte pe faţa lui o vagă, o fugară decepţie. Era limpede că băiatul nu şi-ar fi călcat jurământul, cum spunea; dar era limpede iarăşi că i-ar fi plăcut şi puţină curte să i se facă.

— Poate-ţi închipui că n-am bănuit îndată că eşti pus de liberali! îl întrerupse Mih. din aceste consideraţii. Cunosc, cunosc... fac colecţie de licenţiaţi *magna cum laude*!... Lasă, nene Mihneo, nu te mai ascunde după deget, te-am ghicit după... jurământ. Ha, ha, ha...

Liniştit acum despre partea lui Mih., Mihnea cercetă în tihnă şi-n amănunţime coridoarele şi sălile Universităţii. Chipul fetei palide i se părea că ia naştere după fiecare colţ de coridor, sau adesea i se năzărea silueta ei şi demersul [*sic*], în mulţimea studenţilor care-l depăşeau. Grăbea atunci piciorul pentru a constata cu dezamăgire că înaintaşa era altcineva. În acest timp, închipuirea lui încorona pe fată cu cele mai mari merite şi cu cele mai alese

însuşiri. Uneori o socotea bogată şi de familie princiară, dar convenea pe încetul că ar putea fi şi cu câteva trepte mai jos. Şi-o închipuia de asemeni o studentă bună, mai mult o poetă şi o visătoare, decât o studentă eminentă, dar un suflet al datoriei, făcând haz, însă înduioşindu-se de situaţia lui universitară, mustrându-l şi îndemnându-l la învăţătură aprigă, fără preget. O! alături de ea, Mihnea se vedea parcurgând, ca un oştean biruitor, toate redutele mai mult ori mai puţin înalte de cursuri şi de volume. Vedea Dreptul roman cedând în sfârşit, plesnind ca sub apăsarea unui berbec de aramă şi prăbuşindu-se la picioarele învingătorului ca o cetate dărâmată. Căci un înger sta şi veghea pentru norocul luptătorului. Examene veneau după examene şi glasul lui Mihnea făcea minuni de vitejie. Aranjamentele lui cu certificatele medicale îi păstrau prerogativele frecvenţei pentru toţi anii facultăţii, astfel că în trei sferturi de an el s-ar fi văzut posesor la propriu al mult năzuitei licenţe.

Niciodată în sufletul lui Mihnea n-a mai domnit atâta seninătate, atâta speranţă şi atât farmec liniştitor ca acum. I se părea întregul tumult al vieţii lui de până astăzi ca o rană adâncă pe care degete de zână pusese balsamul lor alinător. Şi, vrăjit de apariţia care-i adusese această senzaţie de tihnă, pe care n-o mai simţise de demult, din copilăria depărtată, şi abia mai târziu la război, când ordinul armistiţiului cutreierase tranşeele şi vizuinile de fiară ale adăposturilor, el dibui ca un adormit în acest zumzet şi-n această curgere necurmată de tinereţe, pentru a găsi pe aceea care, numai de departe, şi avusese pentru el acest dar mântuitor.

Şi... oroare şi nebunie! În peregrinările aceste ale lui în care visul lua la tot pasul forme consistente de realitate, pentru a se spulbera apoi numaidecât, însă şi mai întărit, şi mai despot, şi mai poruncitor, Mihnea Băiatu descoperi, ieşind din pietrele arheologice şi îndreptându-se spre uşa

secretariatului de la Drept, pe bunul amic şi sfătuitor de pe vremuri, concetăţean şi iniţiator de viaţă studenţească (el, care nu era student), Dumitru Bobescu, aidoma cum se despărţiseră cu ani în urmă, blond ca oaia şi alb ca un copil, cu buza de jos puţin ieşită şi puţin lăsată, cu ochii vineţi şi cu râsul acela gros, adânc şi sacadat, de chefliu satisfăcut şi vulgar. Cu ochiul acum atât de atent, Mihnea fu cel dintâi care-l zări şi nu-şi putu crede ochilor; cum, de unde, prin ce straniu joc al hazardului, abia scăpat de Idrişteanu, îi ieşea înainte acest vechi tovarăş de mizerie şi de nemernicie, tocmai acum, când, cu fiecare nou pas în viitor, se simţea tot mai aproape de îngerul norocului său. Îşi surprinse involuntar piciorul cercând să dea singur îndărăt, să cârmească brusc spre scările înalte şi încovoiate care învăluiau spaţiul sălii încărcată de granit, ca două aripi de sfinx păzitor. Dar ochii cei vineţi îi şi paralizase mişcările şi Mihnea văzu două mâini înălţându-se şi agitându-se în aer, pline de fericire şi de dezastru:

— Mihnea, Mihule, copilul meu drag şi scump!

Se lăsă îmbrăţişat de braţe moi şi totuşi dârze şi voluntare, se simţi sărutat cu buze calde şi plescăitoare, învăluit de atâta efuziune, de prietenie şi sinceritate, că se simţi fără voie înduioşat şi cucerit.

— Dumitre, tu aici?... aici la Universitate?...

— Aici, mă... da' spun drept că nu mă aşteptam... să te mai găsesc şi pe tine... zău, când te-am văzut, parcă mi s-a părut că suntem înapoi cu zece ani... zece ani, mă! ştii tu cât înseamnă la o viaţă? Dar asta îmi place de tine, Mihule, că nu i-ai băgat de seamă. Ai pus piciorul în loc şi i-ai lăsat să treacă. Şi aşa m-ai aşteptat şi pe mine. Te gândeai tu că o să ne mai vedem vreodată... şi încă aicea, mă...?

Şi Dumitru Bobescu, care la fiecare trei cuvinte lăsa să-i scape câte-o trâmbă de râs, de astă dată

dădu drum larg şi sonor hohotelor lui vulgare şi sacadate. Îl pupă iarăşi pe Mihnea, pe care ironia celor zece ani pierduţi nu-l întristă câtuşi de puţin, pentru că-şi aminti îndată că, fără acest sacrificiu, el ar fi pătruns în viaţă blazat şi desgustat, fără niciun înger şi fără niciun ţel divin, asemeni lui Idrişteanu.

Înveselit de această idee, sărută la rându-i pe Dumitru, dar tresări deodată când o siluetă înăltuţă de domnişoară i se năzări din umbra blocurilor ancestrale. Nu era desigur cine se aştepta, dar urmărind săritul elegant de antilopă din două în două trepte, pe scările încovoiate, se cutremură de sus până jos auzind reflexia brutală a celui de lângă el:

— Mă, ce dă dame au năpădit şi pe-aici. E de trai, Mihule! Acum o *să-i zicem* noi adevărata viaţă studenţească.

Şi râsul gros şi greoi termină în puncte de suspensie, nefiresc şi vulgar pentru această sală cu morminte, gândul spurcat al amicului.

— Parcă auzisem c-ai plecat în Africa, schimbă repede Mihu conversaţia.

— Era singurul loc unde puteam să fug fără pericol de extrădare. M-am angajat în Legiunea străină şi-acolo n-au mai avut ce să-mi facă. Pen' că tu ştii că mă condamnaseră la cinci ani de închisoare şi la reformă. Dar eu o şi ştersesem... am avut noroc că nu eram singur în încurcătură... era şi maiorul meu şi colonelul, care de, s-a întâmplat om cu legături multe... a!... a fost poveste mare cu depozitul de la Tâncăbeşti! noroc că nu m-a luat pe mine gura pe dinainte de-acolo, din străinătate, că ar fi fost o ciulama de judecăţi şi de reformări... ce, bă... ascultă-mă pe mine, toţi şi-au înfipt mâinile până-n coate acolo. Eu, mai practic, am şters-o la vreme. Proces, zgomot, pe mine m-au condamnat şi pe maior... da' maiorul nu s-a lăsat şi a făcut recurs. Ăi mari au tot sucit-o, au tot lungit-o... maiorul era însă hotărât să dea cărţile

pe faţă: ori toţi, ori niciunul... Păstrase nişte fiţuici, al dracului. Ştii, bileţele... lucruri mărunţele, dovezi sigure. S-a judecat procesul din nou şi am fost achitaţi de orice penalitate. La mine era însă mai greu, că dezertasem. Le-am scris însă maiorului şi colonelului: nu mă lăsaţi aşa că fac *gât*. În sfârşit, de urmărire am scăpat, cu nişte certificate medicale şi alte şmecherii, o harababură de nu mai ştiai să-i dai de capăt... dar partea proastă e că nu mai vor să mă reactiveze... pentru că, înţelegi tu, chestia mea nu-i tocmai, tocmai limpede ca izvorul... şi-apoi certificatele au trebuit să arate o boală incurabilă... înţelegi... în urmă cu... altfel cum pleci aşa înainte de judecată, dacă te simţi nevinovat. Şi aşa mi-a fost şi mie uşor să le dau câte certificate or vrea... deşi... fie vorba între noi... am fost totdeauna la curent cu... Dar în sfârşit, domnu' colonel mi-a dat toate nădejdile... până una alta, m-am înscris şi eu la Drept... înţelegi, cu licenţa e altfel... văd şi ei că... înţelegi... Şi, la urma urmei, dacă mă lasă pe dinafară, eu scandal nu mai am de gând să fac... asta o pricep şi ei prea bine... aşa că tot mi-am aranjat o carieră. Intru întâi în magistratură... ce... de ce râzi?... al dracului... ho, că n-am de gând să-mi putrezească oasele acolo... că pe urmă să vezi ce mai avocatură îi aştern. Asta le-am spus-o şi lor: domnilor, lăsaţi-mă să-mi dau eu demisia, dar pentru asta trebuie să mă reintegraţi în drepturile mele. Ei nu: mai bine aşa cum te-am potrivit: reformat pentru motive de boală incurabilă.

Dumitru Bobescu se arăta de-o volubilitate fără pereche; se vedea limpede bucuria nemărginită ce i-o produsese întâlnirea prietenului şi concetăţeanului său: la răstimpuri dese îşi întrerupea povestea, făcea un pas înapoi sau punea amândouă mâinile pe umerii lui Mihnea, îl zguduia uşor şi-l apropia la pieptu-i cu vorbe de dragoste:

— Mihule... nu-mi vine să-mi cred ochilor că eşti tu... mă scumpule, mă dragule, mă iubitule...

să vezi ce viaţă avem să mai ducem noi... ăşti trei ani... ori tu, puiule, te pomeneşti că eşti gata să dai pe-al treilea... nu eşti ca mine ageamiu de anul întâi...

Şi numai rostind aceste două cuvinte „anul întâi”, ochii lui Dumitru exultau de fericire şi buzele lui plescăiau de plăcere.

— Să te vezi iar aci... cu ai tăi. Rudele mele îmi şi făcuseră de petrecanie. De-altmintrelea, nici eu nu mai trăgeam nicio nădejde. Gândeşte-te: Legiunea străină... marşuri forţate vara, adică acolo e totdeauna vară, prin nisip... atacuri pe neaşteptate, hărţuială întruna cu triburile rebele... nu ştiu cum moaşe-sa, tocmai acum le veniseră dracii. În sfârşit, Mihule, ce să-ţi mai spun, îmi şi vedeam oasele putrezind colo, la umbra unui zgribulit de palmier, în care bate vântul cu nisip. D-apoi şi-n oraşele lor, pe sub toată zidăria aceea, de parcă răzbăteai tot prin pivniţi şi prin tuneluri, parcă sunt cârtiţe şi parcă umbli întruna printr-un cuptor încins... cât toate zilele de mare... Ah, când m-am revăzut aici... şi cum? că şi de-acolo am fugit... eram doar angajat pe cinci ani şi ăia nu mai vreau să ştie... Aaa, păi să-ţi povestesc fuga mea din Alger, în timpul unui transport... adevărat film, Mihule... eu am trăit bă, nu glumă. Şi acuma când adulmec aerul ăsta de Bucureşti – şi Dumitru inspiră de câteva ori adânc şi zgomotos aerul muced al sălii încărcate de pietre – parcă tot mă cred într-un vis, Mihule, când mă deşteptam noaptea în somn, în călduri şi năduşeli, de parcă aveam 40 de grade... şi-mi venea să plâng nu altceva. Iar acum parcă am nimerit în raiul lui Dumnezeu: anul întâi, magistrat, avocat, student, Mihu cel drag... acolo te uitasem, Mihule... zău că nu-mi mai venea să mă gândesc la nimeni şi la nimic. Mi se sfârşea inima, doar că apuca cea mai mică amintire să-şi facă loc în cap.

Fu acum rândul lui Mihnea să-şi îmbrăţişeze, tandru, pe amicul său. Toată această spovedanie

sinceră şi duioasă îl făcuse să vadă în Dumitru un alt om; chiar regretă şi se mustră amar că, zărindu-l întâi, putuse să ezite o clipă şi să nu-şi lase sufletul să se bucure în voie de neaşteptata revedere. Dumitru era acum un alt om; aşa cum se simţea şi el, Mihu, un altul.

— Şi eu m-am pocăit, Dumitre.

— Te-ai pocăit?

— M-am transformat complet, Dumitre... dar ştii, complet, de sus până jos! dădu el convins, din cap.

— Ţi-ai dat examenele, cumva?

— Aş... examenele, crezi că transformă pe om? Amorul, Dumitre... înţelegi... da' ştii, altfel de amor... l-am întâlnit tot aici pe scările facultăţii...

— Ei taci! Bravo, mă, te pomeneşti că te însori cu ea. E frumoasă, barim?

Mihu mugi ceva, un sunet interjecţional, care putea ţine loc de cel mai superlativ răspuns.

— Zestre are?

Mihu dădu din umeri. În definitiv, asta îl interesează pe el acum...

— Atunci e frumoasă rău. Cum e? brună? blondă?

Mihu îşi flutură degetele răşchirate în aer, în semn că în privinţa asta, n-ar şti tocmai cum să se pronunţe.

— Aşa, şatenă, cum s-ar zice, deduse Dumitru. Bravo, mă.

— E palidă la figură, încuviinţă Băiatu.

— Şatenă şi palidă... bun... bun! Micǎ, durdulie, înăltuţă, subţirică?

— Înăltuţă...

— Şi zi, numai zestrea nu te-a interesat? Să vedem dacă domnul Ştefan o să fie de aceeaşi părere. Bravo, mă Mihule, iată-te fiert ca un miel cu borş. Să-mi faci şi mie cunoştinţă cu ea. Dar ia spune-mi, cum o cheamă?

Mihu pleoşti ochii mari şi privi uimit la bunul său prieten.

— Cum o cheamă, mă?

Se gândi să-i spună un nume la întâmplare, dar îndată socoti că lucrul e prea de seamă pentru viaţa lui, ca să recurgă la astfel de meschine stratageme.

— Zău că nu ştiu...

Un râs zguduitor tăbărî atunci asupră-i, din pieptul larg al lui Dumitru, îl împroşcă drept în boi şi-l pălmui cu strășnicie.

— Fir-ai al dracului! se linişti abia-abia Dumitru, mustrându-l glumeţ, cu aer de păcălit. Şi eu care credeam că e ceva serios. Luaseşi într-adevăr un aer de cotoi călugărit... că mă gândeam cu groază: l-am pierdut şi p-ăsta!

Mihnea asculta cu adâncă uimire cuvintele prietenului său. Într-adevăr, nici dânsul nu-şi dădu seama, pentru o clipă, cum ajunsese să rostească, în chip atât de sigur şi solemn, vorbe grele care păreau că-l leagă oarecum. Nu se aştepta ca ascunsele lui simţăminte să fi atins chiar acest nivel, pentru că niciodată nu le dăduse grai sau prilej de afirmare răspicată. Dar ceea ce-l uimea şi mai covârşitor şi probabil îl făcea să ia o mutră atât de caraghioasă, pentru a amuza fără limită pe prietenul său, era că el însuşi nu mai avea limpede fixată în minte figura aceleia pentru care se trezise grăind astfel de grave cuvinte.

Şi, fără să-şi dea seama cum, se pomeni destăinuind lui Dumitru încâlceala curioaselor gânduri, care-i împleteau acum creierul, şi cu fiecare parcă arunca o bucată nouă de lemn în focul cu vii pălălăi al bucuriei celuilalt.

— Ia uite săracu în ce hal l-a adus singurătatea şi pustiul. Am băgat eu de seamă, Mihule, chiar de la început, că tu eşti ceva, ceva într-o ureche... Ai predispoziţii spre actorie... De altfel mi se pare că te-ai şi înscris la Conservator... Dar nu mă aşteptam, mă, să iei tu, om ce te găseşti, teatrul drept fond al vieţii. Fugi de-aci, nefericitule, cu caraghioslâcuri de felul ăsta! Şi, când mă gândesc, iartă-mă că-ţi spun aşa ceva, dar e spre folosul

tău... când mă gândesc, ce ţoapă mi-o mai fi şi dulcineea ta... adică ţoapă, nu, se corectă el, văzând contracţia dureroasă de pe faţa lui Mihnea, dar cine ştie ce gâsculiţă: E... să mi-o arăţi şi mie! şi în zece minute ţi-am şi făcut cunoştinţă cu ea... Şi să vezi dama... dacă n-o fi ca toate celelalte, îţi dau voie să-mi dai două palme, chiar acolo în faţa ei...

Două palme şi poate mai multe i-ar fi trăsnit Mihu, chiar cu mult mai înainte ca bunul prieten Dumitru să fi convenit la de bunăvoia lor primire, în caz când ar fi pierdut prinsoarea. Dar sensul practic al sufletului lui oltenesc, trezit subit de celălalt conjudeţean, îi temperă orice avânt, punându-i necontenit în balanţă neantul contravalorii vagi şi nesigure, obţinute în schimbul stricării unei atât de reale şi de sănătoase prietenii. O singură dată, fugar şi imprecis, figura ei îi dăinuise pe dinaintea ochilor; nestatornic mai plutea şi acuma, dar cu fiecare nouă zi, cu fiecare nouă asemuire, cu tot o altă figură pe scări, pe coridoare şi prin săli, îi şi picurase în suflet acidul coroziv al temerii că poate nici nu ar mai recunoaşte-o vreodată. Poate a mai trecut pe lângă el, într-o altă lumină, cu o altă pălărie, sub un alt palton... Poate a fost o musafiră pe-aci... vreuna care a terminat şi s-a abătut în treacăt pe la secretariat, o vizitatoare care-şi caută o prietenă bună, soţia vreunui profesor...

Pentru întâia oară Mihnea nu mai atribuie calitatea aceasta de „soţie” unei necunoscute care i-a plăcut, cu satisfacţia şi sentimentul de uşurare de până acum; pentru întâia oară el simte o strâmtorare neplăcută a pieptului şi a respiraţiei la acest gând.

Dar Dumitru Bobescu este aci, aproape, ca să-l scuture de toate aceste simptome din ce în ce mai alarmate de boală lungă, din ce în ce mai copilăreşti, cu cât celălalt cuvântează robust şi practic şi se înveseleşte:

— Ia ascultă, bă tipule. Principalul e că noi trebuie să ne facem avocaţi şi că câştigăm parale... Femei câte pofteşti la toate drumurile... de toate culorile şi înălţimile... Paralele... *e* principalul... Aşa că, ia spune aici, cum stai cu examenele, ai dat măcar vreunul până acum?

Mihnea ar fi gata să-şi întoarcă pe dos sacul sufletului, aruncând dinaintea acestui prieten cu râs sănătos şi care-l deşteaptă din ameţeală şi-l întoarce la dreapta şi sfânta realitate tot ce s-ar găsi pe fundul lui. Dar îşi aminteşte la timp că Dumitru i-e concetăţean... şi că gura lui de petice, de dragul unui haz la o masă de pocher, nu se sfieşte să trădeze şi cele mai sfinte amiciţii. Astfel că trebuie să-i răspundă şi lui sec şi plictisit, ca şi domnului Ştefan, când vrea a dovedi cu un gest sau cu două cuvinte că lucrul se înţelege de la sine, pentru a mai sta de amănunte complimentare şi inutile:

— Prepar acum pe-al treilea...

— Al treilea? deschise până la urechi Dumitru gura lui largă, făcând trei paşi îndărăt... Al treilea?!... Păi tu eşti un om superior, mă Mihule... Atunci, trebuie să mă dau pe lângă tine ca un caporal pe lângă un sublocotenent...

Fără să vrea Mihnea simţi o vagă şi supărătoare mulţumire, pentru acest omagiu pe care nu-l merita. Înainte vreme, de bună seamă, când primea laude şi felicitări pentru închipuite isprăvi ale sale, Mihnea se sinchisea prea puţin sau le primea cu sinceră emfază şi cu un fir de ironie pe buze pentru păcălit; iată, acum simţea un fel de stânjenire, care-i displăcea şi-l plictisea... Hotărât lucru, se stricase ceva acolo, înlăuntru...

— Şi cum, bă, chiar îl prepari... în regulă... serios?

— Îl dau acum, în iarnă, ridică el din umeri, vădit enervat, ca şi când un inoportun s-ar fi găsit să-l pună la tortura unui interogatoriu privitor la un doliu în familie sau la cine ştie ce chinuitoare destăinuiri.

— Bravo Mihule, am să viu să te audiez...

Mihnea păli deodată şi ochii îi clipiră izbiţi parcă de-o lumină prea subită. Totuşi râse calm:

— Asta n-ai s-o faci... pentru că... înţelegi...

— Te intimidezi...?! Fir-ai al dracului de chiriaş pe *daiboji* şi de spaimă a chelnerilor... Acuma te roşeşti ca fetele de pension... uite-te la el... aventurierul călugărit...

— Şi totuşi, ăla e examen, Dumitre...

— Hm... da... trebui să convină Dumitru, amintindu-şi că lucrul ăsta e într-adevăr mai grav decât un simplu pocher în trei, ori o plecare din cel mai somptuos restaurant, chiar îndată după comanda marghilomanului cu dichis... Ai dreptate, dar am să fac aşa încât tu să nici nu prinzi de veste că sunt în sală...

— Ba mai bine ai face să-ţi astâmperi curiozitatea şi dorul de *a da raportul* la cunoscuţi, consultând listele de înscrieri şi pe urmă pe cele cu rezultate... De cele dintâi îţi garantez că mă vor cuprinde şi pe mine, glumi Mihnea într-o doară, pândind pe faţa amicului să nu se işte cumva vreun bănat, dar de cele din urmă... adică or să mă cuprindă şi acelea, dar să vedem cu ce calificaţie...

Dumitru primi gluma cu râsul lui obişnuit şi fără niciun sâmbure de îndoială în ochii lăptoşi; la o potrivire de nume, ca aceea care avea să-l dea pe Mihu licenţiat gata domnului Ştefan, chiar că nici capul lui, care fusese cântarul tuturor escrocheriilor fine şi ingenioase, cu care-şi cultivase prietenii şi-şi pusese deo-parte „micile lui economii”, găsite intacte, la loc sigur, când cu întoarcerea din Alger, nu putea să se gândească; în schimb, în capul lui Mihnea, cuvântul rostit de el însuşi „calificaţie” produsese ravagii şi dezastru, căci se gândea cu groază la mutra pe care o va face Dumitru, când în dreptul numelui Băiatu Mih. va putea citi, sufocat de surpriză şi neînţelegere, designaţia gravă şi stupefiantă: elogii – la toate materiile.

Însănătoşit de râsul biruitor şi de cuvântările practice ale lui Dumitru, Mihnea reîncepu chiar de a doua zi escapadele pe lângă casa domnului Nisipoiu. Despre întâmplarea cu aceştia îi povestise el ceva bunului său prieten, şi Dumitru făcuse haz titanic la auzul discuţiei juridice din noaptea de pomină. Totuşi acest fost voluntar al legiunei africane nu găsea povestea terminată, până ce Mihnea nu regăsea pe Polixeni, pentru a afla, din gura ei, prin ce împrejurare aflase sau începuse să bănuie domnul Nisipoiu, chiar în seara cu pricina, despre necredinţa soţiei sale. Ce anume uitase Mihnea în odaia lor, de nu mai îşi aducea nici el aminte? Dumitru era de părere că astfel de amănunte folositoare nu trebuiesc neglijate, pentru a servi de învăţăminte la încercările viitoare.

Pe urmă hazul era ca Mihnea să viziteze şi de acum înainte casa grefierului, dacă însuşirile misterioase ale coanei Polixenia meritau cu adevărat astfel de riscuri. În orice caz, într-o împrejurare ca asta reală şi sigură, povaţa lui prietenească era să nu dea niciun pas îndărăt, aventura fiind într-adevăr interesantă şi plină de neprevăzut. Şi, în orice caz, bogată în roade gustoase şi care se pot culege imediat, deci lipsită complet de *visături* leşinate şi de alte *boleşniţe* ale gândului, pe care Dumitru le rezuma cu dispreţ într-un cuvânt fiziologic şi vulgar, referindu-se, desigur, la aprinderea ilogică şi inutilă a lui Mihnea pentru o fată necunoscută.

În cadrul iernatic şi plumburiu, Mihnea găsi împrejurimile Fundăturii mai zgribulite şi mai sărăcăcioase: reprezentau cu adevărat o bucată ruptă din peisajul orăşelului său provincial. Străzile erau pustii şi piciorul lui călca activ pe gheţuşurile crestate de topor şi aşternute cu cenuşă, dinaintea gospodăriilor. Mihnea bătu toate străzile din jur, trecu prin faţa casei Balamancelor şi privi cu oarecare sfială la fereastra camerei lui Găluşescu; ideea caraghioasă că acesta ar putea să

deschidă iarăşi fereastra răstindu-se spre dânsul, într-un acces de tuse, îl făcu să accelereze mersul şi chiar să se uite de câteva ori îndărăt. În ziua aceasta şi-n zilele celelalte se aventură şi în Fundătură, dar întreaga mahala era parcă nelocuită şi, împreună cu cenuşa de pe trotuare, cerul de leşie îi împrumuta înfăţişarea unui ţinut stropit de lavă şi de alte vulcanice ameninţări. Rar scârţâia câte-o poartă, atât de dureros, că parcă ascuţea şi mai mult dinţii puiului de ger din văzduh. Dar nu se vedea nimeni, încât Mihnea simţi vag un început de temere superstiţioasă, ceea ce produse hazul fără margini al lui Dumitru, seara, la masa de la cantină.

Hazul ăsta îl încuraja şi-l expedia iarăşi, în dimineaţa următoare, pe uliţele pustii şi fermecate; dar dimineţile vraja era întreruptă de oarecare animaţie, gospodari cu treburi, olteni înnegriţi de cărbuni, răcnindu-şi marfa cu ţipete lungi, cântătoare şi indescifrabile, hodoroşti cu pâine şi cu sifoane, aventuri feline ori ciocniri violente de avanposturi câineşti. Însă nici vis de Polixenia; drept care Dumitru era nemulţumit de timpul pierdut al amicului său, pe care-l califica de poltron şi condamnat fără apel la amoraşuri de facultate, ceea ce pentru el însemna o cădere iremediabilă în mintea copilăriei. Mihnea nu se putea reabilita din această disperată stare de lucruri decât printr-o intrare categorică şi decisivă în domiciliul grefierului, în prima zi când îl va vedea pe acesta înfipt în scaunul lui oficial, lângă judecător. Dar numai de judecătorie nu voia Mihu să audă, la orele când ar fi ştiut pe domnul Nisipoiu ocupat acolo...

Însă zilele atât de sărace la început în evenimente însemnate se îmbogăţiseră deodată, într-o bună dimineaţă. Într-adevăr, voind să traverseze gura Fundăturii, Mihnea observă cu stupoare matahala de trup a domnului Nisipoiu înaintând încoace. Mihnea iuţi la moment pasul,

trecând repede înainte, ca şi când n-ar fi observat nimic. Dar la primul colţ, la care coti pe strada Piscupeştilor, observă cu groază că domnul Nisipoiu se ţinea cu o alură identic de grăbită după dânsul. Profitând de faptul că a făcut colţul, Mihnea aproape că-şi transformă mersul grăbit în fugă sănătoasă. Când – oroare şi trei mii de draci! – văzu ieşind din curtea Piscupeştilor pe Vulpache, traversând strada şi oprindu-se puţin pe trotuarul pe care înainta zoritul doctorand, pentru a examina mai cu luare-aminte această siluetă oarecum cunoscută, care înainta spre dânsul atât de vertiginos. Probabil că domnul Vulpache observa şi silueta no. 2, care de bună seamă ocolise şi ea colţul şi înainta în marş forţat după cel ce se văzu acum prins ca într-o capcană între aceste două făpturi imense şi răzătoare. Propriu-zis Mihnea nu ştia dacă în urmă-i domnul Nisipoiu îşi manifesta satisfacţia cu mare veselie, dar de amuzamentul de pe faţa lui Vulpache nu mai încăpea nicio îndoială. Şi nicio trăsură, niciun taxi, apărând deodată prin aceste paragini ca o salvatoare intervenţie zeiască, sosită ca-n vechile epopei, ori ca-n romanele zguduitoare, tocmai în clipa decisivă! Nimic, nimic; unica speranţă nu rămânea decât o bruscă schimbare de traiectorie pe trotuarul celălalt, ceea ce ar fi împrumutat un colorit din cele mai laşe şi mai meschine întâmplării, fără a aduce niciun folos practic în schimb; pentru că Vulpache avea la dispoziţie incomparabil mai mult timp să-i bareze drumul, orişicum ar fi ocolit. Ca să încerce o deviere în vreo curte vecină, urmarea ar fi fost eclatarea cine ştie cărui scandal, care s-ar fi terminat poate cu poliţie şi procese verbale; un moment Mihnea Băiatu nu fu părăsit de limpedea înţelegere a acestui fapt elementar, că se găseşte în preajma Fundăturii Şapte Fântâni, unde cea mai mică scânteie putea da naştere la incendii de proporţii incalculabile. Deci, fără a-şi ogoi mersul iniţial, înjurând numai în gând imbecila-i scăpare

din vedere, că azi era zi de duminecă (împrejurare de care, ca un idiot, cum se califica, abia acum la ananghie îşi adusese aminte) lui Mihnea nu-i rămânea decât să calculeze în scurtul interval ce-l mai despărţea de teribilu-i obstacol, măsliniu şi mustăcios, şi care-l întrecea asemeni cu un cap, în ce anume parte a fălcilor să-i plaseze *upercutul* introductiv, pentru a-l urma, cât ai clipi din ochi, de câteva *directe* fulgerătoare şi-o *stângă circulară* pregătindu-şi astfel salvarea în pasul cel mai alergător cu putinţă după un *swing final*, aplicat cu toată nădejdea...

Dar domnul Vulpache îl primea cu râs de bunăvoinţă şi cu manifestare – dracu mai ştie dacă era prefăcută! – de surpriză veselă şi fericită.

— Ce mai faci, coane Băiatule? îl întâmpină el de departe, întinzând amândouă mâinile cu prietenie şi paralizând în Mihnea orice instict belicos. Ne-ai uitat cu desăvârşire!...

Apoi, privind peste capul lui Mihnea, al cărui pas bătu de câteva ori nehotărât în loc ca un cal nărăvaş şi nerăbdător, domnul Vulpache înclină capul de mai multe ori, înveselit peste măsură.

— Înţăleg, înţăleg, făcu el... vrea să-ţi plătească o mică datorie...

Şi izbucni într-un râs atât de zgomotos, că Băiatu simţi cum i se mută inima dintr-o parte într-alta; sări pe loc, judecând redusă la câţiva paşi distanţa care-l mai despărţea de inamicul principal, când – binecuvântaţi fiţi voi trei sute de sfinţi părinţi din Niceea! – tocmai putu vedea cu nespusă fericire cum domnul Nisipoiu dispăru întunecat într-una din curţile aşezate în cale-i, poate chiar în aceea în care Mihnea gândise o clipă să se refugieze...

— Ştiam eu că nu vine, continuă să râdă asigurător, cu întreg apreciabilu-i volum pectoral, conu Vulpache. Se jena de mine... Şi-apoi tot el se făcea de râsul mahalalei... D-apoi că ce crezi dumneata?... parcă nu se ştie aci, din Fundătură şi

până la Tancu la prăvălie, cine mi-e coana Polixenia... ce să-i faci?... aşa se întâmplă când te bucuri la nevastă tânără şi nurlie... Cin-te pune să-ţi aduci tineri fercheşi în casă?... Cât o fi ei de serioşi şi fugiţi anume încoa, ca să aibă linişte şi să-şi vadă de carte... degeaba... când o începe coana Polixeni să-şi dea ochii peste cap, ce să facă şi bietul băiat? Om e şi el... şi tânăr... îi clocoteşte sângele ca-n oală, la foc...

Şi conu Vulpache râdea cu poftă mare, strângând, în semn de admiraţie şi felicitare, mâinile amicului său. Îl invită pe la madam Balaman – era aşa de nostim, şi potrivit cu întorsătura de acum a lucrurilor, cum Vulpache nu-l poftea la dânsul acasă, ci la Balamance – care cu toate că după plecarea mortăciunii de Găluşescu (l-a şi suflat pe unchiaş Nisipoaia, cum mă vezi şi te văd!) s-a jurat că „nu mai primeşte”; pentru unul ca el, ca Băiatu chiar că ar fi gata să treacă peste o mie şi una de *considerente* şi să-l primească cu drag, pregătindu-i o odaie cu adevărat gigea.

— Alea-s femei de gust, domnule, puse mărturie domnul Vulpache pentru ele, cu hotărâtă convingere. Le-ai lăsat o impresie adâncă, şi domnişoara Vevé pot spune c-a rămas cu desăvârşire fermecată, atestă încă dumnealui, privind scormonitor pe Băiatu. Cât priveşte de diferite neplăceri, care crezi că le-ai avea în mahalaua noastră, nu ti teme de nimic. Mai suntem şi noi pe-aci! asigură protector bine închegatul domn Vulpache.

Imaginea lui Vevé umplu lui Mihnea toată lumina ochilor. El declară c-ar fi dispus să facă o vizită doamnei Balaman, iar Vulpache îl şi înhăţă cu dânsul „pentru a te prezenta chiar acum cucoanelor”. Aşteptă cu el o jumătate de oră în „salon” până „cucoanele” se gătiră. Află atunci diferite noutăţi privitoare la viaţa mahalalei, printre care şi noutatea trecerii domnului Nisipoiu la tribunal.

— Ca să vezi ce va s'zică protecţia. Toată ziua cu plocoane pe la consilier. Eu zic că l-a atins cu ceva mişcători, scoborî Vulpache vocea, deşi nu mai erau decât ei doi în cameră... Ş-apoi Polixeni, dacă nu şi-o fi vârât şi aci coada... Păi cum explici dumneata atâta dragoste şi atâta interes din partea unui consilier, domnule Mihnea? se minună domnul Vulpache încrucindu-şi mâinile pe piept... Dar taci că ne-am scăpat de el... Cu două lucruri bune ne-am ales şi noi, după plecarea lui: cum spun, că am scăpat de el... una la mână... al doilea, că Piscupescu a fost avansat şi i-a luat locul... Acum sunt numai eu cu el... arhivar a fost făcut unul Marin, tot băiat de-ai noştri... Domnim...

Apariţia cocoanelor schimbă cursul conversaţiei. Vevé era decoltată şi spoită într-atâta în onoarea musafirului ales, că Mihnea se simţi măgulit. Pianul fu îndată pus în mişcare şi aperitivele, afumături proaspete din porcul Crăciunului recent, începură să sosească, stropite din belşug de vinul pe care conul Vulpache îl comandă, anume de la Tancu. („din ăla specialu, al lui dom Vulpache, aşa să zici!" recomandase el servitoarei).

— Ţi-am spus eu, strecură conul Vulpache la urechea lui Băiatu... când după un ceas de aperitive îl văzu complet „câştigat cauzei": asta-i altfel de familie... nu à la Nisipoiu.

Fără a mai lua avizul lui Bobescu, Mihnea se prezentă chiar în după-amiaza aceea proprietarului său, ca să-l încunoştiinţeze că renunţă la drepturile cedate de Idrişteanu asupra camerei, pe care o liberează chiar de acuma, deşi e plătită până-n martie.

— Până câââând? se minună tot proprietarul lui Idrişteanu, un bătrânel scurt, gros şi astmatic. Nu, domnule dragă, camera nu e plătită de la 1 decembrie, şi domnul judecător mi-a lăsat vorbă că o achiţi dumneata la sfârşitul trimestrului.

— A, da? aşa a lăsat vorbă domnul judecător? Bun, atuncea rămâne în socoteala mea... Numai că o să adăşti dumneata câteva zile până-i scriu... Însă dacă e vorba s-o achit, râse înveselit Mihnea, atunci fireşte... nu mă mai gândesc s-o liberez decât tot la sfârşitul trimestrului.

— Cum doriţi! răspunse astmaticul, liniştit, că lucrul e aşa de simplu.

Dar Mihnea o liberă, chiar în noaptea acea, poposind provizoriu la Dumitru.

Chiar din prima zi, sărutările furişe şi pătimaşe începură sub acoperământul doamnei Balaman; toate colţurile se umplură de fluidul subtil al amorului. Mihnea nu se aştepta chiar deloc la o fericire atât de promptă şi facilă. Iar surprizele veneau cu repeziciuni ameţitoare. A treia zi, mai bine zis, a treia seară, când doamna Balaman era plecată prin vecini, Mihnea bău până la fund cupa fericirilor, pe care tânăra şi subţirea sa prietenă i-o oferi, nu fără solemne jurăminte că el este cel dintâi ales al norocului, deşi toate evidenţele dovedeau încă o dată, în chip peremptoriu, că jurămintele femeieşti nu pot face niciun fel de credinţă.

Dar asta însemna prea puţin lucru pentru un june călit şi lipsit de prejudecăţi ca Mihnea Băiatu: Vevé era o copilă fermecătoare. Tinereţea, frăgezimea ei erau calităţi care puteau contrabalansa apreciabil misterele carnale ale doamnei Polixeni; dar ceea ce făcea să crească până aproape de nori vraja acestei noi şi neaşteptate fericiri pentru Mihnea era calitatea ei universitară. Vevé era o intelectuală, o studentă. O studentă înscrisă în regulă la secretariatul facultăţii! Una din acele fete zglobii şi cu ochii râzători, puţin ironici, de care se frângeau privirile lui pe coridoarele universităţii. La Ştiinţe era Vevé, nu la Litere ori la temuta Filosofie, dar în sfârşit... niciuna din cuceririle de până acum ale lui Băiatu n-ar fi putut prezenta un atestat ceva mai mare de

patru clase primare. (Madam Turcitu pretindea că are trei clase de pension, dar negru pe alb Mihnea nu văzuse nimic.) Pe când Vevé, iacă, avea cartea de studentă în dulcea ei poşetă. E drept că anul înscrierii era cam cu patru unităţi mai mic decât actualul, şi e drept, ase-meni, ea recunoştea singură că n-avea până acum la activ decât două examene parţiale; dar în schimb poseda o carte de studentă. Parcă el, Mihnea, era mai breaz! Acum însă, umăr lângă umăr, şi inimă lângă inimă ei vor putea duce până la ultima redută asaltul sângeros al licenţei.

De bună seamă, Mihnea îşi făcu astfel de planuri în intimitatea gândului său; pentru noile lui gazde, deocamdată rămânea tot doctorandul. Şi când domnul Vulpache îi înşiră clevetirile lui Nisipoiu, printre care cea mai de seamă era desigur povestea cu scrisoarea găsită în carte (pentru domnul Vulpache, nu rămânea decât o simplă poveste), Băiatu, Băieţelul, cum îl poreclise atât de şăgalnic Vevé, declară cu sinceritatea-i care i-era în obicei şi care uimi asistenţa, aşa cum uimise în atâtea rânduri cu ea pe cei de acasă, că domnul Nisipoiu – rezerve făcând asupra proastei maniere de a umbla prin scrisori străine – avea totuşi dreptate. Într-adevăr, ultimul an, licenţa propriu-zisă n-o dăduse încă şi se înscrisese la ea pentru sesiunea de februarie; Vevé n-avea decât să consulte listele de înscrieri care se vor afişa în curând. O conjură însă să nu caute a asista la examene, pentru că îndată ce-i va simţi prezenţa, totul ar fi pierdut; se intimidează grozav când cunoscuţi de-aproape vin să-l asiste. În schimb când se ştie singur printre străini, capătă un curaj fără pereche şi nu e exclus ca şi examenul acesta să-l ia în condiţiuni strălucite. Era o mică meteahnă sufletească aceasta, pe care Vevé o înţelese de minune şi de care chiar conu Vulpache auzise. De aceea ei hotărâră ca Vevé să nici nu dea pe-acolo, nici chiar să cerceteze listele; ce dracu,

erau doar oameni cu toţii şi oamenii se cred pe cuvânt! În definitiv, e uşor de văzut pe urmă, dacă a luat cineva un examen sau nu...

— Da, se publică în ziare, domnule Vulpache; rezultatele ultimului an de licenţă se dau totdeauna la gazetă...

— Dar chiar să nici nu-l iei, domnule Mihnea, Doamne fereşte, să nu vorbesc într-un ceas rău, chiar să nu-l iei... o să-l treci la vară, poftim... Ai ajuns dumneata la al treilea...

Mihnea puse totuşi pe Vevé într-una din pasionatele lor înlănţuiri să-i jure pe fericirea ei că, în afară de liste, nu va mai călca pe la examenele de la Drept cât vor ţine ele; iar Vevé jură solemn, privindu-l drept în miezul ochilor de parcă şi-ar fi văzut fericirea pe care jura, acolo (şi gândea, în acelaşi timp, că ea fără nimeni de-ai ei în sală şi se încurcă într-atâtea, de produce hilaritate în atmosfera lugubră a examenului, dar să mai ştie că are în spate pe madam Balaman, ori mustaţa crâncenă a domnului Vulpache). Pentru ea era nu se poate mai naturală stăruinţa iubitului ei; cât despre domnul Vulpache, acesta zâmbea a toate înţelegător pe sub mustaţă şi şoptise ceva şi doamnei Balaman. I-auzi, nătângul de Nisipoiu, să pretindă el că băieţaşul ăsta timid i-a scos ditamai cocoană dospită ca Polixeni, cu ochi de drac împieliţat, din minţi.

— Ai să vezi că are să fie bine de tot, Miţo...

— Să te audă Dumnezeu şi Maica Domnului, Mitrule, ofta madam Balaman, închinându-se... Fata se cam codeşte... de, e şi ea fată, sărăcuţa...

— E, parcă eu zic că să ajungă cine ştie unde, acolo... Ea să se ţină bine... s-o sfătuieşti tu că eu nu pot să-i spui lucruri de-ăştia... Dar tu, ca mamă... Totul e să se lase niţel tăvălită prin pat... şi-e de ajuns atâta ca să speriem pe-un slab de înger ca ăsta... numai să mă încrunt eu niţel la el şi lasă... Vevé ce-ţi raportează?

— E foarte sfios, asta spune ea, dar e sigură c-o iubeşte... odată a vrut s-o sărute... mămiţică m-am dat pe lângă el, mi-a spus fata – şi atunci a îndrăznit, dar eu m-am ferit repede şi aşa că abia de m-a atins cu buzele pe-o ureche. Şi se roşise aşa de tare, mămiţico, da' lasă că şi eu abia mai puteam de ruşine şi mă treceau lacrămile... Fată şi ea! oftă din nou doamna Balaman, ştergându-şi la rându-i lacrămile.

Iar domnul Vulpache, bloc de marmoră neagră, îşi rodea mustaţa uşor căruntă şi privea cu ochi siguri în viitor, ca un om pe care nu-l pot abate din drum astfel de slăbiciuni femeieşti. Drept care doamna Balaman îl privea cu mare admiraţie prin luminile sbicite ale ochilor; acum vedea şi ea cu bucurie că Vulpache nu se mai îndoia a cui era Vevé şi că „intrigile" pe care le vâra cămila de nevastă-sa că ar semăna cu Balaman, grefier la judecătorie, pe când Vulpache era june arhivar – deşi fata se născuse după zece ani de căsnicie stearpă – nu mai prindeau. Acum Vulpache era preocupat cu tot dinadinsul de viitorul lui Vevé; cu atât mai mult, cu cât pe fiică-sa cealaltă, cea legală, o căpătuise bine, cu bărbat bătrân, cam ursuz şi cam trăsnit, dar straşnic de bogat, că acuma Chiviţa era văduvă bogată şi fericită. De aceea era şi ea hotărâtă să-şi sfătuiască fata după planul lui; dacă el zice aşa, musai o să iasă bine.

— Eu-i fac destulă morală, Mitrule, cum trebuie să se poarte, dar vezi şi tu că la blestemăţii nu pot s-o împing...

— Da cine vorbeşte de blestemăţii, cocoană... Apăi nu m-ai înţeles deloc... dacă se lasă prea darnică, nu mai pupă bărbăţel bogat şi-n anul al treilea! Eu zic numai aşa, ştii... când întinde mâna, *fâşt* în colţul celălalt, ca rândunica... Şi restul lasă-l pe seama mea... Să vedem cum îşi permite dumnealui să scoată fata din minţi... înţelegi acum mata, cum vine chestia...

Mihnea Băiatu a ieşit din camera lui şi cei doi convorbitori au dat buzna la geam să-l vadă trecând prin curte. E elegant şi distins, recunosc hotărât cei doi. Şi frumos, mai atesta madam Balaman, fără ca Vulpache s-o contrazică. Are ochi negri şi sprâncene codănate. Şi părul ăla e numai fuior negru. Bietele cocoane, cugetă dumneaei, nu ştiu ce să mai facă, nu ştiu câţi sutari trebuie să mai verse pe la coafori ca să-şi facă ondulaţii cu maşina şi permanente. Şi pe el uite-l: i le-a făcut maică-sa în pântec. Mânca-l-ar maica de Băieţel!

Iar Mihnea Băiatu înaintează pe poartă radios şi grăbit. Şi-a luat asupra lui să înscrie pe Mih. la examene. Îndată, după ce va lua masa se va şi posta la ghişeul secretariatului; celălalt să n-aibă altă grijă decât să prepare înainte, neturburat. Cu înscrierile astea pierzi grămadă de timp preţios, în care ai putea revedea un curs întreg. Băiatu Mih. a convenit repede ca omonimul său oltean să-l înscrie. I-a clipit numai din ochi, întrebându-l cu înţeles, dar fără să mai insiste: „Ei care e? spune-mi odată... Nici acum nu vrei să-mi spui?!" – referindu-se desigur la partidul politic care a însărcinat pe Mihnea cu captarea unui partizan atât de studios. Mihnea a râs atunci voios şi Mih. a râs de asemeni convins deplin, dar afectând că nu mai păstrează niciun pic de curiozitate.

O mică neînţelegere a izbucnit când a fost vorba de plata taxelor. Mih. a vrut să-i încredinţeze banii, dar Mihnea a refuzat hotărât. Mih. s-a împotrivit, dar în urma protestelor vehemente ale celuilalt, a trebuit să accepte plictisit. Numai că a ţinut să sublinieze la despărţire:

— Să nu crezi cu asta că m-aţi câştigat. Vă înşelaţi profund dacă v-aţi închipuit că aţi găsit om de vânzare! Eu nu-mi calc niciodată jurământul...

Iar Mihnea l-a părăsit trimiţându-i, din întredeschizătura uşii, o sărutare. Ce, plătea el? Plătea domnul Ştefan, care ar mai fi dat bucuros întreit pe deasupra taxei, numai băiatul să-i iasă

licenţiat. Era fericit! Dacă Mih. convenea să fie înscris, însemna că e pregătit bine şi dispus să treacă examenul. Odată trecut pe listele candidaţilor, ar fi o slăbiciune şi o înfrângere, pentru un student atât de eminent ca dânsul, să mai dea un pas îndărăt. Deci Mihnea parcurgea în extaz străzile, gândindu-se la rezultatul examenelor, la ziarul care-l va proclama licenţiat în ochii domnului Ştefan, îl va reabilita în ochii coanei Polixenia şi-l va ridica la înălţimi ameţitoare în ochii lui Vevé, ai lui Vulpache şi ai lui madam Balaman. Numai canalia aia de Dumitru să nu-şi bage puţin nasul în sala de examen, în ziua când îi va fi seria şi să miroase cum stau lucru-rile. Drace, cine dracu l-a pus să-i mai trâncănească şi ăluia despre sesiunea asta? Cu siguranţă că idiotul va da toată şurubăria pe faţă numai pentru hazu-i infernal şi pentru pofta de a o povesti. Şi Mihnea ia hotărât unica soluţie care se impune pentru a evita această năpastă: să-i declare lui Dumitru cu aer de rătăcit gata să alunece pe muchia prăpastiei că a revenit la cuminţenie şi la sentimente omeneşti şi că nu mai dă în sesiunea asta niciun examen.

„În iunie cu el, Dumitre. De ce să-mi stric eu bunătate bani de taxă, degeaba... Mai bine-i pun *la bătaie...*”

O astfel de rezoluţie negativă n-avea, de bună seamă, decât să placă bunului său prieten, care, oricât de prietenul său, nu-i era la îndemână să fie chiar aşa de distanţat – ş-apoi avea să-l bucure, ca orice renghi jucat cuiva, chiar sie însuşi, în speţă însă jucat domnului Ştefan, „plătitorul”.

De aceea, în astă după-amiază, cea dintâi de înscrieri, Mihnea va trebui să umble cu mare băgare de seamă ca Dumitru să nu-l surprindă dând târcoale pe la secretariatul de la Drept; mintea lui bănuielnică şi iscoditoare uşor s-ar aprinde de curiozitate, şi notorietatea celuilalt Băiatu repede l-ar pune pe roatele adevărului.

Dimineaţa asta era întunecată, uscată şi geroasă, deşi n-ai fi văzut urmă de zăpadă prin colţuri şi pe acoperişuri. Traversând trotuarul, Mihnea aruncă într-o doară privirile înapoi; i se păru o umbră neagră în dosul geamului de la stradă. Mihnea ştiu că e Vulpache, dar mintea lui se umplu într-o clipă de noaptea de demult, când capul lui Găluşescu se repezise holbat prin deschizătura aceloraşi ferestre să-şi umple gâtul sufocat cu aerul rece al întunericului imens. Plânsul acela ascuţit şi neverosimil, ca de copilaş pedepsit, îl urmărise de-atunci de multe ori în noapte, când se întorcea singur grăbit spre casă, mulţumit că toate potrivelile din ziua aceea, ca din toate zilele îi ieşiseră de minune. Atunci o undă de vânt izbindu-se de geamuri, sau numai licărul fosforic al ferestrelor slab luminate de reflexele vagi ale nopţii de oraş, îi aduceau îndată în urechi picurul hohotelor învinse. Şi-şi simţea bucuria înceţoşată cu prevestirea de freamăt a vântului iernatic, suflându-i într-o doară, drept în miezul îngheţat al urechilor, că undeva deasupra ori dedesubt, pândeşte încă, şi-n epoca asta de mare curaj şi biruinţă, după o cotitură mai aproape sau mai departe, o mână nevăzută, care se-amuză cu răutate să strice resorturi, să dărâme visuri şi fericiri, să smulgă din gâtlejuri vaiete de răpus, drept refren al cântecului fericirii din ajun...

Mihnea era mulţumit că doamna Balaman nu-i încredinţase şi lui odaia de la stradă, pe care o avusese bătrânul. Îl aşezaseră mai în mijlocul casei, parcă să-şi păzească mai bine odorul, şi pentru prima oară Mihnea nu simţise niciun fel de îngrijorare că noua lui locuinţă nu comunică direct cu noaptea largă a libertăţilor. I s-ar fi părut altfel că aude în fiecare ceas tusea uscată şi mai cu seamă plânsul acela sfredelitor, de om jefuit până şi de suprema nădejde.

Mahalaua era acum pustie şi numai pasul lui răsuna sonor pe trotuarele vitrificate. El grăbea

piciorul ca să dea mai repede de staţia de tramvai şi de lume, să scape de această rea dispoziţie subită, care-l încleştase şi-l apăsa ca gerul ăsta greoi, ce-şi clocea ouăle pretutindeni. Dar după-masă, la patru, chiar în uşa Universităţii se întâlni cu Dumitru şi dispoziţia neagră îi reveni şi-l copleşi definitiv. Toate vicleniile lui fură zadarnice. Dumitru, care de bună seamă nu bănuia încă nimic, îl urmărea ca o umbră. Numai la început îl întrebase:

— Mihule, eşti nebun, serios ai venit să te înscrii?...

La care celălalt se şi grăbise să răspundă:

— Ba mi-am venit în minţi Dumitre... nu mai vărs eu banii pentru încercări costisitoare şi dubioase...

Şi pornise pe hohot mare, calp şi exagerat, pe care Dumitru îl ajunse repede din urmă şi-l înghiţi cu râsul lui şi mai puternic, cu accent făţiş de satisfacţie ieftină şi oarecum lubrică.

— Totuşi îmi place să dau târcoale pe-aici în zilele de înscriere, îşi rezervă el grijuliu teren de răspuns pentru eventuale surprize viitoare, înţelegi, pentru... înghesuială...

— Pentru înghesuială? se strâmbă celălalt nedumerit de-un astfel de gust ciufut...

— Dar nu atâta la Drept dragă; la Litere, unde te poţi alege cu ceva interesant.

Şi clipi din ochi cu înţeles spre Dumitru, care aproba cu gura lărgită până la urechi, ca un mare accent al lui *ă*, dar parcă încă în aşteptare, nesesizând în întregime predilecţia amicului său...

Pentru a-l convinge deplin şi la nevoie a-l rătăci pe-acolo, îşi îndrumă deci prietenul pe scări şi coridoare spre ghişeul secretariatului de la Litere.

E cinci fără un sfert. Mica sală e doldora de studenţi, studente, miros de sudoare şi apă de Colonia, de fum de ţigări şi de penibila atmosferă a aşteptării. Băieţii îşi mută oboseala de pe-un picior pe altul, fetele privesc cu coada ochiului.

Dinaintea ferăstruicii tăiată în grilajul de lemn, îngrămădiţii formează o coadă de balaur. Striviţi unii într-alţii, cu mâinile imobilizate de înghesuială, abia îşi mai trag sufletul; singură o domnişoară stâlcită între doi voinici chipeşi surâde vag, languros şi ochii i s-au înschis pe jumătate. Coada balaurului mişcă necontenit, se zbate în dreapta şi în stânga şi creşte secundă cu secundă în adâncime şi în lături.

Ghişeul s-a deschis. Un cap rotofei şi bălai, apare în sfârşit, în cadrul dreptunghiular:

— Vai, da' mulţi mai sunteţi!

Actele sunt smulse cu duşmănie din mâinile celor care s-au postat de trei ceasuri în faţa ferăstruicii. Apoi scurt aruncate brusc înapoi:

— Nu-s complete.

— Sunt complete, domnule.

— N-ai să mă înveţi dumneata. Lipseşte chitanţa de înscriere...

— Am pierdut-o... dar... trebuie să aveţi...

— Om fi având, dar înainte de toate n-avem timp. Am terminat cu dumneata. Altul...

În câteva minute toţi cei din faţă sunt măturaţi, actele nefiind în regulă; doar la primul, care a adus toate hârtiile, operaţia durează excesiv de lung.

Dumitru nu-şi poate săpâni căscatul şi plictiseala. Aruncă lui Mihu priviri de reproş:

— Pentru ce m-ai adus aici?

— Cum, nu te amuză?... Dă-te şi tu în spatele uneia, îi şopteşte el... Uite-o durdulie brună în stânga ta...

— Ei şi, ce-are să se întâmple? Vrei să-mi plesnească aia câteva palme răsunătoare, aci, în mijlocul ăstora?

— Păi de ce să-ţi plesnească? Fă aşa ca să nu-ţi plesnească... Tu nu ştii să umbli decât cu... Învaţă-te şi cu lume mai fină... Aci se fac cunoştinţele.

— Ia mai lasă-mă cu cunoştinţele tale... Am văzut ce cunoştinţe ai tu la facultate, nici nu ştii cum le cheamă...

— Ăsta e hazul...

— Mersi de haz... Mie nu-mi plac studentele... N-am veleităţi de însurătoare... Nici nu vreau să aud...

— Eşti un caraghios... acum nu mai sunt toate ca înainte de război... De exemplu Vevé... Ea nu e studentă?... şi slavă Domnului... Numai, trebuie să ştii cum să iei lucrurile... când m-a văzut întâi se uita la mine ca o veritabilă prinţesă... şi acum...

Buzele lui Dumitru se întinseră indecent până la urechi. Bruna durdulie lăsa din când în când asupră-i strecuruş de zări negre pe sub pleoape cuvioase. Mihu făcu semn cu cotul şi fostul legionar prinse mişcarea.

În pătratul ghişeului se încadrează un cap fin şi blond de fată.

— Sunteţi înscrisă de anul trecut, nu? Vă cunosc. A, uite! Vă lipseşte chitanţa de înscriere, specială, de bibliotecă...

— Le-am uitat în pardesiu...

— Nu face nimic, trebuie să fie la *suşă.* Domnul ajutor, vă rog căutaţi dumneavoastră... Nr. 417... Cum aţi petrecut vacanţa, domnişoară?...

Balaurul se umflă, se întinde, se zbate.

— Domnule secretar, e şase şi un sfert...

— Domnilor, până nu sfârşesc cu domnişoara... zadarnic...

Şi nimeni nu mai protestează... Priviri dulci se încrucişează din toate părţile... Şoapte înghemuite... Râsete candide de fetiţe sau semeţe şi şfichiuitoare de veterană. Cavalerul de la Alger a deschis focul şi râsul lui, de parcă ar fi singur în săliţă, răpăne la intervale regulate fără să mai mire pe nimeni. Bruna durdulie e roşie ca şi rochia care i se vede prin deschizătura mantoului... Privirile ei se preling încă pe vârful genelor, în jos, spre încălţămintea solidă ca şi râsu-i biruitor, al convorbitorului, dar buzele ei schiţează acum din ce în ce mai des zâmbete graţioase, între gropiţele

care se deschid ca luciul de apă la fiecare picătură de duh a vecinului.

Mihnea aruncă priviri triumfătoare spre uşa în neostoită agitaţie... Până la şapte mai sunt douăzeci şi cinci de minute... Va mai răzbi el prin îngrămădeala de la Drept, care trebuie să fie şi mai teribilă ca acea de aici, să înscrie pe Mih.?... Mai teribilă şi mai puţin încărcată de vapori sentimentali!

E o îndoială, la care nu s-ar fi oprit desigur o clipă – şi ar fi zburat îndată ce zâmbetul domnişoarei durdulii a acceptat prima întrebare, într-o doară, a prietenului său. Dar Dumitru i-a rostit un cuvânt, mai multe, care parcă l-au ţintuit zdravăn de aceste podele nevăpsite, roase şi murdare. Fata cu ochii în infinit... Unde, unde, dacă e într-adevăr studentă, ar mai vedea-o în altă parte, dacă nu aici?... în această odaie strâmtă şi neaerisită, între aceste gratii putrede şi sufocante, pe aceste podele nespălate şi vărgate de toate probele de glod ale uliţelor bucureştene.

Şi înscrierea lui Mih. fu amânată pentru a doua zi.

Dar minutele trec şi cu fiecare, uşa se deschide o dată sau de două ori. Tot felul de chipuri omeneşti, băieţeşti şi mai cu seamă femeieşti, apar ca la o revistă grăbită, dinaintea ochilor fără răbdare ai lui Mihnea. Dar chipul acela, pe care-l aşteaptă cu inima reţinută, după fiecare smucitură a uşii, cu apăsare grea de mâhnire pe suflet după închiderea ei, chipul acela nu se îndură încă să apară. Acum pare că e gata să stabilească o regulă, putând ghici după învârtitul clanţei ce figură va trebui să se ivească. Însă regula se contrazice de mai multe ori şi asta nu-l întristează; dimpotrivă, îi dă şi mai multe nădejdi că, într-un fel sau altul, atunci când toc-mai s-ar putea aştepta la altcineva, ea va deschide uşa. Şi oricum tot va trebui să vină aci, dacă nu azi, mâine, sau poimâine, căci mai sunt destule zile de înscriere şi „elita”, ca de obicei, nu

poate veni decât mai târziu, de bună seamă. El însă va trebui să rămână aci, de veghe neclintită, pentru ca evenimentul cel mare să nu-l surprindă departe, să treacă străin şi neobservat, nici măcar atingându-i în treacăt şi lăsându-l fără posibilitate de revenire, ca şi până acum, în opacitatea unei vieţi care începuse să-l înfricoşeze, când se uita mai de aproape în adâncu-i, şi de care nu-i era dat să se dezlipească, damnat etern şi irevocabil.

Ora şapte. Soneria ţârâie. Domnul secretar liberează ultimul caiet de cursuri.

— Poftiţi mâine, domnilor!

Rumoare şi protestări în glumă. Balaurul plesneşte în mai multe locuri şi blocuri compacte dintr-însul evacuează săliţa, aspirate de uşa rece şi larg căscată.

Dar perechile rămân, mai în voie acum, uşurate de presiunea atâtor piepturi şi atâtor respiraţii. Dumitru e în vervă mare şi râde ca de obicei, de parcă toată Universitatea ar fi a lui. Iar Mihnea a rămas cu ochii pironiţi în uşa care acum nu se mai deschide în fiecare clipă. Însă tocmai destinderea aceasta subită, după care vorbele răsună prea tari şi caută zadarnic să se ascundă în tonuri din ce în ce mai scoborâte, şi-n care numai glasul şi râsul lui Dumitru au rămas deopotrivă şi imperturbabile, fetele încep să bată spre ieşire; bruna durdulie se trezeşte parcă dintr-o reverie, căci privirile ei nu se mai furişează acum în jos ca boabele de lacrămi pe genele care se văd atât de lungi şi de încovoiate din profil, ci se îndreaptă dure şi metalice spre convorbitorul de la care îşi ia drastic şi categoric seară bună. Nu primeşte nici să fie însoţită, dar constată cu haz mare un lucru care se văzuse de la sine, şi anume că astăzi nu se putuse înscrie, astfel că mâine va trebui din nou să fie aci, la ora hotărâtă; ceea ce, de bună seamă, era de asemeni de la sine înţeles, dar pentru Dumitru trebuia să fie cu un înţeles mai mult.

La plecare, fata îngână un nume neauzibil, din care urechea fostului ofiţer nu prinse decât banala terminaţie. El însuşi îşi spune numele tot aşa de scăzut, el, Dumitru Bobescu, care avea totuşi o gură atât de mare şi de sonoră. Încât, când Mihnea, care conveni în cele din urmă că trebuie să se urnească din acest loc, îl întrebă de numele ei, Dumitru ridică nedumerit din umeri şi izbucni în râsul lui răsunător:

— Aflu eu mâine! decise el înclinând hotărât din cap, ca un om care s-a lăsat prea mult dus de slăbiciune, dar care de mâine va şti ce normă de conducere trebuie să adopte.

Dar mâine, bruna durdulie nu vine şi Dumitru se întrece cu Mihnea la observatul clanţei în mişcare perpetuă. E tocmai cazul ca Mihnea să-şi deschidă puţin inima privitor la propria lui aşteptare; acum Dumitru va fi mai înţelegător şi va concede că poţi fi preocupat, neliniştit chiar, de cineva pe care nu-l ştii măcar cum îl cheamă, pe care-l cauţi necontenit, pe care-l aştepţi să se ivească deodată după fiecare colţ de sală, după fiecare întorsătură a scării şi de întârzierea căruia poţi chiar fi cuprins de disperare. Iar nădejdea îţi rămâne necontenit în mijlocul acestui tumult, ca o stea care varsă şi mai multe văpăi prin zdrenţele instabile ale unei goane turbate de nori.

Pentru a nu părea prea liric şi deci caraghios, Mihnea găseşte că trebuie să dea drumul consideraţiilor sale, cu un hohot introductiv de râs. Îşi loveşte prietenul în coaste şi pufneşte apoi la fiecare trei vorbe.

— Ia uitaţi-vă la acest şacal de Algeria, transformat în mieluşel la adierea amorului bucureştean. Dumitre, îmi placi. Ia întoarce-te acum din profil, să văd aşa cum îţi vine...

Dumitru bolboroseşte câteva cuvinte neînţelese, care sporesc hazul lui Mihu, dându-şi mai mult avânt predispoziţiei lui de destăinuire şi uşurare.

Dar păstrează încă între dinţi puţină zeflemea, drept orice rezervă:

— Aşa e amorul universitar, Dumitre, şi trebuie să te pleci legilor lui. El începe ca orice curs, cu o largă parte introductivă, te ia de departe, fin şi discret, şi te poartă astfel...

Dar Dumitru dă drumul unei înjurături atât de grosolane *à propos* de amorul universitar, că Mihu pierde şirul cuvintelor ce mai avea de spus. El regretă de-a binelea că n-a început cu un ton mai potrivit cu sufletul lui din clipele de faţă; pentru a primi, din partea acestei haimanale călite de cinism şi arsă de soarele tuturor aventurilor brute şi meschine, confirmarea că şi o inimă de marca purtată de dânşii poate bate chiar pentru o emoţie mai subtilă decât cea produsă de atitudinea bănuielnică a unui chelner în perspectivă de a fi tras pe sfoară, ori a soţului unei drăcoaice de proprietărese, închiriind cu luna camere mobilate.

Dar lui Mihu îi rămâne o speranţă că mâine, când bruna durdulie îşi va face din nou apariţia, toată fanfaronada asta de nepăsare şi grosolănie, foarte modernă la acest clin al veacului, se va topi ca o alcătuire de zăpadă sub suflarea unui vânt arzător; de aceea Mihnea nu se grăbea să pună vreun preţ pe rezoluţiile grave şi categorice pe care Dumitru le lua într-un stil ce nu se deosebea prin nicio iotă de al celui mai spurcat ţigan:

— Mâine îi pun chestia de încredere... Cu mine nu merge... Îi propun un cinematograf, să vedem cum răspunde la pipăială... Şi dacă merge, am şi invitat-o la mine...

— Vorbeşti prostii, caută să-l aducă la sentimente mai potrivite cu acoperişul sub care vorbeau Mihnea, care, pentru a nu-şi de-masca bizara şi inexplicabila toană ce-i învârtea acum resorturile sufleteşti, se silea să privească lucrurile dintr-un unghi cât mai logic şi mai obiectiv. Evident, tot acolo ai să ajungi, mai curând ori mai târziu, acolo unde ţinteşti... dar dacă precipiţi

lucrurile, dragul meu, nu te felicit pentru talentul tău de tactician... Trebuie să nu scapi niciodată din vedere persoana cu care tratezi... altfel tratativele se pot rupe fără posibilitatea de revenire...

— Atâta pagubă...

— D-apoi n-ai să-ţi mărgineşti toată viaţa la captivarea croitoreselor, a manichiurezelor ori a semibabelor care dau camere cu luna... Dă-o dracului de viaţă, dacă-ţi închipui că fericirea se reduce numai la atâta...

Şi Mihnea scuipă cu atâta dispreţ, că Dumitru îl privi uimit şi întunecat.

Iar convorbind astfel, Mihnea pierdu din vedere mişcarea fără răgaz a mânerului de alamă. Încât uimirea lui întrecu orice margine, când în cadrul uşii se contură mlădie şi subţire silueta fetei cu ochii în infinit. Acum însă ochii aceia se plimbau printr-un *lorgnon* elegant asupra mulţimii din sala înscrierilor, cu aer de doamnă mare la teatru, minunându-se de marea afluenţă, spre şi mai marea umilinţă a lui Mihnea, care se simţi în şi legat de gloata de faţă, părticică anonimă şi insignifiantă, într-un tot examinat atât de sus şi printr-un *lorgnon* atât de frumos încrustat. Dar fata lăsase mult uşa deschisă şi un curent hoţesc se strecură pe la glezne şi chiar excită la tuse câteva gâturi sensibile. Se auzi surdă şi morocănoasă invitaţia: „uşa!” care apoi se repetă în ecouri de profundă nemulţumire. Şi Mihnea îşi închipui, fără să se uite într-acolo, vreun vlăjgan cu coşuri pe colţurile asimetrice ale feţei, cu nas ca pliscul de curcă ori ca fundul de borcan şi cu fular democrat de arnici roşu striat cu galben la gât – şi simţi o ură grea, deşi fără nădejde, pe cel care strigase şi pe cel care-l completa acum şi mai aspru şi mai îndârjit: „Hei, uşa! nu se aude?”

Nou-venita îşi păstră zâmbetul iniţial, închise uşa după dânsa, bravă cu semeţie prin lentilele de cristal privirile care îi controlau cu dispreţ ori cu neîncredere aerele ei de nobilă doamnă, şi acordă,

lăsând în jos *lorgnonul*, o bunăvoinţă deosebită de expresie lui Mihnea, de parcă i-ar fi ghicit că singur sufletul lui era alături de dânsa în momentele acelea. Şi în momentele acelea, Mihnea simţi că s-ar lua de gât cu toată gloata asta pestriţă şi nătângă, pe care *lorgnonul* fetei o aprecie iarăşi, cântărind-o şi evident găsind-o prea mare, pentru a-i insufla nădejdea putinţei de a parveni la ghişeu pe ziua asta.

Altă dată Băiatu, care ştia să citească uşor toate aceste socoteli lăuntrice, de altminteri uşor lizibile în ochii domnişoarelor, ar fi şi sărit împins de un irezistibil resort: „Vă înscriu eu, domnişoară!”

Acum însă resortul se opinti în van: voinţa opuse o pasivitate de paralitic şi apariţia de vis, după ce-i mai aruncă doar lui singur o privire anume, distinctă de aceea generală, pentru gloată, împodobindu-şi zâmbetul până acum egal cu sine însuşi cu un accent în plus, de mulţumire parcă, ieşi, închizând uşa cu o grijă excesivă de astă dată, şi lăsând pe Mihnea în acelaşi timp profund prostit şi totuşi plin de el însuşi.

Ah, cu ce ochi crânceni căuta el acum pe autorii celor câtorva interjecţii de troglodiţi şi pe autoarele celor câtorva chihotiri fără răsunet, care încercară să răsune în urma suavei apariţii, şi ce palme simţi pofta să aplice lui Dumitru care, însuşi, rămăsese holbat şi fără grai, tot scurtul timp al acestei fugitive împrejurări, pentru a mârâi acum înveselit şi poznaş:

— Da asta ce mai fu, măi?... şi izbucni în râsul lui sonor, acum atât de stupid şi nesuferit. Noroc că, îndată apoi, se opri brusc pentru a se porni iarăşi voios şi măgulitor, după ce lăsase să se audă această dreaptă şi sinceră constatare: Fire-ai al dracului, Mihule, ai văzut, mă, la tine s-a uitat în mod special, te-a remarcat, pezevenghiule...

Ceea ce făcu pe Mihnea să simtă pentru el o dragoste şi recunoştinţă infinită, şi râsul cel fără

hotar să-i pară iarăşi simpatic şi sănătos. Vasăzică şi el a văzut, vasăzică a fost serios!

Mihnea a devenit gureş şi fericirea lui nu mai cunoaşte margini. E întreruptă doar de grosolăniile lui Dumitru, care a reînceput să-l neliniştească serios. Mai ales îl îngrozesc rezoluţiile sumbre ale acestuia; dacă va mai întâlni pe bruna durdulie va şti el ce să-i spună! Şi pe Mihnea, în sufletul căruia s-a lăsat acum senin şi boare plăcută de vară, astfel de gândiri îndărătnice, această iremediabilă persistenţă în întunecime şi-n desfrâu sufletesc, îl rănesc şi-i deşiră gândul ca gheare informe de bestie.

A doua zi, Mihu, care găseşte acum în el orice soluţie, a găsit mijlocul de a înscrie pe Mih. la Drept, fără a se clinti de la secretariatul Literelor: a cinstit pe-un om de serviciu care i-a îndeplinit sarcina la moment. Şi pe el, iată-l aşteptându-şi aici pe fata lui din vis şi din speranţe, al cărei *lorgnon* l-a edificat deplin: ea trebuie să aparţină unei nobile şi bogate familii bucureştene. Şi istorice nume încep să-i cutreiere capul, făcându-l să tresară la amintirile eroice cele mai grave ori la pomelnicele cele mai răsunătoare din cronicile mondene ale gazetelor. În vremea asta, alături, râsul lui Dumitru, care şi-a regăsit bruna durdulie, nu mai conteneşte, iar acolo, departe, în mahalaua celor Şapte Fântâni, sinistru consiliu de război s-a întrunit în jurul pianului lui Vevé. Madam Balaman e de părere ca bulucul în „odaia băiatului” să aibă loc chiar astă-seară, când băiatul e şi puţin aiurit de învăţătură, iar Vevé, care a mărturisit roşie ca pomada de obraji că „băieţelul” îi dă asalturi disperate, trebuie să-şi lase măcar bluza scoasă, ca să fie surprinsă barem cu braţele goale. Domnul Vulpache, de perfect acord asupra bluzei, calm şi sigur de izbândă, „am văzut eu cum se uită la dânsa, domnule”, e de părere totuşi ca băiatul să fie lăsat să-şi treacă în pace examenul.

— Ce spui dumneata, Mitrule... când s-o vedea cu licenţa terminată, pleacă pe-aci încolo...

Argumentul e într-adevăr destul de puternic, ca Vulpache să nu reflecteze adânc asupra lui. Dar o vie neînţelegere se iveşte cu Vevé, care nici nu vrea măcar să audă că trebuie să-şi scoată bluza şi să rămână cu braţele goale în faţa unui băiat. Madam Balaman, care schimbă atunci priviri încărcate de duioşie cu partenerul ei, încearcă totuşi, în interesul ei, să „facă cum e bine”!

— Un părinte, maică, o mamă, care te are numai pe tine pe lume, ştie până unde trebuie să întindă morala pe care o dă copilului său...

Iar Mihu şi-a scrintit gâtul tot întorcându-l spre uşa fără repaus. Ea va veni, ea trebuie să vină, dacă nu pentru el, cel puţin pentru înscriere. Rămâne de văzut atunci dacă *lorgnonul* de aur, nu se va plimba iarăşi indiferent asupra atâtor capete rurale şi suburbane, căutând cu voioasă curiozitate doar figura aceea simpatică şi distinsă, căreia i-a zâmbit în ajun. Şi Mihnea reconstitui atitudinile pe care şi le revizuise azi-dimineaţă în faţa oglinzii de la dulap, înainte şi după ce Vevé i se strecurase ca o şopârlă în braţe, profitând de prilejul că madam Balaman plecase „puţin” la Piscupeşti să afle reţeta cremei de zahăr ars (pentru zaiafetul ce avea să urmeze surprinderii). Dar uşa, care cu fiecare mişcare îi strângea acuma sufletul de parcă l-ar fi apucat ca pe nişte degete rătăcite pe sub uşorii ei, nu arunca înăuntru decât figuri indiferente şi insignifiante. Ghişeul secretariatului se închise din nou, rumoarea de protestare în glumă se auzi din nou, grosul candidaţilor părăsi din nou secretariatul, perechile adâncite în conversaţie rămaseră din nou numai între ele, să savureze în linişte convorbirile începute. Dar ea nu mai venea, din nou, şi totuşi acum, când mânerul uşii încremenise, Mihnea încă stătea cu ochii pironiţi pe el. Apoi mânerul începu să se mişte iarăşi, dar acum apăsat de mâna omului de serviciu, ce

pătrundea precedat de-un lung măturoi şi-acompaniat de o mare găleată, pe care o aşează grohăind monosilabe ininteligibile, nemulţumit de întârzierea musafirilor dinăuntru. Atunci şi ultimele perechi de studenţi plecară, şi însuşi Dumitru şi însoţitoarea lui se urniră, iar Mihnea auzi glasul rugător şi insistent al lui Dumitru, bolborosind stăruitor la urechea fetei, roşie ca o cireaşă neagră, în vreme ce ochii lui o fixau cu fixitate de şarpe, iar mâna i se încolăci fără curaj peste mijlocu-i. Fata se smuci brusc şi o palmă de-o sonoritate fără pereche se propti indignată în obrazul obraznicului; Mihnea n-avu timp decât să vadă faţa înnegrită de stupoare a studentei şi boabe de diamant scânteindu-i în ochi.

— Foarte bine, foarte bine, încuviinţă el şi simţi limpede în-demnul lăuntric, dacă lucrurile ar fi mers mai departe, să intervină în ajutorul ei.

Dar Dumitru se întoarse radios spre dânsul, cu trofeul roşu pe obraz. Omul de serviciu, singurul martor străin al împrejurării, îl gratulă cu vorbe de curaj:

— Lasă, domne student, c-aşa începe totdeauna...

Ceea ce făcu pe Mihnea, când ieşiră, să-l zeflemisească vădit ostil, că acum doar servitorii mai înţeleg şi apreciază procedeuri şi gesturi ca ale lui Dumitru. Dar acesta râdea înainte, cu o satisfacţie drăcească, şi cu cât Mihnea întrebuinţa cuvinte şi mai grele, aproape insulte, pentru a-i categorisi apucăturile, cu atât Dumitru se prăpădea de râs şi se bătea cu mâinile pe burtă, arătând uneori cu degetul întins spre amicul său, de parcă l-ar fi arătat unei mulţimi invizibile, cât e de caraghios cu ciuda lui caraghioasă pentru o palmă, care nu-l priveşte câtuşi de puţin.

Chipul cum îl părăsi atunci Mihnea, îndârjit la culme, păru într-adevăr să echivaleze cu o rupere de prietenie: abia acum figura lui Dumitru deveni serioasă şi Mihnea văzu prin întuneric străluciul

mirat al ochilor lui spălăciţi, încât, îndepărtându-se, îi păru rău de răutatea lui fără motiv, pe care, cu drept cuvânt, nici n-ar fi ştiut s-o articuleze precis. Şi tocmai pentru această nepricepere ca şi pentru inconştienţa bunului său prieten de odinioară, el simţi cald de lacrămi umplându-i găvanele încordate ale ochilor. Dar el simţea în sufletul lui, tocmai graţie cruzimii şi desolidarizării de Dumitru, o mare uşurare şi o mare regenerare. Tot ce-a fost, tot ce s-a întâmplat până acum în viaţa lui i se păru infect şi stupid – ba într-atâta că îi fu silă chiar de domnişoara Vevé, care se strecura spoită ca o păpuşă de ceară în odaia lui, pentru a-i aduce porţia obişnuită de iubire serală şi furişă.

În seara asta el explică deci fetei, care era gata să-şi tragă şiretul de la rochie, că e grozav de istovit şi plictisit: îşi închipuie că e grav bolnav şi mâine se va arăta neapărat unui doctor. Vevé îi cercetă fruntea cu podul palmei şi nu găsi nicio temperatură. Dar această atingere, îi dădu, cu adevărat, fiori de frig lui Mihnea. Cu multă delicateţe, dar cu vădită hotărâre, el îndepărtă mâna fetei, care, de pe frunte, se lăsase binişor şi priceput pe sub plapomă, şi-şi aminti, scuturat de scârbă pentru cea de acum, de mâna brunei durdulii, sfinţită prin severul ei gest; şi voinţa lui proiectată, cu câteva ceasuri în trecut, îi spunea cu hotărâre acum că dacă ar fi fost în locul lui Dumitru, ar fi căzut la moment, aşa pălmuit, în genunchi, s-o sărute.

Vevé a ieşit, cu ochii zbiciţi de lacrămi şi cu sufletul strâns de îngrijorare, să-şi vestească tovarăşii de conspiraţie, care aşteptau în dosul uşii salonului cu felinarul de mers în pivniţă, gata aprins, ca să surprindă fata, pe jumătate dezbrăcată, în odaia luminată numai de jocul flăcărilor din sobă. Vevé se arăta extrem de surescitată: instinctul ei feminin bănui numaidecât o rivală la capătul lanţului de împrejurări care dusese la această schimbare bruscă şi neaşteptată.

— S-o fi întâlnit cu vrăjitoarea, fu de părere doamna Balaman, designând prin vrăjitoare pe coana Polixeni. S-o fi întâlnit cu vipera aia care încheagă apele şi scoate din minţi şi pe boşorogi... L-o fi invitat iar, în lipsa lui Nisipoiu, şi i-o fi dat să bea cafea fiartă cu scârboşenii de-ale dumneaei, ca să-l întunece la minte.

— Aş, contrazicea Vulpache, om al realităţilor. De bună seamă a observat ceva... a simţit... tu, Vevé, te-ai trădat... ţi-am spus că nu trebuie să te pregăteşti ca de bal... Şi pe urmă şi dumneaei, se îndreaptă el spre madam Balaman – căreia în faţa lui Vevé şi a persoanelor străine i se adresa ceva mai reverenţios – cum naiba ai dat peste scaunul ăla, tocmai atunci când el trecea prin curte... Puteai să nu te mai uiţi pe fereastră... Doar auzeam noi poarta şi paşii din săliţă şi... uşa lui... că nu era să vie dracu în locu-i...

Dar madam Balaman rămăsese tot la părerea dumneaei: băiatul nici nu se uitase spre fereastră. Dar se întâlnise cu vipera „înveninată”, care-l şi blagoslovise cu bunătăţile ei – aci nu-şi putu reţine un gest de greaţă şi un scuipat în sec...

— Dar lasă, dacă-i pe aşa, cunosc eu pe o ţigancă din Bolintin; care am să iau trăsura şi să mă duc după ea... măcar de-o şti vipera câte ştie ţiganca... şi-o să-mi spuie şi mie ţiganca ce să-i pun în cafea băiatului, ca să-i strice farmecele viperei şi să rămână numai cu bunătăţile fi-mea, care o să le biruie pe-ale năzdrăvancei, că-s de fată mare şi curată...

— Fugi de-aci cu prostiile ăstea, mata...

— Ia lasă-mă, Mitrule, în pace... Păi mata ştii ce ţigancă e asta... Se uită la-mneata doar o dată şi pe urmă numai în cărţi şi-ţi spune tot ce ai pe suflet, cum te cheamă, cum o cheamă pe maică-ta, pe tată-tău... Şi ştie la farmece... a... e ţigancă straşnică, fir-ar a dracului... asta face omul de se întoarce din drum şi-ţi vine unde pofteşti... Numai să nu fi murit... se potoli puţin madam Balaman

din optimista-i expansiune... Am uitat cum o cheamă, da' ştiu casa unde stă... şi ştiu şi ce se pune în fiertură, dar nu ştiu descântecul... că e mult de-atunci...

Aste din urmă cuvinte, madam Balaman le îngână numai pentru ea, mai mult în gând, ferindu-se şi azi să dezvăluie lui Vulpache, că acum douăzeci de ani şi mai bine, pentru a-l câştiga definitiv, îi dăduse să guste, bine fierte şi bine amestecate, câte ceva din mai toate secreţiunile ei intime...

— Se mai poate să fie aşa şi din cauza învăţăturii, glăsui liniştitor conul Vulpache urmărind şiruri mai solide de idei. Gândiţi-vă numai, anul al treilea de Drept... ăsta credeţi că e şagă dumneavoastră? Uite, Vevé, de patru ani tot se încurcă cu ştiinţele ei... şi tot nu le mai dă de capăt... Dar ăsta... care nu se încurcă deloc... Şi cu Dreptul încă, he, he, care nu e floare la ureche... şcoala de avocaţi şi de magistraţi... D-aia eu rămân... tot la vorba mea... să-l lăsăm după examen... Atunci tot mai rămâne el... doar l-am iscodit... Vrea să urmeze şi mai departe, la doctorat... şi vrea să facă practică aci... De întors în provincie, nici nu vrea să audă... Vevé, tocmai bine îl mai zăpăceşte niţel...

— Mâine mă duc după ţigancă, hotărî madam Balaman, rămasă îndărătnic într-ale ei...

În fiecare zi Mihnea e acum la Universitate şi-n fiecare zi, prin săli şi pe coridoare întâlneşte visul lui. S-a statornicit acum între ei o corespondenţă de zâmbete şi priviri, dar uşoare şi sfioase ale fetei îngândurate şi melancolice; ale lui, îndrăzneţe şi ofensive. Pe urmă ale lui au devenit înfricoşate şi umile, când, interesându-se despre dânsa, a căpătat aceste date uluitoare:

Domnişoara Velovan Arina din Craiova, fată de familie, părinţi bogaţi, e-n preajma doctoratului: franceza, germana, filosofia. Studentă eminentă,

toţi anii trecuţi cu distincţie şi licenţa *magna cum laude*.

Informaţiile privitoare la studii şi examene le-a confirmat şi Băiatu Mih., care zadarnic se ţinea după Mihnea să-i plătească banii de taxe. Când l-a întrebat despre Arina, Mih. şi-a ridicat lungile lui braţe spre cer:

— Ah, ai ochit-o şi pe asta. Cum văd eşti un mare vânător de absolvenţi *magna cum laude*... Dar cu ea ce faceţi, că e femeie... ori v-aţi hotărât să le daţi toate drepturile... Şi considerându-l cu o uşoară dispoziţie de ironie, care pentru Mihnea fu de-a dreptul ucigătoare, Mih. îl luă de mână. Vrei să-ţi fac cunoştinţă cu ea?

Pentru prima oară Mihnea îngălbeni şi înghiţi în gol auzind o astfel de propunere. El refuză categoric şi imploră pe Mih. să nu deschidă vorba cu fata despre dânsul, cum acesta se arătase gata să-i făgăduiască.

În ziua aceasta fu mai trist ca niciodată. Şi fără s-o mai aştepte – spre a-i întoarce, cu privirea ei parcă îndoită şi tristă, salutul zâmbetului timid dar persistent, cu care el o urmărea dintr-un ungher de umbră, fascinat şi rezervat în acelaşi timp, ceea ce se părea că ei îi produce plăcere şi orgoliu –, părăsi în pripă Universitatea.

Examenul începu, Mihnea asistă la toate obiectele, la care trebuia să fie întrebat Băiatu Mih. Sigur de izbândă dinainte, el dovedi un aplomb care contrasta într-un chip izbitor cu figurile de ceară ale tovarăşilor de bancă. Primele răspunsuri ale lui Mih. răsunară clare şi precise şi produseră ecouri de catedrală în inima lui Mihnea; el îşi ascultă omonimul cu o religiozitate desăvârşită, de credincios, care nu înţelege nimic din tâlcul citaniilor preoţeşti, dar care-şi dă seama că în juru-i răsună expresia celei mai profunde înţelepciuni şi a unicului adevăr.

Băiatu Mih. para întrebările ce i se aruncau cu siguranţa şi dibăcia unui jucător de tenis şi

răspunsurile lui făceau drumul înapoi cu regularitatea mingiilor izbite în plin de mijlocul rachetei. După primul examen, Mihnea ieşi triumfător şi nimeri tocmai la poştă, unde întocmi o carte poştală în stil telegrafic către domnul Ştefan: „Examenul început. Emoţie mare. Semne sigure de izbândă desăvârşită. ”

Examenul acesta îi creă într-adevăr o dispoziţie desăvârşită; în tristeţea în care-şi simţise muiat sufletul, ultimele zile, el simţi o adiere de răcoare şi de curaj. Nu mai ocoli pe domnişoara Velovan, ci o privi iarăşi drept în ochi. Fata îi acceptă privirile cu bunăvoinţă, dar se vedeau acum şi mai bine perdele grele de melancolie mohorând luciul adânc al ochilor ei. Mihnea nu mai atribui infinitului această tristeţe de neînţeles la o fată aşa de frumoasă şi care repurtează victorii şcolare atât de strălucite. Era limpede ca bună ziua că pentru chipul lui ea acordă oarecare interes şi bunăvoinţă, pe când, privită de alţii – şi *tipi bine*, constată Mihnea cu covârşitoare satisfacţie! – ea întorcea capul mândră şi vizibil agasată.

Atunci de unde puteau proveni aceste vagi unde de tristeţe, care porneau uneori din ochii ei adânci? Mihnea abia îndrăzni să schiţeze gândul că ea l-ar putea iubi chiar aşa, dintr-un început, până la tristeţe şi până la deznădejde. Faptul ar fi putut fi adevărat, încerca el să şi-l explice, la o fată care n-a ştiut de altceva până acum decât de carte; dar e oare cu putinţă ca o studentă eminentă şi atât de frumoasă să nu fi trezit sentimente adânci în juru-i, să nu fi făcut să vibreze spre dânsa priviri de dor şi călduroase declaraţii? În optimismu-i robust, care îl recucerise, Mihnea încercă să găsească şi aci explicaţii. O studentă prea bună, nobilă şi frumoasă a ţinut la distanţă pe numeroşii ei adoratori, uluindu-i şi lipsindu-i de curaj, tocmai prin acest cumul impresionant de calităţi; iar diversele eminenţe universitare, ca bunăoară un Băiatu Mih., lungă şi subţiatică vietate, predispusă

îngrijorător la politică, n-aveau ce să inspire acestei fete, care înainte de toate era plămădită din carne şi oase şi care, de bună seamă, n-ar fi putut suferi pentru nimic în lume ca visurile ei roze să se topească în braţele încovoiate, lungi şi păroase, de păianjen.

Pe când acum, în drumul vârstei ei, şi exact la răspântia în care izbânzile şcolare nu mai pot spune nici ele nimic unui sânge tânăr şi clocotitor, se ivise el, Mihnea, pus la patru ace, în mizeria care domnea acum peste aceste nefericite generaţii de studenţi, cu ochii lui negri, cu sprâncenele lui îmbinate diabolic, cu părul lui încreţit cu mare artă, cu pieptul lui bombat ca un sân de femeie, cu mersul lui drept şi elegant şi cu aerul lui sănătos şi învingător, de bărbat chipeş, solid legat şi bine format, în talazurile de stridentă şi totuşi fragilă pubertate, care se varsă zilnic prin atâtea săli şi atâtea coridoare, ca globulele de sânge într-un complicat aparat circulator.

Statornicind aceste judecăţi, Mihnea fu încântat de comparaţia de la urmă, pe care hotărî s-o spună şi fetei după ce o va cunoaşte. Îşi mai aminti şi de altele, pe care spiritul lui frust şi plastic putea de altminteri să le furnizeze la nevoie cu uşurinţă; şi cu această destoinicie în bagajul lui intelectual, el se simţi mai bine pregătit pentru a înfrunta calităţile universitare ale domnişoarei. Ah, măcar filosofia asta dacă n-ar fi fost şi acea înfricoşătoare *magna cum laude*!

Chiar în seara când în minte i se perindară astfel de reflecţii, Mihnea vizită pavilionul anticarilor din dosul lui *Grand Hotel*, pentru a-şi cumpăra *Logica* lui Maiorescu şi *Noţiunile de Psihologie* ale lui Găvănescu; dar în locul lor găsi o broşurică scrisă mărunt care îl entuziasmă: *Initiations philosophiques* de Faguet.

— Asta e ce căutam! declară el anticarului, după ce o răsfoi cu luare-aminte şi, de bucurie că aci a găsit cheia secretului după care, în două ceasuri,

poţi face faţă onorabilă unei culturi acumulate ani întregi, plăti fără să se mai tocmească nici de formă, el, feciorul conului Ştefan Băiatu, negustor renumit într-o jumătate de judeţ.

Citind-o acasă pe îndelete, se minună singur cât de uşor poate să prindă atâtea lucruri pe care înainte numai auzindu-le şi se înfiora, consolându-se să tragă o adâncă linie de demarcaţie între ceea ce era vizibil şi clar, practic inteligibil, şi între ficţiunile insesizabile materialmente ale spiritului, care îl încurcau atât până şi-n domeniul formelor abstracte dintr-unele perioade ale Dreptului roman. Expunerea aceasta însă, lentă şi populară, cu sfârşitul atât de aproape de început, pentru ca aspectele şi dimensiunile să nu-l mai supuie chiar din primul moment la tortura irezistibilă a vertigiului, ca volumul celălalt al lui Fouillee, pe care-l ţine totdeauna pe masă, spre uimirea înfricoşată a gazdelor, îi redeşteapta încrederea în facultatea de abstractizare a spiritului său, în care tomuri grele şi sistematizate prea complicat îi luaseră orice credinţă. Ba îi convinsese că nu e făcut să înţeleagă altceva, decât Dreptul practic şi mai cu seamă Penalul şi Constituţionalul. Adică singurele studii în care sumarele lui investigaţii îi convinseseră că sunt fără cap şi fără coadă şi că poţi să le începi chiar de la orice pagină ai deschide tratatul respectiv: predestinându-l în viitoarea lui carieră de avocat şi viaţă socială la specialitatea de mare „penalog” şi, ca tot românul, straşnic tactician politic.

Primele pagini din broşura lui Faguet îl reasigurară aşadar că şi alte domenii îi sunt deschise: fără domnişoara Arina, ar fi murit poate şi de acest lucru n-ar fi luat cunoştinţă.

Ducându-se să mai asiste la examenele lui Mih., nimeri exact la aceeaşi arătare negricioasă şi fălcoasă, la al cărei curs fusese prins odată de bulucul studenţilor, umplând grămadă uşa şi vestind prin strigăte informe sosirea-i molâe şi

absentă, de somnambul. La fel cum îşi cuvânta atunci prelegerea, cu ochii pe pereţi, prin ferestre, pe tavan, tot astfel acum întreba fără să privească pe cel care răspunde, dormitând şi părând după fiecare tăcere, care marca încetarea răspunsului, că se trezeşte ca din morţi. Atunci ochii inexpresivi se aprindeau pe figura rasă inutil şi-năsprită de pecinginea ţepilor cărunţi, de-o satisfacţie drăcească, de evadat proaspăt, care a dat de prima victimă nouă. Fălcile se mişcau agale şi glasu-i răsuna invariabil, stins, ca din mormânt:

— Spune şi dumneata!

Doar sensul acestor trei cuvinte sepulcrale denota că domnul profesor doreşte ca să repete acelaşi lucru şi studentul următor, căci domnul profesor nu se adresa nimănui, privind ca oamenii în ochi. Şi studentul de-al doilea începea să îngaime prin masca de ceară, ce-i acoperea automat faţa, aceeaşi poveste pe care o dusese până la capăt vecinu-i din dreapta, acum complet pietrificat, ca şi când îşi epuizase şi viaţa cu ultimul cuvânt emis: doar urechea, tocmai prin această imobilitate de stană, părea c-a rămas trează cu pavilionul ciulit pentru a prinde noutatea aducătoare de moarte definitivă, pe care ar fi scăpat-o noul cuvântător, în strădania lui penibilă de a răstălmăci vorbirea celui dintâi, cu abile ocoluri, cu răsturnări asintactice de frază, cu sforţarea nefirească şi naivă de a împrumuta întregului un ton şi un aer ştiinţific, nespus de stâlcit şi de caraghis. Cu ultimul cuvânt, acest nou vorbitor reintră în pacea eternă, în vreme ce primul dă cel dintâi semn de viaţă.

Dar figura de ocnaş bărbierit de două zile se trezeşte la rându-i din morţi spre a da cuvânt unui al treilea:

— Spune dumneata.

— Ce să spun, domnule profesor?

Un rictus oribil, făcând să apară între buzele vinete şi abia dezlipite, un singur dinte galben, în

vreme ce ochii pătaţi de gălbinare se închid pe jumătate; apoi o voce tărăgănată şi satisfăcută:

— Ce-ar fi trebuit să spună dumnealor...

— Dumnealor au spus tot ce trebuiau să spună...

— Aha... vasăzică nu mai ai nimic de spus altceva...

Ba da, se mai găseşte, oricând se mai găseşte câte ceva de spus, deşi acest ceva este acelaşi lucru: trebuie, trebuie neapărat să vorbeşti, căci pluteşte aci, deasupra tuturor acestor capete, duhul înfiorător al morţii: şi tăcerea este însăşi moartea, care abia atât aşteaptă din umbră. De aceea, după o scurtă ezitare, nefericitul îşi recapătă glasul şi o reia de la capăt.

Mihnea e consternat: trecuse şi el prin destule examene teribile; asistase la altele şi mai teribile, dar aşa ceva nu mai văzuse nici-odată. Forma de cauciuc a individului de pe catedră se repercuta asupra audiaţilor în manifestări tot de cauciuc: niciun moment n-ai fi ştiut dacă acţionează asupra acestui bloc lipsit de nervi vreo satisfacţie sau vreo dezaprobare. Rânjetu-i invariabil devenea extrem de chinuitor, prin indiferenţa-i completă şi lipsa totală de expresie. Mihnea îşi simţi gâtlejul strangulat de-o puternică emoţie: inima i se strânse în sine până când deveni cât o nucă. O atmosferă grea îi apăsa acum tâmplele şi umerii strivitor.

Profesorul mulţumi seriei prezente fără niciun alt adaos edificator: nefericiţii îşi recăpătaseră locurile fără nicio lumină de uşurare, cocoşaţi de teribila nesiguranţă, tot atât de covârşiţi sub greaua povară a momentului, ca şi atunci când fuseseră chemaţi.

Mihnea avu o tresărire subită şi simţi o acrime sufocantă înălţându-i-se din coşul pieptului spre gâtlej, acaparându-i şi muindu-i coardele vocale: îşi auzise numele strigat. Dar mişcarea promptă şi sigură a celuilalt Băiatu de alături îl asigură şi-l mai întări puţin, fără totuşi a elimina orice urmă de îngrijorare dintr-însul. Cei patru condamnaţi se

aşezară pe scaunele de execuţie: Băiatu Mih. era al treilea. De astă dată tema propusă nu mai fu o chestiune generală: întrebarea cea nouă căzu deci categorică şi precisă ca un cuţit de ghilotină: „Legatarul cu titlul particular e ţinut la plata datoriilor succesiunii?”

Iarăşi tăcere de moarte, o tăcere sinistră care contrasta înfioră-tor cu huietul încontinuu pe care Mihnea îl auzise la cursul acestui profesor, de fantezia căruia depindea exclusiv rămânerea lui la Bucureşti şi perspectiva smălţată de zâmbete, ca de nişte flori, a încrucişării de drumuri cu domnişoara Arina Velovan. Omul de cauciuc se răzbuna lent şi fără urmă de arătarea vreunei satisfacţii pentru toate mizeriile anului. Mihnea şopti de mai multe ori: Arina, Arina! în atmosfera irespirabilă, ca un viteaz în tranşee, numele purtător de noroc, când norii de gaze începeau să coboare invizibili şi compacţi.

Prima victimă căzuse: după o agonie grăbită, marcată printr-o bolboroseală fără sens de contradicţii şi reveniri, îşi dăduse duhul subit, îngheţând tocmai la o jumătate de cuvânt; a doua nu avu o soartă mai bună. Şi tăiuşul ghilotinei se ridica mereu:

— Spune dumneata!

Era acum rândul lui Mih.

Şi Mih. glăsui clar, sigur şi îndelung. Dar tocmai acest îndelung nu-i plăcu lui Mihnea. După el întrebarea nu comporta decât un scurt şi sigur răspuns: da ori nu. Nu ştia precis care, însă... dacă ar fi fost el pe scaunul examinării, ar fi ştiut el totuşi cum să zguduie puţin nervii acestui butoi cărnos, care face pe automatul de întrebări! Întâmplător ochii lui căzură alături, pe-un caiet şapirografiat de cursuri. Mihnea îl trase în dreptul lui şi răsfoi foile la întâmplare. Nu găsi ce-i trebuia, dar când renunţă, foile caietului răsucit se întoarseră de la sine exact la pasagiile privind legatul şi legatarii. Şi Mihnea prinse repede acum

firul, pe care Mih., continua să înoate încă voiniceşte, încontinuu, sigur şi clar, dinaintea automatului apreciator, evident nu cu vorbele exacte din caietul de cursuri, dar destul de apropiat, pentru ca asemănarea să sară în ochi până şi incompetenţei lui Mihnea. Dar firul cursului încetă, pe când Mih. vorbea înainte, neîntrerupt, în vreme ce profesorul studia cu o luare-aminte desăvârşită arhitectura ferestrei celei mai apropiate. Apoi Mih. tăcu: Mihnea era satisfăcut. La urma urmelor vorbise, nu se încurcase! Examenul era în orice caz salvat. Dar masa de carne neagră de pe catedră era ocupată înainte cu arhitectura atât de simplă a ferestrei, pe care o parcurgea fără sfârşit o muscă trezită de soare. Nimic, niciun semn de aprobare sau dezaprobare pe faţa cătrănită. Se întoarse numai extrem de plictisit, că fusese întrerupt tocmai când musca exasperată de eterna-i cursă îşi exprimase revolta într-un zbârnâit frenetic şi adresându-se următorului, rosti cu invariabilu-i glas sec:

— Spune dumneata...

Atunci fu într-adevăr o rumoare în sală, care ajută şi mai mult să învârtească sângele lui Mihnea, în sensuri brusce şi contrarii. Şi-n stupoarea generală, el se ridică şi glăsui deodată în mijlocul tăcerii de moarte ce se lăsase, hotărât şi dârz, cu toată uimirea tuturor, cu toată gura lui Mih. căscată rotund şi enorm cât roatele enorme ale celor doi ochelari:

— Domnule profesor, dar vă rog să-mi permiteţi, pe dumneavoastră nu vă mai mulţumeşte nimic, e imposibil cineva să găsească vreun răspuns, care să vă satisfacă. Dar dacă şi de data asta, dacă şi de Băiatu Mih. dumneavoastră vă arătaţi nemulţumit, apoi să-mi daţi voie... eu cred că nu i-aţi acordat întreaga atenţie... dar dacă l-aţi mai întreba o dată...

Se întrerupse la scârşnetul printre dinţi al omonimului:

— Cin-te pune, domnule...? Ce te-a găsit, domnule...?

Domol şi greoi, profesorul întoarse capul de la fereastră, cu mari semne de plictiseală pe faţa neagră şi buhavă, împroşcată până sub ochi de punctele dese şi negre ale ţepilor rase. Priveşte vag peste sală, dar, probabil, ochii lui s-au oprit asupra lui Mihnea.

— Cine eşti dumneata, domnule?

— Asta n-are nicio importanţă în cazul de faţă, domnule profesor. Important e că dumneavoastră lăsaţi studenţii să vă vorbească fără să-i ascultaţi, fără să observaţi care din ei au răspuns şi care nu...

Profesorul dă semne de nerăbdare.

— Ce doreşti dumneata, domnule? Cine eşti dumneata?...

Răsună ici, colo, câteva pufnete de râs. Profesorul însuşi se înseninează şi zâmbeşte:

— Cum te cheamă, domnule?

Sala abia atât aşteaptă şi izbucneşte în râs straşnic, în semn de complezenţă pentru domnul profesor, care mirat şi hazos urmăreşte pe Mihnea, covârşit de ridicol, până la uşă, cu ochii căscaţi sarcastic şi cu aceeaşi întrebare, care provoacă salve de hohote:

— Cine eşti dumneata, domnule, ce cauţi aici? Faci parte din seria asta?...

Umilit şi roşu peste fire, Mihnea simte văpăi peste văpăi de ciudă, de durere, de descurajare, de disperare, învăluindu-l din toate părţile. Nu ştie pe ce să-i fie necaz: pe laşitatea celor ce le-a luat apărarea sau pe nenorocul lui însuşi. Ar vrea să se aşeze undeva, căci picioarele i s-au muiat cu desăvârşire, dar nu şi-a recăpătat încă vederea, căci dinaintea ochilor lui a rămas un haos, un amestec confuz de linii şi culori. Încetul cu încetul simte însă cum presiunea grea de pe piept se uşurează şi două raze de lumină pătrund prin ceaţa din jurul capului aiurit. O privire dulce şi un zâmbet prietenesc i-au sosit din colţul celălalt al

coridorului. Şi înainte ca să i se limpezească în minte faţa invizibilă, care-i trimite aceşti soli fluizi de prietenie şi încurajare, Mihnea presimte scumpa figură şi aşteaptă ca norul dintre ea şi dânsul să se risipească de tot, pentru a putea să-i soarbă înfăţişarea cu ochii rugători şi trişti. Îşi revine, într-adevăr, gândind că-n vremurile patriarhale, aşa trebuie să fi scoborât şi apărut îngerii oamenilor orbiţi de cumplite deznădejdi. Şi primul lucru, ce înţelege, în afară de zâmbetul îndepărtat şi de privirea caldă prin *lorgnon*, care acum s-au întors şi au pierit, el simte lăsându-se asupră-i priviri ferite, de compătimire, şi aude lămurit, alături de dânsul, glas răspicat şi tineresc:

— Cine dă aici examen?

Apoi Mihnea aude răspunsul rotunjit într-un cuvânt, într-un nume, care ajunge singur să întoarcă iarăşi figurile celor doi spre dânsul, pline de sincere regrete şi condoleanţe. Dar el primeşte şi această comizeraţiune ca un ales omagiu, căci nu e puţin lucru să te prezinţi chiar şi fără noroc la examenul al treilea – şi grav şi important, el depăşeşte pe cei doi, accelerând mersul întru căuta-rea zâmbetului fugar. Pentru care, însă, bate zadarnic tot restul dimineţii toate coridoarele şi deschide zadarnic toate uşile sălilor de cursuri.

Spectrul nenorocului şi al căderii la examen au început să frământe viu imaginaţia lui Mihnea. Îngerul lui păzitor nu-i mai apare în cale şi asta la început îi măreşte deznădejdea; dar mai apoi se simte puţin mai întărit în sine că nu întâlneşte pe Arina; dacă e scris să plece, figura ei trebuie să-i rămână numai ca o amintire, în inimă. Cu ea închisă acolo, în suflet, el va începe cu adevărat osânda studiului, în pacea patriarhală a casei părinteşti. Va mărturisi totul domnului Ştefan, pe care însă ştie că-l va îndupleca să-i îngăduie venirea încoace numai la examene, sub condiţia luării fiecăruia, rând pe rând. Şi el se vede dând în iunie anul întâi, dând în toamnă pe al doilea, dând

în ianuarie viitor pe al treilea. La toate aceste date o va putea revedea, necontenit de departe, dar ochii lui îi vor spune că pentru ea se pregăteşte şi că atunci când va fi cu adevărat vrednic de dânsa se va prezenta pentru prima dată ei şi părinţilor ei cu cele mai curate gânduri.

Mihnea îşi înfăţişează în minte toate aceste momente scumpe, pe care imaginaţia lui optimistă le arată la început în culori strălucitoare. Din când în când numai, prin această feerică perindare de visuri apare vreo umbră însemnând o mişcătoare pată cernită în bogăţia de culori. E umbra Dreptului roman, care trece prin cărările de visuri problematică şi incertă, aducând cu umbra subţire, lungă şi adusă a domnului Longinescu, când o proiectează puternic soarele pe pereţii coridoarelor, în zilele examenelor caniculare de iunie. Şi de-aici apoi se trag o grămadă de sumbre perspective: mai întâi acest exil forţat într-o urbe care i se pare acum atât de meschină şi anostă, cu acel domn Gheorghiţă, atât de gureş şi atât de curios!

Apoi atâtea alte amănunte plicticoase care derivă din aceeaşi agasantă imagine: mutre, tot felul de mutre rotunde şi ţuguiate, căscând spre dânsul priviri încărcate de întrebări ca, iarna, crenguţele pline de chiciură. De groaza lor el va trebui să se închidă necontenit în cei patru pereţi ai casei, şi să stea acolo singur cu cărţile şi cu visul lui, pentru izbândirea căruia trebuie să-şi purifice sufletul într-o luptă, pe cât de tăcută şi discretă, pe atât de înverşunată şi, poate, Doamne, nu totdeauna aşa de sigură.

Apoi, pornind de la această nesiguranţă, gânduri şi mai negre vin să întunece definitiv acest vis roz de iubire şi de muncă titanică: trei ani de facultate, trecuţi în trei sesiuni consecutive, înşirate numai în strâmtul spaţiu al jumătăţii unui singur an. Dacă până la termenul izbânzii finale visul se destramă groaznic în adevărul deşteptării celei mai

cumplite? Dacă altcineva, mai vrednic, mai drept, în curent cu examenele, apare deodată în acest răstimp în viaţa Arinei?...

Mihnea rupe îndată, în acest punct, firul unui gând care dă o atât de proastă urzeală. Se mângâie cu ideea că poate intervenţia lui hilară din ziua examenului lui Mih. i-a fost acestuia salutară. Sau dacă i-a stricat mai mult, îndârjind pe profesor, lucrurile s-ar mai putea încă îndrepta, până la afişarea rezultatelor. Sub motivul unor scuze cald rostite şi frumos rotunjite, amorul propriu al profesorului ar fi flatat şi buna lui dispoziţie câştigată. În orice caz, Mihnea se va prezenta ca rudă a lui Băiatu şi-şi va declina şi o altă calitate în plus, care va pune niţel pe gânduri pe domnul profesor: aceea de ziarist la un mare şi popular cotidian. Ba nu, la unul mai puţin popular, dar care se bucură de prestigiul celui mai afurisit din presă.

Gândul cel nou îi surânde prea din cale afară de plăcut lui Mihnea, ca să nu se prefacă, pe loc, în hotărâre şi faptă. De trei ori, la ceasuri cu totul felurite, sună la uşa profesorului şi de fiecare dată i se răspunde invariabil că domnul profesor e ocupat la facultate cu examenele. El revine la Universitate, dar nu găseşte nici aici pe domnul profesor: în schimb găseşte serii întregi de studenţi, cărora le-a trecut de mult rândul afişat de secretariat, aşteptându-l. Sunt trei serii care n-au fost examinate la timp. Fiecare are delegaţii ei care caută pe domnul profesor în toate locurile, acasă, la Palatul de justiţie, prin biblioteci, prin cafenele, dar e cu neputinţă de dat de dânsul. Drept care, studenţii s-au plictisit şi cu temerea pe care le-o inspiră negricioasa şi mătăhăloasa persoană şi cu teribilu-i „curs” şapirografiat, la fel de mătăhălos! Ei discută acum cu aprindere, glumesc, se păcălesc închipuind sosirea inopinată a profesorului, îl imită, unii cu talent, alţii cu răutate, în vreme ce câţiva mai retraşi, cu mustăţi sub nas şi cu aer de veterani ori de familişti, profită de prilej pentru a

nu le scăpa nici ultimele firimituri de timp, până la proba de foc, şi citesc pe înfundate, ridicând în răstimpuri capul şi repetând în gând ori molfăind buzele cu botul spre tavan, ca găinile lângă vasul din care se adapă. Apoi, deodată, îngrămădeală mare se iscă la uşă: una din delegaţiile celor trei serii uitate a revenit, după ce a dat de profesor, plimbându-se liniştit pe Calea Victoriei. Aduce deci din parte-i solie că literele O, P, R trebuie să se prezinte astă-seară după ora 9 jumătate în sala VII. Celelalte, mâine dimineaţă la ora 11 şi jumătate. Tunete de proteste, râsete şi schelălăituri întâmpină rostirea soliei, care le aduce cam aceeaşi veste de trei săptămâni în şir. Cine le garantează că de astă dată se va ţine de cuvânt? Şi totuşi literele O, P, R şi cei rămaşi din seria anterioară vor trebui să fie prezenţi în sala VII, după ora 9 şi jumătate seara, pentru că, tocmai când nu gândeşti, matahala poate să sosească.

Mihnea se simte extrem de trist în faţa acestei dezordini, care temperează până la descurajare eroicele lui rezoluţii. Dacă mai bine de nouăzeci de studenţi sunt târâţi astfel ca nişte caraghioşi de-a lungul a trei săptămâni, fără niciun rost, dacă sesiunea e astfel lungită absurd un timp dublu timpului ei firesc, numai din capriciul, lenea şi tembelismul acestui somnambul, cum o să-i mai răspundă lui Mihnea şi ce o să-şi mai amintească el de răspunsul lui Băiatu Mih., ca să-i mai dea vreo speranţă, în cazul imposibil că va fi podidit deodată de această bunăvoinţă? În orice caz, lui Mihnea îi convenea de minune că toată convorbirea va avea loc, la ieşirea din Universitate sau pe străzile tăcute, la miezul nopţii, când cele trei litere din catalog vor fi epuizate: Mihnea va insista mult îndeosebi asupra calităţii sale de ziarist, poate aşa namila se va îndupleca să scoată la lumina vreunui felinar catalogul, pe care a văzut că-l poartă în buzunar, şi să-i uşureze astfel chinul

insuportabil, arătându-i bila lui Mih. şi deci propria lui soartă.

Seara, profesorul a venit într-adevăr şi examenul s-a ţinut într-o monotonă somnolenţă. Mihnea a asistat la integrarea a treizeci de studenţi, fără nicio fărâmă din plăcerea aceea de privitor neexpus, cu care examenele profesorilor teribili amintesc, într-o măsură mai largă sau mai îngustă, de spectacolele carnale din vechime sau de cele cu lupte de tauri din Spania. Aici era totul amorţit, de-un tragic lipsit complet de solemnitate şi de dramatism: ceva, ca acele execuţii în masă, noaptea, pe neaşteptate, în peşteri anonime sau în discrete şi bine înfundate subsoluri de închisoare. O execuţie orbească din care n-ai fi ştiut, oricât de martor ocular, cine a fost găbuit de-a binelea şi cine doar rănit: lui Mihnea i-era greaţă de acest carnaj, care nu-i inspira altă emoţie decât aceea de a se ţine bine să nu adoarmă. Aşa că terminarea operaţiei fu pentru el o adâncă uşurare: deşi cu suflet golit complet de curajul pe care i-l luase definitiv spectacolul tâmp la care asistase, totuşi voinţa lui îl mâna din urmă, după profesorul care o luase grăbit la picior.

Când ajunse în stradă îl şi văzu încadrat de alţi doi studenţi, care-şi potriveau pasul după mersul lui accelerat. Să fie suita lui personală? se întreba Mihnea, fără totuşi a ezita o clipă. Când ajunse grupul, dând bine drumul la pas, băgă de seamă că şi alţi studenţi îl imitaseră pe nesimţite. Alaiul era acum destul de lung şi profesorul se simţea nespus de bine în mijlocul lui: în ciuda proporţiilor de hipopotam, zâmbea dulce şi cocheta în toate părţile, ca o domnişoară bine anturată, la bal, care promitea totul cu ochii, ce se dau întruna felin şi rafinat peste cap, dar din gura căreia nu scăpa nimic răspicat şi precis.

— Nu vă aduceţi aminte, domnule profesor? glăsuia unul din studenţii, care-l flancaseră întâi şi pe care Mihnea îi socotise suită personală. Primul

din seria a 2-a: Marinescu, Marinescu Petre... rămas din seria anterioară.

— Ba da, mi-aduc amiante, se auzea surd, râsul răguşit al profesorului...

— M-aţi întrebat dacă dreptul de moştenire al văduvei sărace este drept de creanţă...

— Hî, hî, hî... nu cred că te-am întrebat aşa...

— Ba da, domnule profesor, asta a fost întrebarea mea...

— Păi dacă e drept de moştenire, cum poate să fie, domnule, drept de creanţă... sau invers?... Cum puteam eu să pun astfel de întrebări?... Cum poţi să-mi atribui mie astfel de gugumănii, care privesc exclusiv pe autor... Hî, hî, hî...

— Ah, nu, domnule profesor, dumneavoastră mi-aţi pus întrebarea bine, minunat de bine. Ce este cu dreptul de moştenire al văduvei sărace... aşa m-aţi întrebat...

— Ia gândeşte-te bine, nu ţi-am spus cumva, ce este cu partea ce se cuvine văduvei sărace?

— Ba da, domnule profesor, exact aşa! se cutremura tot de admiraţie Marinescu Petre. Da, într-adevăr minunat de bine a fost pusă întrebarea... Şi eu v-am răspuns ca în cursul dumneavoastră, că după unii autori e un drept de creanţă... Nu am răspuns cum trebuie, domnule profesor?

— Dacă ai răspuns cum scrie în curs, cu siguranţă că ai încasat o bilă bună... hî, hî, hî!

— Dar dvs. nu vă amintiţi ce anume bilă?

— Eşti prea exigent, domnule Petrescu.

— Marinescu.

— Marinescu... hî, hî, hî, la o sută de studenţi să ţii minte bilele... e greu, e foarte greu, domnule Martinescu...

— Marinescu Petre... Dar aveţi catalogul în buzunar...

Domnul profesor găseşte că nu trebuie să mai răspundă acestuia. În schimb răspunde celui din stânga cu plăcere, până când convorbirea ajunge

iarăşi la cuvântul fatal: catalog. Atunci primeşte conversaţia cu un al treilea, care mai abil îl întreabă ce impresie i-a făcut seria din seara asta...

— Interesantă...

— V-a satisfăcut mai mult decât seriile anterioare?

— Fiecare serie aduce caracteristica ei. Fiecare serie e interesantă în felul ei...

— Dar aşa, în chip deosebit?

Domnul profesor găseşte necontenit răspunsuri binevoitoare şi neutre. Conversaţia însăşi pare să-l amuze nespus. Mai ales e plăcut surprins când Mihnea Băiatu, care s-a făcut în cele din urmă auzit, i-a împărtăşit că scrie la un temut cotidian: îl felicită, ascunzându-şi cu palma un lung căscat şi-i urează toate şansele. Se minunează exagerat când Mihnea îl întreabă tocmai de prima serie, şi-l întreabă la rându-i, foarte serios, spre hazul compact şi curtenitor al celorlalţi studenţi, dacă, cu tot dinadinsul, îl crede posesorul unei memorii atât de fenomenale? Şi când Mihnea îi reaminteşte şi el că memoria poate fi ajutată de catalogul din buzunar, domnul profesor se fâstâceşte iarăşi, ca o fecioară sedentară şi obeză dinaintea căreia, animata convorbire a lunecat dincolo de o anumită măsură.

Mihnea revine acasă la o oră profund târzie, după ce a rătăcit inutil prin nocturne şi zgomotoase localuri, căci dispoziţia n-a putut să şi-o recapete. La ultimul colţ de stradă i s-a părut că vede lumină în odaia de primire a doamnei Balaman; dar e atât de plictisit de tot ce s-a întâmplat în noaptea asta, că nu dă nicio însemnătate amănuntului. Abia când aude scârţâind în uşori portiţa pe care o împinge, tresare şi priveşte, îngrozit de perspectiva vreunei sindrofii prelungite, fereastra de deasupră-i. Dar respiră uşurat: fusese probabil doar lumina felinarului de stradă, ce se reflecta puternic în geamul cu storul lăsat. Când voi să deschidă uşa antreului, observă apoi că broasca nu cedează;

forţă cheia, dar broasca rezistă înainte. Totuşi, zgâlţâind şi mai plictisit, şi mai enervat, uşa se deschide singură: o uitaseră descuiată. Mihnea o încuie pe dinăuntru şi, tăind antreiaşul, dădu în camera lui. Îi fu silă să se dezbrace, îi fu silă de patul care-l aştepta cu cearceaf întins, cu perne pline, parcă umplute din proaspăt, cu plapoma împăturită în lung, la părete. Stinse lumina şi se aşeză lângă soba al cărei foc, probabil aţâţat nu de multă vreme, arunca prin deschizăturile uşuliţei lumini jucăuşe pe păreţi.

Mihnea se înfundă lângă sobă, într-un fotoliu larg şi bătrânesc, incapabil să-şi scoată paltonul şi pălăria. Prin perdeaua de pânză, ţesută în casă, care acoperea geamul uşii dinspre săliţă – uşa care da în antreu era din lemn plin – atenţia lui Mihnea fu atrasă de o lumină tremurătoare: „cineva trece prin săliţă, cu lumânarea!" a gândit atunci, firesc, Băiatu şi întoarse capul şi de-acolo, căci totul îl plictisea acum. Dar cum poziţia fotoliului îi readuse fatal privirea într-acolo, bagă de seamă că flacăra, strecurată vag prin ţesătura perdelei, tremura acum pe loc.

„E Vevé!" bănui îndată Băiatu. Probabil a simţit mişcarea aci şi s-a oprit în drum. Şi ţinuta sumară a lui Vevé, care-i năpădi îndată imaginaţia, îl îndemnă spre uşă, să descuie: o îmbrăţişare mută, caldă şi zbuciumată, barbară, în momentele acestea de delăsare adâncă şi fără rază de nădejde i-ar fi făcut bine, ar fi suflat vânt de viaţă prin membrele obosite. Sângele biciui cu putere nervii lui Mihnea, dar tot nu-i aduse tăria aşteptată, care să-l împingă ca pe un fulg de pe fotoliu. Gândul că atât îi va mai rămâne din vasta, dar banala lui aventură bucureşteană, îmbrăţişările cu Vevé, când năzuinţele lui se îndreptaseră acum, în urmă, spre un vis atât de frumos, veni automat să-i paralizeze orice dorinţă. Dar mai veni atunci, pe deasupra, semnalul convenit, ciocănitura uşoară cu dosul unghiei în geam: o, dacă Vevé ar fi rămas

nemişcată, trăgând cu urechea şi lăsând să pătrundă înăuntru doar închipuirea trupului ei firav, înfăşurat în veşminte, pe care le-ai smulge numai dintr-o smucire, şi tremurând de pasiune ca flacăra aceea nestatornică din mână, de bună seamă că în cele din urmă în Mihnea tot dorinţa ar fi fost mai tare; însă sunetul ăsta obişnuit, care-i aminti de obişnuinţa atâtor senzaţii trezite şi prin nimic rechemătoare, îl făcu să se îndese şi mai bine în somiera lăsată.

Ciocănitul se repetă la câteva intervale, pe urmă auzul asmuţit al lui Mihnea distinse pasul înfundat al papucilor de pâslă şi zgomotul uşii care desparte antreul de săliţă. Poate că în clipa asta Mihnea ar fi regretat din nou că n-a lăsat-o să intre, dacă un amănunt curios nu i s-ar fi oprit în ureche: judecând după zgomot, fata a deschis în antreu uşa salonului şi nu pe cea mai apropiată, a odăii în care dormea cu mamă-sa şi unde locuise Găluşescu. Dar lucrul n-avea desigur mare importanţă, dat fiindcă şi salonul corespundea cu odaia lor de dormit: totuşi ocolul era oarecum neobişnuit. Mihnea smuci înfuriat din umeri, ca şi când l-ar fi pişcat arzător o muscă veninoasă; acuma, de astfel de gânduri se lăsa el dus?

Şi pentru că nu simţea nici umbră de somn, întinzându-i-se spre gene, aduse în întreg cadrul minţii imaginea cea scumpă. Apoi închise ochii, să nu mai vadă nici lumina sobei, pentru a aprinde de culori şi mai vii lumina dinăuntru a închipuirii. Astfel, nemişcat şi necontenit treaz lângă sobă, el auzi zgomot reţinut de uşi şi şoapte. Apoi uşa antreului din afară şi pas voinic care se îndepărtează. Şi iarăşi şoapte şi uşi, şi pe urmă din nou tăcere profundă şi definitivă.

I s-a părut, sau în şoapte a distins accentul aspru şi poruncitor al lui Vulpache? La început nici nu s-a îndoit de asta şi a putut să-şi explice astfel de ce Vevé a intrat să doarmă în salon, ba încă de ce l-a aşteptat până la ora asta! Dar dacă într-adevăr

Vulpache a fost cel care a plecat, ce însemnau şoaptele din urmă, care nu puteau să se petreacă decât între mamă şi fiică! Oare fiica petrecea la uşă pe cel care părăseşte noaptea târziu dormitorul mamei? Sau a avut loc, în astă-seară aci, cum bănuise la început, o mică sindrofie? Dar cum venea asta, sindrofie pe întuneric, atât de târziu în noapte şi cu Vevé reîntorcându-se din fundul coridorului şi ciocănind insistent să poposească şi la el?

Întrebându-se tot astfel, Mihnea ar fi ajuns desigur să destrame fir cu fir iţele conjuraţiei, dar imaginea cea scumpă, dominantă şi exclusivă îl făcu să arunce departe de dânsul, ca netrebnice şi nedemne, pentru clipele minunatei reverii, astfel de întrebări sordide.

A doua zi, la Universitate, convorbirea cu un student, care-şi da şi el anul al treilea, în serie cu Mih., a mai ridicat puţin moralul lui Mihnea. Convorbitorul de câteva minute, al cărui nume trecuse în neant de cum fusese vag rostit, în chip de cunoştinţă, era nestrămutat convins nu numai de obţinerea bilei de trecere, dar de obţinerea bilei celei mai bune de către Băiatu Mih. la profesorul cu aspect şi nonşalanţă de bivol, care „aşa e el, dar sub aerul acesta de indiferenţă şi tembelism, ascultă cu nespusă luare-aminte şi ştie aprecia cu multă înţelegere şi obiectivitate”.

— Aşadar dumneavoastră socotiţi că vărul meu mi-a îndeplinit în sfârşit fierbintea mea dorinţă de a-l înscrie avocat în baroul de Brăila, chiar primăvara asta? întrebă fericit şi încă neîncrezător Mihnea, regretând că nu ascultase mai bine şi nu reţinuse numele scump al acestui june aducător de îngerească bunăvestire...

— Desigur, desigur; cu toate că astăzi ar mai fi un examen, însă despre vărul dumneavoastră nu mai poate rămâne nicio îndoială...

— Cum, dumneavoastră aţi mai rămas cu un obiect nedat, când la anii ceilalţi s-au pus şi

rezultatele?!

— Da... profesorul a fost reţinut de nişte procese în provincie... dar a fost mai bine aşa, căci am avut destul timp să revedem materia... înţelegeţi, o materie din cale afară de anostă şi stupidă...

— Şi seria văru-meu când intră la supliciu?

— Chiar acum la unsprezece.

Mihnea s-a şi postat în ultima bancă a amfiteatrului. Mih. îl văzu şi veni la dânsul.

— Sper că n-ai să te mai apuci la harţă cu profesorul pentru mine, se rugă el puţin ironic, ceea ce produse multă plăcere şi seninătate în inima lui Mihnea.

Şi primi cu plăcere restul zeflemelelor celuilalt, fericit că toată temerea şi toată amărăciunea din zilele trecute au fost de prisos. Şi cu domnişoara zveltă şi mlădie care intra acum pe uşă, râzătoare şi prietenoasă, împărtăşind toată sala cu minunatele ei ochiri, pe care le implântă şi în Mihnea cu coada de pumnal a ochilor amigdalaţi, el văzu revenindu-i fericirea în care disperase şi râsul celălalt, invizibil, dar întruna prezent şi stăpânitor, mai bun şi mai subtil, mai rezervat şi mai de sus, decât cel care i se da acuma tot.

Intră un profesor mic şi grăbit, prea mic şi totuşi aplecat încă, parcă sub povara ştiinţei, desigur în stare de grea presiune sub o frunte atât de îngustă. Mihnea, care crezuse întâi că are de-a face cu un student, de mai matură vârstă, consideră pe nou-venit cu aplombul tuturor zeflemelelor, pe care le înghiţise de la Mih.

Se făcu tăcere şi o serie lungă fu chemată pe scaunele din faţă. Întrebări cu răspuns şi fără răspuns începură să curgă de la un capăt la altul al lungii serii. Una din acestea, spre marea uimire a lui Băiatu, deşi căpătă acelaşi răspuns de la întreaga serie, nemulţumi profund pe profesor.

— Scrie chiar în textul dumneavoastră aşa... îndrăzni să îngăimeze unul, în tragica tăcere pe

care o lăsase ultimele cuvinte ale domnului profesor.

Dar domnul profesor, mic cât un titirez, răcni la vlăjganul care îndrăznise:

— Ei bine, domnule, nu scrie aşa, te rog să crezi că nu scrie aşa...

Totuşi de lângă Mihnea cineva murmură, citind de pe o cărticică de dimensiunile unui regulament C.F.R.:

— Uite, domnule, aşa scrie... cum zic băieţii... ce tot spune el!...

Dar profesorul, înfuriat, trecu la loc întreaga serie, protestând înainte înfricoşător. Numele celor ce alcătuiau seria următoare fură strigate cu vehemenţă şi îndârjire. Mihnea se făcu galben când auzi numele lui Băiatu Mih.: inima i se contractă până la sufocare şi gura i se căscă, parcă unui spânzurat.

Dar respiraţia îi deveni mai comodă, când prima întrebare nouă se referi la un amănunt din istorie, pe care evident Mihnea nu-l cunoştea, dar care, oricum, aparţinea unui domeniu inteligibil şi elegant. Răspunsurile alunecau cu grijă şi surde din gâtlejurile gâtuite. Mihnea era mulţumit literalmente de modul cum se prezenta noua serie. Dar la o proaspătă întrebare, concernând o dinastie din Italia sudică, răspunsul primului din serie nemulţumi din nou pe profesorul cel mic.

— *Valois*, răspunsese studentul.

Dar profesorul făcu automat semn spre al doilea. Tăcere pro-fundă. Al treilea: tăcere. Al patrulea: tăcere. Al cincelea repetă foarte nedumerit răspunsul celui dintâi. Al şaselea, al şaptelea tăcere. Mihnea îşi simţi iarăşi omuşorul strângându-se. Întrebarea aluneca acum cu iuţeală spre Mih. Dincolo de acesta, domnişoara cea mlădie îşi ondula sânii şi pântecul în mişcări de nerăbdare şi buzele îi jucau nervoase spre profesor. Mihnea recunoscu psihologia celui ce ştie şi care e fericit de ignoranţa înaintaşilor din serie. Până la

ea, întrebarea avea să treacă pe la Băiatu Mih., care aştepta delăsat şi bleg parcă neatent. Mihnea se simţi dizolvându-se în toată apa ce-i alcătuia compoziţia sa chimică şi care începu să se reverse în unde invizibile prin toţi porii deschişi.

— Băiatu Mih...

— *Bourbon...* Din familia Bourbon.

Caierul întrebărilor reveni la cel dintâi. Domnişoara se lăsase la rându-i lichefiată pe scaun, iar Mihnea triumfa. Dar acum urmă o serie întreagă de întrebări la fel, ce-şi găseau răspunsul de-abia la Băiatu Mih., spre nervozitatea dezolată a domnişoarei, care trebuia să fi citit bine într-adevăr şi care se agita într-atâta pe scaun şi-şi mişca buzele atât de nestăpânit, încât la un moment dat răspunsul îi scapă ei de pe buze, când întrebarea ajunsese exact la Mih.

— Dumneata să-mi răspunzi când te-oi întreba eu, îi strigă sec profesorul. Nu-ţi consider acest răspuns.

Întrebarea cea nouă se reîntoarse iarăşi la capul seriei. Se vedea bine că examinatorul voia să aibă încă un răspuns şi de la cei care tăcuseră mâlc de la un timp. Dar acum, judecând după tonul ei solemn şi tranşant, încercarea părea să fie ultimă şi definitivă.

Profesorul nu fu mulţumit de primul răspuns. Se adresă plictisit următorului: „Dumneata!”

Şi acest „dumneata” trecu iarăşi ca o avalanşă prin întreaga serie. Mihnea simţi o puternică lovitură în cap, când Mih. răspunse la fel cu ceilalţi. Instinctiv ochii lui se îndreptară spre domnişoara care trebuia să fie triumfătoare: dar domnişoara îşi încovrigase superba ei siluetă, de parcă şi-o vârâse într-o cochilie de melc.

— Ei, poftim, domnişoară, ajunse la dânsa domnul profesor.

— Aşa scrie în cartea dumneavoastră, domnule profesor... cum au spus domnii...

Domnul profesor se înfurie iarăşi:

— Ei bine, domnişoară, nu scrie aşa în carte, te rog să crezi că nu scrie aşa în carte, dar te rog să crezi...

Şi pentru că toată seria se sfârşea cu domnişoara, o trecu întreagă la loc.

— Domnule, se înfipse dreaptă domnişoara, dar pe mine nu m-aţi interogat.

Micul profesor, de al cărui nume Mihnea auzise de unsprezece ani, dar pe care acum îl vedea pentru întâia dată, ridică din umeri, sec şi plictisit, notând repede în catalog. Mih. se sculase lung şi miop şi fără să se urnească din loc începu să vorbească tare şi răspicat. Profesorul nota furios. Apoi deodată se opri, fixă pe Mih., ascultă un moment, înclină din cap şi declară:

— Mulţumesc! Dar Mih. continua imperturbabil.

— Mulţumesc! răcni domnul profesor şi bătu cu pumnul în masă. Vă rog, la loc...

Şi fără să mai asculte pe Mih., care plecase în bancă, vorbind înainte, îi închise cuvântul chemând seria următoare.

Din locul lui, Mihnea îşi blestema soarta şi arunca trăznete prin ochi inamicului mic de pe catedră, pe care l-ar fi făcut *knockout* chiar din primul *upercut*. Domnişoara nefericită se agita, ţintea pe profesor şi, când acesta îşi întorcea privirea spre dânsa, ea se apleca pe cărticica deschisă, citea puţin acolo şi, revoltată, bătea cu mâna în pagină. Profesorul îi spiona mişcările pe sub sprâncene şi întoarcea capul ori de câte ori domnişoara înălţa ochii spre dânsul. La un moment dat însă, înainte de a începe noua serie de întrebări, rămase cu privirile la ea, înfruntându-i revolta:

— Ei bine, domnişoară, totuşi, nu scrie acolo aşa, cum ai spus dumneata... Te rog să mă crezi domnişoară...

Mihnea a ieşit de-a dreptul consternat. Toată ştiinţa lui Mih. n-avea să folosească la nimic dacă trebuia să aibă a face cu profesori care urmăreau în

timpul examinării plimbarea muştelor pe geamuri sau care uitaseră ce-au scris în cărţi. Şi-n sufletul lui se schiţă un început de panică, a cărei extensiune se afirmă necontenit, pe măsura barurilor vizitate în această după-amiază: panica, din cale afară de cumplită, a nesiguranţei, care te păleşte cu mişelie, chiar atunci când te-ai prevăzut cu cele mai teribile arme. Gazul asfixiant, îndepărtat şi laş, care îndoaie cele mai ascuţite baionete şi dărâmă lent cel mai înfocat elan. Mihnea nu se bucură că nu şi-a pus capul la frământat pentru a şi-l îngreuna astfel degeaba; ci se gândi cu groază la micile lui economii ştiinţifice, pe care ajunge odată şi odată să le strângă – pe mâna acestor călăi inconştienţi, de suflete şi de inteligenţe! Cumpără plic şi mărci poştale să împărtăşască şi pe domnul Ştefan, luând-o sincer înaintea ziarelor, cu nemernicia care domneşte în această lume, cu reaua voinţă ori cu ramolismentul care pun tot mai ţeapănă stăpânire pe omenire, înfrângând temerare voinţi şi anulând stupid cele mai nobile şi mai frumoase năzuinţe.

Dar el nu se va lăsa! declarase în chip de încheiere Mihnea, aşternând ultimele rânduri ale scrisorii. Va mai încerca o dată cu seria de la iunie, cu care va avea poate mai mult noroc, promise el solemn, fiind sigur că nici Mih. nu se va lăsa trântit, cu una cu două. Deşi nebunul, care avea atâtea *magna cum laude* la mână, putea să se lase păgubaş de una din numeroasele licenţe urmărite.

Şi Mihnea, care convenise să revie chiar şi acasă, până la iunie, dacă domnul Ştefan nu vrea să-i mai acorde acest „ultisim” termen, tocmai pentru a-i dovedi de câtă bunăvoinţă şi sinceritate e animat acuma, mototoli, cu ultima fărâmă de înţelepciune ce-i mai rămăsese, scrisoarea şi o vârî în fundul buzunarului pentru a o reface mai târziu, extrăgând din ea numai partea de la început, în care-i descrisese pe mâna căror profesori maniaci şi caraghioşi a încăput! Pe când sfârşitul, cu

rezoluţia de reîntoarcere, era o nebunie să-l pună la cutia poştei: cum putea să încurajeze tocmai el pe domnul Ştefan, care atât ar fi aşteptat în această veche toană a lui? Ş-apoi, ce dracu, examenul abia se terminase, rezultatele nu se puseseră! Mai întâi, trebuia să aibă loc o conferinţă, în care profesorii ceilalţi aveau să atragă luarea-aminte afurisitului mic şi uituc, cine era Băiatu Mih.! Cu ce drept decreta el deci insuccesul acestuia şi cu ce drept, mai ales, îl proclama în periculoase scrisori!

În timpul acesta, halbele s-au înteţit şi viitorul apropiat îi pare mult mai blond lui Mihnea, cu cât înaintează seara şi se aprind mai mult luminile în ultimul local în care a ancorat.

„Cum o să cadă Băiatu Mih.?” e întrebarea salvatoare, care cade acum ca o lumină mare în capul lui Mihnea. Atunci, la examenul acesta ar urma să cadă toţi studenţii. Apoi, la *primul*, chiar colegii lui de serie, afirmă că va trece. Şi cum afirmă? Cu nemărginit respect! La al doilea, el a mai vorbit ceva pe urmă. Profesorul l-a ascultat măcar o clipă cu interes, pesemne c-a întors-o puţin bine... O clipă... dar asta e suficient pentru o roşie. Ce, ne trebuie neapărat elogii? Eah... să ne mai slăbească domnul Mih. cu elogii-le dumnealui. Noroc că licenţiaţii sunt trecuţi la ziar fără notele respective. Altfel, într-un caz fericit, care se va întâmpla... sigur că se va întâmpla, domnule! ce vorbeşti aci?... cum ar crede domnul Ştefan în elogii...

Şi pe urmă, câte n-a răspuns Mih., până la întrebarea aia afurisită. Ori cum a fost... cu cărbunii... a, nu, cu bancherul... Ce importanţă poate să aibă asta pentru un avocat sau pentru un magistrat? Ce, o să judece el universul?

Mihnea e la a şaptea halbă şi a cerut şi pe a opta. Acuma a pus miza pe norocul Arinei.

„În norocul tău, Arina!” închină el în gând, aci, în fundul restaurantului, la o rază de nouă mese de ceilalţi consumatori. „În norocul tău, Arina!

Zâmbetul tău prea dulce s-a coborât asupra mea, îngerule, ca să mă laşi acum să mă prăbuşesc? În norocul tău, Arina! Pentru tine numai şi deci prin tine, vreau să învingă! Şi voi învinge Arina! Voi învinge!" şopti Mihnea în buza halbei, convins de-a binelea acum că e vorba de propria lui victorie.

Dar berea, dătătoare de visuri blonde, nu întârzie să ofere şi mohorâtele lor reversuri.

Mihnea ajunse la miezul nopţii acasă, cu capul complet neutralizat de gânduri şi aşteptări contrarii.

Găsi şi-acum casa în întuneric, dar nu luă seama câtuşi de puţin la asta. Nemaiputând să suporte orice fel de gând, începu să se dezbrace repede. Dar atunci văzu iarăşi tremurul flăcării rătăcitoare umplând ferestrele dinspre săliţă, încărcate de *brise-bise*-uri.

Să fie Vevé? se întrebă îndată Mihnea şi simţi cu putere aprinzându-se într-însul fiorul aprig al dorinţei.

Acum, într-adevăr, ar fi avut nevoie de îmbrăţişarea cea crâncenă, pe care numai o clipă a voit-o noaptea trecută. Mihnea aşteptă, cu inima potopită de sânge, ciocănitul discret în geam, dar sâmburele strălucitor, care se putea vedea prin ţesăturile subţiri, trecu de uşă şi-n curând dispăru după el toată lumina.

„Poate-a fost madam Balaman", gândi cu mâhnire Mihnea. „Să ştii că Vevé e supărată", continuă el să converseze cu sine, remarcând că toate aceste mărunţişuri fără interes până acuma au o mare putere răcoritoare pentru arsura din cugetu-i, peste care mai fierbea încă şi cantitatea nu tocmai prea obişnuită, chiar şi pentru dânsul, a celor opt halbe. „Ea a bănuit, mititica... a bănuit că eu nu dormeam... aşa se şi explica persistenţa ciocănitului ei în uşă... Mititica... " şi cum trebuie să fi tremurat pe săliţa rece, picioarele şi mâinile subţiri, în costumul sumar pe care Mihnea şi-l aminti aşa de bine.

După cum îşi aminti şoldurile înguste, coastele ieşite ca nişte gratii şi sânişorii aceia ca două mere pe pieptul plat, în sfârşit, pielea extrem de albă întinsă pe-atâtea oase rău acoperite, amănunte pe care nu le mai respinse cu plictiseală sau chiar dezgust, ci dimpotrivă le primi cu sete şi cu pofta barbara de strâns, de strivit, de sugrumat. O, tocmai avea nevoie acuma de oase care să iasă în relief, care să-i dea impresia totală a sfărâmării, a pătrunderii adânci, a contopirii totale. Şi, parcă răspunzând la focul dorinţei lui, geamurile de sus se umplură iar de primele licăriri pornite din lumina ce se apropia. Altele veniră şi se aşezară alături şi el urmări cu inima ticăind, acest joc zglobiu de lumină tremurătoare şi tăgăduitoare. Pe urmă, sâmburele luminării reapăru prin *brise-bise*-uri. Înaintă puţin şi... se opri...

Mihnea, aproape dezbrăcat, se apropie tiptil de uşă. Şi, odată cu începutul ciocănitului discret, el deschise larg, suflă în lumânare şi, dintr-o mişcare, aduse înăuntru trupul subţiratic, cu cămaşă lungă şi papuci de casă, cu ştiutul tartan greu, de lână tărcată în diverse cafeniuri, pe umeri şi pe spate. Când încuie uşa după dânsa, ea avu o tresărire; voi să spună ceva, dar renunţă. El reveni la dânsa şi o încercui cu atâta putere, că oasele îi trosniră în adevăr şi fata scoase un geamăt atât de puţin obişnuit, încât cu tot avântu-i nemăsurat, trebui s-o ţină de rău:

— Sst, mai încet...

Dar ea îşi năpusti buzele asupra alor lui, dorită, aprinsă.

— Te iubesc, îi şopti, atât de tare şi cu atâta furie, încât el trebui din nou s-o aducă la realitate, în vreme ce-o împingea cu înfrigurare, de-a-ndăratelea spre pat.

— Mai încet, mai încet... sst...

— N-avea nicio grijă, ei dorm... trebuie să doarmă...

— Ei?... e şi Vulpache?

— Da... ssst... a început să vie foarte des, îl lămuri ea în treacăt, ca una pentru care astfel de lucruri n-au nicio însemnătate... De o săptămână eu dorm în salon, îl încunoştiinţă apoi, punând deci accentul pe singurul lucru care ar interesa-o din această poveste... singură, singurică, făcu în cele din urmă, dojenitor, prinzându-i iarăşi gura în cleştele apos şi răcoritor al buzelor.

I se păru curios însă că ea rezistă când, ajunşi la pat, voi s-o răstoarne...

— Unde mi-ai fost până acum? îl mustră semeaţă. Dar el era prea nerăbdător şi ea se opunea, apucată de-o supărătoare toană. O luptă scurtă se încinse, în care pe el îl jena cumplit, zgomotul stârnit.

— Sst... înţelege odată... mai încet.

Dar ea îl săruta înainte pătimaş, proptindu-se zdravăn în oasele ei masive. La un moment dat el avu impresia unui zgomot suspect, din afară...

— Mi se pare c-au ieşit după tine... se dădu el deoparte plictisit la culme... Vezi, dacă faci prostii...

— Aş, păreri, îl încurajă ea din nou... când dorm împreună, să dai şi cu tunul şi nu-i deranjezi, râse, desfrânat şi provocător, şi repezindu-se la dânsul cu braţele-i osoase întinse în lături, întrevăzute la lumina focului din sobă ca nişte nervure, prin mânecile largi ale cămăşii, enorme aripi de fluture nocturn evoluând în jurul lămpii; îl înfăşură în ele, strângându-l de pieptu-i plat şi trăgându-l, acum ea, înapoi, spre patul larg şi moale...

Căzură îndată într-însul şi se contopiră tremurând de ardoare şi deodată, în spasmul sălbatic, ea ţipă ascuţit şi pătrunzător ca o fecioară brutalizată.

— Ce-ai făcut?... ce-ai făcut?... eşti nebună? gemu el cu suflet greu şi incapabil să se desfacă...

Dar trebui să descindă, când glasul doamnei Balaman răsună imperativ dinspre săliţă:

— Vevé, eşti aci? Ce-ai căutat aci? Ce? nu vrei să răspunzi?... Domnule Băiatu, te rog să deschizi imediat... Ce caută la dumneata... fata mea... noaptea, dezbrăcată?

Şi începu să zgâlţâie cu putere uşa cu geamuri.

Dar Mihnea avu o idee într-adevăr de mare tactician. Făcând semn de tăcere lui Vevé, cu degetul pe buze, el descuie uşa dinspre antreu, strigând spre cea din săliţă:

— Un moment, un moment, doamnă Balaman... numai să iau ceva pe mine... Şi veţi vedea că nu e nimeni aci...

Apucă pe Vevé, care se supunea cu afectat mister, gata să-i facă vânt, prin antreu; însă când dădu uşa în lături, domnul Vulpache umplu, cât era de mare, cadrul ei cu persoana-i zdravănă, dar parcă mai mult cu imensele mustăţi înnodate. Vevé scoase un ţipăt şi căzu în genunchi, acoperindu-şi faţa cu mâinile. Pe urmă, când simţi că a intrat şi doamna Balaman, care ocolise ca fulgerul şi cu zarvă mare prin antreu, se înghemui şi mai mult în podele, gemând de parcă ar fi fost burduşită.

Doamna Balaman gemea de asemeni şi plângea îngrozită:

— Vai de mine, fata mea, fata mea, făcea dânsa...

Se aplecă asupra lui Vevé într-un genunchi şi începu s-o zgâlţâie cu putere:

— Fata mea, fata mea, spune, că nu ţi s-a întâmplat nimic, fata mea... spune că ai rămas tot fata mamei a cuminte şi a curată...

Iar domnul Vulpache, mut şi teribil, ca un justiţiar, fulgera cu ochii, pe adevăratul vinovat...

— Spune, fata mamei, spune...

Dar fata mamei scâncea înainte, nearticulând niciun cuvânt şi confirmând bănuielile groaznice din capul matern.

— Cum, taci? Vasăzică?... Vasăzică...

Şi un chirăit şi mai sfâşietor decât al fetei ţâşni din pieptul opulent al mamei şi împroşcă toată casa

şi poate mahalaua până departe.

Mihnea, care considerase scena cu sânge rece, se simţi impresionat. Mama, tot mamă! se gândi el: de unde să bănuiască ea că domnişoara Vevé a trecut hăt de multă vreme, şi cine ştie în ce complicitate, pragul cel cu blestem oprit. Ca unul care deci nu se simţea principal culpabil, se hotărî să aştepte în linişte desfăşurarea evenimentelor, puţin tot cam contrariat că ele nu începuseră măcar cu un minut mai târziu... Îl cam neliniştea numai, nu atât privirea, cât mai ales mutismul acesta dârz al domnului Vulpache, pe figura căruia abia acum zări, într-adevăr, unele din trăsăturile lui Vevé, în anume momente intime. Nu se mai îndoi deci de adevărata paternitate a fetei şi se minună doar de capriciile eredităţii, care acordă moştenitorului, în clipe de extaz, masca pe care părintele o îmbracă, dimpotrivă, în momentele când mânia îi turbură tensiunea arterială. Dar Vevé va trebui în cele din urmă să-şi descleşteze dinţii şi atunci domnul Vulpache va binevoi să ia act că nu Mihnea deţine vina iniţială în această simpatică aventură.

Dar dinţii lui Vevé se strâng şi mai tare cu tot noul potop de întrebări deznădăjduite, cu care o asaltează nefericita mamă...

Iar Mihnea aşteaptă calm şi demn şi chiar zâmbeşte cu simpatie spre Vulpache. Însă acesta-i repede brutal dispoziţia înapoi, ca un zid dur, de care s-a izbit în treacăt o minge scăpată şi fragilă...

— Cum, nu vorbeşti? nu vrei nici să deschizi gura?... Vasăzică s-a terminat, vasăzică de-asta ai strigat adineauri de ne-ai sculat din somn (în nenorocirea ei maternă, ea uită că trădează cu acest plural pe domnul Vulpache, către care Mihnea găseşte că e tocmai cazul să îndrepte o privire de îngăduinţă, doar poate i-o mai scădea ceva din duritatea-i marţială; dar ţi-ai găsit!). Vasăzică te-a nenorocit, nefericito, ţi-a întors ochii peste cap şi acum şi-a atins scopul... Spune, spune, dacă e adevărat, n-auzi, spune, că te omor... Şi o zgâlţâie

iarăşi aşa de sălbatic, că Mihnea se minunează cum lungile ciolane nu încep să iasă prin pielea aceea albă şi prea întinsă... Spune, nenorocito, spune...

Iar Vevé are atâta tact, încât să nu scape nicio vorbă precisă. În schimb, când mamă-sa o ameninţă cu doctorul, că-l va chema chiar mâine de dimineaţă la control, ea se lasă de tot pe podea, într-un plâns sfâşietor, care mărturiseşte totul...

— Aer, aer! ţipă atunci madam Balaman, aer, mă-năbuş... fata mea a fost violată, Doamne, Doamne, ce ruşine pe numele meu... Doamne, Doamne, sub acoperişul lui bietu tată-său, care ţinea aşa de mult la cinstea ei... Ah, Doamne... *Domnule* Vulpache, du-te dincolo, în dormitor, vezi că e sticla de amoniac pe lavoar... oh, Doamne, ce mi-ai făcut?... vezi să nu nimereşti pe-a de glicerină... Dumnezeule, cu ce ţi-am greşit de mă pedepseşti astfel...

Şi madam Balaman se jeleşte în jurul fetei întinse pe podea, ca lângă un catafalc. Iar domnul Vulpache nu face imprudenţa să părăsească pe cele două femei, singure cu acest satir. Chiar doamna Balaman, care printre vaiete îi aruncă priviri întrebătoare, înţelege situaţia şi renunţă la amoniac.

Iar domnul Vulpache ia la rându-i cuvânt grav şi înţelept:

— Nu mai plânge, cocoană, linişteşte-te... Ce dracu, doar nu avem a face cu cine ştie ce vagabond – apasă el şi scânteie ameninţător ochii asupra acestui cuvânt – după drum, care a sărit *pân* fereastră în odaia fetei... Domnul Băiatu e un om onorabil şi va repara singur greşeala... Aşa e stimabile dom'le Băiatu?... se îndreptă el calm şi morocănos spre Mihnea...

Dar Mihnea, veritabil cavaler, ţine să-şi ia propria apărare, fără a coborî prea mult pe aceea care-i acordase cu atât elan podoabele intimităţilor ei şi desigur fără a izbi chiar de la început cu atâta

tărie în ideea ce nişte bieţi părinţi ca aceştia îşi fac, firesc, despre castitatea copilului lor scump.

— Coane Vulpache, declară el cu un zâmbet graţios şi tranzacţional, eu nu sunt omul care să mă dau îndărăt de la răspunderea ce datorez pentru faptele mele...

— Ţi-am spus eu? îndreptă domnul Vulpache ochi de înţelegere spre doamna Balaman.

— Deci, îi întunecă iarăşi Mihnea privirile... să rămână aşa cum a zis doamna Balaman... mâine să chemăm pe doctor...

Urmă un moment de tăcere adâncă şi de schimb de priviri nehotărâte între cei trei, căci Vevé continua să-şi ascundă faţa în covor. Domnul Vulpache îşi mângâia mustăţile lungi cu palma şi părea dispus să consimtă. Dar doamna Balaman arunca priviri intrigate spre copila ei...

— Bine, dar dacă faptul n-a apucat să se consume, asta nu scuză mai puţin vina dumitale, grăi în cele din urmă Vulpache...

— Foarte bine, foarte bine, încuviinţă cu drăgălăşenie Băiatu... Dacă mâine de dimineaţă domnişoara Vevé mai e încă... h... cum să spun... aşa cum trebuie să fie... sau dacă a fost până-n noaptea asta, pentru mine e totuna... Sunt gata să trag consecinţele, pe care vina mea le incumbă...

Conul Vulpache era gata să cadă la tranzacţie, cu toată neliniştea agravată din ochii doamnei Balaman.

Dar atunci, de jos de pe podele, porni iarăşi jalea sfâşietoare a celei căzute...

— Nu vreau, nu primiţi... nu primesc niciun doctor... se auzi din ce în ce mai ferm printre suspine.

Şi Mihnea, care tocmai deschidea spre cei doi mâinile în semn de regret, pentru dânsul triumfal, se pomeni deodată cu figura crispată şi fără nicio lacrămă a lui Vevé răsărind drept în crucea ochilor lui:

— Îţi convine acum să pretinzi doctorul, după ce ţi-ai ajuns scopul de două luni...

Şi fără a mai adăuga un cuvânt se repezi în latul patului, unde se dădu iarăşi jalei celei mai amarnice, manifestată prin vaiete şi prin convulsiuni nestăpânite ale corpului. Dar stupefacţia celor doi părinţi şi trăsnetele de priviri aruncate celei ce abia acum le făcuse, indirect, teribila destăinuire, se mistuiră repede pe feţele lor, sub porunca tacită, dar aprigă a necesităţii comerciale. Mânia lor trebui deci să se răsfrângă tot asupra lui Mihnea, care se apără cu îndârjire, declinându-şi orice vinovăţie. Domnişoara Vevé a intrat de bunăvoie în camera lui chiar în ziua mutării; şi dacă e vorba pe-aşa, va spune totul. I-a cedat puţin timp după aceea şi fără ca el să depună nicio silinţă...

— ... încât chiar dacă o fi fost cum pretinde c-a fost, scumpe domnule Vulpache, dumneata, care eşti om de legi, articolul... articolul... zice...

— Ce zice, ce zice?... ia lasă-mă pe mine cu legile dumitale...

— Pardon, pardon...

Şi deschizând cu energie pe Pastion, Mihnea străbătu hotărât şi înfrigurat tabla de materii: V... V... Viol... pagina 460... pagina 460... pagina 460... răsfoi codul cu grabă şi siguranţă. Ah, da... Art. 264... „Oricine va comite un atentat în contra pudoarei, îndeplinit sau cercat, cu violenţă (aci apăsă cu tărie, pentru că şi în cod era subliniat) în contra unui individ de sex bărbătesc sau femeiesc, se va pedepsi cu maximul închisorii.

Dacă crima s-a comis în contra persoanei unui copil mai mic de 15 ani împliniţi, culpabilul se va pedepsi cu maximum recluziunei“... Or, precum vedeţi, scumpe domnule Vulpache, aici n-avem a face cu nici una, nici alta din cele două elemente care se cer, pentru ca vina să fie constituită... Nici domnişoara nu e de cincisprezece ani şi nici de violenţă nu poate fi vorba...

— Dar e violenţă moral... imorală, ticălosule, se corectă domnul Vulpache, scos din sărite... Crezi că noi nu ştim ce se găseşte în *jurisprudenţele* alea care urmează... Să ne scuipaţi colea în guriţă, dacă credeţi că ne scăpaţi aşa uşor...

— Pardon, să le citim şi pe acelea, se arătă dispus la controversă Băiatu, voind a aprinde în preopinent, după vechiul obicei, flacăra amorului propriu de slujbaş al legii. Dar se putu convinge repede că de astă dată nu mai avea a face cu domnul Nisipoiu. Domnul Vulpache îi smulse îndată cartea şi o plesni cu toată energia de masă...

— Ascultă, bă tinere, se vârî el în Mihnea... să nu crezi tu că mă *spai* eu de ştiinţa ta... Iacă, îţi spun, cât încă nu-mi sai din balamale; nu ieşi de aicea pân' nu-mi iscăleşti colea hârtioară că într-adevăr mă *oblig* să ieu pe domnişoara Vevé, pe care am violat-o...

Dar şi Mihnea nu era omul, care să se lase intimidat aşa, cu una cu două:

— Asta e şantaj! răcni el cu tărie, făcând trei paşi în urmă şi aşezându-se într-o poziţie de apărare, într-atât de conformă cu regulile boxului, că domnul Vulpache, care nu cunoştea decât trânta românească, ezită să se mai arunce la moment asupră-i. Poftim, dacă-ţi dă mâna, continuă Mihnea, căutând să-şi intimideze şi mai mult adversarul... Dacă vreţi să sparg toate geamurile şi să fac un tămbălău de să se adune toată mahalaua... care toată ştie, continuă el pe nerăsuflate, că dumneata m-ai adus aicea, ca să mi-o dai pe cap...

— Am martor pe Nisipoiu, că aşa ai făcut şi cu nevasta lui...

— Nevasta e nevastă şi fata mare e fată mare... Dovedeşte cu doctoru că dumneaei a fost cum trebuie acum două luni, poftim... că şi asta se poate dovedi... şi nu mai am nimic de zis...

Galbeni, cu două lămâi enorme în loc de capete, părinţii îşi întoarseră privirile la odrasla din pat. Mihnea privi şi el într-acolo şi ochii i se opriră pe

unul din picioarele fetei, care ieşea din tivul cămăşii, mai sus de scobitura de-abia pronunţată a jaretei. Vevé, trebui s-o recunoască, cu toată subţirimea ei, avea picior într-adevăr frumos şi plin; şi Mihnea simţi din nou, ca un val de sânge, regretul că răzbunătorii pudoarei ei pierdute nu întârziaseră măcar un minut.

Dar el struni repede gândul, care-l copleşi acum şi care, atât de puţin cât fusese, şi tot îi încropise puţin îndârjirea şi voinţa lui de apărare. Doamna Balaman, cu faţă răvăşită de zmeoaică, se îndreptase acum spre Vevé, căzută parcă în adâncă prostraţie, cu dosul, bine conturat de cămaşa subţire, în sus:

— Cum, Vevé, nu spui nimic? se auzi stinsă şi deznădăjduită vocea ei...

Dar fata rămase înainte, cu obrazul înecat în moalele aşternutului. Domnul Vulpache vrea şi el să cuvânteze ceva, se vedea bine această străduinţă, dar nu era în stare să articuleze nimic altceva decât geamăte informe de răstrişte şi indignare...

— Vevé, Vevé, d-ăştia mi-ai fost, copila mea? izbuti să mai scâncească madam Balaman, pe urmă se abătu într-un plâns înecat, greu şi stufos...

Dar atunci, domnul Vulpache nu se mai putut stăpâni şi se năpusti, enorm şi oţelit, asupra trupului firav din pat... O trase jos de-un picior şi când ea, dreaptă, fremătând de indignare, îi ceru socoteala: „Cu ce drept te amesteci?”, el o găbui dintr-o lovitură la pământ, strivindu-i apoi corpul aproape gol, prin cămaşa străvezie, sub greutatea ocalelor de pumni. Fata suferea strângându-şi dinţii şi rostogolindu-se fără întrerupere, oferind loviturilor regiuni încă neîndurerate, pentru a-şi feri pe cele zdrobite. Gemea sfârşită şi-şi înăbuşea chirăiturile în gâtlej, părând în cele din urmă că într-adevăr şi-a pierdut răsuflarea. Madam Balaman, care urmărise la început scena cu satisfacţie, interveni înspăimântată:

— Ce faci, Mitrule, o omori...? Însă domnul Vulpache o repezi şi pe ea înapoi doar cu o scuturătură din umeri. Săriţi, oameni buni, îmi omoară fata... apucă ea să ragă, abia mai putându-şi ţine inima şi astmul.

Atunci Mihnea simţi în ei fiorul cavaleresc al donjuanului salvator de Ilene Cosânzene în primejdie: contorsiunile trupului femeiesc fraged şi gol, sub ploaia loviturilor barbare, frământările sânului necrescut, cu adevărat de impuberă, mişcările dezordonate şi impudice ale picioarelor, amintirea acum arzătoare a actului întrerupt de intervenţia subită a călăilor îi dădură sadică îmbărbătare şi avânt sălbatic de luptă. Se repezi deci şi apucă pe Vulpache de şale, pe la spate, ridicându-l cu mari sforţări de pe trupul sfărâmat al victimei. Dar ca şi când l-ar fi aşteptat anume, Vulpache se scutură dintr-o smucitură de dânsul, se învârti pe călcâie ca fulgerul şi-l repezi cu atâta putere în colţul mesei, că acesta se clătină şi căzu, cu bufnet de cărţi şi cu zornăit de cioburi.

— Ce te-amesteci tu aici...?

— Da ce te-amesteci dumneata... doar eşti străin de această familie... şi pe urmă te invit să vorbeşti cum trebuie, bădărane...

— Ce te priveşte pe tine, mă filfizonule? răcni vânăt domnul Vulpache, prăbuşindu-se asupră-i cu pumnul ridicat. Mihnea îl primi cu o joasă nepermisă, care îl făcu să şovăie un moment, dar îi duse turbarea la paroxism... Se năpustiră sălbatic unul în loviturile celuilalt: Mihnea se repezea necontenit la joase, dar nu le nimerea totdeauna. În schimb pumnul lui Vulpache era de oţel pur. Totuşi respiraţia grăbită, pe care i-o accelerase, deopotrivă cu ripostele calculate şi grele ale lui Mihnea, vârsta duşmană, ascunsă şi vicleană, îl făcu să rămână câteva clipe în urmă, pentru a-şi restabili o ordine în bătăile inimii: or tocmai de momentul acesta voi să profite Mihnea, cu care vârsta era încă bună prietenă şi aliată. Şi cu toate

că doamna Balaman interveni jalnică şi împăciuitoare, Mihnea se avântă:

— Te învăţ eu minte să mai baţi femei! fu strigătul lui de război.

Şi-n învălmăşeala cea nouă el avu totuşi scurte răgazuri să vadă pe Vevé ridicându-se, ca şi când răcnetul lui de luptă ar fi trezit-o din morţi. Mai auzi chiar pe doamna Balaman chirăind îngrozită: „Vevé, ce faci!" şi simţi că în caierul nepotolit de braţe s-a mai amestecat cineva... Dar când Vulpache se dădu iarăşi în urmă, cu mâna pe piept, cu ochii căscaţi, gâlgâind aer pe gât, Mihnea, care răsufla acum şi el din greu, avu prilejul să constate un lucru uimitor: Vevé nu se amestecase în frământare ca aliată a lui, ci a lui Vulpache, care-o bătuse. Într-adevăr, mâinile ei subţiri se înfipseră sălbatice într-însul şi degetele subţiri îi sfâşiară obrazul. Cu greu Mihnea putea să-şi ferească ochii, în vreme ce ea ţipa ca o hurie antică:

— Hoţule şi tâlharule, mi-ai mâncat norocul şi acum te baţi cu părinţii mei...

Şi palmele curgeau cu nemiluita. Mihnea, în cele din urmă, o aruncă doar dintr-un brânci în braţele doamnei Balaman, dar furibunda porni iarăşi îndârjită la atac. Se repeziră s-o ţină şi Vulpache şi doamna Balaman, în vreme ce cu bustul pe jumătate gol, cu umbrele pudoarei întrevăzându-se prin cămaşa care se ţinea numai într-un umăr, cu picioarele goale, albe şi pline, se zbătea superbă în criza aceasta subită de răzbunare şi disperare, aruncându-i blesteme crâncene pentru fecioria-i distrusă, cu atâta ardoare şi sinceră căldură, că Mihnea îşi simţi mintea şovăind o clipă în faţa adevărului.

Dar amintirea rece şi expertă îi spuse îndată că nu trebuie să aibă nicio cumpănă în această privinţă: blestemele fetei se năruiau spre dânsul ca într-un simbol. El plătea acum pentru cel dintâi şi pentru toţi ceilalţi, cine ştie câţi, care-l anticipaseră, care cântaseră fetei pe struna tuturor

ademenirilor, tuturor farmecelor şi-a promisiunilor, care o seduseseră cu rafinată viclenie şi cu înaltă şcoală, pentru a o lăsa apoi cu tinereţea profanată, cu sufletul pătat de otrava păcatului, ademenitoare ea însăşi, întinzând la rându-i curse şi jucând la rându-i teatru, pentru a-şi răscumpăra greşeala primei naivităţi şi a plăti tragedia celei dintâi alunecări.

Suspinele ei sunt deci într-adevăr sincere şi sforţările ei de a scăpa din mâinile celor doi, într-adevăr spontane. Blestemele ei sunt adevărate, ca şi jurămintele ei, ca şi legământul de a se lăsa examenului medical, pe care acum ea-l invocă, cu înfricoşătoare stăruinţă, nu din intenţie de stratagemă, dar pentru a se îngrozi ea însăşi de corpul ei jefuit, de sufletul ei minţit şi batjocorit. Încât Mihnea se cutremură nu atât de clocotirea celorlalţi pe care glasul fierbinte al fetei i-a urnit din nou spre dânsul, cu ochii ameninţători şi cu dorinţă sălbatică de război fără nădejde şi fără câştig, până la orice nimicire şi până la orice grozăvie, cât de această ancestrală şi aprigă nevoie a fetei de mahala de a găsi neapărat repararea unui amănunt fiziologic, care azi se pierde cu atâta uşurinţă între două drumuri şi care, pentru el, nu reprezintă niciun preţ. Trebuie să nimereşti aci, aproape de Fundătura celor Şapte Fântâni, sau cine ştie în ce cotlon uitat de provincie, ca să mai întâlneşti fete care să acorde atâta valoare chiar unei castităţi închipuite. E încă un dram de cinste omenească în aceste suflete, trebuie să conchidă Mihnea, declarându-se mulţumit chiar cu această virginitate platonică.

Dar nu numai asta îi place lui acum la Vevé, cât noua şi crescânda ei atitudine războinică şi zelul ei instigator: la ceilalţi nici nu se uită, cum înaintează invizibil, pe călcâie, clipită cu clipită, cot la cot, ca un rest de falangă macedoneană. Dar Vevé e adorabilă, ca o zeiţă a furiei şi a răzbunării. Palmele şi unghiile ei ascuţite, ca şi subţirimea

trupului ei, care acum freamătă prin zdreanţa de lino, i s-au părut şi i se par delicioase; la un cuvânt al lui numai, ca în poveste, şi această furie s-ar preschimba în cea mai tandră iubire, aceste lovituri şi aceste ghiare de pisică în cele mai dulci mângâieri... Şi acest trup, care tremură de ură... frângându-se de patimă sub strângerea lui, pe care o simte, de acum, că va fi de titan...

De bună seamă nu se poate plânge că noaptea asta nu i-a frânt până în cele mai mărunte bucăţele marasmul şi descurajarea din suflet: ş-apoi mai e ceva, un gând care-i zâmbeşte mai de câteva minute şi care-l face la rându-i să zâmbească celor trei spectre ale urii, ce nu sunt mai departe acum, cu mutrele lor haine şi ochii lor magnetici, de un întins de mână şi care s-au oprit uimite dinaintea acestei feţe zâmbitoare şi prieteneşti. Un gând care-l pătrunde de tot mai multă lumină şi care-l face să ajungă la vorbe şi la faptă...

— Staţi, spune el, staţi... dacă Vevé jură că e adevărat ce susţine, atunci o cred! hotărăşte el solemn.

Şi pentru că toţi trei au rămas nedumeriţi şi parcă neîncrezători în faţa subitei schimbări, Mihnea trebui să adauge: Dacă ea jură pe viaţa mamei ei şi pe viaţa tatălui celui adevărat, nu pe cel din mormânt, ca până acum!

Părinţii cei adevăraţi schimbă feţe-feţe, neştiind ce să creadă, apoi privesc curioşi la Vevé. Dar Vevé nu ezită: şi pentru Mihnea e o plăcere s-o vadă cum jură cu atâta convingere, cu atâta falsitate şi fermitate, cum cheamă chiar asupră-i pedeapsa cerului şi-a dracilor în caz de nesinceritate, cum se închină şi cum face mătănii, sărutând covorul. Iar Mihnea şi-aminteşte că Vevé se duce regulat la biserică, pune lumânări, sărută icoanele, dă acatiste, la fel de convinsă ca şi doamna Balaman, şi chiar aduce anaforă acasă şi pentru alte zile, ca s-o ia dimineaţa, pe nemâncate.

— Aşa să fie! rosteşte şi el solemn, închinându-se.

Fata are doar o secundă de ezitare, nimic decât atâta; şi se închină apoi şi glăsuieşte şi ea, ferm şi grav:

— Aşa să fie!

— Bine, aşa să fie... Dar să ştiţi, declară Mihnea, cu aer serios, deşi zâmbeşte înainte unui punct luminos, nevăzut de nimeni, din adâncul cugetului său, să ştiţi, ca să nu mai fie nicio discuţie între noi: nu fac nuntă până nu-mi iau licenţa.

— Amin! întinde mâna Vulpache, la rându-i solemn, ca la aldămaş.

— He, dar aici e aici! i-o apucă Mihnea, ţinând-o strâns, ca să termine ce are de spus, înainte de a i-o scutura în semn de pecetluire a legământului. Dacă mă trântesc imbecilii ăştia de profesori la examen...?

— Dumneata să fii sănătos, dă Vulpache să coboare nodul mâinilor în jos... Ai tot timpul.

Dar Mihnea rezistă cu fermitate grabei celuilalt:

— Da, dar, în cazul ăsta, conu Ştefan, plătitorul, iubitul meu părinte şi viitor socru al lui Vevé, închide brusc robinetul subvenţiilor lunare... rânjeşte Mihnea ridicând umerii în sec, spre înţeles că asupra acestui lucru nu va mai putea să încapă niciun fel de tergiversare.

Dar îl reduce la tăcere un potop de proteste şi de vaiuri, „se poate? iacă-i bună, dar aici eşti ca la dumneata acasă... ”

— Îţi dau şi bani de buzunar, îl asigură franc şi culant Vulpache.

Şi ţigănia ia sfârşit cu această învoială scrisă şi subscrisă de toţi cei prezenţi. (E slăbiciunea şi, evident, tactica lui Vulpache – documentul pe care-l ia îl usucă presărând pe el cenuşă de la sobă, îl împătureşte şi-l pune cu grijă în *portefeuille*.) Mihnea va locui aci în casă până la căsătoria, care va avea loc, numai după ce se va înscrie în barou.

Zestre, casele ce se văd, cu condiţia să locuiască în ele, până se va săvârşi din viaţă, şi doamna Balaman. După moarte îi va lăsa şi economiile ei de la bancă nu prea cine ştie cât, dar bune, iară până atunci pensioara o varsă tot în casă. La nuntă Vulpache îşi rezervă dreptul să facă o surpriză celor tineri cu un cadou, pe care de mult îl păstrează în secret; iar în testamentul lui *ştie el ce va scrie.* Protestând şăgalnic dinaintea acestei ploi de daruri prezente şi viitoare, Mihnea subscrie cu trăsături energice de voievod, oftând dulce în tainiţele sufletului:

„Arina, ce nu fac eu pentru tine, dulcele meu ideal...?”

Apoi se sărută cu toţii cu dulceaţă şi efuziune, de parcă nu s-ar fi păruit de-a valma de când ani şi ani de zile. Iar Mihnea, pălit de-o toană de amintire, nu-şi putu reţine un bufnet de râs.

— Asta e o adevărată *compoziţie voluntară*, lămureşte el pe Vulpache, care s-a întors la dânsul nedumerit...

— Compoziţie...!?

— ... da, voluntară, aşa e denumită în Dreptul roman. *Composi-tio voluntaris*, explică el doct şi se repezi să caute printre cărţile vrăşulite Dreptul roman. Când îl descoperi, răsfoi cu iuţeală şi siguranţă paginile introducerii, în care se simţea tare. Dar cum nu găsi ce căuta, dădu el explicaţiile cuvenite, într-o definiţie de felul acesta: „când părţile se împacă... adică nu, li se da termen părţilor să se împace cum or şti, mai dă ăla ceva, mai lasă celălalt – adică lăsa la voinţa lor, de aci *voluntaris-voluntare*, adjectiv de-a treia (domnul Vulpache înclină din cap în semn de înţelegere) – şi dacă nu ajungeau la învoială, atunci îi potrivea conform legii, *compositio legalis... “*

— Întocmai ca la noi, făcu Vulpache luminat.

— Nuu... la noi a fost *voluntaris*, corectă Mihnea, surâzând îngăduitor.

— Păi eu ce zic! Şi Vulpache făcu spre doamna Balaman semn cu faţa contractată elocvent: „Ce ţi-am spus eu, e burduf de carte... ”

Dar e târziu de tot şi lumea trebuie în sfârşit să se culce. Severă şi imperativă madam Balaman, face loc în uşă fiicei sale:

— Vevé, poftim la dumneata, te rog...

Însă Mihnea protestează cu energie. Vevé, ruşinată, se codeşte cu graţii de porumbiţă imaculată; dar madam Balaman o sfârtecă literalmente cu privirile ei şoimeşti şi Vevé, îngrozită subit de starea ei de acuma, apucă şi desfăşură în pripă tartanul larg şi vărgat a toate acoperitor. Dar Mihnea nu poate să înţeleagă câtuşi de puţin această procedare: a semnat, faptul s-a consumat, acuma ce dracu?...

— Nu, maică, răspunde neînduplecată doamna Balaman. Cine te-a pus să te grăbeşti?... Măcar acum să-i duci dorul până la nuntă...

— Asta s-o mai crezi dumneata, se îndârjeşte Mihnea, mai în glumă, mai în serios, dar în vădită panică; şi cu pas hotărât el se apropie, şi cu braţ hotărât el înconjură talia lui Vevé, în semn de posesiune.

Dar doamna Balaman se apropie la rându-i şi apucă fata de braţ. Vulpache, pe care scena îl amuză, râde indulgent pipăindu-şi buzunarul de la piept, unde a fost pus la păstrare proaspătul document. Mihnea îi pretinde intervenţia şi Vulpache îndepărtează domol, convingând muteşte, cu ochi anume şi cu zâmbet particular, pe doamna Balaman, că totul de-acum e în regulă.

— Bine, te priveşte! îi întoarce ea spatele nemulţumită.

Iar Vevé, de ruşine, şi-a ascuns şi capul în şal.

— În sfârşit singuri – *compositio voluntaris*! scrâşneşte acum Mihnea spre ochiul care singur îl contemplă printr-o fină deschizătură a şalului ermetic răsucit. Şi mâinile lui apucă zorite şi voinice; dar fata ştie, cu întorsături maestre, să se

împletească şi mai strâns în pulpanele de lână, pe care Mihnea le desface pe rând şi cu istovitoare obidă, pentru a vedea disperat, cu răsuflarea accelerată până la înec, cum se închid una după alta, de cum mâinile lui active pornesc să se străduiască alături. O ridică atunci, astfel înfăşurată, şi o trânteşte în latul patului, scrâşnind fără oprire:

— De ce m-ai lovit, canalie, de ce m-ai bătut?

Dar mireasa arvunită ţine să-i învedereze, printr-o întoarcere bruscă, în lungul aşternutului, că de-acum înainte iubirea lor nu mai poate fi furişă. Şi şalul se desface de la sine ca să înfăşure acuma întreagă, nemaistăpânita, sălbatica lui răzbunare.

Aşadar Mihnea a devenit familist în regulă. El se trezeşte dimineaţa, în dulcea căldură a patului, pe care l-a împărţit toată noaptea, mai în crâncen război, mai în molcomă şi moleşitoare pace cu făgăduita lui scumpă, Vevé; parcă sunt lipiţi aşa le este de greu să se despartă până dimineaţa, când doamna Balaman le aduce cafeaua la pat pe-o tăviţă de tablă roşie, cu şervete, cu cornuri şi cu smântână, minunându-se toată de drăgălăşenia lor:

— Vai, ce bine vă stă, parcă sunteţi făcuţi unul pentru altul, parcă aţi avea două căpşoare de îngeraşi.

Doamna Balaman şi-a părăsit aprehensiunea ei, mai ales de când rapoartele fetei au asigurat-o de pasiunea rară a lui Mihnea: i-a găsit şi un nume, *un nume literar*, pe care însă nu i-l spune decât noaptea, în zvăpăiatele lor strângeri, când lumina este stinsă: Arina...

— Vai, mamă, cum l-a găsit el, vezi ce răsunător şi poetic! După căsătorie, mi-a făgăduit că mi-l va spune şi-n timpul zilei.

— Să nu fie vreuna pe care a iubit-o el vreodată Arina asta? iscodi mama îngrijată...

— Nuu... mamă, ce vorbeşti? Mi-a jurat pe lumina ochilor lui din cap şi pe mama lui scumpă că nici n-a cunoscut-o până acum... E un nume

fictiv, inventat de dânsul, pentru mine, mamă... Spune că Vevé prea e... franţuzesc, pe când Arina, deşi nu e un nume obişnuit, are totuşi o... rezonanţă, cum spune el aşa frumos – şi aci domnişoara Vevé îşi ţuguie buzele – o rezonanţă românească, mamă...

După ce se spală şi se îmbracă, Mihnea pleacă la Universitate şi nu mai e înfricoşat de plaga căderii la examen. Nici nu mai dă pe jos, prin sala cu pietre arheologice şi cu monumente funerare de la Drept. El cutreieră numai sălile de la Litere şi filosofie şi coridoarele din dreptul lor. Uneori e surprins de vreun profesor înăuntru şi trebuie să rămână ca să audieze întreaga oră: atunci, mai ales dacă profesorul e de filosofie, el ascultă cu religiozitate, încercând să cuprindă sensul adevărat al celor spuse şi neştiute, care, în capul lui, precum îşi dă bine seama, iau cu totul un alt sens, poate mai complicat şi fără îndoială mai original decât cel pe care vrea să-l dea profesorul, dar în niciun caz cel adevărat. Şi recunoscându-şi învoalte şi temerare aptitudini filosofice, Mihnea e nevoit să regrete totuşi că Arina va prefera de bună seamă, în dulcile lor discuţii, sensul exclusiv pe care-l imprimă de atâţia ani domnul Rădulescu-Motru temelor sale. Divagaţia e permisă, recunoaşte Mihnea, numai după ce dovedeşti că poţi străbate necondus de nimeni drumul cel vechi şi ştiut.

De aceea, cartea lui de predilecţie a devenit iarăşi, de când viitorul imediat i-a fost asigurat, broşura *Iniţierilor* lui Faguet. Pentru Vevé, această lectură are perfecta ei legitimarea: i-o fi lehamite băiatului de atâta tevatură cu cărţile groase şi indigeste de la Drept, avalate cu nemiluita în toată perioada asta a examenelor, despre al căror rezultat, tocmai pentru că el păstrează un mutism aşa complet, atât ea, cât şi d-na Balaman, cât şi Vulpache găsesc că e lipsit de delicateţe să-l întrebe. Evident în sesiunea următoare lucrurile or să se schimbe, dar pentru că până atunci e destulă

vreme, Vevé, care, cum singură spune, s-a înscris la Universitate „mai mult de formă”, e prea ocupată cu lucruri mai serioase – ca bunăoară ajutorul domestic, pe care acum trebuie să-l dea cu atât mai vârtos doamnei Balaman – ca să mai aibă timp de controlarea lecturilor lui Mihnea. Lasă, mai spre Paşti, încolo, îi face ea un program special, să nu creadă *domnul* că-l va lăsa aşa, la infinit, să-şi piardă vremea degeaba. Dar şi-acuma Mihnea, care şi-a terminat frecvenţele, îşi motivează vizitele lui regulate la Universitate cu cercetarea asiduă a bibliotecii de la Drept, „singurul loc unde poţi găsi toate cărţile de care ai nevoie”. Era deci limpede pentru toată familia că Mihnea căzuse şi că, ambiţios şi îndârjit – şi de bună seamă puţin ruşinat – nu şi-a oferit niciun răgaz şi s-a hotărât chiar de-acum să „ia din nou taurul de coarne”. Încât lui *Vevé*, dacă scumpa ei nuntă nu ar fi în funcţie decât tocmai de aceste examene plicticoase, i-ar veni serios gândul să-l sfătuiască şi să-l îndemne la puţină recreare...

— Dar e încăpăţânat, mamă, şi plin de ambiţie! îl blamează ea în lipsă, şăgalnic şi calin.

Iar în vremea asta, Mihnea bate cimentul facultăţii în căutarea adevăratei Arina; iacă se împlinesc iar câteva zile pline de când n-a mai zărit-o... În şuvoaiele studenţeşti care curg fără răgaz pe cele două laturi ale coridoarelor, el înfige priviri adânci şi minuţioase grupelor bălţate de studenţi şi studente. Şi astfel prinde din zbor vestea afişării rezultatelor la anul al treilea de Drept; cu toată siguranţa lui de-acuma faţă de surprizele viitorului, Mihnea îşi simte inima clătindu-se violent în coşul pieptului; sângele îi încropeşte figura şi-o emoţie vie îi strânge sufletul în cleşte. Un vânt năprasnic de curiozitate îl împinge atunci cu pas accelerat prin valurile studenţeşti spre scara fostului Senat. Şi-n graba-i asiduă, abia după ce ea a trecut departe, el îşi dă seama că a încrucişat pe Arina. Fata nu l-a văzut,

din cauza bascului prea lăsat pe ochi spre dânsul; era plecată împărtăşitor în partea cealaltă, către o însoţitoare mică şi blondă, cu ochi vineţi, largi şi plini de luare-aminte, barate în faţă şi-n spate de liniile zgomotoase ale unor găligani de ambe sexe. Vocea ei l-a făcut să tresară, glasul ei clar de cristal ciocnit uşor, care nu i s-a adresat încă niciodată direct, dar pe care l-a cules din aer şi din toate cotloanele, l-a cules picătură cu picătură în potirul amintirii lui. A auzit numai atâta, aceste trei cuvinte, pe care ea le rostea cu glasul acela de cristal: „şi de-o timiditate excesivă".

Atât. Şi nimic altceva. Şi totuşi cât de mult! Împărtăşea ea oare unei prietene flirtul care luase naştere aci pe sălile acestea? Interpreta ea astfel rezerva lui de a o cunoaşte, absenţa oricărei încercări de a se apropia de dânsa, în contrast bizar cu lungile priviri ce-i adresa, cu adâncii, negrii şi voluntarii săi ochi, cu care o fixa atât de stăruitor?

Mihnea avu timp să vadă pasul scump, lent şi maiestos, parcă de dans, pierzându-se într-o forfotă de linii mişcătoare: ezită să se ia îndată după dânsa, dar ezita încă să coboare spre afişierul temut. În cele din urmă conveni că ea, care părea, judecând după punctul întâlnirii, de curând sosită – şi asta era ceva încă ameţitor de interesant, că ea intra acum pe la Drept! – trebuia să mai rămână şi se năruí pe scări la vale pentru a arunca în fugă ochii asupra listelor şi a reveni numaidecât.

Se întâmplă însă să nu găsească tocmai foaia în care era trecut numele lui Mih.; i se explică, fusese oprită pentru a i se face o corectură. El trebui deci să aştepte, cu alţi studenţi care erau strânşi gata şi se strângeau încă, şi începu să simtă, fără voie, străbătându-i prin haine şi prin piele înfrigurarea lor. Nu lipsi nici nodul din gât, când omul de serviciu mic, negru şi cu mustăţi lungi, răsucite cu cochetărie veche, pe care-l cunoştea de unsprezece ani de zile (pe el îl cinstise ca să-i arăte odată cum se umblă prin Digeste) aduse lista îndreptată cu

roşu. O frământare scurtă se înteţi atunci şi-un şezut puternic îl aruncă în urmă, în piepturile din spate, care-l repeziră automat înainte. Răsunară exclamări de izbândă şi protestări îndârjite. Cineva, care se strecura să iasă, îi făcu loc, cu ochi plecaţi, cu buze strânse, cu faţă cadaverică. Dar Mihnea tot nu se găsi chiar în dreptul coloanei cu litera B, pe care, de-aci, de unde se afla nu putu să distingă nimic, din cauza necontenitei mobilităţi a capetelor dinainte. Auzi numai, pe unul cocoţat, aproape, care citea tare pentru ceilalţi, nume şi rezultate.

Răcni şi el:

— Băiatu Mih.!

— Băiatu Mih.? păru că întreabă la rându-i mirat interpelatul. Albe cu elogii!

Mihnea şovăi. Simţi efluvii mari de căldură ţâşnind din membre spre inima, care tresălta de fericire.

Apoi, când nepotolita stâlceală îl împinse şi pe el în dreptul limanului dorit, putu vedea în sfârşit cu ochii proprii minunea cea mare. Şi tot nu se mulţumi. Numără de sus în jos pe toţi cei înşiraţi din capul listei până la Băiatu Mih. şi pe urmă numără liniile rezultatelor. Ei da, desigur: Băiatu Mih. era juxtapus exact în dreptul strălucitului rezultat. Mihnea mai voi să mai facă numărătoarea acum şi de jos în sus, dar piepturile nerăbdătorilor din urmă îl evacuară scurt, şi el ieşi la larg cu picioarele strivite, cu lucioşii lui galoşi călcaţi, cu gambeta jucându-i pe creştet ca barca pe valuri.

„Vasăzică... vasăzică... vasăzică...

Bucurie a bucuriilor! Dar cum dracului, domnule, cum dracu... La urma urmei toate bune, dar ce caută elogiile?

Cum? cum? ce importă acum... Viitorul e de-acum al nostru, libertatea e a noastră. *La liberté est à nous!* “ Şi ochii lui vărsau bucurie mai mult decât toţi ochii ăştia, care trebuiau să se mai întoarcă spre el, să se umple din bucuria lor. După

cum alţii se întorceau din calea lor, umiliţi şi ruşinaţi...

— Ar trebui să mergem la câte-un aperitiv, propuse cineva. Iar Mihnea calculă în gând că ar fi timp destul: Arina trebuia să mai rămână un ceas, ce dracu! Doar nu venise ca să plece... Va putea vedea astfel dacă îl aştepta, dacă tot venind, mai zăbovea de obicei şi pentru dânsul... Mai ales dacă într-adevăr despre el vorbise cu blonda cea mică, va aştepta cu dânsa să i-l arate...

Dar, odată începute, aperitivele se înteţiră, iar grupul amatori-lor se mări, cu noi-veniţi, pe care cuvânt lăsat anume printre prieteni îi îndrumau încoace. În curând toată bodega fu numai a licenţiaţilor şi-a altor studenţi, care veniseră *să bea* succesul prietenilor. Mihnea ghibui şi o pereche de lăutari, în şmocuri pătate şi cu ghete de lac pe piciorul gol. Sub comanda lui, ţiganii trecură îndelung printr-un repertoriu bogat şi atât de minunat ales, că făcu deliciul tuturor şi Mihnea stârni admiraţie unanimă.

— Cine e ăsta, mă? Cine e ăsta? picară primele întrebări discrete. Voi l-aţi mai văzut? Cineva putu da o indicaţie precisă: Ăsta e unu... Niculescu Romulus?... De Niculescu Romulus vorbeşti: ripostă îndată un altul cunoscător. Niculescu Romulus e ăla înaltul de la masa din fund... Îi zice Niculescu Basu, de la Craiova, deşi el e tenor... dar are o voce teribilă... Trebuie să cânte şi el acum...

— Nu cântă, domnule, ăla prin cârciumi... Ăla urmează şi Conservatorul, e cu pretenţii...

În vremea asta, Mihnea, acompaniat în surdină de lăutari, cu halba în mână, căci trecuseră la bere, fredona pe cât de uşor, pe atât de inteligibil:

Pădure...

Pădure...

Pădure ca la Hârtoape, dodă...

Salve de aplauze primiră sfârşitul cântecului.

— Mă, cine e ăsta, mă! L-aţi văzut care cumva?...

Dar până la urmă nimeni nu putu să afle cine e ăsta şi nimeni nu îndrăzni să-şi potolească nedumerirea, cerând direct la masă identitatea unui băiat atât de dezgheţat şi de dat dracului şi care pe deasupra trebuie să fi înhăţat şi ceva bile senzaţionale, de se află într-o vervă aşa de îndrăcită. E o curată ruşine să fi stat trei ani cot la cot cu un aşa juvaer şi să nu-i fi ştiut nici măcar de nume; dar dacă oricare dintre dânşii trebuia totuşi să-şi mărturisească această ruşine în privinţa numelui, în schimb aproape toţi îşi aduceau aminte că l-au văzut la cursuri şi la examene.

— Venea regulat, domnule...

Iar Bărbulescu C. Vasile sări ca ars:

— Aaa... staţi că mi-am adus aminte; am dat cu el Civilul... A... e foarte îndrăzneţ... S-a repezit în profesor şi-a ieşit trântind uşa, de, de...

În schimb, o impresie literalmente detestabilă a făcut Mihnea familiei Balaman, care-l aştepta în păr, inclusiv deci domnul Vulpache, la 4 dimineaţa, când şi-a făcut nesigura, dar radioasa intrare, pe uşa antreului. Vevé a leşinat la moment, iar printre ţipetele doamnei Balaman, care se străduia să-şi învieze copila, domnul Vulpache, a întreprins pe ton blând, dojenirea culpabilului.

La orice argumentare, Mihnea răspundea scurt:

Mi-am sărbătorit pe văru-meu... Aşa sunt eu; eu am căzut, el a reuşit... L-am sărbătorit... aşa sunt eu...

— Bine, aşa oi fi fiind mata, dar puteai să anunţi pe cocoane...

— A, pardon... a încuviinţat îndată Mihnea salutând politicos cu gambeta până la podea pe cele două cocoane; la care gest Vevé, ridicată pe şezut şi aspirând sticluţa de amoniac, pe care i-o ţinea mama ei îngenunchiată alături, leşină din nou şi se întinde iarăşi toată pe muşamaua antreului. Fără îndoială că în noaptea asta ea n-a mai intrat în camera, care urma să mai fie nupţială încă vreo câteva luni. În schimb Mihnea s-a îndreptat grăbit

într-acolo trimiţând bezele lui Vulpache şi salutând ungherele antreului cu gambeta şi cu cuvintele: *La liberté est à nous! La liberté est à nous!...*

Vevé a rămas profund supărată mai multe zile şi nopţi de-a rândul, spre ascunsa bucurie a lui Mihnea, care plănuia ceva monstruos. Dar el ieşi chiar de a doua zi; şi găsi la facultate pe Mih. spre care alergă cu braţele deschise.

— E, acum îmi spui unde vrei să mă înscrii? îl întrebă poznaş Mih., care nu părea deloc emoţionat de marele lui succes.

— Lasă asta! mie să-mi spui cum s-a întâmplat, nenişorule, de ţi-au picat iar elogiile astea?... La Civil, n-aş fi crezut pentru...

— Păi dacă mai rămâneai în sală şi continuai să-mi iei apărarea, chiar că-mi mâncai un elogiu...

— Păi bine, domnule... eu credeam că n-a ascultat... tot cu ochii pe ferestre după muşte...

— Fugi de-acolo, domnule... fii serios... ăla e profesor mare, ăla e savant, domnule... el e familiarizat, domnule, cu materia, aşa că putea să studieze în voie oricâte muşte ar fi dorit, el tot ar fi văzut cât sunt de stăpân pe curs... fără să dea vreo atenţie... şi, pentru că se plictisea omul să audă tot ce-i răsună ca morişca în cap de ani de zile, îşi căuta şi el un studiu în plus...

— Bine, foarte bine, la Civil... dar la ălălalt, ăl mic, din urmă... zău dacă nu disperasem, cu tipul ăla, care uitase ce-a scris în propria lui carte...

— Vai de mine, fii serios, domnule, îl întrerupe mustrător Mih. Cum poţi să afirmi astfel de lucruri, când zici că ţi-ai dat şi dumneata licenţa...? Ăla e un specialist recunoscut!...

— Lasă, domnule, încerca Mihnea să reziste acestei discrete umilinţe. Vorbeau toţi studenţii, ce tot spui dumneata... Ba chiar şi dumneata ai mai rămas şi ai continuat să mai vorbeşti, după ce ţi-a trecut seria la loc...

— Bine, aia e tactica mea... atunci eu expuneam suplimentul pentru elogii... dar dumneata probabil

că... cum să zic... nici nu trecuse vreodată pe la urechea dumitale ce se vorbea acolo... Se vede că ţi-ai luat cam de mult licenţa...

Băiatu Mih. a fost chemat deoparte de-un grup de flăcăi înalţi, îmbrăcaţi munteneşte, cu şube scurte, cafenii. Dar peste puţin, în valul de tineret, ce se sparge, el vede pe Arina şi pe mica ei prietenă blondă, convorbind voios, răzimate de părete. El se preface că n-a văzut încă nimic şi numai coada ochiului urmăreşte pe cele două fete. Arina l-a zărit la rându-i şi arată celeilalte, din cap, spre el. Blonda cea mică îl consideră curioasă, dar cu vădit semn din buze că nu-i face nicio impresie. La urmă chiar înalţă din umeri, întorcându-se întrebătoare spre amica ei: „Ce-ai găsit deosebit la dânsul?" Arina îi răspunde cu râs mare; îşi bate joc la rându-i de el? Drace, ce însemnează râsul ăsta...

Mihnea simte o leşuială subită îndoindu-i picioarele. Afurisita cea mică şi blondă îi turuie înainte, iar Arina din când în când întoarce capul râzând din ce în ce mai zgomotos spre dânsul. Cu fiecare nouă izbucnire voioasă de râs, întoarce capul spre dânsul.

Mihnea e pierdut. Ah, mititică blondă... Dar, lasă, se va răzbuna crâncen... aha... o s-o întâlnească el singură odată... o să-i vâre el o pereche de ochi, în privirile alea albastre şi spălăcite... Va vedea ea, Arina... ce poate o prietenă clevetitoare...

O, trebuie numaidecât să termine cu *Iniţierea* lui Faguet. Trebuie să înceapă neapărat *Istoria* lui Fouillée... Războiul e declarat... Cu siguranţă că păpuşica asta e tobă de filosofie... Asta a fost doar şi sensul conversaţiei muteşti cu prietena ei, examinându-l: „Ce vezi la dânsul?... Un filfizon... Un tip de Calea Victoriei... Atât şi nimic mai mult! Ai vorbit cu el?... L-ai întrebat dacă a citit pe Bergson... dacă a aflat de Kant... "

Mihnea monologhează în gând înainte, şuierând nepăsător, deşi o dispoziţie rece i s-a aşezat ca o plasă umedă între umeri, pe tot spatele, aria cu

care a văzut că face ravagii şi care se potriveşte de minune în minutul de faţă:

Fetele mă iubesc toate,

Nevestele jumătate...

Într-adevăr nici nu mai priveşte spre ele; el fixează acum o înălţuţă zvăpăiată care se frânge toată de mijloc, răspunzând cu râs exagerat unui tânăr foarte lat în spate şi foarte serios. Fata a prins privirea lui Mihnea şi-i râde drept în ochi, lăsându-se pe un picior şi ridicând şoşonul lung al celuilalt înainte... pentru a schimba apoi îndată, când e gata să-şi piardă echilibrul. Mihnea îi surâde printre buzele ţuguiate strâns şi fata, aplecându-se spre partener, doar cu urechea, repede spre dânsul făţişe ochiade întrebătoare... Şi Mihnea se simte parcă îmbăiat în melodia caldă, consolatoare:

Pădure,

Pădure...

Din coada ochiului a lăsat doar o rază spre grupul Arinei; şi cu o rază a descoperit tot ce trebuia să descopere. Mititica e în plină vervă, dar Arina o ascultă distrată şi neliniştită. Ah, iat-o acum şi-a scos *lorgnon*-ul şi iată, Maică Precistă şi Sfântă a Sfintelor, consideră de sus până jos cu nespusă severitate, pe zglobia înălţuţă şi subţiratică. Suflete, suflete... tot suflet rămâi, cu toţi David Hume şi cu toţi Bergsonii dumitale...

... ca la Hârtoape, dodă...

A închis pentru un moment uşuliţa razei şi acum găseşte că e timpul să întoarcă ochi plini spre Arina. Va tresări de surpriză vădită că a observat-o şi în semn mai ales că s-a lăsat descoperit flirtând cu alta; apoi nu va mai arăta nicio atenţie zvăpăiatei. Însă când noua stratagemă e pusă în executare, locul celor două fete e gol... Avu doar timp să le vadă cotind după colţ...

Ah, tactica e straşnică. Dacă lucrurile au ajuns până aci... acuma nu mai poate să le urmeze; decalogul lui monden îi interzice... şi apoi trebuie văzut ce este cu această provocatoare baiaderă,

care parcă n-ar avea oase, pare parcă a descins aci direct de pe sârma de la circ... Mihnea o încercuie printre grupuri, în ocoluri din ce în ce mai apropiate; el păşeşte ca un curcan, iar boţul buzelor revine necontenit, din orice poziţie, ca un magnet, spre acest neastâmpărat centru atrăgător. Ochii lui intră în ochii fetei, care-i ţine totuşi semeaţă pe ai ei, înfruntându-l: şi i s-a părut – sau de pe faţa ei veselia a pălit puţin, ca şi când într-un candelabru s-ar fi stins o lumină... Pentru că o priveşte el aşa de stăruitor, apropiindu-se, sau pentru că vorbitorul de alături, care nu se uită nici în stânga, nici în dreapta, i-a spus ceva neplăcut? Mihnea e pentru principiul atacului fără întrerupere; cea mai mică ezitare poate fi interpretată act de laşitate. Domnul spătos şi morocănos a pierit de lângă fată; a luat-o spre fundul coridorului, probabil trimis de dânsa... cine ştie, la secretariat sau cine ştie unde... I-a făgăduit poate că-l aşteaptă aici... ca între timp...

Aşa că...

Şi Mihnea se apropie ceremonios.

Fata îl priveşte speriată şi-i întoarce la timp îngustul ei spate, strâns zdravăn în mantoul *marron*, aproape băieţesc.

— Vă inoportunez, domnişoară...

— Pardon, domnule, nu vă cunosc...

— O, asta nu e nimic, domnişoară... Putem face numaidecât cunoştinţă...

Dar cum el s-a postat iar în faţă-i, fata i-a întors din nou spatele brusc...

— Nu am nevoie de cunoştinţa dumitale... Şi te rog să mă părăseşti numaidecât...

Era şi timpul. Pentru prima oară, Mihnea s-a depărtat cu obişnuitu-i mers legănat, ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic, roşu ca un rac; şi doar roşul acesta, pe care acum şi-l simte zdravăn pe obraji, nu ştie cum să-l mai acopere. S-a postat în dosul unui stâlp, de unde priveşte furiş, să vadă dacă „fasonul înghiţit i-a fost observat”. Dar grupurile,

prea răzleţite acum, par destul de absorbite în propriile lor convorbiri, ca să pară că ar fi băgat cineva de seamă. Iar de după colţul după care dispăruseră adineauri, Arina apare cu însoţitoarea ei mică. Mihnea e încă roşu şi drăcoaica aceea provocatoare e în partea opusă a stâlpului după care se află el acum. Oricine ar fi urmărit începutul scenei, i-ar fi putut reconstitui uşor urmarea, cu elocventul eşec, din poziţia actuală şi din culoarea de pe figură a personagiilor.

Dar Mihnea are mimica lui specială; astfel vederea Arinei se traduce pe figura lui într-o clară expresie de satisfacţie; e neîndoielnic ca bună ziua, numai aruncându-i o privire acestei figuri, că surpriza e pentru el aşa de mare, încât orice alte preocupări, de orice alt ordin, sunt de la sine sortite indiferenţei complete. Roşul însuşi de pe obraz e roşul timidităţii, recunoscută chiar de Arina; iar dacă zvânturateca aceea i-a reţinut puţin atenţia, lucrul era destul de explicabil, numai privind la contorsiunile şerpoaicei, capabilă, cu astfel de mijloace, să turbure, cu atât mai mult, pe-un iremediabil timid.

Domnişoara cea mică i-a şoptit ceva Arinei, după ce l-a descoperit cu privirea; iar Arina a întrebat ceva în şoaptă şi pe urmă şi-a întors capul tocmai în direcţia opusă locului unde Mihnea, aşteptând efectul discretei corespondenţe, îşi umfla pieptul, dregându-şi până-n ultimele cute aerul suav al inocenţei!...

Un moment Arina nu privi la dânsul, cât ţinu traiectul drumu-lui ei până la scară; mititica de alături surâdea, fără a mai privi nici ea încoace. Dar tocmai acest ostentativ refuz de a-l vedea, acest mers înţepat şi demn, această mică şi blondă complicitate nu glăsuiau oare ele mai mult decât cea mai dulce şi mai făgăduitoare privire, cel mai cristalin şi mai încuviinţător cuvânt?...

Mihnea se urni mai beat decât după petrecerea examenului; dar cum ocoli stâlpul, ochii

zvăpăiatei, care acum asculta serioasă pe spătosul reîntors, se umplură deodată de lumină şi de dor şi porunciră, prin zbucnetul lor de unde, lui Mihnea, să mai rămână...

Şi, ruşinat până peste urechi, că doar cu astfel de biet *pardessus* băieţesc, el putuse să pună în cumpănă, măcar şi ca simplă încercare, frumuseţea şi eleganţa Arinei, cu Bergsonul şi cu *magna* ei *cum laude* cu tot, ochii lui răspunseră şerpoaicei de circ, scurt şi categoric: „Mai du-te dracului!" în vreme ce întoarse faţa plictisit.

Mai concesiv însă, în capătul scării, pentru că, la urma urmei, pardesiul ăsta îi adusese dulcea revelaţie a divinei supărări, el mai aruncă o dată privirile înapoi şi figura fetei, care-l urmărea atentă, îl întâmpină cu nestăpânit cutremur al capului drăcesc şi cu ochii închişi languros pe jumătate, în cercurile de-aici de departe, atât de negre, ale cearcănelor pătimaşe. Numai că nu striga după dânsul: „Rămâi, odorul meu..."

Că Mihnea ridică din umeri, mai nedumerit ca niciodată în viaţa lui: „Asta e nebună curată!"

Era fericit, era extrem de fericit. Se potriveau toate atât de bine, şi mai ales această supărare a lui Vevé, care tot timpul mesei nu-i adresa niciun fel de privire – invariabil încruntată asupra farfuriei – şi această rezervă a d-nei Balaman, care-l servea în tăcere, întrebându-l doar strictul necesar.

Se retrase deci la dânsul şi începu să aştearnă avântate rânduri către domnul Ştefan: „Dacă gazetele nu mi-ar fi luat înainte, sunt fericit să vă aduc eu vestea cea mare: sunt, sunt, sunt licenţiat!... După o matură strădanie, iată-mă, nu la limanul suferinţelor, căci acum începe panta cea grea a doctoratului, cu care însă eu sper să mă joc – dar, după o muncă atât de intensă, iată-mă răsplătit întocmai după sforţările mele: nu numai trecut, nu numai albe, dar elogii... elogii... "

Se întrerupse şi după o scurtă reflecţie se mustră amarnic de greşeala pe care era s-o facă. Trebuie

să fii nebun! îşi spuse, să trezeşti în chipul ăsta bănuielile domnului Ştefan. Parcă el, săracul, elogii ar aştepta de la fiul său! Ş-apoi în ziare nu se trec decât numele reuşiţilor, fără nicio calificare. Mihnea şterse povestea cu elogiile, mulţumindu-se să adauge în loc, pentru orice eventualitate ambiguul: „şi încă cum!" Apoi recopie scrisoarea, să fie fără ştersături, şi trecu repede la planurile lui de viitor şi mai cu seamă la doctoratul care forma obiectul principal al scrisorii, ale cărui cursuri *le-a atacat din plin*: „simt în mine o energie, cum nici nu puteţi bănui, onorate domne Ştefan şi dumneata, coană Ecaterino".

După ce termină cu cele mai tandre pupături şi iscăli ca un ministru, uşa se deschise ca la comandă. Vevé înainta spre el dreaptă şi dârză şi întinse mâna spre scrisoare:

— Vreau să văd cui scrii dumneata şi ce scrii anume?... Dar ar fi fost catastrofă curată să-i arate conţinutul scrisorii. Îi mărturisi deci, ferind hârtia departe, la spate, în vreme ce cu cealaltă mână ţinea pe Vevé în respect, că scrie tatălui său, explicându-i insuccesul examenului...

— A, insuccesul? Să văd! pretinse Vevé categoric, bătând din picior.

— Da, insuccesul... ce te uiţi aşa...?

... Însă scrisoarea mai conţinea şi alte amănunte familiare, pe care ei încă nu i le poate destăinui. În orice caz, să fie sigură, că acolo nici nu poate fi vorba de dânsa, întrucât nu era să-i aducă vestea de însurat odată cu aceea a căderii la licenţă. Astfel de lucruri se pregătesc pe îndelete şi cu deosebită delicateţe. (Şi demonstrându-i toate acestea cu tihnă şi înţelepciune, se străduia să citească în fizionomia ei ce anume bănuială o adusese încoace – ori dacă nu fusese cumva de dimineaţă să vadă listele la facultate.)

Dar fără să lase să se înţeleagă nimic, Vevé ţinea cu încăpăţânare la al ei: „să văd, să văd". Mihnea o îndepărtă cu braţul domol, dar ferm: hotărât lucru,

nu poate să-i arate cel puţin deocamdată anume argumente de ordin strict familial – care, speră el, l-ar putea determina pe domnul Ştefan să nu-i reteze pensia, invitându-l să-şi reia preparatul în pacea din oraşul natal.

— Ceea ce cred că nu ţi-ar conveni nici dumitale.

— Nu pleci de-aici până nu văd şi eu scrisoarea...

— Mai bine o rup, dacă e p-aşa, schiţă Mihnea un gest hotărât... Şi-n gându-i îşi spuse cu convingere: să ştii că nebuna a fost la facultate...

Dar Vevé îi apucă braţul cu străşnicie:

— Să nu mă minţi pe mine că-i „scriu *tatei*!" şuieră ea printre dinţi...

— A... te îndoieşti de asta! respiră el uşurat, dar încă bănuielnic. Îţi jur că tatei...

— Atunci te rog să faci adresa în faţa mea...

— A... foarte bine...

Mihnea vârî scrisoarea, tot cam pe departe, în plic, şi făcu adresa: ea-i urmări mersul condeiului peste umăr.

— Lipeşte...

Mihnea lipi...

— Am s-o duc eu la cutie...

— Asta nu...

— A... vasăzică era destinată altcuiva, domnule! ţipă ea asurzitor, smulgându-i-o dintr-o mişcare dibace şi neaşteptată.

— Vevé, n-ai s-o citeşti! răgi repezindu-se la dânsa, dar fata şi deschisese uşa şi se năpustise pe săliţă, strigând pe doamna Balaman...

O prinse tocmai când sosea aceasta, dar Vevé o aruncă doamnei Balaman:

— Mamă, să nu i-o dai, mamă, l-am prins mamă!... Rupe-o repede, mamă, şi vezi cui vrea s-o scrie... Adresa e prefăcută, mamă...

Mihnea împinse pe Vevé şi se apropie grav şi hotărât de doamna Balaman. Dar Vevé îi sări în spate:

— Desfă-o şi citeşte-o, mamă...

— Dar înţelegi odată că e scrisă tatei! răcni Mihnea scuturându-se zadarnic de povara din spate. Doamnă, dacă o desfaci, eu părăsesc imediat această casă...

— Spune cui ai scris-o, şuieră Vevé în ureche.

— Tatei, am spus...

— Atunci dă-mi-o s-o duc eu la cutie...

— N-am încredere.

— N-am nici eu.. Mamă, adu-mi mantoul şi şoşonii...

Doamna Balaman dispăru ca fulgerul. Mihnea se urni după dânsa, în cârcă cu toată povara lui Vevé, care trăgea disperată de dânsul şi se proptea în tocurile pantofilor, să-l întârzie. Îşi făcură astfel intrarea în antreu. Doamna Balaman ridică scrisoarea pentru a-i arăta lui Mihnea că n-a deschis-o; în schimb îl obligă să aştepte până se va îmbrăca Vevé şi să meargă amândoi la cutie. Şi Mihnea acceptă desigur; plecară deci amândoi, spionându-se cu coada ochiului: el cu teamă să n-o desfacă deodată, ea să nu i-o smulgă pe neaşteptate. Şi când ajunseră la cutie, Vevé o înfipse prin clapele de metal ale deschizăturii cu icnet satisfăcut de răutate.

— Ş-acum, să vedem ce-o să-ţi răspundă tata la scrisorile dumitale de amor...

Mihnea se simţi iar fericit. Râse de teama ei tot timpul şi ea îi răspunse la fel, bătându-şi joc de dânsul, dacă-şi închipuia c-o să-i dea drumul de-acasă ca să ceară la poştă restituirea scrisorii. Totuşi, pe tot drumul, înălţă capul fericită spre ferestrele vecinilor, pe care-i ştia la pândă, după perdele. Dar în antreu, când el o apucă de mână şi voi s-o atragă spre camera lor, ea reluă figura ei de furie şi-l respinse cu nemărginit dispreţ.

La facultate, domnişoara Arina îi întoarse, mai multe zile în şir, capul, ba chiar şi spatele. Când, involuntar, ochii li se întâlneau totuşi, ea făcea o mină atât de dezgustată, că Mihnea începu să se

îngrijoreze şi să regrete amarnic flirtul lui strategic de acum câtva timp. Odată, cele două fete râseră atât de dispreţuitor, măsurându-l din ungherul în care se postaseră, încât se simţi pierdut. Mai rămăsese acum, ceea ce tocmai se întâmpla, să vină Mih. şi să-i bată capul cu hârţuiala tăiuşului de ferăstrău a ironiilor lui.

— Şi zi aşa, coane Mihneo, uitase ăla ce-a scris în carte... Ei, cum ai băgat dumneata de seamă, coane Mihneo... mare duhliu mai eşti...

— Îmi pare rău, coane Mih. De când am dat eu licenţa, cred că mi-o fi îngăduit să uit fleacurile ăstea... Dar şopteau băieţii în jurul meu...

— Nu cumva oi fi auzit dumneata greşit...

— E... coane Mih. ...

Şi conul Mih. se prăpădea de râs rotindu-şi ochii, ei înşişi parcă pistruiaţi asemeni feţei, prin roatele suprapuse ale ochelarilor, şi bătându-l pe umăr, cu prea covârşitoare simpatie, ca să nu pară de-a dreptul luătoare în râs.

— Ia ascultă, mi se pare c-ai dat cam de mult licenţa aia... iacă, ai să vezi cât de greu o să-ţi vie la doctorat...

Iar profeţia asta i-o făcea cu un aer prea serios şi brusc curmat din veselia de acum câteva secunde, ca Mihnea să nu simtă cum începe să-şi iasă din sărite. Un moment numai, privirea lui se rătăci spre cele două fete, pentru a judeca după depărtarea lor, tonul cu care tocmai avea de gând să astâmpere puţin elanul acestui june cam obrăznicei şi tipicar, de care acum nu mai avea nicio nevoie. Dar, minune a minunilor! Arina şi tovarăşa ei se uitau acum la el, cu nişte ochi, Dumnezeule mare, cu nişte ochi!... Admiraţie şi simpatie erau în ochii lor, pentru dânsul şi, desigur... pentru găliganul ăsta de Mih., a cărei volubilă prezenţă alăturată săvârşise – Mihnea putu cântări lucrurile dintr-o aruncătură de ochii – miracolul. Şi-n vreme ce se simţea astfel contemplat, în compania celui mai eminent student

din Universitate, Mihnea înghiţea cu zâmbetul calin şi chiar cu mare râs de satisfacţie bătaia de joc a partenerului său. Abia putu să-i domolească verva şi să-i atragă atenţia spre cele două fete, pe care Mih. îndată le salută, trimiţându-le şi primind la rându-i, de la amândouă, zâmbete prieteneşti. Mihnea îl întrebă acum de cea mai mică, dar Mih., care de bună seamă numai asta nu-şi aducea aminte, că-i mai spusese o dată numele Arinei, îi dădu lămuriri complete despre amândouă:

— Cea mai mică, adică mai scundă, că e mai mare de vârstă, Maricica Gheorghiade, asistentă la Teoria cunoaşterii?...

— Teoria cunoaşterii?...

— Da, şi Psihologie... studentă eminentă; şi-a luat doctoratul cu o teză care a făcut vâlvă: *Teoriile evidenţei şi erorii, în filosofiile cartesiană şi postcartesiană*...

— A... ha... gemu Mihnea... socotind în gând: „Psihologia... şi Teoria cunoaşterei... Hm... pesemne că asta o fi Logica”...

— Iar cealaltă, Velovan Arina, fată foarte frumoasă, fină, spirituală, acidă, nu şi-a trecut încă teza la doctorat, dar e şi ea asistentă, de anul ăsta... la Istoria filosofiei...

— A... ha... zi cea dintâi la Logică şi Psihologie... asistentă, încercă el într-o doară să se lămurească măcar asupra primei nedumeriri.

— Da, la Motru. Vrei s-o cunoşti? Uite, chiar mi-a făcut semn să mă apropii, domnişoara Velovan... îmi permiţi, te rog...

Şi Mih. se precipită într-acolo, vâslind din şoldurile noduroase, parcă lipite anume pe corpu-i lunguieţ...

Mihnea rămase aiurit un moment, apoi păşi spre ieşire, şoptind: „Teoriile evidenţei şi erorii cartesiană şi postcartesiană, adică de la Descartes... şi până azi... asta a văzut-o şi-n Faguet... dar teoria erorii? trebuie, trebuie să fie ceva în Fouillée... ”

Şi se topi nenorocit printre grupurile zgomotoase, reconstituind cu imaginaţia ravagiile ce le va fi făcând tăiuşul de ferăstrău al spiritelor lui Mih. pe socoteala nemernicei lui persoane, pe care neaşteptata conversaţie cu dânsul, abia o redresase în mintea celor două fete. De ajuns să le fi povestit întâmplările cu Civilul şi cu examenul celălalt, la ce dracu a mai fost, ca să-l radă definitiv din gândul lor, adică – totuna – de pe suprafaţa pământului.

Şi buimac, de parcă abia s-ar fi deşteptat după o straşnică lovitură în cap, sau după un chef, cu rachiu de mintă şi cu ceapă cu mămăligă, ca odată la o vie, când o furtună năprasnică rupsese orice comunicaţie între vârful dealului şi restul lumii, luă loc în tramvai, cerând bilet, cu resemnare, spre domiciliu-i cvasiconjugal.

Trei zile nu mai dădu pe la facultate, şi poate n-ar mai fi dat încă şi mai mult, dacă Mih. nu l-ar fi strigat pe bulevard şi nu s-ar fi îndreptat râzător spre dânsul, făcând semn de aşteptare grupului de vlăjgani ca şi dânsul, în costum naţional, în mijlocul căruia se găsea:

— Bine, domnule, unde te-ai vârât atunci, te-am căutat toată Univeristatea... vreau fetele să te cunoască... le-am spus că eşti vărul meu, că ţi-ai luat licenţa în Drept mai de mult, că ai urmat şi doctoratul şi că acum prepari o teză cu o temă filosofico-juridică... un anume domeniu al Dreptului privit din unghiul unor consideraţii filosofice personale... Nu le-am dat mai multe amănunte, pentru a te lăsa pe dumneata să brodezi apoi în voie, după ce te puneam, evident, în cunoştinţă cu ce debitasem pe socoteala dumitale... Cred că nu te superi că te-am dat drept văr al meu... în schimb te-am prezentat ca pe-un veritabil exemplu şi stimulent al ambiţiunilor mele intelectuale şi-un periculos rival în discuţii... în sfârşit, te-am făcut atât de curios în ochii lor... Ştii, Arinei îi cam plac băieţii fercheşi, cu condiţia să

fie şi inteligenţi... şi invers... Numai de un fel, nu admite.

— Lasă asta, coane Mih. Mai bine, spune drept ce le-ai spus...

— Pe onoare îţi declar că altceva nu le-am spus nimic...

— Nu le-ai spus dumneata de Civil?

— Ba da... cum să nu... Că ai asistat la examenele mele, că ai zeflemisit puţin pe profesorul de Civil pe care l-ai încurcat în nişte iţe juridice, de a rămas ăla cu gura căscată, iar pe celălalt, că l-ai prins în flagrant delict de ignoranţă, dovedită cu propriile lui cărţi...

Mihnea îşi înfipse dinţii în buza de jos, suferind cu abnegaţie. Îşi potoli pofta, care-i venea din toate ungherele sufletului, să pocnească pe umilul său binefăcător cu o înjurătură mare, lată şi românească, drept în lumina ochilor. Se mulţumi numai să râdă nepăsător, pentru a-i lua măcar posibilitatea oricărei satisfacţii, în faţa vreunui colţ de slăbiciune rău disimulat.

— Zi, mi-o făcuşi, cum văd eu... Mă aranjaşi, cum s-ar zice... De, îmi pare foarte rău... mi-ar fi plăcut înăltuţa, aceea, domnişoara Velovan... Dar nici prietena ei mică, zău că nu lasă de dorit... îşi ascunse el repede preferinţa, pentru a nu lăsa vreun pic de bănuială în ochii căscaţi excesiv prin ochelari.

Dar Mih. glăsui cu toată seriozitatea:

— Nu înţeleg... cum zici că te-am lucrat... Eu tocmai te-am prezentat în ochii lor în culorile cele mai vii cu putinţă; de exteriorul şi de eleganţa dumitale cred că nu mai era nevoie să mai adaug nicio vorbă.

— Bate-ţi, bate-ţi joc de mine înainte.

— E... dă-o încolo de treabă, coane Mihneo... Păi vasăzică eu te ridic în slăvi şi dumneata... Pentru că de exteriorul dumitale, ce era să le mai spun eu lor? În privinţa asta domnişoara Velovan părea să aibă o convingere extrem de favorabilă...

Am înţeles atunci că sarcina mea se mărginea doar să te prezint din punctul celălalt de vedere, lăuntric. Îţi dau cuvântul meu, o clipă nu m-am gândit să fac nici cea mai neînsemnată ironie la adresa dumitale. Ce dracu, mi-eşti cât se poate de simpatic... Mai ales când m-am convins că, într-adevăr, nu eşti agent de partide şi mi-ai arătat atâta dragoste numai din potrivirea numelui nostru. Ei bine, drept aceea, dacă-ţi place cu adevărat vreuna din ele, o să-mi fii recunoscător toată viaţa de chipul desăvârşit în care te-am înfăţişat şi din punct de vedere intelectual şi sufletesc, în ochii lor: un gentleman desăvârşit, un dialectician de mâna întâi, un spirit acid şi de-o rafinată cultură...

— *Merci*, ca pe urmă din contrastul ce-ar fi rezultat din prezentarea mea reală, dumneata să te fi amuzat în toată voia inimii... Iată de ce am avut grijă s-o şterg la vreme...

Şi Mihnea râse cu tărie, să-i arate că puţin se sinchiseşte de stratagemele sale şi de faptul că a scăpat o cunoştiinţă feminină, două, mai puţin...

— Ia uită-te la dumnealui... Îmi pare rău, coane Mihneo... Se poate să crezi altfel de dumneata?... Atunci dă-mi voie să te contrazic eu şi să-ţi declar că dumneata nu faci chiar o astfel de impresie, pe cât îţi închipui... Dumneata eşti un modest!...

Mihnea era cât pe-aci să-l întrebe îngrijorat: „Ascultă, vorbeşti serios?” dar râsul acela al ochilor, pe care ochelarii îl exagerau într-un contrast atât de izbitor cu şartul şi gravitatea vorbirii, îl făcu să schimbe numaidecât în glumă, mulţumind lui Dumnezeu că nu s-a făcut complet de râs, cu o astfel de scăpare de sine:

— Nu mai spune!... Mai bine să lăsăm asta... încercă el să întoarcă astfel conversaţia, încât celălalt să pară acum cel încurcat şi năucit de neputinţa sesizării adevărului adevărat: şi ia răspunde aici... ce te face să crezi că n-am venit la dumneata trimis de-un club anume?... hm... ia să

vedem, bănuieşti care... Mih. îşi îndoi de haz într-o parte şi într-alta trestia trupului său lung şi subţire:

— Lasă, coane Mihneo... am primit din partea tuturor partide-lor câte-un *éclaireur*... aşa că toate s-au epuizat, pentru dumneata n-a mai rămas niciunul...

— Dar dacă... totuşi... unul din ele a trimis... doi *éclaireur*-i.

— Ce tot vorbeşti dumneata?... mi-au trimis nişte tipi... dumneata eşti un băiat simpatic şi cam sentimental... pe când ăia erau nişte ditamai escroci, mă nene...

— E, şi... dacă mi-e permis să întreb, care a fost oare câştigătorul lozului fericit...?

— Poţi să fii sigur că niciunul... Unul singur era cât pe aci să mă ameţească... dar mi-am dat seama la vreme ca să mă scutur de ispită... L-am trimis şi pe el îndată la plimbare ca pe toţi ceilalţi, cu toate promisiunile lui aurite. Şi cu asta am făcut cea mai bună şcoală, pe care o puteam face. Sunt călit acuma. Nu s-a născut ăla care să se poată mândri că o să izbutească să mă încânte! îşi tremură Mih. capul şi corpul cu îngâmfare şi cerbicie...

— Zău? făcu Mihnea mucalit şi satisfăcut că găsise spărtura, de care avea nevoie pentru a-şi lua revanşa...

Căci într-adevăr ochii celuilalt se aprinseseră iar de mânie gravă, ca în momentele cvasitragice ale cunoştinţei lor.

— Ei da! răspunse el brutal şi sec, de parcă ar fi lăsat să cadă un capac de metal dur şi detunător. Avem noi altceva în gând, noi, generaţia asta care vă urmează pe dumneavoastră, se aprinse el de retorism şi înverşunare. Noi vrem să construim, să reconstruim ţara asta, pe care au deströmat-o politicianismul, bizantinismul şi rapacitatea oamenilor de afaceri. Şi te rog să nu te uiţi la mine ca la un vânturător de vorbe, din ăia care v-au ameţit pe dumneavoastră cei din generaţia războiului...

Mihnea, văzând într-adevăr că nu mai era de glumit cu omul ăsta, coborî, puţin intimidat de trecătorii care priveau nedumeriţi încoace, fitilul luminii ochilor lui.

— Noi trecem de-a dreptul la fapte. Vezi pe băieţii ăia, de acolo, care mă aşteaptă, în vreme ce eu pierd vremea cu dumneata să-ţi vorbesc de domnişoare? – scrâşni de remuşcare glasul lui cuprins de flacără vie. Băieţii ăia îmbrăcaţi naţional?... Ei sunt trimişii Iaşului şi cu ei vom pleca, primele echipe bucureştene, ca să dăm ajutor la ridicarea primei noastre opere constructive.

Mihnea păru că depune interes, mai mult pentru a intra în voia acestei subite mânii şi a face pe partener să scoboare puţin glasul. Şi dorinţa i se împlini, căci Mih. se alătură de el cu glas scoborât şi grav:

— Vezi braţele astea? îşi trase el pe cât putu mânecile spre coate. Ei bine, braţele astea, poimâine, se vor înfige în moloz şi vor frământa pământul ca să scoată cărămizi. Vom face pe salahorii şi pe zidarii; şi vom clădi pentru generaţiile care urmează, căminul pe care statul nu vrea să-l clădească...

Mihnea păru că se minunează, dar el încă nu era edificat dacă i se vorbeşte în sens simbolic; pe urmă, rămânând la această impresie, îşi reţinu orice gest şi orice semn al feţei, care ar putea întărâta şi mai mult pe acest trăncănitor de vorbe goale, care s-a aprins peste fire. Dar din restul cuvintelor celuilalt înţelese mai apoi că era vorba de ceva real, o hotărâre curată de abnegaţie şi de muncă îndârjită, începând de la moloz şi cărămizi...

Mihnea privi aiurit spre convorbitor. Aşa ceva chiar că nu i-ar fi trăsnit în minte, oricâte asociaţii de idei i-ar fi cutreierat capul lui de orăşan român, în orice sens ar fi vrut. Nu-şi putu deci reţine această fatală scăpare:

— Bine, domnule, d-aia ai luat dumneata atâtea licenţe, *magna cum laude*, ca să faci cărămizi...?

Regretă însă vaga ironie, crezând că Mih. va izbucni iar în repedea lui aprindere. Dar acestuia se păru că-i face plăcere amintirea licenţelor, considerabil unghi de perspectivă pentru aprecierea aportului şi sacrificiului său personal, în curioasa întreprindere, crâncenă şi uluitoare.

— Da, şi din cărămizi, case... confirmă el. Noi zidim real, nu simbolic, ca ăi cu şorţul şi mistria, reveni el fatal la statornica lui obsesie: francmasoneria internaţională.

Dar Mihnea deveni acum curios; cazul îl interesa ca un lucru cu totul neaşteptat, de care nu ştiai încă dacă să faci haz sau să te uimeşti.

— Bine, coane Mih., îşi arătă el nedumerirea. Dar ca să faci o casă trebuie, întâi, un loc...

— Există, s-au găsit oameni de bine, ca să ni-l dea...

— Trebuie apoi un plan.

— Există: sunt printre noi eminenţi arhitecţi şi ingineri... tot *magna cum laude* ca şi mine... şi care după ce au predat planurile, luă el vorba pe care o ghici pe buzele mişcătoare ale lui Mihnea, apucă mistria şi hârleţul şi se fac zidari şi salahori tot ca şi mine...

Zâmbetul lui Mih. încremeni pe buze...

— Bine, dar mai trebuie un deviz, parale...

— Loc pentru cărămizi avem; ni l-a oferit cineva în schimbul mâinii noastre de lucru; să-i facem şi lui tot atâtea cărămizi cât ne trebuie nouă. Instrumente s-au găsit uşor... încolo, nu mai rămâne decât entuziasmul şi putere tânără de muncă, pe care, cred că nu te îndoieşti, le posedăm bişag... râse fericit Mih., luându-şi apoi adio, fericit c-a putut impresiona pe acest tip de Calea Victoriei.

— Rămâi cu bine, verişoare, rămâi la domnişoarele dumitale, îţi cedăm tot locul... noi ne

ducem... să începem. Şi-i făcu, îndepărtându-se, semnul urării de noroc.

În cele din urmă, Mihnea rămase tot nedumerit, dacă băiatul ăsta cu nume asemănător nu-şi bătuse crunt joc de dânsul cu ase-menea prăpăstii. În definitiv, în privinţa căminului şi salahoriei, n-ar fi avut nimic de spus dacă ar fi fost într-adevăr o păcăleală; ducă-se dracului de Băiatu Mih., cu glumele lui fantastice cu tot! Dacă ar fi ştiut şi el, la rându-i, pentru care glumă şi mai fantastică i-a servit cu numele, chiar că nu s-ar felicita prea mult de imaginaţia lui. Dar rămâne punctul no. 2: fetele! Ce va fi spus el fetelor? L-a beştelit în faţa lor de i-a închis acum orice portiţă de apropiere; sau l-a lăudat într-adevăr, cum spune, dar prea vădit exagerat, ca fetele să nu dorească a-l cunoaşte pentru a avea într-însul un minunat subiect de amuzament? Din când în când, Mihnea mai pune şi posibilitatea de-a treia înainte, şi anume că Mih. va fi vorbit de dânsul fără nicio intenţie de batjocură şi va fi întărâtat într-adevăr curiozitatea Arinei şi dorul de a-l cunoaşte. Dar i-e de ajuns să-şi amintească de povestea cu căminul, ca să ridice îndată umerii „a restrişte”: „Aş, şi-a bătut joc de mine, ticălosul!”

Din pricina acestei triple nedumeriri, Mihnea şi-a întrerupt provizoriu vizitele la Universitate; dacă într-adevăr îşi bătuse joc de dânsul, lucrul se va vedea îndată, după expresia pe care o va lua chipul Arinei, când se vor reîntâlni; însă dacă această expresie avea să fie a sarcasmului şi-a râsului batjocoritor, măcar trecerea timpului să atenueze, cât de cât, insuportabila sentinţă. Dacă dimpotrivă fata îl va întâmpina cu totul altfel de sentimente, zugrăvite pe faţa ei, cu plăcerea revederii şi cu bucuria dorinţei de prietenie, apoi acestea vor creşte cu atât mai mult, cu cât timpul va săpa un mai adânc interval între ultima şi viitoarea întâlnire a ochilor lor. Până atunci el va mai avea răgaz să reia puţin măcar iniţierile ălea şi chiar să

înceapă la *Istoria* lui Fouillée, unde, la capitolul Descartes, găsise într-adevăr aliniatul acesta: „Regula evidenţei şi teoria erorii”, care-l umpluse de înfricoşare şi respect pentru ochii vineţi ai Maricicăi şi pentru influenţa considerabilă ce părea s-o aibă asupra prietenei ei.

Deci Mihnea întreprinse înverşunate studii filosofice. Când întoarse ultima pagină a *Iniţierilor* îşi aminti de un motto de pe cartea de solfegii a bunului său dascăl de muzică de la liceul din Craiova, Elie Mihăilescu, singurul profesor care-l iubise într-adevăr şi care-i prezicea viitor mare, nu atât pentru vocea-i caldă, cât pentru priceperea şi instinctu-i muzical: „Repetiţia e mama învăţăturii”. Mihnea nu repetase niciodată la muzică, pentru că n-avusese nevoie, de aceea nici nu prea pricepuse el ce rost avea acest motto pe-o carte de solfegii. Dar acum, cu volumaşul filosofic complet terminat şi pe trei sferturi încă nestatornicit în minte, părintescul sfat rămas de la iubitul lui profesor i se înfipse în creier, limpezit de orice echivoc şi puternic ca un comandament. Totuşi, răsfoind în îndoială pe Fouillée, mirajul cuvintelor, de-o sonoritate gravă pentru el, care designau capitole şi subîmpărţiri, ca: dialectica acţiunilor, teoria ideilor, teoria iubirii de bine, probabilismul, scepticismul empirist, regulile secundare ale metodei cartesiene, creaţiunea continuată şi providenţa – şi altele la fel – îl speriară şi-l umiliră ca pe orice ignorant; dar ca pe-un oltean vrednic ce era, îl asmuţiră să şi le apropie cât mai curând şi să le stăpânească. Şi astfel, cu primul volumaş încă nedigerat, el se avântă prin pagini care-l amuzară la început, dar care deveneau din ce în ce mai penibile, cu cât urcuşul suia din greu prin succesiunea secolelor. La un moment dat, Mihnea simţi că urcă în neştire, fără să mai simtă nimic sub picioare. Era o veche impresie, pe care Dreptul roman i-o mai dăduse nu o singură dată. Disperat deci, închise cartea, o trânti furios şi plecă grăbit la

Universitate. Dacă e vorba să se apuce de treabă grea, cu repetiţii şi metodă, cel puţin să ştie, dacă va avea vreun folos sau nu, de pe urma unei atât de imense sforţări. Însă nu întâlni nici pe Arina, nici pe Maricica, pentru a culege de pe chipul lor îndemnul de a aplica hotărât şi tenace principiul maestrului de muzică; în schimb se interesă de povestea cu zidirea căminului de la Iaşi.

Primul, pe care-l întrebă, se uită la el înciudat şi chiar cu un fir de zâmbet între buze:

— Nu ştiu, domnule, nimic, n-am auzit de aşa ceva.

Evident, că în urma acestui eşec, care-l descurajă cu desăvârşire n-ar mai fi îndrăznit să se adreseze nimănui, dacă la ieşire nu şi-ar fi încrucişat întâmplător drumul cu un băiat cu mapă, cu pălărie neagră şi turtită, cu iţari naţionali şi cu şubă castanie. Se luă deci înapoi pe scară după el şi-l opri sus, cerându-i scuze şi explicându-i că e reporter la *Universul*. Atât îi trebui celui interpelat; şi lui Mihnea îi crescură ochii de fericire, aflând că Mih. nu-i spusese bazaconii. Încât informatorul, văzând iluminarea de pe faţa lui Mihnea, îi scutură mâna voiniceşte, luându-şi rămas bun, să nu piardă cursul:

— Să trăieşti, măi frate, măi, îmi tresaltă inima de fericire, când mai întâlnesc în Bucureştiul ăsta stricat, *rumâni* adevăraţi... D-apoi cum e numele dumitale?

— Băiatu... Mihnea Băiatu...

— Oi fi rudă cumva cu Băiatu Mihail, de la Brăila, unul din căpeteniile noastre.

— Văr primar.

— D-apoi că se cunoaşte! Ăla e om mare şi va fi şi mai mare! D-apoi că să auzim de bine, cât mai curând cu putinţă, măi frăţioare întru Cristos şi-n sângele românesc...

Ieşi Mihnea ca dus de unde fermecate; privind cu dispreţ la toţi indivizii cu care se întâlnea pe scară, eleganţi ca şi el, ţâşnind încoace de-afară,

din tumultul Bucureştilor stricaţi. Ce ştiu ei, mă nene, de frământarea cea nouă a tineretului! îi consideră el pe toţi cu profundă scârbă, amintindu-şi de aerul poznaş al primului întrebat de adineauri.

Iar în după-masa aceleiaşi zile, primi şi confirmarea cealaltă. întâi întâlni pe Maricica grăbită spre ora maestrului; ea-i revelă îndată adevărul adevărat, aşa că expresia de pe figura Arinei, când o reîntâlni şi pe dânsa, nici nu mai fu o surprindere. Pe urmă amândouă fetele îi tăiară calea de mai multe ori scurtând vădit amplitudinile drumului de-o parte şi de alta a punctului de încrucişare. Victoria era deci totală. Puţin îi lipsi lui Mihnea să-şi ridice gambeta şi să aştepte răspunsul lor la salut, apoi să înainteze. Sângele lui violent şi fără preget îi dădu chiar ghes s-o facă, la un moment dat, când deodată îi răsună în urechi, ca un apel al conştiinţei, aceste cuvinte teribile, care-i paralizează orice putere a voinţei: „Regulile evidenţei şi teoria erorii!" Ca Mefisto, la vederea crucii, ameţit de cele două prezenţe, Mihnea se îndepărtă zâmbind, ca o enigmă indescifrabilă, din depărtare, fetelor, complet nedumerite, dar şi îndârjite. Într-adevăr, gândi Mihnea, pentru ele rămâne aceeaşi explicaţie a ezitărilor lui, care concordă de minune şi cu informaţiile date de Mih: timiditatea excesivă a tinerilor adânc aplecaţi asupra studiilor. Incidentul cu mica zvăpăiată, care-i veni apoi în memorie, şi supărarea de-atunci a Arinei, fu pentru el siguranţă şi indiciu că fetele vor redubla pe viitor eforturile lor de a-l cunoaşte, dezlegându-i, printr-o bunăvoinţă şi mai evidentă, curaju-i închircit de pandecte şi teze de doctorat.

Mai rămâneau deci studiile.

Cu furie oarbă se repezi în astă seară Mihnea asupra *Iniţierilor*. Tot bunul lui dascăl de demult era aşadar cel care îl scotea din încurcătură; tot bunul lui sfat, mai tare decât cel mai ingenios sistem de pedagogie, îl va urma acum; şi-l văzu pe

profesor, mângâindu-şi mustăţile scurte şi negre, în timp ce da tonul: *sol, si, re, si, sol!... Haideţi!* Va citi deci *Iniţierile* de trei ori, va reciti cu orice sforţări un tratat de logică şi altul de psihologie, de asemeni de trei ori pe fiecare, reprimând cu străşnicie acest libertinaj al spiritului, care s-a învăţat numai cu lucruri uşor digerabile, totdeauna noi, pline de senzaţii ieftine. Va citi apoi de şase ori *Istoria filosofiei* de Fouillée şi-şi va furniza chiar mâine un *Larousse*, pe care să-l aibă lângă dânsul pentru orice eventualitate: niciun cuvânt nou şi neştiut nu va mai fi lăsat deoparte. În liceu era un elev destul de onorabil, chiar la studii aride şi lipsite de atracţie. Dar îşi va disciplina el această tinereţe exuberantă şi acest creier clocotind doar de năzbâtii şi imagini lascive. Repetiţia e mama învăţăturii: Doamne, cum nu mi-ai adus tu mai devreme în amintire această cu adevărat mare înţelepciune!

Şi ca o binefacere a cerului pentru această nobilă strădanie a lui, a doua lectură a *Iniţierilor* i se păru din cale afară de uşoară şi plăcută. Mihnea dezlegă lucruri, acum, care i se părură de-o simplitate uimitoare şi dulce, deşi la prima citanie, forţată, le socotise adevărate rebusuri. Trântit pe fotoliu, la gura sobei, picior peste picior, el savura această sumară înşirare a năzuinţelor omeneşti spre aflarea marelui mister, împletită cu şi mai divina satisfacţie că domeniul înţelepciunii supreme pare să-l accepte sub vasta boltă a templului, pe care până acum îl crezuse ermetic şi definitiv închis pentru dânsul. Auzi paşii săltăreţi ai lui Vevé prin antreu şi binecuvântă de asemeni supărarea ei, care-l lăsa să citească şi să gândească în voie, să viseze şi poate să pronunţe în vis numele scump: Arina. Vevé, după întâmplarea cu scrisoarea, îi adresa desigur câte-o vorbă la masă, dar mult cumpănită şi într-atât de rezervată, încât, când el voia să preschimbe convorbirea în glumă, ea ţuguia buzele şi strâmba din nas, în semn că

deocamdată relaţiile lor nu se pot întinde decât până la cuvintele necesare şi banale. Ea trecea de mai multe ori pe săliţă când el era gata să se culce; şi el o strigase nu o dată, invitând-o la dânsul, dar ea trecuse înainte fără nici măcar să răspundă. Odată chiar deschisese larg uşa de la săliţă, tocmai în momentul când ea trecea pe-acolo şi muteşte îi făcuse un compliment adânc, invitând-o larg, cu amândouă mâinile întinse spre odaia primelor iubiri; dar ea îi întorsese pur şi simplu spatele, de asemeni fără să zică un cuvânt.

„Poate îşi închipuie că şi astă-seară o să mă dau la pantomime de-ăştia? îşi spuse Mihnea râzând singur de sine şi îmbrăţişând cu ochi prietenoşi lumina lămpii şi spinările mlădioase ale flăcărilor din sobă. Şi scuturând din umeri, ca să alunge astfel de gânduri străine de scopul de-acum al veţii lui, se afundă tot mai adânc în somiera scârţâitoare a fotoliului de modă veche şi gustă cu plescăituri de limbă savoarea şcolii eleate. Dar pasul zvelt de-afară persista să dea plicticoase târcoale oprindu-se uneori pentru a lăsa să se audă diverse zgomote de obiecte deplasate, dovedind că activitatea de acolo are un rost util şi bine determinat. Pentru Mihnea era însă agasant şi dorinţa lui cea mai vie în momentul de faţă ar fi fost să se termine odată.

Însă grozăvie a grozăviilor: uşa de la odaia lui fu deschisă şi domnişoara Vevé intră! Ea nu-i aruncă nicio privire lui Mihnea pentru a vedea stupoarea şi enervarea din ochii şi de pe faţa lui; ea merse până la şifoniera, pe care o deschise, găsindu-şi acolo mult de treabă; Mihnea socoti că lucrul cel mai cuminte e să nu-i dea atenţie şi să-şi continue lectura. Vevé închise uşa dulapului şi mai făcu ceva la etajeră, mai potrivi ceva pe măsuţa de noapte. Pe urmă porni la uşă şi apucă mânerul. Mihnea citea adâncit şi imperturbabil. Ea reînchise uşa, pe care abia o crăpase şi se apropie de sobă, vârî înăuntru un lemn şi închise uşuliţa; flacăra începu să duduie înlăuntru. Era o căldură destul de

pronunţată în odaie, ea totuşi controlă olanele şi exasperată de imobilitatea celuilalt îi aruncă o căutătură de ură şi dispreţ. Voi să iasă acum pe săliţă, smulgând aproape uşa din ţâţâni, dar apoi deodată o izbi la loc cu mare putere şi zgomot şi, apropiindu-se de Mihnea, îi smulse cartea din mâini, aruncând-o pe podea. Apoi se apropie de măsuţa de lângă pat şi gunguri uşor, aşteptând cu spatele spre dânsul.

Mihnea se ridică în linişte, îşi culese cartea de jos şi reveni la fotoliu, unde reîncepu citirea. Vevé, care la ridicarea lui se şi grăbise să ia poziţie de apărare, înşelată în aşteptare, înaintă iar la dânsul cu pas hotărât, îi smulse iarăşi cartea şi iarăşi o aruncă pe jos. Mihnea se sculă cu gest de plictiseală, o ridică din nou şi reveni la fotoliu. Când jocul se repetă a treia oară, o avertiză calm, dar hotărât:

— Te rog să mă laşi să citesc.

— Asta nu e carte de Drept, îi răspunse ea înţepat.

— Nu te priveşte.

Dar cum se aşeză pe fotoliu, ea îi smulse cartea a patra oară, dar n-o mai aruncă.

— Dă-mi cartea! gemu el scos din sărite.

— O bag şi-n foc dacă vreau...

Se repezi la ea şi i-o luă, răsucindu-i mâna, cu neascunsă cruzime. Lacrămile durerii îi şi înroşiră ochii, dar ea râse superbă şi rea:

— N-ai să citeşti...

— Voi citi...

— Şi mâine n-ai s-o mai găseşti.

— O să vedem noi.

— În foc cu toate cărţile care nu sunt de Drept.

— Numai un idiot poate vorbi astfel. Nu vezi că e de filosofie...

— Prostii... Mai bine ţi-ai prepara examenul la care ai căzut...

— Mai bine ţi-ai vedea de examenele tale, din care n-ai dat niciunul de patru ani... Nu ţi-e ruşine

să-ţi fie...

— Eu nu vreau să mă fac profesoară... Am cu ce să trăiesc...

— Şi eu am cu ce să trăiesc... şi mă voi face avocat, când voi vrea eu... Deocamdată citesc filosofie, pentru că un om *al secolului de astăzi*, un om cu adevărat civilizat, trebuie să ştie de toate. Numai tâmpiţii au oroare de cărţi şi nu numai că li e groază să pună mâna pe ele, dar şi când le văd la alţii, se reped şi le smulg din mâini... şi le aruncă pe jos... Cartea, cel mai sfânt lucru pe care l-a făcut omul de la începutul începuturilor şi până acuma! rosti convins Mihnea. Mă dezgusti!

Şi se trânti atât de înverşunat în fotoliu că somiera trosni acum brusc şi dărăpănat. Dar ea se repezi iarăşi la carte, pe care el tocmai avu timp s-o ferească; ea îi rânji însă drept în mijlocul figurii, făcându-i necaz ca un copil nărăvit:

— Ba n-ai să citeşti... Ţi-o voi smulge şi ţi-o voi arunca... Sunt tâmpită, şi ce? Aşa vreau eu să fiu, tâmpită, tâmpită, tâmpită,... şi cartea ţi-o voi arunca în foc...

Şi aluneca împrejuru-i ca să i-o apuce...

El o îndepărtă, până la lungimea braţului, fierbând...

— Troglodito, în viaţa ta n-ai să înţelegi o iotă din ce scrie aci...

Şi o privi cu atât de mult dispreţ, că jignirea ei crescu peste margini; dar în cadrul minţii lui apăruse acum Arina şi Maricica, şi amândouă aveau câte-o carte enormă în mâini. Iar în urechea lui răsună solemn şi religios: „Regulile evidenţei şi teoria erorii!” în vreme ce Arina îşi întoarse *lorgnon*-ul spre furibunda asta ciufulită şi îmbrăcată sumar, care se înverşuna să distrugă sfânta iniţiere în tainele eleaţilor, ale divinului Platon, ale aristotelismului, în filosofia cartesiană şi postcartesiană, „tâmpito...”

— Îmi produci o scârbă fără margini, îi aruncă în ochi stropii glasului său profund indigant. Orice

răbdare are o limită.

— Te pomeneşti că vrei să mă şi baţi...

— Să nu ţi se pară de mirare...

— Ei bine, te las... dacă arunci singur cartea în foc... Şi te faci şi tu tâmpit ca mine...

Şi profitând de furioasa lui uimire, se năpusti asupră-i, apucă volumaşul cu precizie de pisică în mişcare şi dintr-un salt fu la gura sobei. Dar el îi înhăţă braţul la timp, răsucindu-l şi mai dureros ca adineauri şi făcându-l să scape cartea. O repezi apoi în lături şi, cum ea revenea pusă pe luptă cruntă, o feri acoperind-o cu piciorul.

— Loveşte-mă, îi şuieră ea în ochi, bravându-l. Şi el o plesni cu putere peste obraz, făcând-o să se întoarcă pe loc. Podidită de plâns, ea se îndreptă şovăind spre pat, în latul căruia se răsturnă, înăbuşindu-şi suspinele în aşternuturi. El o privi cu ură, dar piciorul ei frumos se dezvelise iarăşi pe deasupra genunchiului şi suspinele ei înăbuşite şi exagerate o făceau să se cutremure ca-n spasmuri, că el numără instinctiv zilele şi nopţile de când a rămas despărţit de dânsa şi de orice apropiere femeiască. Îşi ascunse deci cartea în buzunarul paltonului şi se apropie de ea duşman şi hotărât. Dar ca şi când i-ar fi simţit prin aer intenţiile, ea s-a şi ridicat în poziţie de apărare. Lupta a ţinut, tot timpul, strânsă, înfundată şi pe disperate. Răsuflările li se amestecau scurte şi grăbite: în cele din urmă a biruit-o şi, răsturnată, dedesubtu-i, ea l-a scuipat în ochi, şuierându-i: „Brută!” Robust şi stăpânitor, el i-a apucat calm o şuviţă zdravănă din părul-i zburlit şi cu o smucitură violentă şi-a adus-o la frunte să se şteargă.

Când a lăsat-o să plece, i-a spus doar atât:

— Dacă o singură pagină îmi lipseşte din cărţile mele, am şi făcut bagajele. Poţi să întrebi pe domnu’ Vulpache, tatăl dumitale no. 1, dacă mai face atunci vreun ban scrisoarea din buzunarul dumnealui...

Vevé n-a întrebat nimic pe domnul Vulpache, desigur, şi a doua zi, la întoarcerea de la

Universitate, Mihnea şi-a găsit toate cărţile intacte şi la locul lor. Dar duşmănia fetei nu mai cunoştea potolire în ochii înfrânţi şi umiliţi. Iar Mihnea îşi lua mesele calm, ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat. Doamna Balaman îşi da şi dânsa seamă de situaţie şi se părea că tot spre fiica ei aruncă priviri intrigate. Se vede bine că între ele avusese loc puţină discuţie relativ la acest subiect... Dar, de bună seamă, fata îi interzise mamei să se amestece, de vreme ce aceasta îi arunca din când în când priviri de neînţelegere, ridica din umeri şi prelungea conversaţiile cu Băiatu, care o trata cu multă atenţie şi excesivă delicateţe.

Ceea ce creştea înverşunarea lui Vevé până la intensă nervozitate şi mici gesturi nesocotite. Trântea şervetul exasperată şi pleca de la masă, pretextând migrene, greţuri sau nespunând nimic. La început, doamna Balaman o urmărise înspăimântată şi Mihnea, care-şi lua calm desertul, auzea răbufnituri de conversaţie violentă. Apoi doamna Balaman venise la dânsul:

— Dar bine, frate, ce-i între dumneavoastră?

— Exact ce ştii şi dumneata...

— N-a mai fost nimic altceva...

— Nimic. Iacă aşa, nu mai dă pe la mine, abia de-mi vorbeşte... cum o vezi...

Şi nicio vorbă de seara ultimei lor îmbrăţişări, de care se pare că nici Vevé nu a deschis cuvânt. Madam Balaman ridică mâinile în sus în semn că nu mai înţelege nimic. Iar Mihnea îşi continuă liniştit viaţa de toate zilele. Ocolurilor concentrice ale fetelor el ştie să scape cu rară dar neofensatoare dibăcie. Dimpotrivă, intră acum la cursurile pe care le asistă Arina şi-o învăluie tot timpul cu privirea lui mută, tristă, de adorare profundă, totală, religioasă. Astfel că Arina a trebuit să-şi astâmpere marşurile ofensive şi chiar zâmbetele-i îmbietoare; a început să-l privească şi ea cu aceeaşi tandreţe melancolică şi resemnată, dându-şi seama că se află înaintea unui sentiment

adevărat şi de-un calibru neobişnuit, în vremurile astea de fulgerătoare cunoştinţe şi de trecătoare şi mincinoase apropieri.

Dar planul lui Mihnea e limpede. Se apropie vacanţa Paştelui. Va pleca deci acasă şi-n tihna patriarhală a provinciei va da gata pe Fouillée. Cum să te prezinţi astfel în faţa fetei acesteia, domnule, care intervenea, ca savant şi respectat arbitru, în toate discuţiile de seminar, la care venise şi el câteodată, făcând pe Arina să se întreacă pe sine şi el s-o aprobe cu un zâmbet discret şi surprins, făcând-o astfel vădit fericită, cu toate că *Iniţierile* lui Faguet şi *Psihologia* lui Găvănescu, pe care iată, o terminase şi pe aceea, nu-i ajutau să înţeleagă nici măcar a zecea parte din cele vorbite? Ignoranţa, groaznică, în care şi-a dat seama că se găseşte, l-a făcut, la rându-i, şi mai tiran în raporturile lui cu Vevé, pentru a o îndepărta şi a o scârbi şi mai mult de dânsul. Într-o seară a apucat-o de mână în antreu şi a smucit-o brusc, împingând-o spre camera lui. Fata, încremenită de îndrăzneală, i-a făcut faţă, cu palmele, cu unghiile, cu dinţii. Dar pentru că el era desigur mai tare, lupta a luat proporţiii: un scaun a căzut cu zgomot; uşa a plesnit cu răsunet de explozie. Uşa din faţă s-a deschis atunci îndată şi capetele doamnei Balaman şi al lui Vulpache şi-au făcut la moment apariţia...

— Dar asta ce mai e, maică, pentru numele lui Dumnezeu... făcea madam Balaman frângându-şi mâinile rugător.

Liberată, Vevé a trecut pe lângă ei spre salonaş, fără să le răspundă un cuvânt. Iar Mihnea, îndată ce a trântit uşa după dânsa, a trântit şi el pe-a lui după dânsul, fără să mai dea nicio explicaţie mamei disperate şi tatălui no.1.

Un scurt conciliabul a avut loc atunci în antreu între cei doi părinţi; şi când Vulpache a pătruns apoi la Mihnea ca să ceară şi mai amănunţite lămuriri, un spectacol înfiorător i s-a prezentat

ochilor lui vultureşti: Mihnea împacheta de zor, trântind fără a se emoţiona de noul-venit cărţi şi rufe în geamantanul lui larg şi ostentativ deschis pe masă. Să fi ştiut el domnul Vulpache cum se pricepe la împachetat Mihnea, cu ce îndemânare şi mai ales cu ce discreţie, ar fi înţeles la moment că aci nu poate fi vorba decât de o simplă demonstraţie! Dar domnul Vulpache nu-i cunoştea acest talent şi surpriza lui a fost atât de zgomotoasă, încât doamna Balaman, care îl aştepta afară, pentru ca apoi în comun să facă o vizită diplomatică şi fetei lor, veni atrasă de tărăboi.

Mihnea s-a arătat intransigent. Nu mai înţelege câtuşi de puţin această situaţie: ori este, ori nu este soţia lui...

— Bine, maică, dar nici nu v-aţi cununat...

— De vreme ce a început aşa...

Domnul Vulpache, om al justiţiei a amintit îndată de scrisoare; dar Mihnea s-a arătat neînduplecat şi i-a răspuns răspicat că e în stare să suporte toate consecinţele.

— Pentru cum se poartă domnişoara dumneavoastră cu mine se admite şi divorţ, domnule Vulpache, că eşti *magistrat* şi ştii prea bine; dar să scap de urmările unei scrisori, care ori ce-ai zice dumneata, n-are să fie mai tare decât un act de căsătorie...

Aşa că magistratul Vulpache i-a acordat în sinea sa juridiceşte dreptate lui Mihnea, şi omeneşte, secondat de madam Balaman, care urmărea pe faţa amicului ei mersul gândului acestuia, au căutat să împace cu toate vorbele bune pe Mihnea; i-au scos rufele din geamantan şi i le-au pus în dulap, i-au aranjat iar vrafurile de cărţi pe masă şi pe etajeră şi l-au asigurat că Vevé va deveni rezonabilă mai curând decât s-ar putea aştepta.

Şi într-adevăr, câteva minute după ce a fost părăsit şi de ei, iarăşi a răzbătut până aici, prin uşi şi pereţi zvon de voci întărâtate. Calmat şi cu zâmbet de mulţumire, Mihnea începea acum,

înfundat adânc în fotoliul de lângă sobă, prima pagină din *Logica* lui Maiorescu. Şi n-a întors de două ori foaia când valma tot mai crescândă a vocilor a încetat brusc, pas hotărât a străbătut antreul şi uşa odăii a fost repezită din ţâţâni şi apoi plesnită înapoi cu cea mai necăjită vehemenţă. Vevé intrase şi, fără să-i arunce nicio privire, cu faţa congestionată, cu răsuflet abia scăpând de sub presiunea indignării, s-a dezbrăcat în mijlocul camerei, zvârlind în scârbă veşmintele cu piciorul şi, rămânând goală, s-a aruncat în pat cu un rânjet straniu, indecent şi scârbit de sine însăşi, în acelaşi timp. Tot timpul nu s-a uitat la dânsul şi-n pat s-a întors cu faţa la părete. Dar Mihnea, deşi nu mai înţelegea nimic din *Logica* lui Maiorescu şi cu toate că sângele îl biciuia cu furie prin toate mădularele, întorcea foaie după foaie, cu interesul unuia care ar urmări deznodământul gradat al unui roman cu peripeţii. Literele îi jucau pe dinaintea ochilor şi totuşi nu se mişca de aci; minutele treceau după minute. Şi el tot nu se urnea din loc, ca şi când nimic nu se întâmplase. Atunci veni până la el, dinspre pat, freamăt de cearceafuri şi-apoi un susur unduios şi trist... Vevé plângea. Fără să se mişte, Mihnea ciuli urechile; fata smuci atunci plapoma, acoperindu-se toată pentru a-şi înăbuşi suspinele. Dar plânsul fu cu neputinţă de oprit şi multă vreme plapoma de mătase galbenă, plapoma ei de zestre, se ridică şi se lăsă împinsă şi readusă de frământările unui piept zbuciumat. Şi Mihnea simţi în suflet o boare caldă de duioşie... plânsul acela monoton şi nestăpânit, înăbuşit şi totuşi reizbucnind întruna în noi explozii de sughiţuri şi suspine, şi plapoma asta, pe care Vevé o scosese din dulapul lucrurilor ei de mireasă, în cinstea primei lor nopţi de dragoste încuviinţate, îi umeziră involuntar ochii. S-ar fi ridicat desigur s-o mângâie, dacă tocmai atunci *lorgnon*-ul Arinei nu l-ar fi oprit la timp, căci frumuseţea până şi cea mai dulce şi mai angelică e crudă şi neînduplecată

– şi dacă timpanul lui n-ar fi vibrat de la sine de rostirea, din nevăzut şi necunoscut, a fatalelor cuvinte: „Regulile evidenţei şi teoria erorii”.

Astfel că rămase aci până hăt în noapte, ceva mai târziu decât după ce încetă plânsul înfrânt şi umilit. Atunci se dezbrăcă pe îndelete, căscând cu cruzime, intră alături de ea în caldul plapomei şi beneficie de corpul ei inert, plictisit şi somnuros, plictisit şi somnuros el însuşi, ca de un lucru.

Vevé rămase de acum în camera comună, dar ei erau acum mai străini decât oricând altă dată. Iar lui Mihnea planul despărţirii definitive i se zugrăvi şi mai limpede în liniile pe care numai le schiţase în minte, atunci când, sub dicteul lui Vulpache, alcătuise scrisoarea de capitulare. Nu mai putea suporta atitudinea, din ce în ce mai obstinată în resemnarea şi nepăsarea ei, a lui Vevé; ura împotriva lui nu era mai mare ca aceea pe care fata o arăta părinţilor. Zâmbetul ei straniu şi străin părea că le-o spune franc: „Veţi vedea în curând cu cine aveţi de-a face. ” Din nefericire, cine putea citi acest zâmbet în această familie, decât tot Mihnea care, înduioşat de biata copilă, îi da toată dreptatea şi desigur, în respectul ei, ar fi şi început de pe-acum preparativele actului suprem, dacă Paştele, târziu în anul acesta, nu şi-ar fi trâmbiţat în sfârşit vestea sosirii lui pe cumpăna orizontului. Mihnea trebuia să plece deocamdată acasă – a dovedit-o din timp familiei Balaman şi domnului Vulpache, cu o scrisoare, a cărei adresă, trasă cu condei subţiratec şi feminin, a stârnit multă nelinişte în sufletul celor doi mai vârstnici; Vevé singură zâmbea profetic.

Cu toate acestea, scrisoarea, de curând sosită, multă nelinişte a produs şi-n sufletul lui Mihnea când, cu câteva clipe înainte, o deschisese în faţa familiei, toată în păr – ca un tribunal al inchiziţiei – şi parcursese primele rânduri: „toată lumea a întâmpinat cu bucurie vestea succesului tău, pe care tot oraşul l-a citit în ziare” – scria copilului

iubit, coana Ecaterina – „numai intrigantul ăla de Gheorghiţă i-a spus-o în faţă lui Ştefan la club: «vezi, mă, să nu se fi dat el la jurnal!» Asta ne-a pus cam mult pe gânduri, Mihule, şi nu pe noi care aveam încredere în cinstea ta, dar pe rude şi pe toţi din oraş, care acum îşi găsiseră de vorbit. Până ce m-am hotărât cu Ştefan şi am făcut o carte poştală la secretariatul facultăţii, cum ne-a învăţat Ionică al ţaţei Gheorghiţă Ghiţoaicăi. Iar la săptămână am şi primit răspunsul... ” (prin toată familia Balaman plus tatăl no. 1 s-a iscat atunci un freamăt, numai la vederea sângelui care i-a invadat faţa şi vinelor care i-au umflat fruntea lui Mihnea, ca unui pălit de congestie cerebrală)... „Bine, Mihneo, să nu ne scrii tu că ai trecut cu elogii... căci aşa era în răspuns: Băiatul Mih. cu numărul matricol cutare, examenul al treilea, toate bilele albe cu elogii. Poate nici tu nu ştiai cum te-au calificat profesorii tăi, care, mă, mari oameni trebuie să fie, că vezi n-au ţinut seama că tu ai mai întârziat cu examenele şi te-au apreciat după talentul tău, care, ştii tu, Mihule, de când ţi-am spus eu care am crezut totdeauna în el că e mare... o mamă nu se înşeală niciodată... ”

Mihnea căzu jos pe fotoliu, răsuflând adânc înainte de a continua restul poliloghiei.

— Tata... explică el familiei, care făcu un pas spre dânsul, mai puţin Vevé... îmi scrie mama... a fost grav bolnav... nu mi-au scris mai de demult ca să nu mă sperie... a avut 41 grade temperatură, 7 zile de-a rândul; slavă Domnului însă că şi-a revenit...; n-am ce face, trebuie să plec de Paşti acasă... Bunînţeles, linişti el familia, care nu ştia ce cuvânt să înceapă mai întâi, de compătimire sau de grijă asupra plecării ăştia subite – bineînţeles nu-mi voi lua decât schimburi pe două săptămâni şi două, trei cărţi...

Fouillée era desigur printre aceste cărţi, dar în tot cursul vacanţei, mai mult de şapte pagini n-a

putut citi Mihnea. Acum coana Ecaterina era aceea care-i smulgea cartea din mână.

— Ia mai lasă, maică, cititul, că eşti burduf de carte. Acuma te-ai pus pe-o ureche... Ai venit aicea ca să-mi stai ca pustnicii în casă?... Aici n-ai voie decât să mănânci, să bei şi să faci vizite... uite, toate fetele abia te-aşteaptă...

În mai multe rânduri, Mihnea a şovăit să-i destăinuiască iubirea lui pentru Arina; îi sta pe buze şi totuşi s-a răzgândit. Cum i-ar explica doară ezitarea asta de atâta lungă durată de a încerca s-o cunoască: s-o dea drept sfiiciune sau tactică de cuceritor?... Să-i spună că abia acum, în urmă, a remarcat-o... Pentru chipul cum vedea că înfloreşte în inima lui această adevărată iubire, orice escamotare a adevărului i se părea jignitoare şi stupidă. Deci renunţă să mai deschidă vorba, îi va spune mai târziu că a iubit-o mult timp în tăcere...

În schimb, nu termină nici *Logica* lui Maiorescu, dar ca să mai treacă de primele şapte pagini din Fouillée, pe care-l împărţise, pentru a-l lua în piept din scurt, în atâtea pagini pe zi lectură!

Considerabilul său succes universitar îi fu desigur fatal. Scrisoarea decanatului – Dumnezeu să-l ţină pe ăla care răspunsese în pripă, fără să mai cerceteze şi fişele veteranilor sau să intre în amănunte asupra situaţiei geografice a matriculaţilor – circulase din mână în mână şi din casă în casă. Până şi domnu' Gheorghiţă, întâlnindu-l, lăsă şfichiul ironiei lui necruţătoare departe şi, cu toate că mai în vârstă cu treizeci de ani, salută cu afectat respect, aşa cum făcea dumnealui faţă de toţi pe care-i avea în simpatie, şi-l îmbrăţişă zgomotos în mijlocul clubului – nu fără a împroşca măcar două, trei din săgeţile lui spre tinerii ceilalţi de faţă, care ar fi de dorit să dovedească, de asemeni, că ştiu a mânui cartea: a de la facultate, nu a de la club, cu acelaşi talent ca şi tacul.

Mai trebui apoi Mihnea să facă faţă la câteva chefuri senzaţionale în târg, care pentru toţi aceşti orăşeni paşnici şi viticoli îşi avură nu numai scuza, dar legitimarea lor potrivit cu victoria repurtată. Iar în tot timpul acestor două săptămâni, vizitele curseră droaie în casa domnului Ştefan; şi în seriile de denii, în biserica principală a târgului, Mihnea, care era încoronat, dinainte, tipul de frumuseţe masculină al târgului, fu acum subiectul admiraţiei integrale al suflării feminine, fără deosebire de culoarea politică a familiei.

În schimbul slabului bagaj filosofic cu care se reîntorcea, reveni însă la Bucureşti cu *portefeuille*-ul supraîncărcat atât de daniile cele noi ale domnului Ştefan, cât şi de economiile firesc făcute stând la madam Balaman. Astfel că din punct de vedere economic era nu se poate mai pregătit, ca să înceapă războiul de independenţă.

După ce primi deci surâsul de bună revedere şi binecuvântare tandră a ochilor Arinei, porni cu pas vitejesc să ia contact cu Dumitru, care de la război nu mai dădea vacanţele prin orăşelu-i natal, unde, de altminteri, familia lui abia mai lăsase depărtate urme; iar partea lui de moştenire fusese lichidată de mult. Veni, chipurile, să-i mai aducă noutăţi din locul de baştină, dar Dumitru le ascultă cu prea vădită lipsă de interes. Altceva părea că-l rumegă pe el înăuntru, şi Mihnea, care tocmai se pregătea să intre în subiectul adevărat al scopului venirii lui încoace, rămase fericit surprins când celălalt îi ceru scuze că vrea să-l întrebe un lucru *puţin cam intim*, şi anume dacă doarme *propriu-zis* în fiecare noapte, cu studenta lui, în aceeaşi cameră, sau aceea îl vizitează doar din când în când...

Cu intuiţie genială în materie, Mihnea ghici unde vrea să bată scumpul său amic şi-n loc să sară în sus şi să-l ia de gât, destăinuindu-i că motivul acestei vizite a fost tocmai să-i ceară o nepreţuită alianţă în lupta lui de liberare, deveni circumspect şi întoarse întrebarea rece şi sec:

— În definitiv ce te interesează pe tine, lucruri care nu te privesc...?

Dumitru îşi ceru iarăşi iertăciune pentru indiscreţie, însă Mihnea insistă să-i dea explicaţia *curioasei* lui întrebări. Şi explicaţia nu putu desigur să fie alta decât acea pe care o aştepta Mihnea. Scumpul lui prieten rămăsese puţin în urmă cu chiria, vreo trei luni, şi cu toate că avea cu ce s-o plătească... „dar înţelegi tu, Mihule, aş dori să gust iarăşi puţin din *viaţa studenţească...* vezi tu, mă băiete – şopti el aruncând cercetător ochii spre uşi şi ferestre –, înainte de război eram doar elev particular şi ştiu c-am dus o viaţă de student faţă cu iubiţii mei proprietari! Iar acum când sunt student, cu carte la buzunar, măi Mihule, măi, nu e păcat să plătesc eu pe trei luni de zile...? Dar de, dacă nu se poate, nu se poate... în afară de tine eu n-am pe nimeni care să mă primească vreo trei, patru zile, până îmi găsesc odaie nouă... iar pe tine nu pot să te deranjez din dulcele tău cuib... La hotel iarăşi, nu e nicio afacere în ziua de astăzi: trei, patru zile de hotel e cât aş plăti aci pe două luni, am calculat eu... Nu-mi rămâne, vai, dragă Mihule, decât să mă achit conştiincios, ca cel mai de pe urmă imbecil de burghez... ca un biet invalid de război ce mă găsesc... ”

— Da de când mai eşti şi invalid de război...?

— Ia uită-te la el... măi, da’ novice mai eşti, măi... Păi eu din ce fond pot primi pensia mea?... a, ori nu ţi-am povestit nimic de dânsa... ei bine, aşa june şi frumos cum mă vezi, primesc o pensie... de invalid... ca să mă împace, ştii tu, sufăr de invaliditate de care poate suferi un ofiţer de aţă ca mine... invaliditatea registrelor... dar... r... mă înţelegi ’mneata... totul e pe cale de aranjare... în curând voi redeveni iar teafăr şi sănătos, iubite, şi-mi voi relua iar locul cu onoare şi distincţie... Le-am spus-o verde: „Domne, dacă sunt achitat, sunt cinstit... Atunci ca ce mă ţineţi la pensie... Daţi-mi drumul, să muncesc, că ăsta mi-e scopul în viaţă...

” Zâmbi o clipă gândurilor lui, apoi reluă: Dezertarea aia, fir-ar a dracului, încurcă toate, că m-am speriat ca tâmpitu... dar am primit asigurări c-o să fie transformată în misiune.

Mihnea găsi prilej să facă haz nemaipomenit de glumele şi cinismul amicului său, deşi pentru prima oară acum simţi un fior de dezgust pentru aventura juridică şi norocul lui considerabil de a se găsi simplu nod bine strâns în plasa atâtor complicităţi distinse. Ba chiar îşi exprimă admiraţia pentru dibăcia şi perseverenţa lui şi-i făgădui în semn de nedezminţită amiciţie, că se va priva nu pe trei zile, nu pe o săptămână or două, dar chiar pe o lună de plăcerea de a împărţi aşternutul cu iubita lui, găzduindu-l la dânsul în toată regula, cu casă, cu masă şi cu tot ce mai trebuie.

— Chiar am să te rog Dumitre să mai prelungeşti şederea, am să spui că eşti mutat de curând în Capitală şi, cum vrei să-ţi găseşti un rost mai gospodăresc decât o cameră mobilată aci, ai nevoie de mai multă vreme, să umbli şi să cauţi... Ştii, provincialii proaspeţi inspiră mai multă încredere bucureştenilor ăstora de mahala... îi cred mai naivi şi mai uşor de înşelat... Însă am nevoie de venirea ta, îţi declar sincer – deveni el, deodată, plin de mister şi de nevoia de destăinuire: M-a omorât, mă... înţelegi... m-a omorât literalmente... Aşa, de iubit m-oi mai iubi eu cu ea p-ici pe colo, în vreun colţ... dar noapte cu noapte, dragă... e nesăţioasă, monşer... în viaţa mea n-am mai văzut aşa...

Şi prieteneşte, degajat, nepăsător de complicaţii, ca unul care se adresa unui prieten sincer şi recunoscător, Mihnea, cu aer de discreţie forţată de nevoia unei uşurări sufleteşti, făcându-se că nu observă cum ochii lui Dumitru se bulbuchează, cum vinele i se încordează şi cum obrazul îi plesneşte de sânge şi curiozitate, îi încredinţă amănunt, cu amănunt, misterele senzaţionale şi

exagerate până la marginile adevărului posibil ale nepreţuitei Vevé.

— Mă înţelegi, mă Dumitre, tu cazi ca un înger... altfel oale şi ulcele se alege de mine, dacă nu mai pun din când în când o pauză forţată... căci s-o las de tot mi-e cu neputinţă... nu cred c-o să mă pot dezbăra de ea... mi-a intrat în sânge şi în carne.

Şi privi la celălalt şmecher, urmărind pe faţa încordată, ca pe-un ecran de demonstraţii ştiinţifice, cum se dezvoltă cu o aviditate fără de seamăn embrionul invidiei şi al dorinţei de înşelare.

— Mare noroc ai tu la femei, mă Mihule, gemu ca o confirmare Dumitru cu glasul sufocat pe jumătate. Cum dracu le nimereşti? Şi mai ales studente... Eu cum mă leg de câte una, cum mă aleg cu porţia respectivă de palme... Ştii întâmplarea de astă-iarnă de la facultate... Ei bine, scumpul meu, află că s-a mai repetat o dată.

— Tot cu bruna aia durdulie?...

— Aş! cu una de la Istorie şi Geografie... Mă, şi nu i-am zis mare lucru...

Mihnea scutură mâna prietenului său cu drag şi efuziune.

Chiar în ziua aceea madam Balaman află de curânda venire în casa ei a celui mai bun prieten al lui Mihnea, camarad de arme, invalid de război pe punct de vindecare şi de reprimire în armată, actualmente student la Drept, căci vrea să se specializeze în justiţia militară, în care s-a şi remarcat prin nişte senzaţionale lucrări militaro-juridice, specialitatea Dreptului penal.

— Uite ce, scumpă mămuţă, cum ţin aşa de mult la el, iartă-mă dacă-ţi propun să viu şi eu cu ceva la cheltuiala casei... căci vreau o zi, două, trei, o săptămână, două, până ce omul se aranjează cum trebuie, să ia şi masa cu noi...

Madam Balaman respinse puţin jignită propunerea viitorului ei ginere: drept cine o ia pe dânsa, drept madam Nisipoiu? Dacă e prietenul lui

Mihnea, îl primeşte ca şi pe copilul ei. Şi Vevé primi cu interes noutatea, ochiul vulturesc al lui Mihnea urmări cu satisfacţie jocul ei de fizionomie: cel puţin scăpa de corvoada acestor nopţi de umilinţă şi injurie, servind ca simplu obiect de satisfacerea plăcerilor acestui venetic, de legământul căruia nimic n-o mai convingea şi n-o îndemna măcar să fie liniştită! Ş-apoi mai era şi acea curiozitate feminină, îndoită de putinţa intrării în mica ei sferă de viaţă şi acţiune, a unui element nou, pion de condus, aliat involuntar poate, în strategia ei înfrântă şi care acum putea să se desfăşoare între noi puncte cardinale, să iasă măcar din aspectul tern şi monoton al capitulării sub care zăcea de atâta timp.

Un fior de viaţă veni deci să bată, ca un freamăt de aripă dezmorţită la geamul întunecat al ultimei ei existenţe; un zâmbet îşi frânse fulgerul minuscul între buzele clorotice. Pe el, pe acest zâmbet tocmai, îl aştepta Mihnea, ca să declare că era de datoria lui să ceară şi lui Vevé încuviinţarea; fără această încuviinţare, cu toată amiciţia ce-o poartă celui mai intim prieten al său şi cu toată bunăvoinţa atât de nobilă şi de elegantă a doamnei Balaman, el va fi constrâns să nu răspundă la o veche şi importantă datorie de recunoştinţă către amicul şi concetăţeanul său, contractată în vreme de război, când, bolnav grav de tifos exantematic, Dumitru a rămas tot timpul, dispreţuitor de orice pericol, la capul lui, i-a adus doctori peste doctori şi n-a cruţat nicio cheltuială, ca să-i aducă „tocmai de la Iaşi” cele mai preţioase şi mai greu de găsit medicamente.

Şi în vreme ce Mihnea, spunând toate acestea, îşi însemna în gândul lui că trebuie să avertizeze din vreme pe Dumitru, de sacrificiul povestit, pentru a se găsi în cunoştinţă de cauză, Vevé, consimţi cu un nou zâmbet, ceva mai consistent de data asta, pe care Mihnea îl întâmpină cu un adevărat toast, felicitându-se că nu se înşelase

niciodată – cu toate micile lor „fricţiuni” – de liniile principale ale caracterului iubitei sale, pe care tocmai pentru ele o adora mai ales şi se simţea legat de dânsa pe vecii-vecilor. Şi Vevé, surprinsă şi fermecată, acceptă ciocnetul paharului lui şi acceptă sărutul lui, astfel că la venirea domnului Vulpache ea fu aceea care doborî chiar din primele reprize nedumerirea şi câştigă bunăvoinţa tatălui no. 1.

Şi cele două nopţi care urmară, fură nopţi întregi albe, nopţi de rămas bun, care avură în sfârşit preţ şi pentru Vevé. Iar a treia zi de dimineaţă, când Mihnea veni, spectru adevărat, să confirme cu viu grai lui Dumitru că lucrurile se aranjaseră şi, tacit, că informările lui asupra temperamentului lui Vevé erau exacte, bunul lui prieten nu se putu opri să-şi manifeste la rându-i fericirea că poate aduce, cu venirea lui, unui atât de scump amic, o odihnă binemeritată. În chiar noaptea aceea, trăsura cu bagajul lui Dumitru trase la poarta doamnei Balaman; apoi cum era prea târziu şi femeile nu făceau să aştepte până la o astfel de oră pe un simplu prieten, oricât de bun, al ginerelui lor prezumtiv, ele se mulţumiră să privească doar pe sub transperantul de la stradă.

Mihnea îi ajută cu straşnic avânt la geamantane, şi nu mare fu surprinderea lui, când, desfăcându-şi cuferele, Dumitru scoase dintr-unul, printre alte lucruri, şi o frumoasă lampă de masă, pe care Mihnea o crezuse făcând parte din mobila camerei părăsite.

— A, lampa era a ta? făcu el plăcut surprins... De unde ai cumpărat-o, Dumitre...

— A, n-am cumpărat-o, se grăbi celălalt să înlăture o astfel de eroare. Am văzut că-ţi place şi ţi-am adus-o să ţi-o fac cadou...

Şi calm, Dumitru îşi desfăcu pardesiul larg pe care-l ţinuse până acum cu gulerul ridicat; din el ieşi un mândru ofiţer de administraţie cu pantaloni civili; pe urmă, după ce desfăcu sclipitoarea

tunică, explicând lui Mihnea: „ştii, n-am pus-o la cufăr că e de mare ţinută şi se şifona”, şi după ce-şi scoase şi pantalonii, rămase de astă dată în haina civilă şi-n pantalonii bufanţi de militar.

— Nu mai aveam, dragă, loc în cufăr... În grabă s-au mai amestecat aci unele lucruri ale proprietăresei.

Deşi fiecare din aceste lucruri, scoase rând pe rând la iveală, provoacă firesc hazul amândurora, râsul forţat al lui Mihnea acoperea acum o covârşitoare doză de dispreţ şi dezgust. Oricât a sărit şi el noaptea pe ferestre cu frumosul şi sistematicul lui geamantan în spinare (faţă de care cufărul principal al lui Dumitru e o rudimentară şi greţoasă cutie), totuşi nici prin gând nu i-a trecut vreodată să arunce printre lucrurile lui şi obiecte de ale gazdei! Se felicită deci pentru curatul lui instinct şi, din nou, reproducându-şi numeroasele escapade nocturne de acest soi, pe care acum le detesta, ca şi aventurile sale economice din restaurante, se convinse încă o dată mai mult că, în aceste împrejurări reprobabile, el n-a fost decât victima influenţelor nefaste ale unui bandit de teapa acestuia din faţa lui, ori a actualului onorabil magistrat Idrişteanu. Astfel că planul pe care-l pusese la cale de a se libera, lăsând zălog domnului Vulpache şi lui Vevé, pe acest apaş de noapte, i se păru cât se poate de legitim, îndârjindu-se astfel şi mai mult în dorinţa realizării lui.

Şi nu trebui să aştepte mult ca să ajungă la scopul propus; chiar din primele zile făcu remarca, îmbucurătoare şi încurajatoare, că toate prevederile lui se realizează, că toate dorinţele lui merg spre grabnică înfăptuire. Dumitru se simţea ca la el acasă, iar madam Balaman nu mai putea după acest „şmecher de oltean”. Vevé asculta cu interes atât de covârşit povestea interminabilă a isprăvilor lui Dumitru în Africa, încât te puteai întreba, cu drept cuvânt, dacă o studentă chiar fără niciun

examen luat, dar în orice caz înscrisă în regulă la Universitate, şi încă la o facultate cu obiect precis şi pozitiv, poate fi cu adevărat uluită de toate năzdrăvăniile pe care le bălăngănea fără sfârşit clopotul gurii lui Dumitru. Femeia e tot femeie! se convinge în cele din urmă Mihnea de lipsa spiritului ei de control şi, fermecat el însuşi, încuraja cu exclamări necontenite pe Dumitru, privind cu nesfârşită milă pe cei de faţă, în cap cu funcţionarul judecătoresc, domnul Vulpache, cărora nu le trecea prin minte nici măcar să întrebe în treacăt pe povestitor, cum se face că invaliditatea lui, dacă a existat într-adevăr, aşa cum o prezentase el, i-a permis să săvârşească într-adevăr aşa de considerabile isprăvi nord-africane şi navale.

Mihnea lăsa adesea în cameră, ochi în ochi, numai ei singuri, pe Dumitru şi Vevé, ca să iasă puţin afară, tot aci în casă, mai apoi ca să ia nişte ţigări de la domnul Tancu, în sfârşit să facă o cursă de un ceas, care se termina câteodată în două sau în trei ceasuri. De obicei făcea zgomot mare când venea, înainte de a intra peste dânşii, tocmai pentru a le arăta că de o neplăcută surprindere din parte-i nici nu putea fi vorba; astfel nu o dată îi găsi în oarecare stare de surescitare, pe care cei doi căutară s-o ascundă cu voioşenie stingherită şi cu vervă poticnită, la care Mihnea se asocie cu toată plăcerea. Iar nu după mult, veni în sfârşit şi mult aşteptatul asfinţit: Mihnea intră de astă dată prin curte şi prin săliţă, ascultă cu urechea la uşă şi când vagi şi rari scâncete, răzbind din odaia rămasă destul de târziu în întuneric aproape profund, îl convin-seră că a sosit momentul hotărâtor, pătrunse iureş cu felinarul electric gata pregătit, ţipă şi înjură, blamă cu grave insulte înşelătoria şi ingratitudinea omenească şi se năpusti atât de furios asupra bagajelor aproape pregătite, că nicio forţă omenească nu se încumetă să-l oprească. Vevé nu mai putu să zică o vorbă,

madam Balaman leşină, iar domnul Vulpache, când sosi ceva mai târziu, se trezi în faţa faptului împlinit.

Chiar din ziua următoare, tocmai pentru a-şi marca sie însuşi că se bucură de un nou regim, Mihnea îşi redublă vizitele la Universitate. Cameră îşi găsi repede, după ce poposi vreo trei zile la hotel. Dar şi sub aerul sfânt al libertăţii, Fouillée avansa nespus de greoi. Şi Arina, cu care corespondenţa ochilor devenea patetică şi din ce în ce mai încordată, îi părea cu atât mai retranşată în dosul atâtor autori – al căror nume guriţa ei dulce îl turuia ca o morişcă perpetuă la seminariile frecventate de-acum regulat de dânsul – cu cât ochii ei încercănaţi şi privirea ei catifelată, cerându-i părerea muteşte, pe deasupra capetelor, îi comunica în acelaşi timp, din ce în ce mai nedumerită şi voluntară, că momentul primilor paşi de apropiere trebuie în sfârşit să ajungă la termen.

Vacanţa cea mare bătea la uşă, căci Paştele doar căzuse atât de târziu ăst timp!

Dar Mihnea, strateg încercat, se temea ca de dracul tocmai de orice pas necugetat. El aştepta cu nespusă ardoare această vacanţă mare, de al cărui larg hiat, de bună seamă, ea părea să se îngrijească atâta. Pasul cel dintâi, al cunoştinţei, avea să fie făcut chiar în ultima zi; în primele două, trei ceasuri de convorbire de atât de mult timp dorită, nici lui Schopenhauer, misoghinului, gândea Mihnea cu drept cuvânt, nu i-ar arde de filosofie. Şi-n cazul că totuşi conversaţia ar fi ameninţat să ia această turnură periculoasă, el era destul de dibaci vâslaş în astfel de întreţineri cu fetele, ca să îndrepte la timp barca pe un curent favorabil; de primele trei ceasuri, şi chiar de cele două zile următoare, era deci sigur că nu va părea anost o clipă frumoasei fete. Dar de zilele care ar fi urmat mai apoi nu răspundea!...

De aceea, un rămas bun, dulce şi melancolic, cu o vacanţă considerabilă în spate, pentru a avea timp berechet să-şi pună la punct muniţiunile necesare unei întreprinderi atât de noi şi neobişnuite pentru dânsul, îi surâdea într-un chip din cale afară de promiţător şi de atrăgător. Aştepta deci ultima oră de seminar, în fervoarea unor veritabile repetiţii ca la teatru; orice deviere spre filosofie a partenerei fu dată de-o parte, în acest timp, în faţa oglinzii, în felurite chipuri, pe care şi le întipări în minte, ca punctele de reper ale unui rol de mare greutate şi răspundere. Va păşi spre ea, ultimul din şiragul de studenţi şi studente, care îşi vor prezenta carnetele de frecvenţă spre semnare. Va prezenta şi el cartea lui de vizită, cu numele magic, pentru dânsa: Mihnea Băiatu, şi-i va spune cu un surâs pe care şi-l ştia adorabil: „Vă rog să-mi certificaţi şi mie aici, cea mai asiduă şi mai fidelă frecvenţă din viaţa mea, la cel mai fermecător curs din câte mi-a fost dat să aud vreodată, la cursul minunat al ochilor dumneavoastră”.

Timp de trei săptămâni în şir a repetat cuvintele acestea, alese cu greu, după câteva ceasuri de elaborare. Le-a schimbat în mai multe rânduri ordinea, pentru a vedea cum sună mai bine aşezarea lor în frază şi a rămas la această ultimă formă, cu care spera s-o lase mai încurcată, măcar pentru un moment, decât ar fi fost el dacă l-ar fi întrebat ce crede despre Bergson sau, şi mai grav, despre teza domnişoarei Maricica Gheorghiade, care tratează în chip eminent regulile evidenţei şi teoria erorii.

Răspunse deci, cu ochii nerăbdării privirilor ei vădit agasate şi dojenitoare, că momentul cel mare e cât se poate de aproape de punctul de împlinire.

Şi momentul sosi într-adevăr! Se întâmplă însă ca nu domnişoara Arina Velovan să fie aceea care atesta frecvenţele; tot eşafodajul repetiţiilor lui Mihnea începu îndată să pârâe şi se nărui în bucăţi. Dar în mijlocul dărâmăturilor şi al restriştii, el încă

îşi păstră sângele rece şi-şi întocmi în pripă un nou plan de bătaie. Se va duce la Arina, care de câteva zile ridică neînţelegătoare din umeri, şi-i întoarce regulat spatele, şi-i va declara că, întrucât îl priveşte, numai de semnătura ei are nevoie. Şi coborî treptele amfiteatrului spre masa profesorului, asaltată de grămada de studenţi, stâlciţi unii într-alţii, salvându-şi de cocoloşire carnetele gata iscălite sau purtate spre importanta formalitate pe deasupra capetelor, cât permitea întinsul mâinilor, ca pe nişte trofee scumpe, care-şi primeau în sfârşit mirul binecuvântării.

De pe ultimele bănci ale sălii de curs, Arina se putuse vedea în mijlocul învălmăşelii; dar, de jos, era complet acoperită de masa mişcătoare de capete şi braţe. Astfel că Mihnea trebui să refacă drumul înapoi la locul lui de observaţie. Arina încă nu mai privea încoace, ocupată de o animată conversaţie cu o domnişoară, pe care el o mai văzuse din când în când pe aici... Mihnea aştepta răbdător ca grupele zgomotoase să evacueze, şi partenera Arinei să plece. Dar forfota se potolea încetul cu încetul într-adevăr, pe când domnişoara inoportună părea prinsă în taifas lung cu Arina, căreia nici nu-i da în gând să ridice ochii. Fata îl văzuse coborând şi credea poate că plecase. Dar de asta nu ducea grijă Mihnea; când sala se va goli, el va începe să coboare din nou şi-i va atrage din nou atenţia. Însă ce era de făcut cu juna asta, care avea atât de mult de spus prietenei sale? Mihnea era hotărât: dacă Arina va ridica în cele din urmă ochii încoace, îi va face semn către partenera ei, cu înţeles, ca s-o termine cu dânsa. Şi Arina se uită în cele din urmă în sus, îl revăzu şi ochii ei luciră mulţumiţi, dar când Mihnea vru să-i prindă din nou privirile şi să-i expedieze mutescul mesaj, inoportuna de alături ridică şi ea ochii încoace.

Era de disperat cu comedia asta! Totuşi, mulţumirea din ochii fetei pentru surpriza revederii îmbărbătă pe Mihnea şi el porni în jos, hotărât, mai

ales că bulucul studenţilor se spărsese şi acum cei din urmă îşi luau iscăliturile dorite; era deci timpul nu se poate mai potrivit pentru lovitura finală. Dar ajuns jos, Mihnea schimbă instinctiv linia dreaptă printr-o mişcare tangenţială; pieziş însă, se apropia totuşi, tot atât de hotărât. Cartea de vizită i-era în mână şi pregătise şi stiloul; dar când târcoalele sale nesimţite îl duseră până la o distanţă aproape infimă de centrul mult dorit, spre care îl atrăgea[u] cu o putere fără de seamăn genele plecate ale Arinei şi bujorul din obrajii ei, aprinşi peste măsură de apropierea faptei atât de mult timp aşteptate – ceea ce Mihnea traduse cu stânjenirea din cauza prezenţei acestei inoportune zgâite şi cu nasul coroiat – fatalitatea aduse iarăşi un dezastru. Căci ochii mici şi răi ai tovarăşei de vorbă se zgâiră şi mai rău şi nasul se coroie şi mai teribil; şi o mişcare circulară şi ofensivă, de cloşcă atacată, rotindu-se automat şi gata de izbucnire, paralel cu mişcarea de învăluire a lui Mihnea, transformă avântul puţin cam strâmtorat al aceluia în dezastruos recul.

Mihnea n-avu timp decât să vadă pe Arina zâmbind încurcată şi puţin amuzată de împrejurare şi pe urmă orice altă lumină îi dispăru din ochi; pentru ca pe urmă, când vederea i se limpezi iarăşi, să prindă râsul de satisfacţie al inoportunei către prietena ei, pe care aceasta îl primi cu bine deghizată stânjenire într-o expresie laşă de nevinovăţie şi de dezinteresare faţă de neaşteptatul incident. Ceea ce făcu pe Mihnea să pornească indignat şi vrăjmaş spre uşă; ieşi fără să se mai uite înapoi şi pentru atitudinea Arinei, dar mai ales pentru lipsa lui de curaj, în clipa culminantă, când ar fi putut îndrepta totul, ca prin minune, şi-ar fi redus la tăcere pe tigroaică, doar cu un compliment adânc, adresat celeilalte, şi cu gestul elegant al întinderii stiloului şi al cărţii de vizită şi mai ales cu exprimarea hotărâtă şi dârză a dorinţei de a rămâne pe vacanţă cu scumpul autograf; atunci

privirea ei ar fi avut o cu totul altă lumină decât aceea cu care i-a apreciat caraghioasa-i evoluţie în juru-i, şi care, din cauză că a provenit numai din nedibăcia şi neprezenţa lui de spirit, se iartă...

Astfel că Mihnea se postă din nou la ieşirea Universităţii, pe unde ştia că iese ea de obicei; îi va cere autograful aci, fie ce o fi! Doară ce dracu! Nu este tot el Mihnea Băiatu şi acum? L-a schimbat Dumnezeu în câteva zile, de nu se mai recunoaşte de fel nici dânsul?

Fetele şi studenţii ce ieşeau priveau înciudaţi la acest june fercheş, care aştepta la ieşire cu o carte de vizită în mână şi cu un stilou desfăcut. Dar puţin îi pasă lui Mihnea de ce ar fi putut ei crede; băieţilor le respingea privirile cu aerul lui măreţ şi elegant, fetelor le surâdea obraznic, atrăgându-şi astfel din parte-le, după temperament, râs ruşinat, surâsuri înfruntătoare şi dispreţuitoare sau întoarceri înţepate ale capului. Şi Arina îşi făcu apariţia, în susul scării, flancată de-o parte de vipera coroiată şi de alta de Maricica; prezenţa acesteia din urmă, acum, îi scoborî iarăşi avântul şi hotărârea. Dar tot n-ar fi dat îndărăt dacă, fiind zărit, vipera n-ar fi scăpat un cuvând şi cele două fete n-ar fi schimbat între ele vagi priviri cu înţeles. Cu siguranţă că vipera a grăit: „uite, ăla!” Dar de ce Arina şi Maricica nu i-au explicat nesuferitei ăsteia cine-i propriu-zis acel „ăla”; sau ea n-a auzit oare de Băiatu, Mihnea Băiatu, vărul lui Băiatu Mih. ... licenţiat în 7 facultăţi?...

Tocmai nedumerirea asta paralizează acum din nou voinţa lui Mihnea; le lasă deci să treacă pe lângă dânsul, fără să se mişte; Arina, roşie şi cu capul plecat, Maricica, cu un surâs care încă nu izbutea să se definească, vipera, întruna severă şi distantă. Mihnea nu mai înţelegea nimic; săvârşise într-adevăr o gafă încercând să se apropie la un moment atât de nepotrivit? Sau atitudinea viperei era o dispoziţie personală, de fată puţin jignită, că nu era ea obiectul unei îndrăzneli, pe care fără

nicio autorizaţie se grăbise apoi s-o reprime? Dar atunci de ce nu căutau să scape de dânsa?

Sau poate chiar acest lucru îl intenţionează acum cele două fete, care, tocmai din acest motiv nu s-au grăbit să împărtăşească furibundei ăşteia cu cine avea de-a face...

Automat, paşii lui călcau după ele. O vor duce desigur până la poarta ei şi-o vor lăsa acolo... Dar dacă stau împreună în acelaşi cămin?...

Mihnea se simţea într-o stare de nesiguranţă mai stupidă decât cea mai neaşteptată decepţie... dar se făcu numaidecât senin în sufletul lui, când, la colţul bulevardului cu Calea Victoriei, ochii Arinei scăpară scormonitori înapoi. I s-a părut sau i-a trimis un zâmbet de consolare...?

A întins pasul şi pieptul lui străpunge acum încordat grupele plimbătorilor, pentru a se ţine necontenit în spatele celor trei fete. Acum Maricica e la mijloc şi s-a prins adânc în discuţie cu vipera, al cărui profil Mihnea şi-l fixează în minte pentru a-i trage o curte, ştie el cum, s-o înveţe zdravăn minte: mai ales că, în felul ei, e drăguţă tipesa. Puţin şi voluntar stingheră, Arina a întors iarăşi capul, dar l-a readus repede înainte, speriată de apropierea neaşteptată şi îngrijorătoare, la care descoperise acum pe Mihnea. Dar ochii ei fugiseră tot plini de lumină şi mulţumire, şi Mihnea se simţea covârşit de fericire în acest noian mişcător şi încrucişat de grupe omeneşti...

În dreptul cafenelei Capşa, un glas cunoscut îl strigă şi o somptuoasă ţinută militară se desprinse de lângă bara de metal a vitraliului luminos:

— Dumitru! scăpă Mihnea perplex şi involuntar.

Da, era Dumitru. Fusese reprimit în armată cu vechimea care i s-ar fi cuvenit, dacă n-ar fi petrecut lunga vacanţă, dictată de nevoi. Acestea sunt primele lămuriri pe care i le dă Dumitru, ţinându-se de pasul grăbit al celuilalt. Mihnea înţelese din asta că bucuria reactivării i-a mai potolit necazul pentru dibăcia cu care l-a lăsat, om

în loc, în iţele încurcate ale familiei Balaman. E gata să-l consoleze, dar şi celălalt, când epuizează subiectul cu armata, se arată puţin cam stânjenit de împrejurarea trecută. Niciunul nu pare dispus să deschidă vorba asupra acestui subiect neplăcut. Îl ocolesc pe cât pot mai departe, profitând de orice prilej care poate mâna convorbirea în oricare altă direcţie.

— În definitiv, ce mă goneşti, mă, aşa, prin mulţimea asta, că abia îmi mai ţin sufletul? se nedumireşte Dumitru.

— Iartă-mă, dacă trebuie să mă grăbesc... Ai dreptate, tu poţi rămâne... Iacă, să ne întâlnim mâine la douăsprezece, în locul de unde m-ai strigat...

Şi Mihnea, jucând ca pe jăratic, strânge mâna lui Dumitru, aruncând priviri de nerăbdare după cele fete, spre a nu le pierde din vedere. Abia acum Dumitru prinde rostul acestui zor febril.

— Aa... am înţeles... carevasăzică te-ai şi consolat, râde el uşurat şi fericit. Şi izbind pe Mihnea pe umăr prieteneşte, continuă să-şi exprime zgomotos satisfacţia: Carevasăzică, cum s-ar zice, te lucrai tipule... ţi-am suflat-o pe scumpa ta Vevé... Şi tu, în loc să fii în doliu, te-ai şi consolat, pezevenghiule... iartă-mă, Mihule, dar să-ţi povestesc...

— Lasă-mă, dragă, cu poveştile, îşi trage celălalt mâna înfricoşat... Lasă, că-mi povesteşti mâine...

— Cum observ, nu te-a impresionat prea mult chestia noastră, hai? se ia iarăşi după el Dumitru, mulţumit de constatare, dar şi puţin decepţionat...

Mihnea, care face sforţări să-şi desprindă mâna încleştată de celălalt, nu se poate stăpâni să nu pufnească:

— Cum, mă caraghiosule... tu ai aerul că tu m-ai lucrat pe mine... ha, ha, asta e nostim... bată-te să te bată, Dumitre...

— A, ha, mârâie celălalt neîncrezător... *A d'autres!* Te înţeleg, dragă Mihnea, amorul tău propriu e în joc... dar zău că a fost fără voia mea... Tu singur recunoşteai şi-mi destăinuiai că-i irezistibilă...

Mihnea se porneşte pe-un hohot voios... Dar n-are timp să-şi epuizeze acum toată veselia... Mâine însă, la douăsprezece...

Intrigat la culme însă, Dumitru nu-i slobozeşte mâna; îl urmează.

— Mihule, ălea trei dinainte, nu...? Bine, tipule, ce faci tu cu atâtea?... Hai că merg şi eu cu tine...

— Dar ăstea sunt studente dragă, îi râde în nas Mihnea, cu puţină, dar destul de înţepătoare compătimire.

— Daa. Şi Vevé... nu e studentă?

— Două din ele sunt asistente, puiul meu; una, aceea mai mică, la Psihologie şi Teoria cunoaşterii, dragul meu, glăsuieşte el grav şi apăsat; iar aceea mai înăltuţă, la Istoria filosofiei. Pe cea mijlocie s-o ia dracu...

— Ce vorbeşti, mă, se minunează în derâdere Dumitru. Aşa grozave sunt?

— Teza celei mici, continuă Mihnea, hotărât să-l readucă la tăcere – cu care a făcut furori şi a fost discutată la toate universităţile din Europa – trata despre: „Regulile evidenţei şi teoria erorii în filosofia cartesiană şi postcartesiană"...

— Mă, a dracului! făcu Dumitru, dar acum se cunoscu că expresia lui nu mai fu de zeflemea, ci de respect oltenesc pentru tot ce e subtilitate pur spirituală, independentă de orice scop practic.

Şi hazul lui Dumitru coti firesc de astă dată de la fete la Mihnea:

— Bine, mă, înţeleg, ele or fi scris teoria aia a cunoaşterii şi-a erorii, ori cum ziseşi tu, dar ce nu înţeleg eu din toată asta, e cum dracu ţi-a venit ţie să-ţi bagi nasu tocmai aci... Fir-ai al dracului de crai de mahala, te pomeneşti că le scoţi şi p-ăstea din minţi... cu toate teoriile lor...

Cu paşi grăbiţi, făcându-şi loc prin valurile de lume, desprinzându-se şi reapropriindu-se, închizând necontenit noile grupe întrecute între parantezele mişcării lor zorite, Mihnea şi Dumitru ajunseră repede fetele şi ofiţerul de administraţie putu vedea cu uimire cum Arina arunca înapoi căutături îngrijate. Dar când îi revăzu, încetă de a mai întoarce capul.

— Fir-ai al dracului, ai şi răsucit fata, brigandule... Ai vorbit cu ea, tipule?...

— Nu încă, dar cum vezi nu mai e mult până atunci.

— Bine, mă, nefericitule, hohoti Dumitru din nou, dar ce-ai să poţi tu vorbi cu ea?... Că la d-astea, nu merge aşa... să le cânţi sârba la pian şi să le spui anecdote... Sau să le povesteşti aventurile tale cu proprietăresele... ha... ha... ha... şi cu... chelnerii din restaurante ho, ho, ho...

Mihnea nu-şi putu reţine o strâmbătură de durere. Amintirea atâtor nemernicii, la câţiva paşi doar depărtare de acest trup candid, de aceşti ochi care descind din infinit direct către dânsul, ca o favoare zeiască spre un muritor de rând, îl făcu să se cutremure ca de un vis sinistru. Însăşi apropierea lui Dumitru i se păru o profanare şi o infamie. Ar fi vrut să-l îndepărteze cât mai repede cu putinţă, pentru ca sacrilegiul prezenţei lui zgomotoase şi groteşti să nu murdărească şi mai mult dispoziţia de vis, în care desele întoarceri ale privirilor Arinei îl transportase pe tot acest traiect fermecat.

În colţul lui Athénée Palace, fetele au cotit-o la dreapta şi ochii Arinei au scăpat iarăşi pe furiş încoace...

— Asta e, mă, aia cu teoria cunoaşterii? răsună vocea grosolană a lui Dumitru – asta de tot se uită încoace?... Tipule, o interesezi... hai să dăm asaltul, făcu el viteaz, întinzându-şi şi încordându-şi eroic pasul...

— Lasă, Dumitre, mai bine ne întoarcem, îl apucă repede de braţ celălalt... Nu vreau, nu vreau... nu vreau să le acostăm...

Şi se gândea cu groază la conversaţia lui Dumitru, în cazul când fetele ar fi admis atât de uşor să fie însoţite de doi cavaleri care se prezintă pe stradă.

Dar Dumitru se întărâtase; el îşi blama cu vorbe grele amicul care da dovadă de slăbiciune şi laşitate. Cu ce putea altfel să se impună atenţiei lor? Cu vasta lui cultură? Şi Dumitru se prăpădi de râs, evaluând gradul de cultură filosofică a lui Mihnea. Pe când, într-o astfel de împrejurare, numai îndrăzneala şi cinismul ar putea să primeze. Să te vadă obraznic şi hotărât! asta e! Şi după ce-oi cunoaşte-o, s-o uimeşti, povestindu-i cum ai tras pe sfoară pe chelneri şi cum sări noaptea pe ferestrele proprietăreselor iubite.

— Înţelegi, mă, cartoafă amorezată şi scâncitoare? Cu asta le faci praf pe Kanţii şi pe Schopenhaurii lor... Povestindu-le emoţiile prin care treceai când schimbai galoşii la uşile cafenelelor şi când luai din greşeală umbrela de mătase de sub pălăria altuia... Lasă, mă Mihnea, mă ramolitule, mă, că te pun eu acum pe roate... Şi tu mi-ai dat pe Vevé, şi eu, puiule, să vezi cum ţi-o dau pe filosoafa asta...

Şi el călcă şi mai voiniceşte, cu şantiurile lui strălucitoare, la lumina becurilor. Mihnea îl apucase strâns de braţ, dar fostul legionar din Alger era dus de-un avânt prea din cale-afară de năvalnic ca să nu târască după el pe cel ce trăgea de dânsul, cu disperare. Între timp, fetele priviseră de mai multe ori neliniştite înapoi. Ele cotiseră din nou, pe străzi tăcute şi mai pustii, o dată şi încă o dată, şi urmărirea asta asiduă şi din ce în ce mai apropiată era vădit că nu le venea deloc pe plac. Iuţiseră pasul şi, la intervale scurte, vipera arunca în urmă-i scânteile negre ale ochilor ei înfricoşători. Însăşi Arina, când privi de-astă dată

încoace, păru în lumina felinarului că exprimă o durere jignită, o ofensă brutală şi nemeritată...

— De ajuns, Dumitre, nu mai merg un pas înainte... se opri Mihnea hotărât.

— Nu vezi, mă nenorocitule, se înfurie celălalt, cum se uită acum cu toatele înapoi?... Ce mai vrei, mă opăcitule, mai mult decât atât?... continuă el sincer nemulţumit de atâta nepricepere şi lipsă de curaj...

— Totuşi nu mai merg, rămase ferm Mihnea în loc...

Dumitru dădu plictisit din umeri şi porni singur înainte:

— Urmează-ne, să vii când te-oi striga...

Îngrozit, Mihnea alergă după dânsul. Dar când îl ajunse şi-l apucă de braţ, Dumitru îl respinse dintr-o smucitură:

— Eşti caraghios pur şi simplu... eu sunt ofiţer, bă nefericitule... nu pot să dau înapoi...

Şi şantiurile îşi tremurară nervos luciul reflexelor diverse sub călcătura îndârjită a viteazului ofiţer de administraţie.

Urmăritele, care câştigaseră puţină distanţă, traversau tocmai râul de lumină şi de zgomot al bulevardului Brătianu-Take Ionescu; se angajară apoi grăbite în adâncul obscur şi liniştit al străzii Jules Michelet. Pasul vertiginos al lui Dumitru le ajunse din urmă la jumătatea străzii scurte. Mihnea, disperat şi mai mult fugind, se găsea cu mai bine de zece paşi în urmă, când fetele, toate trei ca la comandă, făcură front, interpelatorului galant. Vipera chiar avansă un pas şi, în turburarea-i fără margini, Mihnea trebui să constate că era superbă:

— Ce doriţi dumneavoastră? întâmpină ea măreaţă pe îndrăzneţ...

— Scuzaţi... scuzaţi vă rog... domnişoarelor, că v-am întrerupt din drum două minute, răspunse Dumitru cu o siguranţă de sine, pe care de bună seamă uniforma nouă şi elegantă de pe dânsul o

ducea la extrem (seara, cu albul ei înşelător, ai fi crezut să e chiar din garda regală), însă am avut plăcerea să vă văd adesea la Universitate şi ştiu că sunteţi studente...

— Ei, şi ce doreşti dumneata, domnule?...

— Aş fi vrut, v-aş fi rugat... vă rog să aveţi gentileţea să-mi permiteţi ca să vă întreb, dacă... domnul de Istoria fi... dacă domnul Rădulescu-Motru... a... şi-a închis cursurile...

— Ascultă, domnule, izbucni vipera nemaiputându-se stăpâni... Te rog să faci bunătatea şi să ne părăseşti imediat, pentru că altfel, imediat chem sergentul... Auzi ce neruşinare?... făcu ea ridicându-şi mâinile şi frângându-şi-le cu disperare... Dacă-ţi mai permiţi vreodată să ne acostezi... reluă ea, abia mai nimerind cuvintele, să ştii că ai de-a face cu... Indignarea n-o lăsă să termine.

— Informaţii despre cursul domnului profesor Motru, care predă alt obiect decât credeţi dumneavoastră, veţi găsi la afişierul Universităţii, făcu şi Maricica mică, pe-un ton ceva mai conciliant, dar de-asemeni cât se poate de demn şi muşcător.

Şi lui Mihnea îi păru nespus de drăgălaşă, cu căpşorul ei blond şi roz, cu ochii ei albaştri şi îngereşti, făcând pe ofensata. Arina nu spuse un cuvânt tot timpul, deşi tot timpul gâtul şi partea de jos a figurii fură pradă unei mobilităţi nervoase, fără putere de stăpânire. Rămase necontenit cu capul în pământ şi nu ridică ochii nici când Mihnea, ajungând grupul, apucă pe Dumitru de braţ şi curmă diferendul cu un pretext atât de debil şi stupid, că-l făcu să-şi muşte buzele mai târziu...

— Ia lasă domnişoarele, domnule... eu te-am invitat la un ceai, nu să-mi scandalizezi lumea din partea locului...

Dumitru râdea cretin şi mofluz, iar fetele se întoarseră toate trei, tot ca la comandă...

Lui Mihnea, care trăsese pe Dumitru, de circumstanţă, în gangul cel mai apropiat, i se păru că a reintrat definitiv în întunericul din care voia să iasă. Şi toată această poveste, de o jumătate de an, singura pe care o ţesuse şi el din vis şi roze, iată, eşuase atât de lamentabil, în acest gang muced, negru şi străin, lângă acest râs idiot, care-şi recăpătase curajul şi care răsuna în atât de înfiorătoare şi sarcastice modulaţii, între zidurile reci şi sonore.

— Nu ne e dat nouă de filosoafe d-ăştia, mă mânzule! îl mângâie Dumitru, confirmând satisfăcut durerea descurajării totale, înfrângerii definitive a lui Mihnea.

Iar acesta se târa mut şi distrus, după pasul lui, fără voinţă, după râsul lui, înapoi, în lumea lor, în lumina şi în zgomotul deşuchiat al oraşului, cu nesfârşite mahalale, cu subsoluri suspecte de cafenea, cu grădini de vară îmbrăcate în miros greu de carne friptă, cu valuri de vin astringent şi cu vulgare cântece de ţigani porcoşi.

Într-una din aceste grădini îl atrase Dumitru şi aci îi înecă trista lui dispoziţie, cu ajutorul chilelor de vin şi-al sticlelor de sifon şi cu râsul lui răsunător şi iscat din nimic. În cele din urmă izbuti să-l înveselească, şi Mihnea se umfla acum de râs, la gândul ce va păţi bunul său prieten când se va reîntoarce acasă, atât de târziu, şi atât de afumat. Îi povesti cum i s-a întâmplat lui însuşi, dar din delicateţe se feri să meargă cu destăinuirile până la chipul cum avusese loc împăcăciunea cu Vevé. Totuşi Dumitru izbuti să-l tragă uşor de limbă şi, curios, toate amănuntele acelea, în loc să-l turbure, să-l întunece, era clar, îi produceau nespus haz şi interes. El însuşi îi împărtăşi câteva amănunte picante şi chiar, spre dimineaţă, ajunse cu altruismul până acolo, că îi acordă îngăduinţa să-l viziteze din când în când, chiar şi în lipsă...

— Înţeleg, înţeleg şi *merci*, făcu Mihnea voios... Vrei să mi-o *pasezi* iarăşi înapoi... Nu, puiul meu,

asta n-o s-o mai vezi...

Fu rândul lui Dumitru să se prăpădească de râs:

— Nu *ti teme*, îl asigură el... până nu termin cu licenţa, asta nu se va întâmpla: trebuie să fiu nebun, înţelegi, casă, masă, fată, leafa merge... îţi închipui că eu sunt imbecil ca tine să scap aşa comoară din mână? Şi atunci, mişelule, peste doi-trei ani, dacă ai vrea să-ţi reocupi locul, bucuros îţi rezerv ţie prioritatea... dacă nu, de ce să nu fac serviciul ăsta unui alt student tânăr, plin de voinţă şi cu drag de carte... Dar parcă văd, ticălosule, cum ai să te ţii de mine şi să mă implori...

Şi lui Mihnea îi plăcu cinismul celui mai bun prieten al său; fericit, întărit, luminat pentru vechea viaţă, pe care voise s-o părăsească, îi jertfi iarăşi câteva chile de vin şi lovi, de fiecare pahar dat peste cap, cu pumnul în masă:

— Dumitre, fătul meu, te iubesc... cu tine alături, mă, mă resimt iarăşi om, mă! mă resimt de piatră, mă tipule...

Şi-i fu dat astfel lui Mihnea să încheie acest an de activitate studenţească, marcat pe listele examenelor atât de elogios, cu un ultim succes, a cărui imensă valoare, nici atunci când îl repurtă, nici mai târziu, nu ştiu s-o aşeze la justa ei însemnătate.

Cum se urnea astfel pe înserat, târnp şi greoi, cu suflet mort, la amintirea serii de mai înainte, când ochii cu misterios străluci ai Arinei pieriseră pentru totdeauna din viaţa lui din nou pustie, Mihnea întâlni, în schimb, grăbind, cu mers vibrând, de forme plinuţe, strânse în veşminte rămase cam mici, pe doamna Polixeni Nisipoiu. Îi bănui chiar din urmă identitatea şi când o depăşi văzu că nu se înşelase. O salută larg, deşi necontenit ceremonios, şi cu satisfacţie atât de deplină, că mişcarea de surpriză şi de îngrijorare de pe faţa Polixeniei se prefăcu deodată în zâmbet nehotărât şi neutru. O întâmpină cu cea mai aleasă mostră din bogăţia-i verbală, dar fu cu neputinţă s-

o înduplece să-l însoţească doar un singur ceas până la noua-i locuinţă. Îndârjirea ei atât de neclintită, nu ştiu până la urmă cui s-o atribuie: faptului că de mult n-a mai încercat s-o vadă sau, ceea ce s-ar fi arătat mai grav desigur, ideii, care-l năpădi în cele din urmă, că o încondeiase prea din cale-afară credulului domn Nisipoiu, în seara memorabilă a celei mai dramatice părăsiri de domiciliu, din lunga-i carieră de chiriaş sentimental.

Oricare ar fi fost împrejurarea adevărată care determina pe coana Polixeni să nu-l urmeze, Mihnea observă un lucru totuşi: că prezenţa şi insistenţele lui au un pronunţat efect de înceată, dar sigură revenire pe figura încăpăţânatei şi că zâmbetul ei redevine, cu fiecare vorbă nouă şi dulce, din ce în ce mai mieros.

Atacă atunci cu putere coarda sentimentală: îi şopti cele mai drăgăstoase cuvinte, o tutui şi o imploră pe nume, îşi aminti, cu efuziuni de cea mai sublimă mulţumire, misterele corpului ei, despre care îi declară sub greu jurământ că nu le-a mai găsit la altă femeie...

— *Merci*, îi răspunse ea pe jumătatea transportată... De aceea te-ai mutat la Balamance...

Mihnea îşi duse atunci mâna la frunte. Era luminat! Îi dovedi, cu puteri de convingere redublate, că s-a mutat anume la Balamance, pentru a fi tot de dânsa aproape, că a dat necontenit târcoale chiar din prima zi prin Fundătură, şi că în fiecare seară, mai ales la început, era răpus de jale că n-a revăzut-o... De câte ori nu avusese cu Vevé discuţii, că-l întrerupea uneori cu vreun sărut, tocmai când el era cu gândul la dânsa... Parcă-i citea în gânduri, meduza aceea, pe care în cele din urmă a trebuit s-o lase, căci ridicase pretenţii de căsătorie...

Şi la insistenţele Polixeniei îi povesti, de-a fir a păr, cum „nemernica îl înşelase” cu cel mai bun amic, cu fratele lui de suflet, noutate despre care

coana Polixeni părea informată şi pe care o primi cu un foarte semnificativ surâs: „mă aşteptam eu!” Asta cam ciupi puţin amorul propriu al lui Mihnea, care încă de la început, din spirit de îngâmfare, înclina să-i dea pe faţă toată şurubăria: dar o mai atentă scrutare a consecinţelor imediate îl făcu să lase deocamdată relatările lui în prima formă, şi chiar observă oarecare succes în poza de înşelat...

Ba încă... Pentru că la urmă de tot coana Polixeni conveni să-i dea întâlnire, chiar mâine, la dânsa acasă însă, la o oră după-amiază. Găluşescu, chiriaşul odăii, era tocmai în provincie, unde trebuia să mai rămână câteva zile; plecase să lichideze cu toată averea lui imobiliară, pe care o oferise coanei Polixeni, cu învoiala ca să-l ţină la dânsa până la săvârşirea din viaţă şi să-i facă atunci cele de moarte.

— La noi se simte nespus de bine, informă Polixeni mai departe pe Mihnea. Aproape i-a trecut de năduf şi el crede că-i port noroc... însă m-am gândit ce să fac cu averea aceea după moartea lui şi mai ales cum să stau cu ea prin judecăţi, de ceartă cu neamurile sale? Am chibzuit că e bine să şi-o vândă singur şi nouă să ne aducă banii „lichizi”... Ne-a scris că a strâns până acum şapte sute de mii... mai are de vândut un petic de vie şi va lua şi pe-ăla vreo şaizeci-şaptezeci de mii... După care se va reîntoarce...

Cât priveşte pe domnul Nisipoiu, la ora pe care i-o oferea coana Polixeni lui Mihnea, se afla la instrucţie, unde acum se găseşte tare ocupat. Abia dacă vine pe la şapte-opt seara...

Mihnea avu grijă să nu se despartă de ea, până nu luă şi dete chezăşie, prin colţuri mai obscure, de uliţe neumblate, câteva săruturi prelungi, care, avu limpede impresia, c-au sfărâmat complet orice urmă de pică în sufletul celei atât de dorite. Dar el nu prea ştiu să citească în ochii Polixeniei care de la un timp se strângea tot mai pătimaşă într-însul, făcându-l să dorească venirea acestui minunat

mâine, cu cea mai teribilă viteză. Ah, ochii aceia erau grozavi; în ei se răsfrângeau toată umilinţa la care o supusese domnul Nisipoiu când îi aruncase în faţă scârbăciunile destăinuite de nevinovatul băiat, toată indignarea obrajilor pălmuiţi, odată cu crâncenele noutăţi, de lătăreţele palme conjugale: în ei ardea acum focul cumplit al răzbunării.

Sărmanul Mihnea, el care era convins până peste urechi că un sărut pătimaş, cum numai el se pricepe să aplice pe buze rebele, e în stare să topească orice sloi şi orice rezistenţă, de unde putea şti oare, biet provincial, cât preţuieşte un dor de răzbunare în sufletul unei fiice pursânge de fundătură bucureşteană? Abia ajunsă acasă, răsuflând în şuierături scurte de grabă şi de punere la cale a planului răsplătitor, coana Polixeni se şi apucă să mărturisească soţului ei pricina întârzierii:

— S-a luat după mine, nu şi nu, că să mă duc cu el... E, stai că am să te învăţ eu, mi-am zis... Şi l-am poftit aici mâine la patru... i-am spus că tu abia pe la opt dacă te întorci... Aşa că fă ce-i face, roagă-te de domn consilier să-ţi dea drumu înainte, cum ţi-a mai dat şi atunci, când cu parastasu bietei mame, de a văzut Găluşescu cum ne îngrijim noi de morţi, da' de ăi vii...

Domnul Nisipoiu strâmbă din nas cât priveşte Găluşescu; potriveala cu acesta nu-i prea plăcea dumnealui şi poate de aceea coana Polixeni tot aducea vorba de ea ca să-i vâre mai adânc în convingere ideea că propunerea a venit de la bătrân. Însă erau opt sute de mii de lei la mijloc, şi-apoi juridiceşte nu se arăta nimic obscur în toată împrejurarea. „Captaţia voinţei", hm! Asta ar mai fi fost ceva, dacă era vorba de-un testament. Însă în afaceri, coana Polixeni se arată condusă de-un bun instinct... ea pretindea bani lichizi şi un act solid de danie cu compensaţia unei bune întreţineri... Mai era Fiscul la mijloc care la daniile între străini stoarce cu nemiluita pe dăruiţi; dar

rămânea să vină Găluşescu cu banii, şi atunci domnul Nisipoiu care „nu se amesteca” va trebui, vrând, nevrând, să-şi dea şi dânsul o părere.

Cât despre noutatea cu întâlnirea lui Mihnea, ea indispuse puţin pe Nisipoiu; insistenţele aventurierului pe lângă coana Polixenia îi treziră în adâncuri vechile resentimente. Însă stratagema soţiei sale îl ului; dacă ea a făcut asta, însemnează că e o straşnică femeie şi conu Nisipoiu se simţi mândru de ea. Reîntoarcerea lui înainte de o anume oră şi pedepsirea nemernicului treceau desigur pe al doilea plan. Avea să-i arate el, nu-i vorbă, cu vârf şi îndesat. Dar principalul era că Polixenia răscumpărase totul cu acest drăcesc plan al ei; sinceritatea nu-i mai putea fi pusă în nicio cumpănă şi domnul Nisipoiu fu acum sigur că tot ce-i spusese ea privitor la aventura cu fostul chiriaş fusese adevărat; canalia căutase s-o dobândească prin toate mijloacele: cu ochii, cu gura, cu mandolina, până şi cu promisiuni de daruri. Dar o să-i dea dumnealui mâine un dar!... Ca slujitor al instrucţiei criminale, se gândi chiar să ceară ajutorul forţei publice şi să-i trântească haimanalei un proces no. 1, să ştie cu cine-a avut de-a face... Totuşi după prelungi dezbateri interioare, negăsind o definiţie legală, convenabilă, pentru fapta ce urma să se săvârşească, i se păru mai nimerită o chelfăneală amarnică şi discretă, cu storurile trase şi cu uşa încuiată...

A doua zi după-masă, el depuse un zel fără pereche, tocmai ca să-l găsească domnul consilier cu o bună treabă la activ şi astfel să poată obţine mai uşor învoirea. Ascultă aproape toţi martorii, căci domnul consilier avea atâta încredere în subalternul său încât îl lăsa totdeauna să facă toată instrucţia el singur. Punea întrebările atât de meşteşugit şi transcria răspunsurile atât de clar, că domnului consilier nu-i mai rămânea decât să iscălească. Totuşi, pentru a nu-şi eluda îndatoririle, domnul judecător readucea învinuiţii, le repeta

întrebările, le reamintea răspunsurile şi, fără a mai întreba dacă stăruiesc în ele, se mulţumea să îngăime un „aşa e?” pe nas, grăbindu-se apoi să iscălească. Evident că interogatoriile de însemnătate mai mare, socială sau politică, erau lăsate totuşi pentru venirea domnului consilier.

Pentru azi însă erau la rând pe condică tot felul de lucruri mărunte, pe care Nisipoiu se gândea să le dea gata în trei-patru ore. Iată de ce se reîntoarse la palat cu un sfert de oră înainte de unu... Dacă până la patru şi ceva le dă gata, la cinci e acasă: tocmai bine, când domnişorul, care ca tot domnişorul trebuie să mai întârzie şi el ceva, a sosit şi e în plină vervă de craidon...

Şi domnul Nisipoiu, care era acum la o şaptea cercetare, întreabă înainte:

— Vasăzică nu recunoşti că ai săvârşit viol asupra dumneaei Stanca Grigorie Pătrulescu din fundătura...

— Nu, domnule procuror, a fost de bună voie...

— Hm... de bună voie... Bagă bine de seamă ce spui, băiete...

— Aşa e, să trăiţi, domnule procuror...

— Bine, atunci povesteşte singur cum au decurs faptele...

Dar învinuitul povesteşte fără ordine, tărăgăneşte cuvântul, se contrazice. Şi coana Polixeni, de bună seamă, n-o să poată ţine pe nebun prea multă vreme peste ora convenită...

— De ajuns, de ajuns, vrei să încurci lucrurile dumneata, dar nu merge, să vie un martor...

Cu aducerea indivizilor care trebuiesc ascultaţi, domnul grefier găseşte firesc vreme să-şi arunce iarăşi puţin gândul acolo unde-l doare. Probabil c-o să-l ia cu dulceaţă, cu cafea, cu diferite pretexte, dar numai să nu bănuiască... mizerabilul...

— Numele d-tale...

Martorul îşi fixează identitatea şi domiciliul... Domnul Nisipoiu ascultă distrat şi trece cu mâna lui răspuns cu răspuns în dosar. Ar vrea să treacă

mai repede peste toate aceste formalităţi, dar conştiinţa profesională nu-l lasă... Orice s-ar întâmpla, peste ea nu poate să treacă domnul Nisipoiu; de aceea câteodată e nevoit, din cauza atenţiei care fuge necontenit departe, să repete întrebările ca să nu greşească răspunsurile, sau ca să le prindă mai adâncit sensul. Astfel timpul se scurge mai repede, în vreme ce treaba merge mai încet... De aceea dumnealui caută, mai ales acum, după patru, să alunge orice gânduri străine de ancheta de faţă... Şi cu toate acestea, gândurile vin, se întorc supărătoare, ca un stol de ciori plicticoase, alungate cu o zburătură fără efect...

— Vasăzică n-ai auzit niciun strigăt de ajutor venind din tufiş?

— Strigăt?... strigăt... domnule judecător, am auzit eu... da' mai mult semăna a gemăt.

— Cum gemăt? De durere, vrei să zici?

— E, de durere pă dracu... d-aşa durere să am parte toată viaţa.

— Vorbeşte cum trebuie, băiatule, aici, te afli în faţa justiţiei.

— Să trăiţi, domnule judecător, îi plăcea... că d-aia am zăbovit şi eu ca să aud... că, iertaţi-mă, aşa e omu... dacă ţipa ca din gură de şarpe, săream eu, he, he.

Domnul grefier se mişcă nervos în scaun. Răspunsurile mar-torului nu-i plac şi pentru că lungesc discuţia şi pentru că presimte în ele sămânţă de nesinceritate. Ş-apoi mai e ceva: mizerabilul o să se grăbească să treacă la fapte. Polixenia atunci... hm, ce-ar putea să facă ea atunci?... hm... desigur... nu-i rămâne decât să invoace un binecunoscut şi atotfemeiesc pretext, care o ia uneori şi înaintea aşteptărilor. Uite lui Nisipoiu îi pare rău că n-a stat de vorbă mai pe larg cu ea, plănuind din timp toate răspunsurile şi mişcările, care trebuiau făcute în caz de întârziere... He, da' îi dă ei în gând...

— Cum zici dumneata?... Carevasăzică striga ca din gură de şarpe...

— Nu, domnule judecător, tocmai asta zic, că dacă ar fi strigat ca din gură de şarpe, săream eu... Pe când aşa, stam şi ascultam ca omu...

— Ascultă, băiatule, te rog să răspunzi frumos aici: striga ori nu striga... asta să răspunzi dumneata, aici nu e timp de glumă şi poveste...

— Mi-aţi spus să spun tot ce ştiu...

— Dar despre ei, nu despre dumneata... Ei, spune acum... se văita ori nu se văita?

Şi bătând cu energie în masă, domnul grefier zâmbea luminat: He, ce să nu-i dea ei în gând... Femeia e femeie... când vrea ea...

— Păi aici e aici meşteşugu, dacă-mi daţi voie, dom'le judecător, răsună şi glasul martorului. Ăla nu era vaiet cum să zic... de... cum să zic... vătămătură.

— Dar cum era?...

— Hm... femeia, nu ştiţi dumneavoastră... femeia e femeie... strigă de plăcere şi zice c-o doare... când vrea ea...

Hotărât lucru, domnului grefier nu-i place câtuşi de puţin acest bandit de martor; potriveala asta de vorbe, tocmai cu ceea ce gândea dumnealui, îl supără şi-l îndârjeşte şi până la urmă domnul grefier izbuteşte să stabilească deplina complicitate a informatorului cu învinuitul. Atunci răsuflă parcă uşurat. Trebuia să ajungă aci dintr-un imbold ceva mai amplu decât acela pur şi simplu al stabiliri dreptăţii: din nevoia de a restabili intactă sinceritatea femeii, pe care acest vlăjgan nespălat şi cu ochii coloraţi felurit, voise s-o zdruncine în sufletul lui. Îi întocmi astfel mandatul de arestare ca un omagiu adus curăţeniei sufleteşti a coanei Polixenii. Dar timpul trecea totuşi şi ancheta asta îndelungă şi obositoare a unui viol banal ca oricare altul nu mai făgăduia să se mai termine. Şi după ea mai rămâneau atâtea cercetări înscrise pe condică... iar domnul consilier

întârzia... E patru jumătate acuma şi Mihnea Băiatu trebuie să fi sosit... Şi martorul care venea la rând (ăsta mai rămăsese!) era surd şi nesigur... el nu auzise niciun strigăt, dar văzuse oarecare ceartă... Văzuse după gesturi şi după buze... Şi după ce nelegiuirea se terminase... Probabil ivirea lui zădărnicise repetarea isprăvii şi de către informatorul introdus în cauză. Însă nu reieşea din depoziţia lui opunerea hotărâtă a femeii; indivizii afirmau că totul se petrecuse cu învoirea ei şi diferendul, pe care-l surprinsese surdul, se referea doar asupra unei neajungeri la o sumă anticipat convenită... Însă din atitudinea reclamantei, din înfăţişarea ei, din disperarea zugrăvită pe faţă, din certificatele ce prezenta se vedea limpede că nemernicii minţeau cu străşnicie. Prezumpţiile erau puternice, dar mărturiile insuficiente... Şi domnul Nisipoiu, pentru care primatul dreptăţii era supremă datorie şi ţintă, se găsea cu totul încurcat...

— Alţi martori n-ai mai avea de propus dumneata?...

— N-aş mai avea... de unde să am? scânci femeia, cu glasul înăbuşit, văzând că biata ei dreptate începe să-i fugă de sub picioare...

He, dacă ar fi avut el timp, domnul Nisipoiu ar fi luat din nou în cleştele interogatoriului lui strâns şi drept pe haimanalele astea, care râjeau imperceptibil, calme şi satisfăcute... Dar era acum cinci fără un sfert... Haimanaua cealaltă trebuie să fie sosit de un sfert de ceas şi... şi trebuie să fi început primele asalturi... Iar domnul consilier întârzia, peste fire şi peste obişnuinţă... Şi-n capul grefierului plutea întruna, din ce în ce mai insinuant, râjetul complicelui descoperit adineauri şi introdus în cauză: „He, femeia, nu ştiţi dumneavoastră”... Iar timp şi răbdare suficientă lipseau tocmai acum domnului grefier ca, readucând la adevărata lumină cauza ce tocmai se străduia să descoase, să poată alunga toate aceste

bănuieli infame şi descurajatoare. „He... strigă de plăcere şi zice c-o doare”... Ei, drăcia dracului, dar ce s-o fi întâmplat cu domnul consilier!?...

Mihnea a sosit într-adevăr la fosta lui gazdă încă de la patru... Coana Polixenia l-a primit tandră şi decoltată, drace! şi cu nişte ochi atât de sfredelitori!... L-a poftit în odaia primei lor bucurii, care servea şi de dormitor şi de sufragerie... Mihnea a întrebat-o puţin nedumerit:

— S-a întors bătrânul?...

— Nu încă... dar dacă te pomeneşti cu el pe neaşteptate?...

Şi Mihnea a pătruns în odaia depărtată de stradă, nepăsător, şi zglobiu, copleşit până-n microscopice ramificaţii de senzaţia aceea firească momentelor premergătoare supremelor şi stăruitor aşteptatelor fericiri. Chiar de la început el sfărâmă cu sărutări patetice şi cu gesturi bărbate tentativa de lungă şi de departe adusă conversaţie a coanei Polixeni. Dar dânsa s-a ţinut voinicește dinaintea tuturor asalturilor; l-a mustrat că prea e grăbit şi prea merge de-a dreptul la faptă, ceea ce presupune lipsa unui sentiment propriu-zis, ci numai dorinţă de satisfacere momentană. Dar el a protestat cu toată energia, explicându-i cu o logică zdrobitoare pentru dânsa şi cu lux de sărutări şi îmbrăţişări, ca argumente palpabile, că orice sentiment nu poate fi dovedit mai bine decât tocmai prin manifestarea lui, mai ales, în ce-i priveşte pe dânşii, care nu sunt la prima încercare.

Argumentaţiile ajung fatal iar la faptă, căci Mihnea are cu atât mai mult la îndemână, pe măsura trecerii timpului, pe cea mai solidă din toate: posibilitatea revenirii domnului grefier... He, dacă ea ar fi primit să vie la dânsul, ar fi văzut cum ştie el să se poarte cu o femeie, pe care o atât de lungă trecere a timpului n-a izbutit să i-o şteargă din suflet... ceea ce însemnează „că amorul curat a vegheat totdeauna acolo”. Coana Polixeni rezistă disperată şi la logică şi la faptă, dar din ce în ce

mai puţin stăpână pe mişcările ei... şi blesteamă în gând pe d-l grefier... Încă e şase fără un sfert. Dacă e tont şi imbecil ce să-i facă? Ar trebui acum să-i tragă o lecţie să-l înveţe minte... Hh!...

— Nu mă iubeşti, nu mă iubeşti, acum am văzut! bolboroseşte ea în neştire, pe trei sferturi zăpăcită, celui ale cărui braţe o strâng acum s-o înăbuşe. Şi-i scapă iarăşi, sleită de puteri, refugiindu-se într-un colţ şi râzând, rătăcită, cu ochii pleoştiţi de torpoarea rutului desţelenit.

Dar ochii aceştia se cască largi parcă să cuprindă mai bine în înţelegerea lor ce se petrece în jur: şi deodată luminile lor tresar de grijă şi spaimă. Mihnea şi-a apucat pălăria şi se îndreaptă spre uşă; din dreptul ei salută cu eleganţa-i obişnuită, cu care a impresionat-o într-atâta la prima lor vedere:

— Scumpă doamnă, regret foarte mult, dar a trecut un ceas şi jumătate de când am venit: e pericol şi pentru mine şi pentru dumneata... dacă mai întârzâi...

— O, n-avea nicio grijă, geme ea sfârşită... Când îţi spun că el vine de-abia după 7.

— Cu toate astea, face Mihnea înclinându-se din nou... văd ceva schimbat în dumneata... Nu mai eşti aceeaşi de demult, aceea pe care am iubit-o cu atâta putere de aproape... şi de departe, în tăcere...

Bănuieşte! trebuie să deducă fatal coana Polixeni. Şi asta din pricina tontului, a imbecilului, a dobitocului ăstuia, care într-adevăr merită toate coarnele din lume. Şi pe urmă ce drăguţ ştie să vorbească şi canalia asta de faţă... Mizerabil, mizerabil, dar drăguţ... Oricum, dacă domnul Nisipoiu şi-a voit-o, ea ce poate să facă? Consemnul ei e să-l reţie...

— Rămâi, geme ea din nou, moale, întinzând braţe moi de ceară şi lăsându-şi pleoapele să cadă pe ziua dinafară.

Şi un ceas întreg trebuie să-l reţie astfel necontenit. Şi încă un sfert de ceas. Pentru că

imbecilul, idiotul, tâmpitul, dobitocul, găgăuţul, dovlecelul dracului întârzie întruna. Iar Mihnea n-ar mai pleca de lângă această comoară ascunsă, cum nu i-a mai fost dat alta să întâlnească în viaţă... Dar el însuşi este o comoară dulce şi coana Polixeni trebuie să-l deştepte acum ea din beţie, şi să-l îndemne să fugă, pentru că a sosit timpul de întoarcere.

— Ţi-am spus eu, puişorule drag!... el nu vine decât peste şapte... tu trebuie să ai încredere în mine... acuma du-te, du-te... şi gândeşte-te la mine toată vacanţa, cum am să fac şi eu... şi haide, haide... iacă, ultimul sărut... dar nimic mai mult... pentru că aş muri, dacă ţi s-ar întâmpla cel mai mic rău...

Mihnea a ieşit pe poartă, beat, clătinându-se... Fericirea asta a fost într-adevăr potolitoare; şi cine-i poate spune lui dacă mult visata doamnă din lumea mare, sau cea mai teribilă vedetă de cinematograf îi poate acorda una la fel?... Dacă frumoasa şi savanta Alina ar fi putut să substituie, cu toate farmecele ei aparente, unicul...

Ah, Mihnea trebuie să recunoască: încheie în chipul cel mai neaşteptat, cel mai strălucit, şi acest an universitar... Ah, delicioasă cenuşăreasă din Fundătura Şapte Fântâni, blagoslovită de Dumnezeu cu sfântul tău secret, astăzi chiar c-ai întrecut toate marginile şi toate aşteptările...

La al doilea colţ de stradă Mihnea trebuie să întrerupă dionisiacul său ditiramb; pe trotuarul celălalt înaintează ca un cal de camion, grăbit de bici nemilos, domnul Nisipoiu, căruia domnul consilier i-a trimis vorbă la ora cinci să continuie toate anchetele, în linişte, pentru că motive importante familiare îl reţin până la 7. În orice caz să nu plece, până nu vine dumnealui să iscălească...

Cu gest larg, de largă efuziune, de fericire, de recunoştinţă, Mihnea ridică pălăria şi salută cu gest de tenor italian sub bal-conul primadonei... Şi d-l

Nisipoiu se înăbuşă, tuşeşte, asudă şi, încurcat, orb, apoplectic... răspunde.

Aici, în încăperea asta răcoroasă şi mucedă, Mihnea Băiatu are timp berechet să perinde în amintire, anii săi universitari... Penultimul se deosebeşte tocmai prin aceste mărunte, dar tocmai de aceea atât de numeroase întâmplări însemnate ori meschine, de obicei vesele, în orice caz cu rezultat totdeauna luminos şi fericit, dar care acum îl revoltă şi-l dezgustă...

Iată, peste câteva săptămâni ar fi să se împlinească anul de când coana Polixeni l-a poftit la dânsa să se răzbune crunt pentru mişeleasca lui purtare şi zâzanie; de când deci, neştiutor şi nepăsător, Mihnea s-a vârât în vizuină de fiară, crezând că intră – şi ieşind într-adevăr – ca dintr-o cămară de paradis! Timpul care s-a scurs de-atunci – anul acesta din urmă, an universitar care începe în octombrie, când plutesc în aer miresmele revederilor, şi se termină în iunie, odată cu teii, cu examenele şi cu despărţirile tandre – îl înfioară în schimb cu liniile lui puţine, scurte şi prea colţuros zigzagate, oprindu-se brusc şi ameţitor în acest beci de temniţă, cu ochiuri de fereastră în cerul albastru şi dulce, tăiat, în pătrate ruginite, de puternice zăbrele.

Mihnea priveşte în acest trecut apropiat cu spaimă şi cutremur: dar, oricine ar putea vedea limpede la dânsul spaimă şi cutremur pentru ce-a fost – şi nu pentru ce are să fie. De urmările care vor fi, cine ştie, nu s-ar putea spune nici de ele că foarte puţin îi pasă; dar el e încă, doar, sub semnul de groază al acestor zigzagări de fulger, care înseamnă ultimul lui an de viaţă în preajma universităţii.

Linia frântă de foc începe desigur cu un punct luminos, vai, atât de luminos şi de candid! Era ceva în oraş, în ziua aceea, nici nu se sileşte să-şi aducă bine aminte ce... destul că era una din acele zile cu freamăt şi mulţime, în care se petrecuse un

eveniment însemnat... Un doliu naţional, ah da... Destul că lumea forfotea pe străzi sub soarele acela matinal, cald şi dulce de toamnă... se plimba veselă şi fericită... sub mângâierea aceasta cerească... Sau poate că a fost atunci când cu schimbarea guvernului, dar astfel era de neînţeles de ce străzile erau mai pline de femei decât de bărbaţi, se pare; sau poate tocmai lui i s-a părut aşa, din pricina acestui considerabil eveniment al vieţii lui, care a întunecat atâtea evenimente politice, câte s-au petrecut în toamna aceea şi care a tivit cu aur orice zi de doliu naţional...

I s-a întipărit în schimb atât de bine şi locul: era în Piaţa Palatului Regal şi tocmai da să urce trotuarul Căii Victoriei, din faţa hotelului Metropol.

Nu trecuse bine o săptămână de la venirea lui în Bucureşti şi tocmai făcea planul cum să vestească pe coana Polixeni Nisipoiu, a cărei arzătoare imagine intimă îl frământase şi-l năucise toată vara... Bătrânul Găluşescu îl încurca mai ales cu prezenţa lui neregulată şi poate chiar statornică în casa pe care şi-o alesese să-şi ducă restul vieţii...

Când deodată auzi, clopoţel de argint, la un pas de dânsul, la un pas înainte, răsunând clar şi precis, ca glasul de pe drumul Damascului, în vuietul confuz al talazurilor de capete:

— Unde e?... unde e?...

Abia acum îşi dădu seama că drept înaintea lui, cu un pas înaintea lui, era Arina, cu talia ei zveltă şi cu pasul ei săltat... într-o parte era Maricica, într-alta vipera cu silueta fină şi elegantă, întocmai ca a Arinei...

— Unde e, frate, unde e?... răsună din nou şi mai tare şi mai curios glasul Arinei... Unde este Mihnea Băiatu?...

Şi ochii ei scormoneau prin grupurile dinainte, în vreme ce tovarăşele de drum, care o avertizaseră, nesimţit probabil, roşii şi cu nasul în pământ, tăceau chitic. Atunci într-o scăpărare de

înţelegere, Arina întoarse capul înfricoşat încoace şi ochii ei se opriră fericiţi şi îngroziţi în ochii lui Mihnea. Şi-n aceeaşi clipă un chirăit sălbatic, care întoarse toate privirile încoace, răsună în această zi de doliu naţional, ori de gravă schimbare politică, sub soarele matinal şi călduţ de toamnă, sub albastrul de-o puritate năprasnic de dulce, atât de fără de sfârşit şi fără de prihană.

Pe urmă pasărea speriată îşi trase pe cele două prietene lângă dânsa şi se topi strânsă de ele, ferită în râsul lor abia reţinut, în marea de capete. Şi Mihnea, care atât de puţin se mai gândise la *Teoria erorii* şi la *Istoria* lui Fouillée, nu fu în stare, în acea clipă surprinzător de divină, să îngâime niciun cuvânt, nu avu prezenţa de spirit să se plece profund, cu un salut larg, răspunzând:

„Aici se găseşte robul vostru prea plecat, domnişoară!... ”

... cum se gândi, abia hăt pe urmă, că ar fi putut să facă şi venindu-i să se dea cu capul de păreţi că nu s-a gândit la timp...

Al doilea punct luminos l-a găsit prin preajma Fundăturii celor Şapte Fântâni.

Era atât de limpede de priceput de ce Mihnea Băiatu avea drum, în ziua aceea, prin partea locului... dar lui i s-a părut uimitor de bizar să se pomenească tocmai aci, înfiripându-se ca o a doua minune, din ploaia galbenă de soare a după-amiezii de toamnă, cu Arina...

Venea cu Maricica din partea opusă pe acelaşi trotuar şi aveau să se întâlnească faţă în faţă... Mihnea a dat drum pleoapelor să clipească repede, repede, pentru a sfărâma vedenia, dacă exista într-adevăr... Şi se minuna chiar, simţind cum i se amestecă sur-prinderea cu bucurie, că a început să fie bântuit de această din ce în ce mai stăpânitoare fantomă. Un semn fatal al vieţii, care i se deschidea de acum înainte, în orice caz! Mihnea strângea însă în zadar ochii. Oricât de scăldată în aureola prea galbenă de toamnă, Arina era Arina,

copil frumos întrupat din raze, dar întrupat, viu, înaintând şi adiind încoace prin învelişul minunat de măiestre linii şi forme, melancolia vagă şi dulce de văpaie calmă, domolită de constrângeri. Şi totuşi, în tăcuta mahala retrasă, genunchii ei superbi şi înalţi, puneau în demersul lor, sub tivul fluturător al rochiei, un ritmic şi neogoiat avânt...

Fetele văzuseră şi ele pe drumeţul care venea împotrivă şi consimţeau, în schimb de priviri înveselite, că o soartă vrea să se pecetluiască într-un anume fel... Dar pe buzele Arinei pierise orice urmă de zâmbet şi numai genunchiul ei continua să-şi zvâcnească înainte voinţa de a nu şovăi dinaintea oricărei întâmplări. Iar Mihnea, care auzise în adâncul capului, răsunând ca sub o boltă cu ecouri profunde, categoricul comandament: „Acum or niciodată" – se simţi, într-o clipă, iarăşi laş şi imbecilizat, şi toată dârzenia lui de a fi el însuşi şi faţă de această zână, coborâtă din turn de cărţi şi ameţitoare înţelepciuni, o simţi risipindu-se ca printr-o sită, cu fiecare nou pas cu care se apropia. Se agăţă deci cu disperare de ultima posibilitate care mai rămânea şi se trezi rugându-se ca un prosternat dinaintea icoanelor, în pragul unui mare pericol: Dumnezeule, Doamne! Să rupă ea zăgazurile!... Să mă întrebe ea, întâi!... Dumnezeule mare!... "

Şi privind-o drept în ochii care îl priveau cu egală stăruinţă, îi ruga fierbinte, cu vocea clară a privirilor lui: „Haide, opreşte-mă, întreabă-mă, divinitate coborâtă în calea mea..."

Minunea se făcu...

Auzi şi crezu că e încă închipuirea lui, care s-a întors zănatec din strânsele ei încheieturi: era vocea de argint care răsunase în Piaţa Palatului Regal acum câteva zile, rostind, strigând imprudentă şi ameţind ca o vrajă, numele lui. Acuma, acelaşi glas cu prelungi vibraţii şi adânci rezonanţe, îl întreba calm şi sigur, fără nici urmă de şovăire, de învălurare:

— Domnule, dacă nu vă supăraţi de întrebare, poate staţi pe aci pe-aproape... N-aţi mai văzut pe drumul pe care veniţi bilete de închiriat?... Iată, batem oraşul de două zile, eu şi prietena mea, ca să găsim o locuinţă convenabilă şi ne e cu neputinţă...

Şi ca la rostirea unui descântec, Mihnea se simţise pe dată dezlegat de orice sfială, liber de orice nod în gât, dispus la cele mai mari fapte. Vasăzică nu-l întreba, întâi şi întâi, dacă a auzit cumva de filosofia postcartesiană sau măcar de teoria erorii. Îi vorbise în limbajul lui, iar acum Maricica, încerca să explice tot în acelaşi limbaj firescul acestei întrebări, făcute fatal în condiţiunile în care a fost făcută, pe astfel de vremuri, când Capitala gemea de un exces considerabil de populaţie şi când specula prospicia fără nicio jenă, cinică şi ucigătoare, prin toate colţurile şi în toate fundăturile? Camere mobilate, domnişoarelor scumpe? Aida de, dar asta e specialitatea lui...

Cu o promptitudine de cuceritoare eleganţă, Mihnea s-a arătat gata să-şi jertfească orice timp, orice ocupaţie, până nu va găsi o cameră pentru Arina: Maricica n-avea nevoie, pentru că stătea cu părinţii în Bucureşti. Deocamdată Arina locuia la dânsa, dar ţinea nespus să aibă camera ei. Până anul trecut, locuise la cămin; însă acum, ca asistentă, nu mai făcea... Îşi ceda locul bucuros pentru o fată lipsită de mijloace... Dar, în afară de asta, cu viaţa aceea de pensionat se plictisise:

— Vreau, domnule Băiatu, să gust puţin din aerul libertăţii... ah, vreau să fiu student, cu adevărat – observaţi bine, domnule Băiatu, am spus student, nu studentă...

Maricica o certa în glumă pentru acest început de licenţe verbale şi explica lui Mihnea că e o nebunatică mai mult făcută decât născută, şi care nu trebuia luată în serios. Dar spera că în curând se va dezamăgi de avânturile ei de libertate şi va bate

din nou la uşa bunei prietene, să împartă iarăşi frăţeşte mica-i cămăruţă...

Mihnea simte cum curge în sufletul lui lumină peste lumină, cu fiecare din aceste revelaţiuni. O, el se obliga să alerge, să găsească totul; şi chiar de a doua zi, porni în îndârjită expediţie.

Arina dori să-l însoţească şi drumul lor fu pentru dânsul o fericire întreagă. Fata însăşi se amuză nespus de răspunsurile prompte cu care împroşca proprietăresele arţăgoase, de priceperea cu care ştia să le prindă slăbiciunile şi să le scuture ifosele şi, mai cu seamă, de curajul, pe care prezenţa ei i-l ridica la maxim, de a pătrunde pretutindeni, de a pune pieptul de-a curmezişul oricărei ostilităţi, de a reprima glumeţ şi pe loc orice încercare de ofensă. Camere se găseau destule, care ar fi convenit, şi ca înfăţişare şi ca depărtare şi ca preţ, fetei. Dar proprietăresele se arătau de la început de o rezervă glacială faţă de domnişoare şi de chiriaşe în genere; aşa ceva nu le trebuiau şi nici perechi... În schimb, „pentru dumneavoastră singur, oricând".

Şi iată-l atunci pe Mihnea, respingând, cu săgeţile duhului său acid, aceste omagii indirecte, care, vrând, nevrând, trebuiau să-l ridice în ochii tovarăşei de drum, mai ales când propuitoarea era vreuna din cele pe care le-ar fi preferat îndată, în vechile şi desele lui peregrinări după locuinţă nouă. Iar în ochii Arinei vedea cum creşte grăuntele recunoştinţei pentru hecatomba nesfârşită de atâta dornice priviri, pe care le spulbera cu dezgustul lui, în cinstea frumoasei ocrotite, platonic dar îndrăzneţ ultragiate.

Era în elementul său Mihnea Băiatu, iar, seara, când se despărţea de Arina, lectura lui redeveni cartea lui Fouillée; va veni vremea, teribilul soroc – el o ştia destul de bine – cât de curând, de bună seamă, ca să dea socoteală şi pe acest teren. Cu amintirile primelor lecturi, cu citirile actuale, aduse chiar el puţin vorba, pe o stradă îndepărtată,

pe unde stătuse cândva înainte de război, de Heraclit, asta fireşte în legătură cu trecerea timpului, dar cu excesivă grijă să nu se poticnească de la început şi gata să vâslească într-o glumă pregătită anume, pentru a schimba la vreme firul convorbirii. Şi observă îngrijorat, deşi se aştepta la asta, că fata acceptă cu plăcere constatarea că în conversaţia lui, de altfel destul de bogată, poate cădea din când în când şi-un nume de filosof. Dar îl opri hotărâtă, când el încercă să recapituleze ce mai aflase aseară despre străvechiul înţelept:

— O, nu, te rog... să schimbăm vorba, am până aicea de filosofie, îşi tăie ea gâtul cu dunga palmei... Dacă admir ceva la dumneata este tocmai lipsa de pedanterie, deşi vărul dumitale mi te-a descris... mi te-a descris... ca pe-un latifundiar de studii... Îmi place la dumneata naturaleţea, vigoarea proaspătă, nealterată definitiv de carte, viaţa, înţelegi, viaţa...

Mihnea simţea că înnebuneşte: zodia norocului său parcă se deschisese în cer şi-şi turna asupră-i conţinutul cu găleata. Se întrecu deci pe el însuşi, dar fără a-şi pierde cumpătul, să intre neghiobeşte într-o veche ogradă bine cunoscută, de pe-a cărei poartă, două bilete colorate îmbiase pe fată...

— Le cunosc... erau neînchiriate şi acum o lună când îmi căutam pentru mine... sunt ordinare... se grăbi el s-o abată pe drum înainte.

La drept vorbind, dorinţa intimă a lui Mihnea era ca Arina să nu găsească aceea ce dorea: când lucrul era cât pe-aci să se întâmple, el chiar intervenea cu anume observaţii critice, care o făceau îndată să dea îndărăt. Mai întâi plimbările în doi îl fermecau pur şi simplu, şi-apoi în ele sălăşluia tăria lui; o cameră găsită însemna şedere, vorbă şi, desigur, vrând nevrând, pentru o fată atât de cultă, filosofie... Ş-apoi nu înţelegea prea bine această îndărătnică aplecare a Arinei spre viaţă, cum spunea ea. Ce libertate, ce viaţă mai dorea? Nici măcar nu-i trecea prin gând să-i pună la

îndoială puritatea ei, iar ca acolo, la Maricica, nici că putea fi aşezată la un mai bun adăpost... De ce ţinea atât să-şi părăsească prietena, de ce se încăpăţâna să aibă o cameră a ei, aparte, despărţită de buna-i amică, de privirile părinţilor ei?...

O ispiti pe departe asupra caracterului celor doi bătrâni; dar Arina îi spuse lucruri atât de frumoase despre dragostea ce-o aveau de dânsa, de mâhnire că-i părăseşte, că Mihnea se simţi iarăşi îngrijorat... El vru să-i mărturisească, după largi ocoluri, de intenţiile lui cinstite şi aduse vorba chiar de căsătorie, declarându-i că aşa, cu o fată ca dânsa, el n-ar ezita să strângă cinstita şi strămoşeasca legătură, chiar aşa pe loc, plecând din colţul acesta de stradă, în care se găsesc, şi luând-o direct la primărie...

— Da, dar acolo mai trebuie şi martori...

— Îi luăm de pe stradă...

Fata primi – Mihnea putu să vadă limpede – cu emoţie şi încântare, avântata, aproape directa lui propunere. Ochii îi exprimară toată recunoştinţa, dar buzele, spre spaima lui Mihnea, exprimară tocmai contrariul.

— Eu nu m-aş mărita, domnule Mihnea... Şi râzând, pentru că-l văzu atât de consternat: Sau cel puţin, deocamdată, nu ştiu cât, nici nu mă gândesc la astfel de... banalităţi, tăie ea crudă în sufletul lui, privind cu satisfacţie în profunzimea străzii, în care amurgul grăbit de toamnă semăna primele neguri...

Şi Mihnea, care nu crezu o iotă din spusele ei, suferi cumplit că nu era francă faţă de dânsul, că, odată gândul lui descoperit cu atâta dezinvoltură, ea ţinea să-l învenineze cu astfel de mici contradicţii şi răutăţi inutile...

Toată dispoziţia lui pieri ca prin farmec şi fata, acum tăcută, dar foarte dispusă, păru că gustă cu nesaţ această penibilă tăcere, această teribilă aducere la tăcere a unui atât de zgomotos şi de

inventiv partener. Merseră astfel mult tăcuţi în negura crescândă.

— Strada Muzeului! strigă ea deodată, spre marea lui surprindere, că ajunseseră pe nesimţite tocmai aci. Dar asta e strada dumitale...

Era o stradă scurtă, tăcută şi curată, strada Muzeului. Ea vru să ştie care-i casa lui şi-apoi dori să-i vadă camera...

O fată frumoasă, care declară că nu vrea să se mărite, care doreşte libertate, cât mai multă libertate şi viaţă, viaţă, nespus de multă viaţă... Şi vrea să vadă, să intre, la vreme de seară, în camera unui holtei tânăr şi meşter la vorbă şi faptă! Nici că s-ar fi putut pentru Mihnea o surpriză mai fericită, o bucurie mai fără pereche... Şi totuşi se simţi covârşit de durere, de-o imens de pro-fundă decepţie, când înfipse cheia în uşă şi făcu loc Arinei să intre în camera lui... Deodată, cu lumina becului care năvăli veselă în oglindă şi în sticlăriile împrăştiate, pe lavabou şi pe etajere, capul lui se lumină însuşi:

— Ştii ce, domnişoară Arina... îţi place camera mea? sunt gata să ţi-o cedez...

Dar fata, căreia îi plăcu totul de minune, refuză în ruptul capului... Îi plăcea camera şi voia să-l ştie într-o astfel de cameră, unde-l va vizita şi ea din când în când... Astfel va veni mâine exact la ora asta, când va ieşi de la curs. Dar voi ca el s-o aştepte aci, să nu vie s-o ia de la facultate...

— Vreau asta, îmi place! îi tăie ea de la început orice posibilitate de replică...

— Lasă, că mai vorbim noi mâine dimineaţă, surâse el, amintindu-i că, în orice caz, fericirea de-a o revedea i-o hărăzise ea, la ore ceva mai vremelnice decât hotărâse acum, din nebăgare de seamă.

— Mâine de dimineaţă nu te voi însoţi şi nici dumneata nu trebuie să te osteneşti singur, îţi interzic! îl ameninţă ea cu degetul, în vreme ce el simţi adâncul gol în inimă, gol înfiorător de larg şi

de prăpăstios, până la ora îndepărtată de revedere, pe care i-o dăduse. Se mustră că i-a amintit la moment nepotrivit şi prea cu aer de siguranţă de plimbarea lor matinală; dacă i-ar fi pomenit de ea, la despărţire, în poarta Maricicăi, de bună seamă că ea ar fi acceptat-o ca pe ceva firesc, aşa cum s-a petrecut întotdeauna. Dar cât se strădui s-o convingă, conducând-o acasă, să-şi schimbe dispoziţia în privinţa minunatei dimineţi, pe care i-o răpea, ea se arătă nestrămutată: invocă grave pretexte, unul şi unul, cum văzu aşa de uşor cu zdrobitul lui suflet, şubrede şi pripite, ca izvorâte pe loc, dintr-o voinţă subit şi inexplicabil de rea şi de obstinată.

Şi-a doua zi seara, când camera lui înota în lumina fericirii, după o zi întreagă de mohorâtă şi sfâşietoare nerăbdare, ceasul bătu zadarnic orele şi jumătăţile atât de crâncen dorite: ele se scurseră cu tragica lor monotonie, excesiv de crudă şi de chinuitoare, placidă şi indiferentă. Timpul atât de dureros şi de neînduplecat, când începi să-l simţi, îi rânji lui Mihnea, în faţă, arătându-i pentru întâia oară toată puterea şi răutatea. Îngrozitor cu fiecare clipă care vine în van, îngrozitor cu fiecare clipă care se adaugă zadarnic nemărginitului neant; călău cumplit la picioarele căruia te prosterni, să nu-ţi curme prea repede ferocele dureri, să-ţi prelungească tortura rafinată şi nimicitoare; înfiorătorul timp duse cu sine ultimele clipe în care mai putea dăinui vreo umbră de speranţă...

Înfricoşat la culme de cele mai năstruşnice şi mai contrarii bănuieli, Mihnea îşi luă în grabă *pardessus*-ul şi glorioasa lui pălărie tare. Şi alergă în pas gimnastic până la staţia de tramvai; dar acolo abia rezistă ispitei de a reveni tot în pas gimnastic pe drumul străbătut, la ideea că Arina ar fi putut sosi în lipsă-i, prin capătul celălalt al străzii. Însă ceasul, care-l chinuise atâta, acuma îl sfătui, cu aceeaşi nepăsare, să nu-şi mai facă nicio iluzie. Se aruncă în tramvaiul care era gata să-şi

închidă uşile automate şi schimbă, la staţia de legătură, pentru Izvor, unde locuiau părinţii Maricicăi, de parcă l-ar fi gonit tătarii, ca-n vremurile când părăsea vreunul din restaurantele faimoaselor lui lovituri.

Ştia care anume e fereastra Maricicăi şi când văzu lumină acolo, îi adie în suflet balsam răcoros de alinare. De bună seamă amân-două fetele trebuiau să fie acasă; şi el inventă iarăşi infinit de variate scuze, de astă dată optimiste, şi la fel de puternice ca şi cele întunecate dintâi, pentru nevenirea Arinei. O, mâine ea va căuta să bată cât mai devreme la uşa lui, pentru a-şi motiva absenţa, ca o şcolăriţă încurcată şi roşie, de prima ei abatere. Mihnea mai măsură de câteva ori trotuarul în faţa casei şi-apoi, deplin asigurat de paşnice gânduri noi, o luă agale înapoi.

Noaptea creştea calmă şi frumoasă. Pe sub felinare trecători grăbiţi găseau încă timp să-şi arunce reciproc priviri de bunăvoinţă; mersul săltat ori legănat al femeilor era întâmpinat şi petrecut de ochi omagiali. Toţi întâlniţii din seara asta se arătau binedispuşi şi Mihnea se simţi înfrăţit cu toată lumea. Abia ceva mai departe, el văzu acea pereche, care înainta la fel de zorită şi dispusă, cum crezu la început; şi piciorul fin al femeii, jocul anumit la genunchiului pe sub pulpana fustei îi aminti de ceva familiar şi drag. Acesta era pasul Arinei... iar femeia care avea pas la fel cu al ei... era... era parcă ea... Arina...

În locul ăsta obscur dintre felinare, era mai greu de distins un chip chiar la mai mică distanţă; dar era ea, Arina... era ea... ... la braţul unui necunoscut: un bărbat, un tânăr înalt şi dârz, cu mijloc mlădiu sub *pardessus* negru şi tăiat elegant, cu păr deschis şi creţ sub borurile largi, de poet, ale fetrului negru.

Pasul lui Mihnea se abătu sub copacul apropiat să le facă loc; el însuşi n-ar fi vrut să fie văzut – şi pe urmă observă într-adevăr cu groază că n-a fost

văzut... Salutul lui nelatimp şi eşuat, din lipsă completă de energie, nici nu fu luat în seamă; el revăzu cu groază acea privire străină, total absentă, acea privire pierdută în nemărginire, care-i confiscase deplin orice libertate a gândului şi-a sufletului, atunci când o văzuse întâi, asemeni cântăreţilor ferme-caţi, a căror trecere întrerupe orice voinţă şi orice activitate, ducând cu sine, pe note de flaut, spre necunoscutul fericit sau tragic, magnetizate, întregi şuvoaie omeneşti. Fata nu rostea o vorbă: înainta ea însăşi fascinată de propria ei putere. Tânărul înalt de alături îi spunea ceva şi Mihnea nu prinse decât acest cuvânt „înţelepciune", care-i doborî definitiv sufletul pe pavajul murdar şi dur.

Şi Arina nu reveni câteva zile în şir. Iar el ştiu să sufere cu îndârjire şi scrâşnet, jăraticul tăriei de a n-o căuta, nici măcar s-o vadă de departe. În seara când îi bătu la uşă, el ştiu bine că e dânsa şi-o fericire imensă îl năpădi pe loc şi totuşi, nici după ce-i sărută mâna, nici după ce schimbă primele şi încă multe cuvinte cu ea, el tot nu putea crede în realitatea nespusei fericiri. Ea începu c-o scuză, care nici măcar nu era, cu oricâtă bunăvoinţă, plauzibilă. Din mândrie, Mihnea voi s-o accepte chiar aşa, dar tăria lui se frânse în cele din urmă şi necazul ţâşni printre dinţi şi prin sclipişul dur al ochilor. Însă cel puţin izbuti până la urmă să şi-l manifeste doar prin ironii amare şi prin zbucniri de râs seci şi rele, de lamă tăioasă.

— Poate v-a vizitat un frate, sau poate un văr... Eu cred mai degrabă în rudenia din urmă, căci pălăria lui era de văr...

Arina îl măsură adânc zâmbitoare, dar repede zâmbetul ei se topi în infinitul în care-i rătăci din nou privirea. Şi îngrozit de această depărtare fără de fund şi fără de lumină, el se strădui disperat s-o aducă înapoi, ca de pe malul unei prăpăstii, cu vorbe blânde şi cu glume, pe care tot mai izbutea să le găsească în sufletul lui stins.

Ea deschise ochi mari şi poate se miră că se găseşte aci. Apoi îl privi cu mângâiere şi prietenie şi-i destăinui în curgere lină şi francă...

— A, de ce vorbeam?... Da, de el... De *Noël.* Aşa-i spunem noi şi prietenii lui... dar în realitate îl cheamă Emanuel Maxim... a făcut medicina... l-am cunoscut la Maricica... era prietenul cel mai bun al lui Traian Stroe, logodnicul ei, de asemeni doctor în medicină... Acum un an plecase din Bucureşti... dar acum a revenit... şi-a găsit un loc la un spital, pe-aici...

— Probabil, asistent al vreunui profesor?!...

— O, asistent!... Traian Stroe a fost asistent... Acum, e docent... Dar Noël?

El îi mărturisi cum a trecut din întâmplare pe lângă dânşii, dar se pare că Arina şi cu Noël umblaseră mult pe jos, de vreme ce ea nu-l întrebă, în ce loc anume i-a întâlnit... Când îi spuse că a salutat-o şi că n-a primit niciun răspuns, ea păru foarte mirată:

— N-am observat deloc...

— Mi s-a părut un om grav şi serios... şi visător... într-adevăr...

— Serios?... şi visător?... îl întrerupse ea uimită şi privindu-l mai atent, dacă în ochii lui nu se ascunde vreo ironie. Dar pentru că el o privea la rându-i uimit, ea zâmbi iarăşi golului aceluia străin, în care acum lunecau aşa de uşor ochii ei.

— Un singur cuvânt am auzit din ce vorbeaţi... Şi pe-acela l-a rostit el... şi cuvântul acela răsuna foarte potrivit sub o pălărie aşa de poetică... continuă Mihnea, în mare stăpânire de sine, tocmai pentru a-i dovedi, că nu-i pasă totuşi, cu tot acest cuvânt şi cu toată această pălărie.

— Un cuvânt potrivit?... Ce cuvânt?...

— Înţelepciune...

— „Înţelepciune”?... Ăsta e cuvântul?

Mihnea încuviinţă cu capul.

— Şi l-a spus el?

— El, desigur...

— Cu neputinţă... În conversaţia lui nu poate să figureze acest cuvânt... şi, evident, nici eu nu-l puteam rosti, de vreme ce mă găseam alături de dânsul...

Apoi izbucni în hohot mare de veselie: Noël a rostit cuvântul înţelepciune? Iată, eu eram lângă dânsul şi n-am auzit acest cuvânt...

Şi râsul ei prinse şi mai multă poftă de el însuşi, o ridică de pe scaun cu săltatu-i irezistibil şi voios şi o îndreptă spre oglindă, să-şi şteargă lacrămile care-i zbiciseră ochii...

— Noël a pronunţat cuvântul înţelepciune! bătu ea voioasă din palme. Câteodată nu-l prea ascult, că el vorbeşte întruna numai nimicuri şi banalităţi... şi obrăznicii desigur... Dar am să-l pun să-l repete: trebuie să-i stea ca o tichie de mărgăritar, pe uniforma lui de locotenent. El e ofiţer medic... Dar în afară de medicina lui, pe care şi pe aceea a trecut-o ca vai de lume, nu citeşte nimic altceva – dac-o mai fi citind-o şi pe aceea – decât cărţi de proastă calitate, cu hazuri lejere, pornografie şi chiar romane senzaţionale; îi plac filmele cu bandiţi şi cele uşor sentimentale, operetele şi revistele, de care e foarte amator. E în curent cu toate cupletele, pe care ţi le produce la moment cu mult talent şi ştie să le sublinieze fin toate nuanţele obscene. Iar cât priveşte înţelepciunea, cum spui dumneata, şi filosofia, pentru el, astea sunt obiecte de râs...

Mihnea asculta şi privea îngrozit seninătatea cu care ea îi înşira superficialitatea partenerului ei cu pălărie de visător şi mai cu seamă opinia lui profanatoare despre filosofie. Bine, dar atunci ce vedea fata asta, îmbuibată de cărţi şi examene, în acest individ lipsit de fond şi de seriozitate?

Şi buzele lui Mihnea, studentul undecenal, exprimară atât de elocvent întrebarea, că Arina îi prinse din aer sensul. Ceru o ţigară şi continuă să-şi descrie prietenul, urmărind jocul nestatornic al fantasmelor de fum. E brut, dar natural acest

nebun. Lipsit de orice afectare şi dovedind totdeauna o francheţe adeseori supărătoare, dar foarte preţioasă. Şi de-un spirit atât de bogat, atât de original şi inepuizabil, că, încăput pe mâini bune şi energice, răpus la pământ şi legat fedeleş, stăpânit, domesticit, în fine ca o suplă şi elegantă bestie vânată vie din junglă, prelucrat cu deosebită luare-aminte, s-ar putea transforma într-un admirabil exemplar de lux... Ea lăsă să se risipească fumul de tutun, pentru a vedea figura lui Băiatu, şi se aşeză picior peste picior, dezvăluind până la genunchi conturul fin, pe care ciorapul lucios îl făcea pe pulpa lunguiaţă; ameţit de privelişte, Mihnea îşi întoarse privirea şi ascultă înainte, aiurit, cuvântul ei leneş, întrerupt uneori de foşnetul mătasei negre de pe dânsa, când întindea mâna să scuture scrumul ţigării în tăviţă...

— ... vezi dumneata, domnule Băiatu? Nouă ne trebuie cărţi şi studii îndelungi, examene istovitoare, ca să ne regăsim pe noi, ca să putem fi noi... dar e uimitor cum băiatul ăsta, incult şi sălbatic, are, nu spirit, spirit nu e de ajuns, dar forţă spirituală, atâta putere de inventivitate, atâta supleţe de gândire, cu care poate face faţă oricând celor mai dificile convorbiri, atâta curaj şi atâta stăpânire de sine în orice împrejurare; să-ţi povestească el chipul cum şi-a trecut examenele, e ceva uluitor! Nici cel mai umorist romancier n-ar fi putut inventa situaţii mai dificile cu rezolvări atât de meşteşugite... Ei bine, el intra aproape întotdeauna în foc cu superficialele lui cunoştinţe, de care însuşi îşi bate joc, cum îşi bate joc de întreaga lui persoană, cu o seninătate şi cu o îngăduitoare ironie, ce te cucereşte imediat... Ei bine, vioiciunea lui şi-acest irezistibil farmec personal erau suficiente ca el să iasă la liman, oricând, evident, nu strălucit, dar onorabil... Da, domnule Mihnea, vei avea prilej vreodată să stai cu el de vorbă şi ai să-i simţi acest farmec, încetul cu încetul... Dar când se va învăţa cu dumneata, a

doua zi, a treia zi, cu cât veţi deveni mai familiari, cu cât îşi va deschide mai larg sufletul, cu atât te va cuceri mai temeinic...

Mihnea holbase ochii la dânsa; aflase ceva din trecutul lui propriu, aflase adevărul adevărat şi acuma vrea să-l aducă, pe departe, fin şi matematic, la mărturisire? Nu, fata asta nu mai vorbea cu dânsul, ea vorbea fantasmelor ţigării sale şi ochii ei luaseră din nou direcţia aceea îndepărtată şi insesizabilă. Şi nesimţit îi veni atunci în minte râsul drăcesc al lui Dumitru din seara de pomină a urmăririi: „Filosoafelor ăstora spune-le de aventurile cu chelnerii şi cu proprietăresele, dacă vrei să le interesezi cu ceva... Altfel, ce-ai să vorbeşti tu cu ea, mă nefericitule... ”

Arina continua:

— ... privind-o adesea, pe această admirabilă secătură, mi se deschide deodată înaintea ochilor priveliştea celei mai însemnate părţi a societăţii nostre româneşti... Printre, desigur, atâtea exemplare solide şi serioase, printre câteva chiar superioare, priveşte imensa desfăşurare a majorităţii: câtă superficialitate, cât orientalism, câtă lene şi cât tembelism, câtă necinste şi incurie... Şi totuşi, câtă inteligenţă naturală, paradoxal! pe cât de primitivă, pe atât de rafinată... Câtă subtilitate atavică de a face faţă măcar onorabil unui organism complex ca viaţa aceasta socială...

Mihnea surâdea vag şi buzele-i jucau de nerăbdare. Sta gata să-i spună: „Dacă-mi permiţi, ascultă puţin din biografia mea... ”

Dar Arina conchidea acum:

— ... Dacă n-ar fi necinstea, ci numai superficialitatea, închipuie-ţi, te rog, nu am fi noi infinit mai fericiţi?...

... nu, evident, nu trebuie să-i destăinuie deocamdată nimic de chelneri... dar de proprietărese... şi-n special de menajul Nisipoiu...

— ... dar acum, continuă Arina, strivind restul ţigării de mar-ginea tăviţei de sticlă, mergi şi mai departe şi închipuie-ţi această întreagă societate, scuturată şi de superficialitate, întoarsă spre studiu şi spre munca sinceră şi cu spor... Spune-mi atunci, cum vezi lumea noastră, ţara asta... când toţi ca Noël vor fi în şcoală, domnule Mihnea Băiatu, muncitori şi cinstiţi, ca dumneata, ca vărul dumitale şi ca mine, când vor fi, în viaţa după şcoală, aşa cum s-au comportat în şcoală?

Mihnea îşi despături batista de la piept, din care fugiră vagi urme de apă de Colonia, ca să-şi şteargă sudoarea ce-i invada fruntea... Nu încă, nu era momentul potrivit de a-i destăinui trecutul lui... Trebuiesc încă unele pipăiri prealabile şi asigurătoare... Ea vede în Emanuel Maxim un exemplar tipic de mari calităţi spirituale, informe şi inculte, zăcământ preţios pentru considerabile posibilităţi viitoare... Foarte bine, foarte bine... dar ce preferă acuma?... un astfel de exemplar sau unul la fel, ori aproape... însă trecut prin filiera prefacerii, a perfecţiunii, prin studii mari şi printr-o autoeducaţie puternică a spiritului şi a caracterului, aşa ca Băiatu Mih. ... sau ca... în sfârşit... ca el... ca Mihnea, aşa cum îl vede dânsa acum...

— Totuşi, grăi el răguşit şi aproape stins, totuşi... în astfel de împrejurări mai sunt şi alte considerente, care trebuie să preocupe, dacă nu pot fi socotite chiar că primează... Bunăoară e posibil ca bunul dumitale amic Noël să nu-ţi fie atât de simpatic precât pare să-ţi fie, doar graţie acestei puteri spirituale latente, doar pentru acest filon aurifer, care zace în ascunzişul frumoasei şi elegantei lui înfăţişări... Sper că şi această frumoasă şi elegantă înfăţişare joacă un rol extrem de important, trage mult în jos cumpăna, în această profundă simpatie...

— Profundă? se miră ea, făcând o schimă nepăsătoare cu buzele, dar lui Mihnea, care era cu

sufletul la buze, nu-i scăpă o umbră de nesiguranţă şi spaimă ce-i dăinui o clipă în ochi...

— Eu cred că ar fi fericit să-i propui să fie domesticit de-o îmblânzitoare atât de superbă şi chiar îl invidiez considerabil că nu sunt în situaţia lui, pentru a avea parte şi eu de-o aşa educaţie... Ah, să ai o astfel de profesoară, de directoare, în viaţă şi-n dedalul ştiinţei... de stăpână! se entuziasmă el liric...

— Te înşeli, dacă-ţi închipui că ar fi fericit... Dar nici măcar nu se gândeşte la aşa ceva, pentru că sălbăticia lui doreşte necontenit stepa ori jungla nesfârşită a libertăţii. Mi-a spus-o verde în faţă, că nu m-ar lua decât dacă aş fi foarte bogată... pentru bani...

— Aţi vorbit despre asta?... Probabil că a citit în ochii dumitale sau a prins din vreun cuvânt scăpat, că nu te vei mărita niciodată şi a ţinut s-o ia înainte... Cunosc acest tertip...

— Cum aş fi putut să aduc eu întâi vorba?

— Şi mai e o tactică şi asta, să declari dinainte, tocmai contrariul de ceea ce ai dori să faci...

— Nu, nu era nicio tactică la dânsul...

— Atunci cum a putut veni vorba de căsătorie? se interesă Mihnea intrigat la extrem...

— În sfârşit, ridică ea din umeri încurcată, la curtea lui asiduă şi puţin cam îndrăzneaţă, am atras atenţia că la mine sufletul şi corpul formează un tot indivizibil, pe care deocamdată, principial, l-am dedicat viitorului şi necunoscutului meu soţ.

— ... necunoscutului soţ... parcă spuneaţi... gemu Mihnea stins şi înfricoşat...

— Spuneam... râse ea rău şi ochii ei căpătară un luciu metalic, care strivi până în fund sufletul lui Mihnea... Dar se scutură parcă de ceva greu şi neaşteptat şi continuă firească şi voioasă: Ţi-am spus-o dumitale şi aş fi vrut să i-o spun şi lui... îl provocam astfel să-mi facă propunerea, pe care eu aveam s-o resping... cu o deosebită savoare; însă canalia parcă mi-a ghicit gândul... şi mi-a retezat-o

scurt... ah, de-ai şti ce grozav instinct are această fiară...! „În cazul ăsta, mi-a rânjit el în faţă, între noi doi orice drum e închis. Atunci să aşteptăm pe acest necunoscut; după ce vei începe a-l cunoaşte, poate îţi vei schimba părerea. ” Auzi? făcu ea la Mihnea, înveselită de atâta ruşine, ca şi când cine ştie ce lucru extraordinar i-ar fi spus Noël...

— Îl iubeşti! gemu Mihnea aspru şi scurt, ridicându-se sufocat...

Dar ea râse scuturându-se de această absurdă bănuială, şi se ridică la rându-i, făcând câţiva paşi ca spre a se dezmorţi. Totuşi lui Mihnea nu-i scăpa iarăşi o umbră de îngrijorare în ochii ei.

— De unde deduci asta? îl întrebă apoi destul de serios...

— Dar nu se vede, izbucni el, aproape furios. Iată cum întrebi! Şi iată cum ţi se par extraordinare câteva simple obrăznicii crase, fără spirit şi fără rafinament...

Ea râse atunci forţat, pentru a-i dovedi contrariul, dar nemulţumită cu atâta, se apropie de dânsul, îl luă de mâneca, pe care i-o scutură, îl bătu ştrengăreşte pe umăr:

— Mă amuzi, tinere... Inima mea e tot aşa de virgină ca şi corpul meu... îţi spun şi dumitale cum i-am spus şi lui... Şi voi rămâne tot astfel, atât cât voi vrea eu... În orice caz, nu s-a ivit acela care să mă determine să fac pasul suprem, chiar în contra voinţei mele...

— Râzi, rânji şi el amar, dar eşti îngrozită de ce se ascunde în sufletul dumitale...

Ea şovăi un pas, parcă izbită peste obraz, dar continuă să se apere cu strălucire:

— Ce vorbeşti aci? Îngrozită de ce?... Doar a stat atâta timp departe şi nu i-am simţit câtuşi de puţin depărtarea... Haide, haide, văd că vrei să mă necăjeşti, copile, dar nu vei izbuti, copile, copil din cărţi, copil din studii... râse ea iarăşi sec, plimbând degetele pe fruntea lui...

Şi pentru că el continua să rânjească neîncrezător, agasată, îndârjită, ea-i declară solemn:

— Te-asigur, dacă inima nu mi-ar fi rămas virgină, acelaşi lucru s-ar fi întâmplat numaidecât cu corpul... Dar ce poţi şti dumneata din toate astea? cartea e carte şi viaţa e viaţă, domnul meu... lămuri ea pe Mihnea Băiatu.

— Hm... văd că revii necontenit asupra acestei discuţii între carte şi viaţă, scumpa mea domnişoară... Cartea e doar o inter-pretare a vieţii, a naturii... De unde deci această distincţie şi mai cu seamă această vădită marcă de dispreţ, domnişoară doctorandă, asistentă la Istoria filosofiei? se găsi gata Mihnea să ia apăra-rea ştiinţei şi a filosofiei, aruncând în treacăt o privire protectoare asupra modestelor teancuri de volume şi cursuri litografiate rânduite pe măsuţă.

— O interpretare, sau un şir de interpretări care se contrazic necontenit şi se anulează reciproc... Când ţi-e capul îmbuibat de sisteme, ajungi, ca mai toţi colegii mei, să te simţi obligat a căuta şi tu pe-al tău, privind cu grijă la cogenialii de alături din bancă, dacă nu ţi-a luat vreunul înainte... Avem o eflorescenţă de supraoameni, mai ales la cursurile noastre, la filosofie, al căror surd necaz e că de-a lungul secolelor s-au găsit alţii care să epuizeze toate combinaţiile ce se puteau face cu părerile şi cu noţiunile despre viaţă şi univers... Cei mai stăpâni pe sine, ca vărul dumitale, au plecat la Iaşi să facă pe salahorii; cel puţin lucrează cu bolovani palpabili şi cu var şi se bucură de-un rezultat evaluabil la prima ochire. Vreau să spun că nu mai aşteaptă consensul consacraţilor... Iar întrucât mă priveşte, scumpul meu prieten, făcu ea întinzându-se a somn şi a lascivitate, cu mâinile împreunate deasupra capului, mă complac să apreciez şi să compar bestiile aduse din junglă, îi flutură ea degetele pe la nas. Iată unde m-a dus în ultimă instanţă criticismul celor două secole din urmă...

Felinele mele sunt creaţii reale şi suportă triumfal orice critică; cel mult rămâi încurcată asupra culorii ochilor şi a crinierei, dacă te hotărăşti cumva să alegi...

Mihnea, reîmblânzit, asculta cu auzul larg deschis. El prinsese din aceste destăinuiri multe cuvinte şi aluzii, care părură că i se potrivesc chiar personal; dar mai ales îl impresiona proclamarea aceasta fără înconjur, a falimentului cumulului de cunoştinţe artificiale, faţă de valoarea intrinsecă a exemplarului natural.

— Un noian de definiţii, se aprinsese în vremea asta Arina, făcând rechizitorul filosofiei. Ca să definească, ce? domnule Băiatu? în ultimă analiză? Pe aceeaşi splendidă bestie, vitalitatea ei superbă, eleganţa-i desăvârşită. Cine a făcut opera asta de artă, cum a făcut-o, şi ce e opera asta de artă, cea mai înaltă artă, dacă a făcut-o cineva? Şi dacă n-a făcut-o, de unde vine şi unde se duce? Toţi privesc în ei înşişi ca să-şi răspundă la această întrebare considerabilă, şi eu privesc cu milă cum îşi scrutează bietele lor „interioruri" incomplete şi schiloade. Ei au naivitatea să creadă că adevărul e acolo, într-înşii, dar eu mă uit la adevărata operă, care nu se poate autocontempla, cum nu se contemplă Gioconda ori Venus de Milo. Şi îmi place indiferenţa bestiei, nepăsarea cu care trece prin lume şi, mai ales, cu care-şi cheltuieşte puterea-i spirituală, nativă, virgină, neschimonosită de nicio îndoială, de niciun scepticism, de nicio laşitate...

Mihnea o contempla, ascultând-o. Gândea: iată unde duc cinci ani de filosofie! Să admiri un pehlivan ca Noël! Ah, dar şi el era atunci la preţ mare! Pentru că ea-l şi pusese cot la cot cu Noël, fără a aştepta şi dovezile, pe care i le-ar fi putut aduce evident cu grămada, că atributele ce-i acordase fals Băiatu Mih. nu-i corupsese câtuşi de puţin calităţile native. (Doamne, ce-o să fie când va afla că Băiatu Mih. chiar o minţise şi când îi va

povesti farsa formidabilă cu potriveala de nume, cu examenul, cu conul Nisipoiu şi cu toate celelalte!) Mihnea nu numai că nu se mai simţi obligat să ia apărarea *Iniţierilor* lui Faguet şi a *Istoriei* lui Fouillée, dar chiar aruncă o privire de compătimire spre masă, spunându-le patetic cărţilor, spre hazul ei şi spre regretul lui imens, că n-aflase despre asta încă de anul trecut:

— Aţi auzit, dragele mele?... N-am ce vă face!... Pieriţi ruşinate dinaintea acestei profesoare, care vă dă cu piciorul pentru că n-aţi contribuit nici cu o iotă la frumuseţea ei, desăvârşită de la Dumnezeu...

Arina făcu haz mare de vorbele lui, încântată la rându-i de complimentul indirect...

— Trădare, trădare! strigă şi ea acuma, teatral... Prietena voastră cea mai bună vă trădează, pentru că nu sunteţi bune de nimic... şi râse frângându-şi în contorsiuni ameţitoare mijlocu-i elegant.

Apoi deodată ţipă scurt, îngrozită, de parcă un şarpe şi-ar fi ridicat capul dinainte-i. Mihnea îi prinse direcţia privirii... Se uita la ceasul de pe masă...

— Nouă şi jumătate! Astă seară rămân iarăşi nemâncată... Le-am spus că mănânc la cantină şi că voi fi acasă la zece... Dar până atunci abia am timp să ajung acasă... Haidem, haidem, să ne grăbim, tinere... Peste zece n-aş suna la uşa lor, să ştiu că rămân toată noaptea în stradă... Maricica e plecată în provincie de trei zile şi va veni luni... Iar bătrânii se culcă cu găinile...

Mihnea se grăbi să protesteze. La urma urmei nici nu se gândeşte s-o lase să se culce nemâncată. Va lua masa cu el şi apoi o va duce cu o maşină acasă. Văzând că întârzie, bătrânii o vor mai aştepta-o acolo, zece, douăzeci de minute...

— Nu, nu mă aşteaptă, îşi închipuie că am rămas la cămin... Iar la cămin, n-am să mă duc neanunţată, aşa târziu...

Mihnea îi garantă totuşi că la zece, zece şi zece, maşina va stopa în faţa casei Maricicăi. Cu o maşină, în cinci minute, treci chiar şi de fundul Izvorului. Iar aci aproape se află un restaurant, tocmai lângă staţia de maşini.

Convinsă pe jumătate, Arina îl lovea uşor cu poşeta peste braţ:

— Grăbeşte, grăbeşte, tinere, continuă ea să-i dea titulatura de curând adoptată... N-ai să poţi rezista apoi, să mă însoţeşti toată noaptea pe străzi...

— A, d-asta ţi-este?

— Lasă, lasă, nu te lăuda... eşti un cărturar şi-un tabietos...

— Ei bine, în curând vei vedea bine cine sunt...

— Şi admiţând că vei face acest sacrificiu pentru mine, nu voi putea rezista eu...

În faţa restaurantului era într-adevăr un şirag de maşini. Asta o încurajă să intre. Dar aci ea protestă – ba chiar era gata să se ridice – contra comenzii lui încărcate... Însă secondat de chelner, Mihnea putu s-o liniştească. Totul va merge cu o viteză neînchipuită. Un ţambalagiu adormit făcu să răsune coardele instrumentului întins pe genunchi şi, după primele acorduri, un glas puţin şi de demult porni un cântec vechi şi trist:

Te-am aşteptat să vii...

Sub caisul înrourat...

— Ah, pe ăsta nu-l prevăzusem! făcu Mihnea plictisit... Îl cinstesc să tacă, se grăbi el să-şi pipăie buzunarul vestei...

Dar ea-l opri:

— De ce? mie-mi place... lasă-l te rog...

Apoi ea însăşi transmise, prin Mihnea, muzicantului, ce vrea să-i cânte. Cunoştea un întreg repertoriu vechi, pe care Mihnea, slavă Domnului, îl ştia de asemeni. Arina îl cunoştea din familia ei, cu multe fete de vârste diferite şi mamă frumoasă. Astfel că Mihnea o surprinse şi-o amuză nespus, ajutând memoria cântăreţului cu melodiile

cântecelor dorite. Iar fripturile întârziau parcă voit şi vinul într-adevăr bun, ca şi ţambalul cu veche rezonanţă, se întristau de-a binelea în faţa acestei grabe. Timpul îşi bătu şi el, ţambalul mai tare, din părete, cu zece lovituri, profunde şi grave...

— Vezi că nu m-ai ascultat? îl mustră ea... Fripturile sunt pierdute...

— Fripturile ca fripturile, dar nu-i păcat de vinişorul şi de ţambalagiul ăsta?... răspunse el nefericit de perspectiva compromisă a unei nopţi întregi de bătut străzile, alături de frumuseţea asta! Ştii ce, domnişoară Arino? recurse atunci la o nouă îndrăzneală, pentru a mai prelungi măcar un ceas, această nesperată fericire – rămâi! Rămâi, chiar dacă eşti puţin obosită... Îţi voi da camera mea în primire şi eu mă voi duce la un amic...

Ea refuză întâi, deşi era limpede că propunerea îi surâdea. Dar ţambalagiul începu aproape la moment, într-o franţuzească humorescă:

Que le jour m'est dure

Passé loin de toi...

Şi ea rămase subit şi grozav de înveselită.

Dar era uimitor acest cărturar de Mihnea, care ştia atâtea cântece vechi şi noi, atâtea dansuri şi, mai cu seamă, care ştie să joace atât de elegant...

Pentru că-n restaurantul aproape pustiu era loc berechet de joc, iar ţambalagiul – „he, he, credeţi că sunt numai aşa de modă veche, ia ascultaţi aici" – ştia de minune ultimele şlagăre la modă. Arina era peste măsură de încântată; ea nu băuse aproape niciun pahar întreg, dar veselia, mişcarea şi surpriza asta mai ales o îmbătaseră cu desăvârşire. Degetele strânse loviră pe Mihnea peste obraz:

— Şi tu eşti o fiară din junglă! îl tutui ea în vreme ce Mihnea îi săruta fermecat şi izbânditor mâna pedepsitoare.

În dans o strânse la pieptul lui şi, sub arpegiile din ce în ce mai dezlegate ale ţambalului, ei se iubiră cu ochii şi cu sufletul. Mihnea simţi că acuma este într-adevăr numai a lui... Şi el care

credea că minunea asta o va realiza doar Fouillée şi Faguet şi... şi... şi... dracu îi mai ştie pe ceilalţi!

Acasă, ea nu-l lăsă să plece. Se trânti îmbrăcată pe pat şi-l sfătui să facă acelaşi lucru pe canapea. Apoi vorbiră şi râseră pe înfundate până a doua zi dimineaţă, când el purcese, acordându-i o jumătate de oră pentru găteală, tot la restaurantul din ajun, să se îngrijească de aducerea cafelelor cu lapte. O rugă să vie şi-n seara următoare şi astfel încurajată de purtarea lui excesiv de cavalerească, ea petrecu la dânsul în primele trei nopţi. În a patra, el refuză să mai rămână, pentru că vrea s-o ştie dormind. Şi pentru că ea nu voia în ruptul capului să se afle singură, Mihnea nu conveni să-i împlinească dorinţa, decât după ce ea se va fi dezbrăcat ca la dânsa acasă şi va fi intrat în pat; el va aştepta afară pe trotuar şi când va vedea că se stinge lumina, va fi semn că poate să intre să-şi ia în primire canapeaua. Din acel moment niciun cuvânt nu va mai putea fi rostit de dânsa, decât răspunsul la bună seara: în cazul când ea calcă învoiala, ca unul ce doarme îmbrăcat, el se va ridica atunci şi va părăsi pe loc camera, ducându-se la un amic apropiat... Dumitru Bobescu.

Lucrurile părură că iau acest mers vreo cinci minute, când ea pufni deodată, dar văzând că el nu răspunde îşi acoperi faţa să-şi înăbuşe râsetele. El se forţă să rămână nemişcat, până când o simţi, după respiraţie, că a adormit; atunci se ridică binişor şi-o contemplă în tăcere la luminile felinarelor de stradă, care se împleteau prin geamuri în jocuri de interferenţe. Pe urmă adormi la rându-i, şi oboseala celor trei nopţi pierdute îi ţinu tâmpla pironită de sulul divanului până a doua zi de dimineaţă.

În ziua aceea era duminică, iar luni seara, la 11 şi jumătate, trebuia să se întoarcă Maricica. Conveniseră, ea să vină şi-n duminica asta să doarmă la dânsul; iar a doua zi seara, să meargă împreună la terasa Oteteleşanu, unde aveau să-i

aştepte logodnicul Maricicăi şi Emanuel Maxim. Rămâneau aci, un ceas, pentru a se cunoaşte mai bine – chiar anume, să i-l prezinte lui Mihnea, îl poftise Arina pe Noël – apoi plecau la gară cu toţii.

Aşa că noaptea ce avea să vină – ţinuse el să declare Arinei – va fi ultima lui noapte de fericire; în cinstea ei – pentru că azi era duminică – mai aduse la cunoştinţa fetei că din considerente de înalt ordin sufletesc e constrâns s-o sechestreze toată ziua. Merseră împreună la masa de prânz, reveniră la dânsul, iar seara ascultară iarăşi pe ţambalagiul prieten, care îşi permitea acum să le cânte chiar ca unor însurăţei; şi chelnerii îi priveau cu un astfel de înţeles, dar singurul jenat de toată împrejurarea aceasta din urmă, era chiar el, Mihnea. Arina, în schimb, se simţea foarte dispusă, ba încă, ceea ce-o amuza mai mult era tocmai timorata şi caraghioasa lui jenă.

În noaptea asta, Mihnea se trezise subit şi i se păru profund de târziu. Tot timpul somnului se simţise gâtuit de impresia înfricoşată a unei lipse de presiune; aerul i se părea rărit parcă şi se rărea din ce în ce, împingându-l spre o cumplită catastrofă. O mână îi scormonea inima în piept să i-o strângă până la ultima zbatere, iar fruntea îi înota în şiroaie. Deşteptat, aerul îşi reluă iar locul în cameră, dar spaima lui din vis îi îndreptă mâna tremurătoare spre ceasornicul de pe măsuţă. La lumina felinarelor de-afară, putu vedea că e 3 şi jumătate şi o bucurie nemărginită îi pompă vinele cu sânge nou. Nu veniseră decât de două ceasuri, iar până mâine de dimineaţă la zece, ea încă era a lui, ea respira încă aerul camerei lui, corpul ei va sta înfăşurat încă în cearşafurile lui, cu care mâine seară el se va acoperi gol, gol, ca acuma dânsa, şi se va răsuci în ele, adulmecându-le prin toţi porii, va strânge perna, pe care acum stă împrăştiată cununa părului ei, la sân, ca pe-o mireasă...

Şi se înălţă într-o mână să-i vadă căpşorul adâncit în somn, îngropat în perna lui, pe care

mâine noapte o va săruta şi o va strânge la piept... Canapeaua scârţâi prelung şi dezagreabil şi el îşi reţinu bătăile inimii. Dar fata, al cărui contur numai îl ghicea de-aci, luând aspecte varii, imprecise şi turburătoare la fiecare clipă, nu făcu nicio mişcare. El sări uşor şi papucii de pâslă, singura toaletă de noapte, care şi-o permisese în faţa ei, în afară de pijama, călcară insensibil ca paşii de felină.

Se apropie de tăblia patului şi-şi duse mâna la frunte. Capul Arinei era în umbră, iar pe corpul ei, dezvelit şi aproape gol, se încrucişau împuternicindu-se luminile vagi ale celor două ferestre. Plapoma era toată căzută într-o parte, iar mătasea neagră a cămăşii se ridicase cu desăvârşire deasupra pieptului mascându-i sânii, dar descoperindu-i arcul fin al pântecului. Mijlocul ascuns în strânsoarea chilotelor elastice, nu preschimbă nici cu o infinitesimală nuanţă, candoarea mistică a contemplării. Picioarele lungi şi încrucişate la glezne îşi descopereau complet superba lor arcuire; ai fi zis o dansatoare căzută, după o excesivă întrecere cu ea însăşi. Modelajul pierdut al rotulei contrasta enigmatic cu amintirea genunchiului neastâmpărat sub tivul mobil al rochiei.

Mihnea schimbă de mai multe ori poziţia pentru a-şi modifica perspectiva, completând felurit imaginea divină. Dar la o întoarcere imprudentă, colţul *Codului* Pastion şi Papadopol, care depăşea bordura meseii, fu deplasat astfel de şoldul lui, că întregul morman de cărţi de deasupra se nărui pe podea cu detunet înfricoşător de catapultă. Drept unică scăpare, indiscretul, care abuza astfel de legile ospitalităţii, îşi acoperi ochii păcătuitori şi-şi simţi din nou gâtul apăsat de spaima gândului că intenţia lui ar putea fi, fără putinţă limpede de dezvinovăţire, interpretată cât se poate de exagerat.

Aşteptă deci sentinţa judecătorului suprem, care putea fi şi capitală, dar care putea să coboare până

jos de tot; din severitatea sau din indulgenţa ei avea să afle, incomparabil cu mult mai devreme decât ar fi vrut, sentimentul adevărat al Arinei pentru dânsul. Dar nu se auzi niciun cuvânt, nicio mişcare; Mihnea deschise ochii umpluţi de lumina harului, tăcerea echivalând cu o absolvire, sau poate, Dumnezeule mare, o încuviinţare!

Dar fata rămăsese nemişcată şi la fel de dezvelită, şi acest ultim indiciu ducea, mai mult ca oricare, la convingerea că somnul ei, probabil, obişnuit excesiv de greu, nu fusese tulburat câtuşi de puţin de asurzitorul vuiet.

Dar atunci... gânduri haine şi netrebnice bântuiră prin capul lui, aprins deodată... El luptă cu îndârjire împotriva lor şi totuşi ele izbutiră să-l determine, spre a-i dovedi cât de mari ar fi sorţii lor de izbândă, măcar să învelească pe fată. Era doar singurul lucru decent pe care-l putea face – deşi animat de-o intenţie cu totul contrară – chiar cu riscul de a fi surprins. El săvârşi gestul şi inima i se strânse cât un purice, când observă şi de astă dată somnul cu adevărat nespus de greu al fetei; dacă, aplecându-se spre figură-i n-ar fi prins susurul aproape imperceptibil al respiraţiei, ar fi putut crede că murise. Mâna începu să-i tremure şi, îngrozit, dădu iarăşi plapoma la o parte; şi nici acum, nicio mişcare nu-i răspunse. Tremurând ca un paralitic, îi smulse chiar un colţ întors, pe care apăsa călcâiul ei.

Abia de data aceasta fata gunguri ceva, care mugi ca în adânc de peşteri în urechile lui asurzite şi-i clătină puternic mintea răvăşită; dar nicio altă mişcare, nici cea mai mică, nimic; în ochii lui luci atunci flacăra decisivă din ochii asasinului.

Se apropie ca un somnambul.

Şi fu de-ajuns să vadă acum, în obscuritatea translucidă, chipul ei palid, extrem de mirat, înotând în somn adânc, fără apărare, ca să simtă de-odată răsucindu-i-se ceva în suflet, frângându-se apoi într-un şirag amar de dureroase icnete

scurte... Cineva, ceva... se văita parcă în el... şi simţi fâşii peste fâşii de ruşine arzătoare, smulgându-i-se singure de pe faţă.

Îşi răcori fruntea de geamul plăsmuitor de lumini fermecate şi încet, cu minuţioase precauţii, acoperi, ca un avar satisfăcut doar de privelişte, corpul nemaivăzutei minuni.

Emanuel Maxim... Ăsta e Emanuel Maxim?... Noël... Pff... Noël... auzi!?

Mihnea îl consideră cu vag surâs prietenesc, la masa veselă, în mijlocul atâtor mese vesele. Ei sunt aşezaţi în faţa estradei pe care se produc diverse numere de varieteu. Jazzul bubuie şi apoi se pierde în tremoluri bocite de saxofoane, ca jalea clarinetelor prin bâlciurile ţărăneşti. Şi toată lumea asta strident luminată şuieră inepţia printre dinţi ori chiar prin ochi... Urmează apoi un dans, fără melodie, dar care întreg e compus dintr-un fel de tact variabil, meşteşugit adus şi revenind necontenit, care va răsuna de-acum înainte în urechile lui Mihnea întreaga lui viaţă: un cântec fără melodie, sau o melodie fără cântec, asemeni acelora pe care ţi le sugerează cineva, folosindu-se doar de podul palmei şi de vârful degetelor, cu care loveşte necurmat într-o tăblie de pat... Aşadar acesta e vestitul Noël... Ph... o, nu e nimic de disperat aici... o, dacă nu e decât numai atâta...

Şi Mihnea râde din ce în ce mai dispus şi priveşte cu anumit înţeles pe Arina, care-l priveşte la rându-i fără niciun înţeles. Noël spune unele glume benigne; el nu pare deloc emoţionat de prezenţa lui Mihnea. Iar Traian Stroe, cu atât mai puţin, rămâne tăcut şi indulgent pe scaunul lui, privind binevoitor pe noul cunoscut. La fiecare spirit al lui Noël, care se pare că e consacrat ghiduşul companiei, el se întoarce spre Mihnea, parcă l-ar întreba numai cu surâsul: „ei, ce zici de aşa ceva?” Şi Mihnea surâde la rându-i de complezenţă. Iar Arina pare puţin nelalocul ei; ea nu râde la ghiduşiile benigne ale lui Noël, şi ochii

ei au acum într-înşii ceva dur şi metalic. Mihnea înţelege că ea nu e mulţumită de penuria de spirit, din astă-seară, a exemplarului ei din junglă.

Dar ceea ce nu poate cu adevărat suferi Mihnea la Noël, nu-i chiar părul acela la fel de creţ ca al lui, însă blond-castaniu, nici ochii aceia albaştri şi dulci, dar pleoapele, pleoapele extrem de mari, pe care el le ţine pe jumătate plecate şi care au un ton al lor aparte, extrem de delicat şi de feminin. Şi tot obrazul lui e delicat şi catifelat, dar pleoapele acelea, mai ales când ochii sunt închişi, îi împrumută un aspect de păpuşă de ceară, proaspăt modelată, pe care el îl detestă, dar recunoaşte că într-adevăr, poate fi ceva foarte impresionant. Din când în când, Noël are şi câte una bună, dar nici atunci Arina nu priveşte spre Mihnea, cu aerul tăcut şi înveselit al lui Traian Stroe: „dar de asta ce zici?”... Şi cu toate astea, Mihnea îşi dă seama că el ar putea fi şi mai inventiv şi mai hazos decât Noël; nenorocirea lui e că i-a rămas ceva în gât, care-l stinghereşte. O, dacă n-ar fi Arina de faţă, care parcă l-a înţepenit de tot, cu atitudinea plictisită şi mai cu seamă cu lipsa aceasta de deosebită atenţie faţă de dânsul sau mai de grabă cu egalizarea asta a atenţiilor ei faţă de toţi trei (ca şi când unul n-ar cântări mai mult decât celălalt pentru dânsa), o, s-ar fi simţit cu totul altfel aici! Ar fi deschis pe loc şi fără preget lupta cu acest duhliu sărac, care din când în când o mai nimereşte.

Arina l-a prezentat pe Mihnea ca şi când ar fi prezentat pe Băiatu Mih.; şi asta îl exaspera de asemeni pe Mihnea, că Noël încuviinţa alături de dânsul pe-un om îndopat cu atâta carte, cu un aer prea familiar, în loc să se simtă el încuviinţat; în orice caz era revoltător cu lipsa lui completă de jenă, când Mihnea şi Arina nu-i primeau spiritele cu zâmbete; asta nu-l împiedica să facă altele, care de care mai proaste. Dar din când în când nimerea câte unul bun; iar paliditatea aceea a tenului, şi mai

cu seamă coloritul acela de-un liliachiu subtil al pleoapelor, trebuia şi Mihnea să recunoască, îi împrumuta un oarecare farmec... mai mult feminin, şi care contrasta, drace, cu pieptul lui pronunţat atletic, şi cu statura aceea înaltă şi suplă, când se ridica.

„Fizicul, pur şi simplu, a impresionat pe Arina!" îşi spunea Mihnea desfidând în minte-i pe această nulă clovnescă, deopotrivă cu această filosoafă, captivată de luciul elementar al materiei... Şi, superior, Mihnea începu să se întreţină cu măsuratul la vorbă, dar binevoitorul Traian Stroe, docent universitar.

Trenul Maricicăi n-a sosit nici la unsprezece jumătate, nici la douăsprezece şi nici la unu... Necontenit tabla neagră a peronului îşi schimbă cifrele de cretă şi-i anunţa sosirea tot mai adânc în noapte. Abia la două jumătate, poticnitul şi rătăcitul pe câmpii a ajuns, vărsându-şi ultima suflare de viaţă pe coşul scurt şi gros. Dar tragică împrejurare: Maricica nu se afla într-însul.

Mihnea a simţit cum îl năpădeşte fericirea; s-a gândit îndată să propună fetei s-o ducă acasă, la părinţii Maricicăi, cu maşina; va lăsa pe cei doi juni pe drum şi-apoi singuri şi cu norocul lor vor coti fericiţi spre strada Muzeului. Dar un ascuţiş rece s-a înfipt numaidecât atunci în mijlocul acestei imagini luminoase: dacă vreunul dintr-înşii, bunăoară logodnicul ei, stă în apropierea Maricicăi? – sau dacă băieţilor le vine cheful, cavaleri ce se găsesc, să însoţească pe Arina în corpore până la poarta sa?

Mihnea îşi rostogoleşte planul pe toate faţetele spre a evita orice eventuală neplăcere, în vreme ce Arina se îndepărtează grăbită cu cei doi amici. Mihnea i-a ajuns din urmă, fără ca talentul lui strategic să fi făcut vreun progres. Arina pare voioasă şi împrejurarea o amuză ca de obicei; şi începe să tachineze pe Mihnea, pe care-l va sili să colinde cu ea toate străzile până mâine dimineaţă,

pentru că la ora asta, a spus-o, n-ar suna la părinţii Maricicăi chiar dacă ar tăia-o cineva în bucăţi.

— Te voi urma ca un câine credincios, o asigură el cu promptitudine, trăgând cu urechea şi cu coada ochiului să vadă nu cumva cei doi dau semne de dezertare, de la o astfel de plicticoasă perspectivă.

— Şi eu te voi urma, dar scuzaţi, nu ca un câine! râse deodată Noël.

Arina şi cu Traian Stroe nu-şi putură reţine zâmbetul, iar Noël, pentru a arăta că nu pune preţ pe răutatea lui, se grăbi să adauge:

— Dar mai bine te somăm noi să ne urmezi, dumneata domnişoară, la „Ruşi", pe Doamnei, sau dacă nu, la „Ducibar".

Propunerea păru că nu surâde lui Traian Stroe. Mâine e foarte ocupat la facultate; totuşi ce poate să facă? îi va însoţi...

Mihnea intervine atunci cu o opinie serioasă, domnişoara Arina ar putea fi condusă foarte bine de toţi, la doamna şi domnul Trucinschy, de pe strada Muzeului, no. 3, unde, după o lungă căutare şi-a găsit cameră de locuit; cu toate că şi-a anunţat viitoarea proprietăreasă că-şi va ocupa camera abia joi, totuşi camera e liberă şi angajată; doar a dat şi acont...

— E drept că ora e cam nepotrivită, dar gazda mi se pare că ţi-a spus unde poţi găsi cheia, înfruntă el drept în ochi pe fata care-l privea uimită şi înfricoşată de curajul şi aplombul cu care-i vorbea...

Ea nu îndrăzni să privească la ceilalţi doi, dar Mihnea continuă, hotărât şi logic:

— Altfel, presupunând că o să mergem la „Ducibar", cum o să te prezinţi mâine dimineaţă obosită, acasă, la părinţii prietenei dumitale, sau la cămin...

Şi Mihnea îi poruncea cu ochii încordaţi să încuviinţeze şi să-i mulţumească zgomotos, pentru o propunere atât de firească...

— Ai dreptate, îngăimă ea, cum o să mă duc mâine, aşa, la oamenii aceia?... Ş-apoi, n-o să ţină nici acolo deschis până la opt...

Ochii lui Mihnea se destinseră şi zâmbetul izbânzii îi înflori discret în colţurile buzei:

— Atunci, o maşină! ţipă el...

Dar tot atunci, Emanuel Maxim, care se oprise ceva mai departe, cu spatele la un felinar, flutură de asemeni zâmbet şi veselie din ochii lui albaştri lucioşi... El începu o frântură de cântec, uşor şuierată parcă într-o vagă derâdere, printre buzele strânse... Şi o porni domol... Traian Stroe îl privi uimit, apoi zâmbi şi el şi făcu un pas după dânsul.

— Nu pot să intru aşa de târziu, la madam Trucinsky, reveni atunci Arina, complet pierdută.

— Bine, dar dacă ai intrare separată şi ea doarme?... se îndărăt-nici Mihnea, cu disperare. Ce spuneţi, domnilor, de ideea mea? îi înfruntă el, cu cerbicie. Nu e cea mai bună?

Noël îşi întări şuieratul, iar Traian făcu semn că Arina poate decide...

Şi Arina, pe care Mihnea o simţi tremurând şi pe care lumina crudă a zilei ar fi descoperit-o roşie ca focul, decise:

— Merg la Traian, pe care-l rog să vă poftească şi pe dumneavoastră... Cum e obosit, va putea să se odihnească, iar noi vom vorbi încet să nu-l deranjăm şi vom fuma până la ziuă...

— Perfect, se aprobă! strigă din fruntea micii coloane Noël, fără să se întoarcă.

Iar Traian Stroe se grăbi să se declare fericit amfitrion:

— O, dar nici nu poate fi vorba de somn şi de dormit. Vom veghea cu toţii până la ziuă; am un lichior straşnic şi nişte ţigări de Macedonia, mi le-a adus cineva de curând, o minune...

Şi cuprinzând pe Mihnea pe după şale:

— Eşti al meu, domnule Băiatu...

Dar contrariat şi pălit de o amarnică încăpăţânare, Mihnea prezentă îngăimat un pretext

de refuz. Şi văzu bine, Arina îi aruncă o căutătură fugară, râzătoare şi rea...

Abia peste trei zile veni Arina la dânsul, seara la opt. O aştepta tocmai, aşa cum o aşteptase zadarnic toată ziua aceea, aşa cum o aşteptase zadarnic în ajun şi răsajun; bănuia, credea, ştia că totuşi ea va trebui să vină.

Dar a avut tăria să n-o caute; numai într-o doară, chiar marţi după-amiază, s-a dus în vizită la Traian Stroe. Nu pentru că ar fi fost îngrijat de ceva sau curios să afle de la el cum şi-au petrecut cu toţii noaptea; ci numai, evident, pentru că prea-i refuzase invitarea fără un motiv bine rotunjit în ajun, şi băiatul ăsta solid şi serios, care-i lăsase cu adevărat o atât de simpatică amintire, trebuia, fără doar şi poate, asigurat din parte-i, de cele mai bune sentimente.

A sunat deci la Stroe: a ieşit o servitoare a proprietarului, care apoi a reintrat să anunţe. Însă în locul lui Stroe a apărut Noël. Mihnea şi-a strunit în suflet surpriza neplăcerii şi poate a unei temeri imprecise, dar grele şi stăpânitoare; dar a făcut loc pe buzele lui surprizei false de plăcere şi fericire...

— Nici până acum nu v-aţi mai dus acasă? a râs el aspru şi răguşit, deşi cu o puternică, o prea puternică emisiune de note râzătoare, menite să acopere dezastru-i sufletesc...

În ochii doctorului a lucit atunci scânteia satisfacţiei şi a ironiei. Ochii lui au păstrat tot timpul această expresie de adevărată beţie, de sălbăticiune satisfăcută şi învigorată de aerul proaspăt din junglă. Dar cuvântul lui spunea altceva, desigur, decât această perfidă privire. El se găsea aici, la ora aceasta după-masă, pentru că ajuta lui Traian, la consultaţiuni şi tratament. În numele prietenului şi tovarăşului său îl ruga pe Mihnea să nu se supere: de data asta le era cu desăvârşire imposibil să-l primească. Se afla tocmai, înăuntru, un client de oarecare marcă şi cu tratament discret... iar cum Traian Stroe, până nu

se va aranja definitiv cu Maricica, e nevoit, din cauza scumpătăţii enorme a apartamente-lor, să-şi păstreze tot vechea-i cameră studenţească, regretă că nu dispune de o sală de aşteptare ca lumea sau de-o odaie separată, ca să facă toate onorurile ce se cuvin proaspătului lor prieten... Dar chiar aşa dacă era, aşteptarea tot lungă ar fi fost: amândoi, timp de câteva ore, erau prinşi de vârvora lucrului.

Mihnea le-a acordat toată dreptatea şi, asigurat, măgulit de atâtea scuze şi explicaţii, s-a întrecut la rându-i în scuze şi a declarat că, învăţându-se mai mult cu dânşii, cu vremea, va afla când poate să-i vadă fără a-i stânjeni deloc de la lucru. Se simţea iar mulţumit şi limpede, uşor, că lucrurile stau într-astfel, şi chiar simţi puţină simpatie plecând din sufletul său şi spre această nostimă secătură, care în orice caz va putea fi repede făcută inofensivă; dar ceea ce fu într-adevăr de nesuferit pentru dânsul, ceea ce-l izbi teribil fu scăpărarea din nou a ochilor celuilalt, când văzu că Mihnea se mulţumeşte cu cât îi oferise... Atunci observă bine fruntea aceea înaltă, pe care cădeau sfredeluşurile de păr blond, cu corniţe creţe, ca ale faunilor din vechile sculpturi. Şi tinereţea aceea, care punea de bună seamă interval mai larg de cinci ani între dânşii şi robusteţea acea îngrijită, cu care desigur s-ar fi încumetat la o nevoie, dar pe care n-ar fi garantat c-o poate răzbi cu uşurinţă!... Şi-n dosul acestei tinereţi şi-al acestei exuberanţe, Mihnea a văzut din nou retranşaţi ochii incerţi, care-şi băteau limpede joc de dânsul şi-n luminile cărora crezu deodată că vede imaginea Arinei. Arina era acolo, înăuntru, de bună seamă, şi de aceea Traian Stroe, şi de aceea individul ăsta decorativ nu voia... nu putea (?) să-l primească... Să-i fi îndemnat ea?... să i se fi întâmplat ceva rău, – dar care putea fi acel rău?... Azi-noapte – îşi aminti – el îi dorise să i se întâmple ceva rău, foarte rău, ca să regrete singură, că nu-i ascultase bine ticluitele lui sugestii şi nu venise cu dânsul... Dar care putea fi acel rău, care

putea fi?... sau poate el era un stupid şi un halucinat, care vede într-o simplă expresie de veselie, fără intenţie, tot ce poate fi mai rău, de nici nu poate măcar să meargă cu gândul până acolo unde ar fi limita acestui teribil rău. Se mulţumeşte să întrebe, mustrându-se teribil apoi, că a putut să-i scape o astfel de întrebare:

— Dar domnişoara Arina, a fumat zdravăn cum se lăuda?...

— Da, foarte zdravăn, a râs privindu-l şi mai adânc în ochi, Noël... Dar a plecat devreme, foarte devreme... a adăugat apoi grăbit, păstrând imperturbabil straniul şi satisfăcutul lui râs...

Însă acum Arina e aici şi ce mai vrei dovadă că ea n-a putut fi acolo, în după-amiaza aceea şi că nu ea putuse pretinde lui Noël să nu-l primească, legiuind astfel acel râs sec şi stupid de satisfacţie! O, mişelul are toată nevoia să lase să-i scape acest râs, care ar putea să scormonească şi să înalţe orice fel de bănuială...

De cum a intrat, Arina şi-a scos pălăria şi naturaleţea şi familiaritatea gestului ei a întrerupt îndată orice altfel de gânduri şi întrebări. În figura ei nu era nimic schimbat; poate în ochi s-a alungat la început o unduire de spaimă, de deznădejde, însă poate a fost o părere, căci ochii ei şi-au reluat îndată expresia lor de toate zilele, nici măcar acea bizară, depărtată, pierdută în nemărginire, dar cea veselă, cea bună a ei, privirea ei de toate zilele...

Mihnea, pentru că aşa-i dicta varianta din ultimul moment a tacticii, pe care de trei zile se străduia s-o adopte în raporturile lor viitoare, s-a arătat fericit de venirea ei şi nepăsător de întâmplarea trecută. Dar Arina i-a strâns mâna mai pronunţat ca de obicei şi chiar i-a ţinut-o în mâna ei mai mult, privindu-l lung, cu tristă blândeţe.

— S-a terminat, în noaptea asta veţi mai locui şi la soţii Trucinschy! i-a declarat el atunci autoritar... destul cu domnul Traian Stroe şi celălalt... cum îi zice?... *Crăciun* pe franţuzeşte... Arina, cum ai

putut trăda aşa pe ţambalagiul nostru, ca pe-un simplu tratat de filosofie, fiică trădătoare? strigă el avântat. Haide, pregăteşte-te repede, ne aşteaptă... şi ne iartă...

Dar ea îl sfătui să se ducă singur să mănânce, îl va aştepta aci, e foarte obosită. Şi se lungi în pat cu vădit aer de obidă şi plictiseală. El se apropie de dânsa îngrijat: nu, n-avea nimica, nimica, putea să pornească liniştit... Era doar plictisită, plictisită, plictisită de moarte.

Şi şopti de mai multe ori, cu mare poftă şi din adânc suflet, vorbele acestea: „de moarte”...

Mihnea descoperi îndată atunci, că n-are nici el poftă de mân-care; va ieşi numai afară, ca ea să se pregătească de dormit; şi va aştepta în stradă semnul convenit.

Ea scăpă atunci un surâs amar şi avu involuntar un gest între-rupt sau poate nehotărât; în cele din urmă, ridică din umeri. Mihnea ieşi...

Când reveni, o găsi plângând cu zbucium amarnic, înăbuşit în perne.

El se strădui zadarnic s-o mângâie, s-o împace, să-i afle pricina jalei. Unde mai auzise el plânsul acesta? de răstrişte, de neputinţă, de înfrângere definitivă?... Ah, Vevé, în noaptea de demult... în noaptea complet ştearsă din memoria lui şi pe care acum o alungă iarăşi, netrebnică, de lângă această durere nobilă, îngerească...

El o mângâie pe Arina şi mâna lui se putu plimba astfel în voie pe păru-i catifelat şi pe gât; şi ea nu făcu nicio mişcare de opunere; o sărută pe obraji şi pe ochi şi mâna lui înfiptă în caldul plapomei îi cuprinse mijlocul, de care nu-l mai despărţea decât această subţire cămaşă neagră... şi ea nu făcu nicio opunere... Şi, îngrozit de această inerţie, el se îndepărtă tremurând de groază şi de poftă asmuţită... Ea tăcu şi rămase astfel mută, cu capul ascuns în perini; el se apropie s-o mângâie iarăşi şi voi să-i ridice capul, pentru ca, la infinitul privirii ei sau numai la înfăţişarea cât de vagă a

trăsăturilor fine, gândurile lui negre, de brută, să piară... Dar ea-şi ferea ochii şi faţa, şi-o acoperise strâns cu palmele, şi corpul ei se lăsa mâinilor lui, fără apărarea braţelor, fără să opună nicio rezistenţă, nici cea mai neînsemnată rezistenţă...

De atunci zilele lui Mihnea au intrat sub zodia fericirii fără hotar. Ades se gândea la Noël şi-i venea să râdă cu lacrămi, că mutra aceea blondă şi ştearsă putuse să picure în sufletul lui atâtea licori otrăvite. Acum Arina era a lui şi numai a lui, dar însăşi năprasnica lui bucurie îi spunea, că trebuie încă s-o cucerească încetul cu încetul, s-o stăpânească definitiv şi absolut. Ar fi dat mult să reîntâlnească pe Noël cu surâsul acela idiot, care da să spună ceva, dar iată, nu avusese nimic... de spus... Şi când se gândeşte că odată chiar – în noaptea când s-au despărţit, în apro-piere de Traian Stroe, când i-a dorit Arinei cel mai straşnic rău cu putinţă – el a putut scrâşni în perne: „Doamne, de unde, cum s-a mai ivit ăsta în viaţa mea, cum a apărut el?” (Cum a izbutit să revie, să se facă mutat din provincie, tocmai acum când Mihnea a izbutit să cunoască pe Arina: cum a stat departe de dânsa, cât şi Mihnea a stat departe, şi cum a revenit numaidecât, când Mihnea a putut să se apropie de ea, să vorbească, să umble cu dânsa?)

Acum însă, îşi bate joc de scrâşnetele lui şi, după trei zile, a determinat pe Arina să meargă iarăşi la restaurantul apropiat, cu ţambalagiul meşter şi atotştiutor, Pico de la Mirandola al ţambalului, cum îl denumise ea. Arina parcă se ridicase după o boală, aşa se uita acum prin restaurant, dar apoi ochii ei, care clipiseră la început speriaţi, începură să se obişnuiască repede cu lumina şi ea văzu că poate să se înveselească şi în noua ei stare fizică, pe care desigur se hotărâse să şi-o schimbe după adânci gânduri şi după grave deducţii şi rezoluţii de filosoafă. Şi totuşi plânsul acela pre-mergător marii treceri, ce trist şi ce uman răsunase, întocmai ca la Vevé, întocmai ca la o

mahalagioaică şi o înapoiată ca Vevé! Acum Arina era o femeie, era soţia lui – ea va trebui doar să accepte cununia – dar era curios cum această romăncă, susceptibilă prin definiţie la formalităţi matrimoniale, întârzia să-i ceară legitimarea situaţiei dintre dânşii. Ea era o asistentă universitară, o profesoară şi venea să doarmă la dânsul, cu dânsul, să mănânce, să stea împreună ca soţ şi soţie... De bună seamă părinţilor Maricicăi le spusese că-şi găsise o cameră, dar Maricicăi îi mărturisise tot oare?... Totuşi Mihnea dorea să aştepte: *ea* trebuia să-i amintească acum de nişte vechi vorbe ale lui, primite cu glumă răutăcioasă din parte-i, şi să-l întrebe dacă ar mai fi gata, ca şi atunci, să pornească, la moment, spre biroul care consfinţeşte cu registre şi întrebări solemne, un sentiment uman, ce se ţine infinit mai bine pe rădăcinile lui proprii. Întârzierea lui de a-i reaminti de asta o s-o intrige şi, îngrijată, va lua de bună seamă ea întâi cuvântul. Cu apriorică satisfacţie aşteaptă Mihnea acum să tremure în glasul ei această vagă nelinişte şi-apoi glasul lui, hotărât şi sigur, după ce va şovăi două clipe doar, aşa, de simplu joc, să sfărâme în lumina ochilor ei recunoscători această vagă şi crudă nelinişte...

Dar ea nu se grăbea şi el surprindea uneori în ochii ei, umbre de încordare şi de hotărâre... Uneori o prindea cu vorba departe şi cu sufletul absent. Şi temerea se întorcea atunci de partea lui... Îi cerea lămuriri şi ea se mulţumea doar să-l mângâie pe păr şi să-l privească blând, cu nesfârşită blândeţe în ochi. Într-o astfel de mângâiere calmă, platonică, adânc în noapte, când nu luminau înăuntru decât felinarele, ce-şi încrucişau de afară razele pe deasupra patului, el i-a povestit molcom şi într-un ritm de ingenuitate, pe care însuşi nu se aştepta să-l prindă, cum, într-o noapte identică, sub o lumină identică, el i-a surprins goliciunea, cum un teanc de cărţi, prietene încă ei, cu toate că le repudiase categoric, au fost

gata să-l trădeze, deşi erau ale lui, cum a putut graţie lor să se covingă de somnul ei extrem de greu şi cum gândurile lui nemernice, care acum îl dezgustă, după cum îl desgustau chiar în clipele de atunci, au fost spulberate pe loc de seninătatea gingaşă a figurii ei în somn. Îi plăcea mai ales cum asculta Arina, atât de furată de mersul povestirii, parcă încordată, ca de-o mare revelaţie, înfiorată, înfricoşată, astfel că el găsi accente şi mai curate, şi mai simple, cu toate că mai îndrăzneţe, floricelele gândului său. Când numi cărţile, prietenele ei dragi, care vreau să-i dea de veste, ochii Arinei se umplură de lacrămi, pentru că razele de-afară umplură cu jocuri de reflexe luciul lor exagerat. Cu mersul poveştii, mâna ei se plimba tot mai nervoasă pe creştetul lui, prin încâlceala moale a inelelor de păr... Se ridică într-un cot să-l desluşească mai bine şi ochii ei străluceau acum uimitor de zornic, ca un izvor; în tăcere ai fi crezut că auzi picurul lacrămilor pe atlasul cuverturii.

Şi când Mihnea tăcu, fericit de efectul spovedaniei, care-l înduioşase şi pe el însuşi, ea-i apăsă tare cu mâna obrazul şi fruntea şi-apoi, în stupoarea-i cumplită, începu să-i destăinuie, la rându-i, cu glas mai degrabă fremătând de ciudă şi duşmănie decât de groază şi durere, o poveste aproape la fel:

— N-ai înţeles din ochii mei, din disperarea mea, din absenţa voinţei şi a instinctului meu de apărare? îl întrebă înainte de-a începe...

Şi-i povesti apoi, în adâncul liniştii, în care bătea ca un ceas de părete inima lui, cum în noaptea întoarcerii de la gară, după ce-au gustat cu toţii lichiorul doctorului şi după ce i-au fumat ţigările de Macedonia, Traian a adormit buştean pe canapea. Noël, care se arătase tot timpul însufleţit de o excesivă şi suspectă politeţe, şi-a amintit de ceva important şi a început deodată să se pregătească de plecare: s-a scuzat, a sfătuit-o să se

odihnească în linişte, fără nicio grijă, vizavi de acest savant somnoros. A întins-o chiar el pe pat şi i-a scos pantofii... pe urmă a stins şi a plecat...

Iar ea, doborâtă de atâta zdruncin, a adormit îndată...

Şi mult mai târziu, a fost trezită brusc din somnul adânc şi fără vise de-o durere cumplită, care i-a clătinat tot creierul, de i s-a părut că-i plesnesc timpanele în urechi. A dat să-şi arunce ţipătul disperării în noapte, dar o mână îi apăsa cu putere gura, în vreme ce-o alta îi strângea şalele în insuportabilă încleştare... doar ochii au putut înnebuni de groază la vederea figurii înspăimântătoare a lui Noël, aplecată atât de aproape asupra figurii ei...

Când a liberat-o, zâmbetul lui a redevenit iar dulce şi i-a şoptit abia auzibil printre sforăiturile doctorului de pe canapea:

— Nu mai există virgine în ziua de azi...

Atunci ea a leşinat şi s-a trezit de-abia în largul mare al zilei, cu cei doi doctori lângă dânsa. Noël tocmai îi cerceta pulsul şi se înţelegea cu celălalt, medical, asupra acestei *crize de histerie...*

Abia seara [pe] înnoptat, s-a putut reîntoarce la Maricica, dar n-a izbutit să reziste mai mult de două zile, să doarmă alături de această fată dulce şi curată...

Din chiar dimineaţa acestei destăinuiri, care l-a făcut să rătăcească năuc până la ziuă, după ce-a aşteptat-o să recadă în somnul ei profund – prin obositoare şi mărginaşe locuri, prin cârciumi suspecte, cu *cognac* otrăvitor, cu clienţi întunecaţi şi siniştri –, Arina a devenit şi mai preocupată, mai pierdută în gândurile ei. Mihnea a căutat să pătrundă în încordata lor încălcire şi abia după meşteşugite şi neogoiate încercări, a prins de la ea atâta: „El va trebui să-mi plătească, îmi va plăti crunt... ”

Întâi el s-a bucurat de luciul sumbrului cărbune, care se aprindea atunci în ochiul ei, şi a întrebat-o

cu amarnic sarcasm, mai mult de asmuţire, dacă-i poate fi de ajutor. Dar când i-a răspuns, cu un surâs trist şi rezolut: „O, nu! – hm, ce idee!” el a prins să se îngrozească de ceea ce ar putea să clocească în obscurele cotloane ale gândului ei. A vrut atunci s-o îndepărteze de aceste gânduri, s-o facă să uite, să ierte... În fond, lucrul n-avea nicio importanţă! se străduia el să se convingă singur, amuţindu-şi mugetul de răzvrătire, dinăuntru... El era doar aci ca să acopere nelegiuirea doctorului, o asigura îndurerat şi plin de sălbatică încăpăţânare. Iar, uneori, speriindu-se de crâcenele ei tăceri, deşi însuşi le voia astfel, şi mai crâncene încă, se străduia să afle în ce-ar consta răzbunarea; de-o singură modalitate a ei se temea numai şi chiar se temea el însuşi să gândească la această insuportabilă modalitate.

Înfricoşat, când ea răsfoi odată în volumul lui Fouillée, el se agăţă de colţurile cărţilor ca un naufragiat de steii stâncilor salvatoare. Salută cu un adevărat imn ditirambic revenirea ei la cărţile prietene, din mijlocul junglei sălbatice şi înfricoşătoare. Ea-i surâse trist ascultându-l, ba chiar luă cartea şi se trânti pe canapea:

— Eu n-am citit pe Fouillée, îi spuse... Îmi place fraza lui... Şi se adânci în lectură.

El o îngriji atunci ca pe-o convalescentă, care reface primii paşi spre viaţă... El singur lua cărţi de drept şi citea, într-o majestuoasă tăcere. Avea acum pentru teancurile de volume şi de cursuri de pe masă solicitudini de bigot faţă de obiectele din templu. Şi el, Mihnea Băiatu, înălţă atunci în faţa ei, ca un convins sacerdot, oda, psalmul sufletului său, celor doi idoli de hârtie şi cartoane, străjuind simetric masa ce-i servea de birou. Îşi arătă astfel dragostea lui nemărginită pentru carte şi tot timpul acestei teatrale, dar profund de sincere explozii, figura ei nu scăpă nici cea mai infimă mişcare ironică: îl ascultă uimită şi atentă şi ochii i se înrourară. Şi ascultă de asemeni, înfricoşată, ca pe

citania *Apocalipsului*, diatriba lui teribilă contra junglei sălbatice, şi chiar contra medicinei şi a ştiinţelor practice.

Dar când reveni seara, cu buzunarele *pardessus*-ului încărcate de cărţi numai de filosofie, cât ai alcătui un al treilea idol, acum în mijlocul mesei, n-o mai găsi. Numai lângă canapea zăcea Fouillée, aruncat, strivit, cu paginile vraişte. Ea nu reveni toată seara şi nici în serile următoare. Şi nimic, niciun rând nu rămăsese de la dânsa; decât, multă vreme, necontenit, amintirea acelui rictus sinistru cât a dăinuit teribila ei poveste şi acea scânteiere a ochilor, metalică, de lamă, ori de câte ori scăpa, din ce în ce mai rar, în ultimele zile, numele blestemat. Şi cât a ţinut înfricoşata ascultare a psalmului şi a diatribei.

Trecură aproape patru luni de-atunci, dar şi acum, când seara trăgea pânza-i violetă peste oraş, întrerupând ziua în plin spectacol, gândul lui Mihnea se reîntorcea la ea, cu puterea dinainte, din primele zile după plecare. Nu se împrimăvărase încă de-a binelea; era frig şi, prin scobiturile pavajului, ochiurile de apă prindeau pojghiţă. Aerul era rece, tare şi plin de pulbere roşcată. Ramurile copacilor păreau ciorchini de brobinţe, ce nu se puteau numi încă muguri. Pe cerul îndepărtat, norii se destrămau în pale groase de fum, parcă deasupra unor incendii invizibile, ascunse în dosul îngrămădirilor de case. Vârtejuri imense de ciori înspăimântate se desfăceau în spirale fantastice, din trâmbele groase ale fumăraiei, se abăteau într-o larmă asurzitoare peste apropiatul parc public, îndoind spicul plopilor sub povara lor neagră.

Mihnea deschisese puţin fereastra ca să-şi aerisească odaia. Cu mâinile pe cârligele mobile, înainte de a o închide la loc, privea pe gânduri înserarea. Mirosul închis pe care-l găsise în camera, totuşi nu de mult părăsită, îl îndemnase să dea drum înăuntru aerului curat. Dar, în răcoarea

tare a amurgului, în lumina roşiatică a înserării, i se păru, cu simţurile lui acum ascuţite la maxim, că tot aerul de-afară e îmbâcsit cu praf de cărămidă. Şi rămăsese astfel nehotărât la fereastră, scârbit de mirosul igrasios dinăuntru, scârbit de praful înecăcios de-afară.

Un moment, o fâşie i se aşternu peste ochi şi crezu că trăieşte vremea sfârşitului sfârşiturilor. Un sfârşit mai desgustător decât tot ce putuse imagina fantezia astronomilor şi-a cititorilor în viitor. O duhoare de canal, izbucnind ca o explozie din toate subsolurile oraşului, o duhoare asfixiantă, dureros de stricată. O lume îngrozită luând cu asalt dughenele spiţerilor, absorbind cu sete şi în zadar odoarea înviorătoare a tuturor flacoanelor de miresme... Şi atmosfera putregăită, întinzându-se încet şi stăruitor, batjocoritoare a tot ce e frumos, a tot ce e curat... Aburind limpezimea de sticlă a aerului de deasupra câmpurilor cu răsufletul ei amarnic, învineţind-o cu culoarea ei sordidă. Alungând oameni şi animale, până-n fundul pădurilor atacate de asemeni, doborându-i în letargia cea mai infectă, sub puterea de neînvins a duhorii exalate de cadavrul pământului.

Închipuirea aceasta nu dură mult. De cele patru luni, sub diferite forme, ea lua viaţă în gândul lui Mihnea. De când ea fugise în lipsa lui de-acasă, pe furiş, cu tot al ei, la celălalt, în odaia chiar a celuilalt, a călăului ei, de atunci era obsedat de strania descoperire ce făcuse, părându-i-se că simte în orice lucru mirosul putregaiului ascuns în luciul exterior; avea el însuşi impresia muribunzilor lucizi, care se înfioară, simţind cum dinlăuntru sufletul le adie în răstimpuri odoarea acră a cadavrului viitor.

Nehotărât încă să închidă fereastra, năucit între cele două obsesii, Mihnea privea acum în lungul străzii. Privea cu capul aplecat sub troianul gândurilor colţul pe unde venea ea de obicei, dinspre Universitate, în ultimele lor puţine zile

fericite. O privea înaintând râzătoare, cu genunchii ei semeţi; el se ferea atunci după perdele să nu vadă c-o aşteaptă, că e necăjit de întârzierea ei... Patru luni! Patru luni a fost strânsă în braţe de celălalt, patru luni propriul ei răufăcător i-a sărutat pielea brună, fină. Şi poate s-a purtat rău cu ea, poate a înjurat-o ca orice răufăcător, poate o punea să-i scoată cizmele, pe-această fată învăţată şi frumoasă, văzând cum a abdicat steagul strălucirii ei sufleteşti în faţa bestiei. Bestia! O, de-ar fi înjurat-o, de-ar fi lovit-o...

Pe-acolo venea ea de obicei. Şi mergea iute, voluntar şi grăbit, aşa cum înaintează femeia aceea, doamna aceea elegantă. Acelaşi picior, acelaşi mers, acelaşi mijloc.

Este ea... Da, chiar ea, Arina!

Mihnea nu poate crede ochilor deşi aşteaptă întâmplarea asta, minunea asta care i s-a mai realizat odată, de mult, în amurgul stropit cu pulbere de aur al toamnei trecute – atunci uşoară, senină, nimbată de fericire, pentru că el era în căutarea altor fericiri; de patru luni o aşteaptă, la ora asta, de seară, când ea revenea de obicei din oraş şi când el soseşte întotdeauna acasă, din vreme, încrezător şi îndărătnic... Şi iat-o, a sosit!...

O bucurie surdă, subită, îl sfâşie înăuntru, îl rupe în două de jos până sus.

— Este ea! Se-ntoarce, revine! Întoarcerea, întoarcerea! proclamă el celor patru pereţi cuvântul de atâtea ori şoptit. Şi se retrage grăbit în întunericul dinăuntru, dansând cu un scaun în braţe. În faţa oglinzii se opreşte, se îndeasă într-însa ca să se vadă, începe să-şi compună figura, stinsă de înserare, cu care o va primi...

Dar dacă va trece înainte, nu se va opri la el...?

Dacă vede întuneric şi nu se va opri...?

Mihnea se răsuceşte speriat spre fereastră. Şi totuşi, el nu trebuie să se apropie de fereastră; ea nu l-a văzut desigur pentru că în momentul când a descoperit-o, ea venea grăbită, privind în pământ.

Dar prin fereastra deschisă umbra lui poate fi văzută şi ea poate-l va striga...

Inima i-a devenit minusculă cât o gânganie, care s-a retras în vizuina ei. Parcă a simţit paşi pe sală şi o bătaie uşoară în uşă. Dar poate s-a înşelat. Şi totuşi parcă un deget bate încontinuu în uşă, uşor, discret, nespus de discret. Să deschidă sau nu? Inima asta, care acum a crescut din nou înspăimântător, s-a pornit atât de nebună, se izbeşte cu atâta putere de păreţii pieptului, că nimic, dar absolut nimic nu se mai poate auzi. Nici nu mai ştii, e bătaia ei, a inimii, sau bate într-adevăr cineva la uşă? Şi vai, bate în zadar; va crede că nimeni nu-i acasă sau că nimeni nu vrea să-i deschidă şi va pleca. Mihnea se repede la uşă şi apucă mânerul...

Dar iată, adevărata bătaie abia acum răsună de-afară, foarte discretă într-adevăr, dar distinctă, reală. Mihnea îşi retrage mâna repede, răsuflând din adânc, parcă prins săvârşind ceva rău. Şi aşteaptă loviturile să se repete. Dar bătaia întârzie şi el e gata să zvârle uşa în lături. Ciocănitul însă începe să răsune din nou ceva mai tare; Mihnea aşteaptă să se termine şi abia mai târziu, întreabă grav, cu voce sugrumată: „Cine-i?”

A deschis.

Ea a intrat aducând cu sine, în semiobscuritatea dinăuntru, minunea parfumului ei obişnuit: Mihnea îl recunoscu, umplându-i camera, şi închise ochii de fericire şi de durere. Ea-l privea ferindu-şi ochii de privirile lui, pe sub bordul lat al pălăriei şi prin faldurile voalului negru. La început au tăcut amândoi; pe urmă el porni voiniceşte să închidă ferestrele şi să dea drumul luminii. Iar ea a dat atunci drum frumosului ei glas de contraltă. Şi viaţa-i din ultimele luni a prins să se perinde domol, domol pe dinaintea ochilor lui, căscaţi mari şi aprinşi de flacăra curiozităţii. Cuvintele, şovăielnice la început, întretăiate de reticenţe, voalate de vagi subînţelesuri, prind încetul cu

încetul spor, viaţă, devin sonore, agitate, violente chiar, se zbat pline de indignarea regretului. El ascultă înviorat. Aşadar exact cum s-a gândit; s-a purtat rău cu dânsa, a chinuit-o, a lovit-o... asta a fost răzbunarea ei! Mihnea tresare de jignire şi de satisfacţie... dar, ceea ce e mai cumplit decât toate acestea, e că ea a suportat: şi el simte cum, din adâncuri necunoscute de suflet, porneşte ca o avalanşă o mânie surdă, puternică; de-ar avea acum pe Noël în faţă, de l-ar avea!...

Şi el se închipuie în trecut, apărând subit, ca un răzbunător neprevăzut, ca un zeu în epopeea antică, în camera iubirii lor; muşchii i se încleştează şi pumnii se strâng de fier, sub aţâţarea imaginii. Noël tocmai ridică braţul gata să sfarme; dar Mihnea îl apucă cu tărie, îl strânge cu forţe herculeene, dintr-o singură mişcare îl îndoaie, îl răsuceşte ca pe-un fuior. Ea povesteşte înainte şi el se întunecă şi mai mult. Imaginaţia lui face minuni de vitejie. Dar imaginaţia e capricioasă şi-i prezintă din când în când şi reversul: Noël e mai tare decât dânsul; iată acum l-a îngenunchiat pe Mihnea şi-i cară cu nemiluita... Şi vai, ea e de faţă...

Zadarnică e orice sforţare; Noël e doar cu un cap mai înalt şi cu pieptul de două ori mai robust. Din povestirea ei încă, silueta lui se detaşează puternică, mândră, dispreţuitoare. Mihnea şi-l aminteşte limpede, în seara când au aşteptat pe Maricica: felina din junglă, bestia...

Mihnea tremură de răzvrătire; nimic, niciun mijloc de răzbunare! Se simte slab, poltron, tremură ca prins de boală; îşi simte cioloanele lovindu-se între ele, le aude sunetul uscat, parcă tot corpul lui ar fi un sac de oase, neputincios şi mobil, în suflarea vântului de disperare, care-l agită. Şi ea, de alături, îi şopteşte înainte cuvinte grele, aţâţătoare, îl îndeamnă la faptă grea...

Deodată Mihnea cască ochi mari, înfricoşaţi. Cuvântul ei a atins, acum, ceva de necrezut.

Aşadar acesta e adevărul? Pentru asta a venit ea?

Acolo, în pântecele acela mijeşte o viaţă nouă. Copilul celuilalt. O stârpitură informă se dezvoltă acolo, iasma păcatului, şi femeia nu ştie cum să scape de ruşinoasa povară. Pocăita frumoasă de-adineauri se tocmeşte acum ca un jidov pentru căpătuirea fătului ei. Faţa i-e luminată de căldura pledoariei. De aceea a gonit-o Noël: copilul nu poate fi decât al lui Mihnea. De asta ea e sigură, poate să jure; de ce doar bruta nu s-a lăsat păcălită? Dovezile erau atât de puternice în seama lui Mihnea.

Băiatu o ascultă cu toate simţurile răscolite de stupoare, de furie, de jignirea cea mai cruntă: aceasta poate fi Arina Velovan, studenta eminentă, floarea Universităţii, asistentă la unul din cele mai grele şi mai frumoase cursuri: Istoria metafizicii – fala profesorilor şi mândria părinţilor... Aceasta e fecioara cu ochii pierduţi în infinit, femeia asta care tratează atât de comercial un lucru atât de obscen...?

Buzele lui conturează un surâs sardonic, care-o opreşte pe loc în plină demonstraţie impudică, cu cifre, cu date, cu revelări fiziologice intime. *Femeia* îşi pleacă fruntea ruşinată, zdrobită, că toată argumentarea ei s-a prăbuşit cu un zâmbet; parcă sub ameninţarea unei lovituri se înghemuieşte în sine, ferindu-şi pântecul, ascunzându-l, ca un negustor nenorocos, o marfă fără cumpărători.

Câtva timp tace privind furiş la dânsul, apoi începe să scâncească. Şi o nouă demonstraţie prinde să curgă din nou, cu ocoluri mai scurte, mai repezi, categorice, care se încolăcesc în jurul urechilor lui, ca nişte şuierături de bice. Mihnea are toată dreptatea să nu-şi recunoască copilul; vina este a ei: ştia ce poartă în suflet şi totuşi l-a părăsit. Dar el trebuie să fie omenos, să-i ajute măcar să se scape de sarcina care o apasă, care o va necinsti toată viaţa. E asistentă, nu se poate

duce la spital, părinţii ei, profesorii vor afla totul. În nicio parte nu se poate duce, aci stă toată grozăvia...

S-o primească la el, să vorbească Mihnea cu un doctor ceva mai bun, dar necunoscut... ea-şi va cere concediu pentru trei săptămâni... Operaţia nu va fi grea, nu va dura mult... se fac acum astea cu duiumul... cheltuielile o privesc... convalescenţa va trece şi fericirile de odată vor reveni...

Şi începu să reamintească fericirile de odată în culori vii, aţâţătoare...

Pe buzele lui Mihnea sarcasmul s-a conturat din nou. O între-bare flutură acolo gata să-şi ia zborul; i se pare curios cum ea n-a înţeles-o înainte de a se închega în cuvinte: *Dacă o să mori?*

Ea vorbeşte înainte cu cea mai caldă însufleţire; şi întrebarea care ar îngheţa-o într-o clipă întârzie încă pe buzele lui, se îndărătniceşte să rămână acolo, cu toate că noi gânduri o împing tumultos din urmă...

Să moară în camera lui, să se vadă învinuit, tras în judecăţi, dat în jurnale. Provocator de avorturi, crimă, complice... Toată terminologia de-acolo din codul atâtor amintiri îi răsare în minte. Şi părinţii lui când vor afla totul, în orăşelul îndepărtat? Şi astea toate pentru ea, înşelătoarea cea mai de necrezut, pentru celălalt, care a necinstit-o şi pe care, drept pedeapsă, singură şi l-a reales! să acopere cu numele lui, cu sufletul lui, cu corpul lui ticăloşia acestor doi nemernici...

Ea a tăcut şi acum aşteaptă înfiorată răspunsul. Dar răspunsul joacă fără gând de a porni pe buzele lui Mihnea: „Şi dacă o să mori?" Nu se poate hotărî să i-l arunce în faţă, aşa dintr-odată, de-a dreptul... Trebuie găsit un mijloc, trebuie spus cu încetul, pe departe...

E prea târziu: ezitarea lui o nelinişteşte, o sperie. Ea începe din nou turuiala, cu aceleaşi vorbe aproape, ca mai înainte: numai le accentuează acum, le explică pe cele pe care le crede mai puţin

convingătoare. Şi Mihnea aşteaptă: poate va porni de la ea ceva ce avea să spună el.

Nimic însă. Ea e tot atât de senină, atât de sigură de izbutire. Cele mai neprevăzute mărunţişuri le scoate la lumină. Dar unicul gând, cel mai însemnat din toate, cel mai teribil, rămâne veşnic ocolit. Pare a nici nu-l bănui măcar. Sau ştie a-l feri cu atâta cinism, cu atâta tărie de sine, că este într-adevăr de admirat.

Ea a tăcut din nou. Îl priveşte speriată, cu toate trăsăturile feţei ridicate, parcă gata de plâns, că nu izbuteşte să-l înduplece. Şi el rămâne neînduplecat...

— Ştiu eu o adresă... reîncepe. Mi-a dat-o cineva... E ceva mai scump... Dar aici am cât trebuie, îşi bătu ea poşeta. Aşa suntem siguri de tot... Şi repetă: Astăzi lucrurile astea se fac cât ai bate din palme.

Uite, ar putea să înceapă: prilejul s-a oferit. Dar gura lui rămâne mută. Ochii i se plimbă înfioraţi pe statura ei învoaltă. Electrizaţi, îi pipăie umerii rotunzi, şoldurile fine, sânii necontenit semeţi; şi o căldură îl învăluie, şi un început de gând îi spune că va ceda la urmă, că nu trebuie s-o mai sperie în zadar, cu temerile lui negre... Dar corpul ăsta l-a mai văzut, l-a mai mângâiat, l-a strivit în îmbrăţişări sălbatice altul, el, nemernicul, bestia... felina din junglă... Dezgustul cel mai profund se luptă acum în sufletul lui Mihnea cu biruitoarea curiozitate de a o revedea, de a o resimţi din nou întreagă, goală, a lui... De-a o fura înapoi bestiei, gorilei... Pasul încă şovăie pe loc; ea-l aşteaptă, surâzătoare, cu capul pe spate, cu ochii pierduţi, ca într-un extaz...

— Şi cu toate astea, el, ca doctor, te-ar fi putut ajuta mai bine, Arina... Mai bine şi mai sigur...

— Canalia...

— Zi mai bine bestia, felina din junglă... Arina... îi rânji atunci el însuşi cu rânjet de felină.

— Dumnezeule, ce-am făcut? îşi acoperă ea ochii...

Şi el se cutremură de propriul său rânjet şi de câtă animalitate stă pretutindeni pe lume. Şi i-e milă de ea, singură, subţire şi frumoasă, în mijlocul generalei ferocităţi.

— Ai greşit, Arina... ai greşit... ai trădat pe filosofii tăi, pe toţi înţelepţii lumii, pentru fiara superbă din junglă... Ai început cu Heraclit, ţi-aduci aminte, Arina?...

Ea încuviinţează pentru dânsul, cu ochii umeziţi cu desăvârşire, dar în momentele astea, numai ce-o mai fi fost şi cu Heraclit nu-şi mai poate aduce aminte.

Din această clipă Mihnea nu s-a mai simţit al lui. Se mişca de-acum înainte ca un automat, după porunca ei. Gândul i-era înfăşurat parcă într-un voal negru; mireasma morţii plutea în juru-i din ce în ce mai deasă, mai puternică, îl însoţea pretutindeni, îl deştepta din somn. O singură idee îl mai întărea: poate, toate astea nu-s decât simple halucinaţii. Poate totul se va sfârşi cu bine. Îl mai încuraja şi siguranţa de sine cu care Arina îl trimitea pretutindeni, deşi uneori îi făcea impresia unei eroine antice, ce-şi pregăteşte, cu cerbicie şi cu sânge rece, un sfârşit de o tragică frumuseţe. Dar curajul lui, vestitul lui curaj, era pierdut: de unde venea oare presimţirea asta sumbră, când, vorba ei, avea să se petreacă ceva atât de obişnuit, atât de curent? De bună seamă, pentru că totul se rezema pe minciună şi trădare; iar el se mai mişca numai pentru că îşi înţelegea lucid sfânta lui misiune actuală: scăparea, oricum ar fi, dezlegarea ei de bestie, de fiara care devoră fecioare, la marginea cetăţii.

A fost greu de găsit un doctor; toţi îl priveau bănuitor şi pătrunzător, când Mihnea le făcea propunerea. Refuzau dintr-odată părând foarte scandalizaţi. Scoborau apoi puţin vocea şi priveau pătrunzător în gol, când el începea licitaţia. Şi

aşteptau cu încordare ultimul cuvânt..., dar când oferta se oprea departe de cel sperat, cu un plângător: „sunt şi eu un biet student sărac”, simţul moralităţii se răzvrătea iarăşi:

— Dar ce propui d-ta, domnule, e periculos, e oprit de lege... e imoral.

Adăugase de la dânsul încă o dată cât pusese deoparte Arina. Dar şi atât nu era în stare să adoarmă moralitatea celebrităţilor. În schimb, doctorul care se învoise cu puţin, cu neaşteptat de puţin, era de tot tânăr şi din cale afară de entuziast:

— Facem, doar cu o condiţie... La dumneata acasă, eu vin noaptea, aşa între zece, douăsprezece, în mai puţin de-un ceas totul e gata... dar cea mai mare discreţie... Vecinii nu trebuie să ştie nimic... Şi n-avea nicio grijă: voi proceda după ultimele descoperiri ale ştiinţei... *cureta* e exclusă... Injecţia cu iod e acum metoda ultimă şi infailibilă...

Mihnea a aşteptat afară fumând, tot timpul operaţiei; când a intrat înăuntru doctorul se spăla pe mâini. Arina gemea uşor.

— S-a terminat?...

Doctorul a făcut un „sst”, apoi a recomandat: „Linişte completă”, şi a plecat, închizând uşile aşa de uşor după dânsul, că Mihnea a început să tremure. Iar durerile au aşteptat răbdătoare ca omul ştiinţei să se îndepărteze bine, pentru a începe frământarea morţii. Mihnea o privea zbătându-se ca o pasăre tăiată, rostogolind ochi îngroziţi, gemând la început înfiorată, apoi din ce în ce mai resemnată, mai dornică: „mor, aş vrea să mor”. O asculta îngrozit, o privea cu ochi rugători: „De ce să mori, Arina?”

Şi el o convingea că trebuie să trăiască, mântuită de toate aceste chinuri şi mai cu seamă departe de neagra, de înfiorătoarea junglă.

A doua zi durerile s-au mai ogoiat, încât el a avut vreme să ascundă urmele sângerânde ale nopţii trecute. Şi-n ziua următoare a fost mai

liniştită, dar în a treia noapte chinurile au pornit atacuri mai înverşunate ca oricând.

— Aş vrea să mor! gemea ea iarăşi, fără să-l privească, laş, acum nepăsătoare de prezenţa lui. În zbaterea asta necurmată, ceva, un fior, vreo fulgerare de paralizie trecătoare, o făcuse să înţeleagă că numai moartea ar putea să-i uşureze grozăvia durerilor. Şi nemaiputând răbda ascuţişul junghiurilor necurmate, care-i străpungeau măruntaiele – parcă o ceată nesfârşită de tâlhari se abătuse asupră-i – o chemă rugător, cu glas de milog, pe marea, suprema salvatoare. Erau atât de nenumăraţi tâlharii care o asasinau, o izbeau aşa de repede şi fără încetare cu lungile lor junghere, că îi auzea chiar dând buzna pe uşă, înghesuindu-se şi îmbrâncindu-se care să ajungă mai întâi.

— Nu vezi, închide uşa odată... pe-acolo intră... îţi spun eu... Închide uşa... Noël!...

Pronunţă numele celuilalt... Ş-apoi îl rosti necontenit. Pomenea de copil, blestema pe tatăl barbar, îl implora să se întoarcă la dânsa, s-o scape de cei care o asasinau. Nimic, nicio vorbă de el, de Mihnea... Dar acum el părea nepăsător de toate acestea. Mai degrabă ar fi alergat la doctor să-l cheme repede înapoi: să cheme şi pe Traian Stroe, oricât s-ar ruşina pe urmă, Arina! El cel puţin va fi sincer şi va controla cu severitate îngrijirile celuilalt. Dar cum s-o lase aşa singură, în zbaterea asta cumplită? Poate, spre dimineaţă, se va ogoi din nou suferinţa teribilă, cum s-a întâmplat şi-acum trei seri... şi-atunci va fi scăparea...

Dar el simţea limpede că toate gândurile acestea uşurătoare nu erau decât o simplă amăgire. Şi îşi vedea atunci paşnica lui cameră invadată de o mulţime de lume bizară, de ciocli, de oamenii legii de-a valma, se vedea dus între arme, judecat. Şi privea cu groază mişcările ei, tremura brusc când gemetele se întrerupeau deodată, răsufla uşor când vocea ei rugătoare se pornea iarăşi:

— Aş vrea să mor...

— De ce să mori, Arina?... Nu trebuie să mori... Te rog... nu trebuie să mori...

O oboseală i se ridica din fluierele picioarelor, se răspândea moleşitoare prin tot corpul, dusă de sângele încropit. Ar fi vrut să se lase alături de dânsa, în patul larg, să adoarmă, profund, să nu mai ştie nimic până a doua zi dimineaţă: o va găsi în zori liniştită, întremată... Se apropie de marginea patului şi se lăsă uşor pe salteaua moale; şi simţi parcă o povară enormă rostogolindu-i-se de pe spinare. O mângâie pe fruntea rece, brobonată de sudoare:

— Arina, pe mine nu mă mai cunoşti?

— Noël! şopti ea şi-i înfăşură braţele pe după gât. Apoi repede le smulse, le bălăbăni în aer cu furie şi le repezi ocrotitoare asupra pântecului, gemând de groaza durerii.

Când îl chemă iarăşi pe numele celuilalt, el râse deodată fără să-şi dea seama de ce. Apoi privi încremenit în gol: de unde venea oboseala aceasta grozavă, care-l dobora sub puterea ei strivitoare? Doar în casa lui murea cineva, dar a doua zi avea să dea seama de această moarte. O străină, desigur, dar avea să dea seama... Şi totuşi era atât de sleit, era atât de puternică pofta de somn care-l cuprinsese, parcă cineva l-ar fi lovit cu un ghemotoc de cloroform peste ochi:

— Noël, ha, ha, Noël, mormăi el şi râse din nou, idioţeşte... Noël, ha, ha, ha, ha...

Ea-l privi neînţelegătoare. Apoi se încolăci din nou în jurul pântecului, care-o ardea. Deodată tresări: simţise cum din vârful mâinilor şi-al picioarelor se pornise un curent rece, întinzându-se spre miezul corpului ca un suflu cobitor. Nările îi tremurară şi ochii priviră holbaţi în juru-le; răceala asta o înspăimânta, alinarea pe care i-o aducea înceată, din ce în ce mai crescândă, se părea o viclenie a necunoscutului, presimţea o grozăvie fioroasă, care avea să urmeze îndată. Pe locul unde s-a aşezat Mihnea credea că stă un monstru

inform, o figură bărbătească şi neagră, doi ochi ficşi şi râzători ţintuind-o pe pernă, două şiruri de dinţi rânjiţi într-un râs nemişcat, contrastând sinistru cu negrul bărbii mari şi încâlcite. O mână păroasă se întinde spre ea, cu degetele încârligate, aşa ca-n toate poveştile copilăriei, care-i vin acum fără nicio legătură în minte şi-i picură două lacrămi în colţul ochilor. Mâna se întinde încet; ea vrea să se ferească, dar e cu neputinţă. Întocmai ca-n poveştile de demult ea e fixată pe loc de-o putere fascinatoare. Mâna a atins-o acum: ea se cutremură din creştet până-n tălpi; dar părul negru, abundent de pe ea, e aşa de moale şi mângâierea-i aşa dulce! O răcoare molcomă, care-i îngheaţă uşor, uşor, corpul mistuit de flăcări. Ea priveşte cu neîncredere încă pe moşneagul urât, care-i râde acum blând; mâna lui e atât de rece şi de alinătoare. „Un zmeu bun”, îngână gândul ei şi ochii i se închid şi buzele zâmbesc: e fericită acum şi i se pare că adoarme ca un copil în braţele doicii, tocmai când povestea a ajuns la zmeul cel groaznic, care ştie să încânte aşa frumos... ca s-o atragă în groapa neagră şi fără fund... prea târziu... degeaba o mai îngrozeşte doica... i-e somn... i-e aşa de somn...

Cea din urmă tresărire a membrelor ei a zgâlţâit cu o putere fără de seamăn pe Mihnea din toropeala lui. El o priveşte cu ochii zgâiţi, necontenit neîncrezător; mâinile care-i pipăiau în neştire corpul, simţindu-l cum [se] răceşte treptat, s-au retras înfiorate. Pretutindeni domneşte tăcerea cea mai adâncă. În pătratul ferestrelor catranul nopţii e atât de vârtos, că dacă ai întinde mâna ţi s-ar părea că atingi un corp solid. Felinarele de-afară parcă s-au spart; iar becul mic dinăuntru pare, în depărtarea tavanului, sub o ciupercă de tinichea, un ochi înroşit de veghere, slăbit de puteri.

„Cât o fi ceasul?” se întreabă Mihnea.

El stă încă tolănit alături de trupul ei rece; îşi simte membrele sfârşite, corpul i se pare aşa de

greu, că i-e cu neputinţă să-şi dea seama, dacă ar fi în stare să şi-l ridice. Un gând mai vioi îl îndeamnă să sară din pat, să dea alarma, să cheme pe slujitorii legii, să le explice. Poate încă va fi crezut, poate încă se va dezvinovăţi... Dar e aşa de întuneric afară şi capul îi e aşa de greu! Şi dacă nu-l vor crede, şi dacă-l vor aresta? Măcar să pregătească un răspuns, o dezvinovăţire... Pleoapele i se lăsară greoaie: de unde vine oboseala asta irezistibilă? Cine-l va crede? Cine va sta să-l asculte?... Cine stă acum să gândească?... Asta e ultima noapte de libertate, de viaţă... Mâine... Mintea lui se opreşte, cu greu poate s-o facă să întrevadă în acel mâine, pe un domn în haine negre şi cu servietă, un domn care pronunţă o perimată şi melodramatică expresie: „În numele legii!”

E ultima noapte şi e atât de moale aci... şi mâine trebuie să fie atât de dur şi rece, ca acest corp ţeapăn. Ochii i-au căzut de-a binelea. Dintr-un colţ cineva a strigat: „Noël... Noël... În numele legii, Noël, deschide. ” El râde neîncrezător: da! el, el vă poate spune totul... Şi uşa s-a deschis şi domnul „în numele legii” a apărut în cadrul ei. E Noël în uniformă şi cu pălărie de visător...

Şi capul îi cade definitiv în nesimţire, alături de al moartei...

Conul Bănică Nisipoiu pipăi dosarul, îl mângâie pe-o parte şi pe alta şi pe urmă citi iar: *Mihnea Băiatu, provocare de avort, cauzatoare de moarte.*

Îşi mângâie apoi mustăţile şi părul şi-şi trase haina mai bine pe piept; începu să răsfoiască. Mihnea Băiatu, provocare de avort, cauzatoare de moarte, complicitate, autorul principal nemărturisit...

Şi se cufundă în citirea amănunţită a hârtiilor, pe care altfel obişnuinţa profesională l-ar fi făcut să le parcurgă în mai puţin de-un minut, pentru a se pune în curent cu stadiul descoperirilor.

„Vas’zică aşa, vas’zică bun, vas’zică e-al nostru acum...”

Domnul Bănică de mult nu se mai gândise la Mihnea; după întâmplarea din vara trecută, când coana Polixeni îi întinsese neizbutita ei cursă, doar pe la mijlocul toamnei mai venise vorba de dânsul, o adusese chiar coana Polixenia, într-un moment când domnul Bănică numai la asta nu se mai gândea.

Coana Polixeni, care de vreo câteva săptămâni părea nervoasă şi de nimic mulţumită, de astă dată izbucni cu vechea poveste:

— M-ai lăsat *ofansată* de minciunile lui... Şi doar ţi-l adusesem în mâini, ce mai vreai mai mult? Dumneata ai stricat totul atunci... Nici nu ştiam cum să-l mai ţiu; mă mir cum am putut să mai mă împotrivesc, ca să nu-şi ajungă... chiar din pricina dumitale... scopul, de care s-a lăudat degeaba... că să te înveţi minte, nu altceva...

Domnul Nisipoiu nu dădu însă prea mare luare-aminte acestei noi izbucniri, pe care o atribui cu drept cuvânt evoluţiei fireşti a nevricalelor, ce-o apucase toamna asta, cam de la mijlocul lui octombrie încoa... La început se manifestaseră cu mari efuziuni de prietenie la adresa domnului Bănică, apoi din ce în ce mai adânci căderi în melancolie, pentru ca, pe măsură ce noiembrie se strângea tot mai adânc în sine, să devie de-a dreptul nesuferită. Începuse să facă plimbări, mai la două, trei zile în oraş pentru a se potoli; dar zadarnic, totdeauna se întorcea şi mai îndârjită de cum plecase... Acum nu şi nu, că vrea cu orice preţ să-l întâlnească pe student şi să-l mai atragă într-o cursă; vrea să-l înveţe dumneaei minte pe acest aventurier, care şi-a bătut aşa joc de dânsa!

Văzând că face chiar planul în regulă de investigaţii intense, domnul Bănică se cam enervase şi el:

— Ia mai lasă-mă cu fleacurile dumitale... Dacă n-a fost nimic, cum zici, ce să mai scuturăm praful

degeaba?...

Coana Polixeni însă s-a îndârjit... insultată ea nu se suferă să rămâie: va pleca deci în căutarea calomniatorului şi-l va găsi chiar în gaură de şarpe...

— Ba eu te rog să mă slăbeşti cu răzbunările dumitale... Dacă mai aflu vreodată că te-ai întâlnit cu el, n-are să fie bine la niciunul! răcni domnul Bănică, trântind uşile şi plecând la domnul Tancu.

Seara, coanei Polixeni i-a fost rău de tot; dar chiar a doua zi nevricalele i-au dispărut şi s-a întremat ca prin farmec.

Iar acum iată pe Mihnea căzând singur, de-a dreptul în mâinile lui! Pesemne, de aceea, aseară, la cârciumă, la domnul Tancu, o grămadă gălăgioasă de băieţi i-au mai amintit puţin de fostul lui chiriaş. Dar ăştia, se vedeau bine, erau studenţi din cei buni, cântau studenţeşte în cor vorbeau de cursuri şi de profesori. Apoi se ridicau, jurau cu mâinile în sus sau strigau ceva. S-a înţeles din ce spuneau că au să pornească în curând, undeva, la Iaşi, se pare, să facă o casă, un cămin! s-o lucreze ei, cu mâinile lor. Parte dintr-înşii mai lucraseră şi anul trecut şi-acum îmbărbătau novicii cu veselia, cu cântecele, cu amintirile lor fericite. Sufletul domnului Nisipoiu se împrimăvărase cu desăvârşire lângă atâta exuberanţă; dar Piscupescu privea cu duşmănie pe neobişnuiţii oaspeţi ai domnului Tancu.

— Aştia ne râvnesc locurile noastre, şoptise el lui conu Bănică... Au pretins ca în posturile de grefieri şi arhivari să fie băgaţi studenţi şi licenţiaţi... şi uită-te la ei, dacă poţi lăsa dosarele şi registrele pe puii ăştia de curcă...

Ostilitatea lui Piscupescu deveni mai apoi atât de ostentativă, că îndată grupul băieţilor trecu la ofensivă. Conu Bănică inter-venise îndată să împace lucrurile: iar rezultatul fu o ceartă în regulă între dumnealui şi Piscupescu, pe care băieţii o înteţiră cu glume, cu ironii, cu chirăituri care

imitau animalele: pe urmă plecară cu toţii cântând *Gaudeamus igitur!*

— I-ai văzut, i-ai văzut cum şi-au râs de dumneata protejaţii dumitale? l-a apostrofat atunci Piscupescu, părăsind la rându-i înfuriat cârciuma şi mai strigând, drept ultimă lovitură, din uşă: Tot nu te-ai săturat de la celălalt...

Domnul Bănică primi insulta, cu câteva înjurături în surdină. Dar prea mult nu se sinchisi de ea, pentru că acel care o aruncase îi inspirase, în toate timpurile, un capital dezgust.

Numai dosarul de astăzi: isprava asta nouă a haimanalei aceleia de Băiatu – cu un avort şi cu o fată moartă – îi umple gândul de negre amintiri şi de nelinişte. Tot ce ridicase coana Polixeni de solid şi de sigur în sufletul lui s-a năruit deodată cu acest dosar îngust şi sumbru. Vas'zică, e de meserie domnişorul! răsună acum convingerea lui Nisipoiu. Toate treacă, meargă, chiar discuţia aceea din noaptea fugii, care la urma urmei a fost şi-aceea în doi peri. N-ai şti spune precis despre ce-a fost vorba: despre întâmplarea lor sau de drama care umplea atunci toate conversaţiile şi gazetele; iar fuga în sine, de! băiatul s-o fi temut de urmările grave ale unei bănuieli, care, oricât de neîntemeiată, putea totuşi să ducă cine ştie unde... Aşa că, din vechea lui ranchiună, nu se mai ţinea propriu-zis în picioare decât minciuna cu licenţa, dar asta era o afacere *particulară*, care nu-l privea pe dumnealui...

Din studiul dosarului, domnul Nisipoiu a fost întrerupt de vizita unui domn bătrân şi de condiţie: se putea vedea îndată după vorbă şi port. Domnul era chiar tatăl moartei; era zdrobit şi aci încă a izbucnit în plânset amarnic, cu sughiţuri. (Uşierul i-a spus domnului Nisipoiu că tot astfel a plâns şi-n anticameră, când a văzut pe *prevenit*...) Când s-a mai potolit, bătrânul a cerut graţie pentru memoria fiicei lui. Era studentă la doctorat şi asistentă; nu merita deci să se facă atâta vâlvă în jurul unei

rătăciri nesocotite... Bătrânul are şi alte fete, alţi copii. Renunţă la orice pretenţii şi nu ridică nicio învinovăţire...

— Să vorbiţi dumneavoastră şi cu domnul consilier, îl găsiţi peste două ceasuri, răspunde morocănos domnul Nisipoiu. Dar eu vă spun că e-n zadar. O să iau notă aici că renunţaţi la despăgubirile civile... liber sunteţi s-o faceţi... Dar întâmplarea căreia a căzut victimă fiica dumneavoastră e de ordine publică... justiţia trebuie să-şi urmeze cursul...

Bătrânul îşi şterge iarăşi ochii, şi asta numai împiedică pe domnul Nisipoiu să-i facă o morală juridică no.1. Apoi d-aia se înmulţesc păcătoşeniile oameneşti, pentru că rudele victimelor, în loc să pretindă severa lor sancţionare, iartă şi se îngrozesc de scandal. Scandalul a izbucnit doară... ce să mai fereşti, ce să mai aperi?... A, dacă e într-adevăr de apărat ceva, aici, apoi aceea nu poate fi memoria moartei şi alte lucruri de-ăstea, care se duc odată cu morţii; sunt celelalte fete, care trebuiesc apărate de domnişorii ăştia stricaţi şi criminali: ca fetele celelalte ale dumitale, ale atâtor altora, ca, în sfârşit, soţiile oamenilor cinstiţi... Dar lasă, pentru asta o să aibă nenea Bănică grijă, acu, neîntârziat... O să găsească domnul consilier o anchetă, cum nu a mai pomenit alta de când e dumnealui magistrat.

Tatăl Arinei a pornit şovăind, cocoşat, cu capul ascuns între slabii umeri ridicaţi; nu s-a uitat spre Mihnea, de teamă plânsul să nu-l podidească iarăşi. Şi abia s-a lăsat uşa coridorului după dânsul, că glasul aprodului a vibrat în sonor şi melodic acord:

— Băiatu Mihnea...

Mihnea s-a ridicat stupid şi indiferent. Nici măcar n-a schiţat o tresărire de surpriză, când dinainte-i s-a înălţat statura enormă a domnului Nisipoiu, întâmpinându-l, în vreme ce-şi freca

mâinile de satisfacţie, cu aceste tradiţionale şi voioase cuvinte:

— He, munte cu munte se întâlneşte... Şi pe urmă, privindu-l cu mult drag: He, vas'zică domnul Băiatu cel frumos, doctorand în drept şi călător pe ferestre... Bun... bun, iacă-i bun, iacă-i foarte, foarte bun... Dar de ce nu te mai uiţi la mine, coane Băiatule? O vezi? îi arată el, glumind, fereastra... Pe-aicea nu se sare... muşcă... hi, hi, hi...

Dar Mihnea ţinea necontenit capul în pământ. În mintea lui dăinuia, încă, ocupând tot locul, capul frumos al bătrânului de adineauri, gârbovit de durere, ascuns de ruşine între slabii umeri ridicaţi. Unde s-o fi ducind de-aici bătrânul? In strada Muzeului, no.3, unde pe masa cu cărţi, cu coduri şi cursuri şi cu *Histoire de la philosophie*, de Fouillée, a fost aşezată o raclă pentru o prea frumoasă fată.

Domnul Nisipoiu a început întrebările şi Mihnea încuviinţează totul. E suficient numai să încline din cap. Sau să răspundă scurt: 30 de ani, profesie? student... tatăl? negustor de vinuri, mama? menajeră –, gândindu-se la altceva. Străduindu-se să-şi înfăţişeze în gând tot ce ar putea să se mai întâmple acolo, în strada Muzeului? Un popă şi o slujbă restrânsă, pentru binecuvântarea drumului: nu încă cel definitiv, ci numai până la Craiova, unde o familie întreagă în doliu o aşteaptă la gară... Fraţi şi surori, domnişoare mai mici şi cu sufletul curat, prietene în costum alb de fecioare?... e cu putinţă s-o întâmpine atâta nevinovăţie pe-această copilă prihănită?... fetele vor întoarce capul cu ipocrizie... bătrânul înalt şi subţire nu va da acest spectacol, a venit singur, s-o ascundă de apriga curiozitate a oraşului, aci, departe, într-un colţ de cimitir de mâna doua, ferit pe străzi dosnice, cu drum ştiut doar de ciocli şi de antreprenorii de pompe funebre. Acum cine-o va urma pe Arina, la această ultimă etapă a drumului ei, început printr-o

dumbravă de lauri? Va veni oare Maricica? Va veni profesorul ei să-i aducă iertarea pentru trădarea nesocotită a celei mai nobile înţelepciuni? Va veni poate, singur, Traian Stroe... şi, Doamne, poate bestia, felina suplă şi elegantă din junglă...

— Da, domnule... domnule grefier...

Mihnea simte deodată o slăbiciune prin picioare şi trebuie să se reazeme de ceva: camera mortuară nu poate fi odaia lui din strada Muzeului, ci largul şi lugubrul salon de la morgă. El închide ochii îngroziţi la închipuirea rigidităţii trupului mlădiu de până alaltăieri, pe masa de disecţie, sub glumele bădărane ale felcerilor şi servitorilor.

— Cum da, domnule? Dumneata nici n-asculţi ce spui eu aici... Te-am întrebat... cine-a operat-o... care a fost moaşa sau doctorul, de care te-ai servit...?

Mihnea tace.

— A fost moaşă sau doctor?

— Doctor...

— Foarte bine, cum se numeşte şi unde stă?...

Tăcere.

— Este în interesul dumitale să ne spui... Asta îţi va uşura mult situaţia... Acum ai mărturisit, partea dumitale de vină o ştim... Nu înţeleg ce te mai opreşte să mergi până la capăt cu destăinuirile...

Niciun răspuns...

— A, tinere, dacă-ţi închipui că merge aşa... Apăi atunci o luăm altfel...

Domnul grefier a apăsat pe butonul de pe masă; aprodul s-a ivit.

— Adu-mi şi sergentul... să veniţi amândoi.

După o jumătate de minut sergentul a şi flancat pe Mihnea pe-o parte, aprodul pe cealaltă:

— *Perchiziţie* corporală...

Şi cei doi încep scotocirea...

— Ha, ha, îl apostrofează conul Nisipoiu cu ameninţătoare clătinări din cap. Îl vom afla noi îndată... pe acest bandit... Să vedem ce fel de doctor e dumnealui?... Cârpaci, nu doctor... Tot aşa

cum eşti dumneata licenţiat... Ha, ha, tinere, doctorand hai?... Lasă că avem să te trimitem noi la facultatea care ţi se cuvine dumitale...

Agenţii au depus pe masă tot ce s-a găsit în buzunare şi au ieşit, la un semn al domnului grefier. Şi Mihnea contemplă pe domnul Nisipoiu, în exerciţiul funcţiunii, cu simpatie... el nu are elasticitatea felinei din junglă, domnul Nisipoiu, el e ursul greoi şi spătos, enorm şi puternic... şi care vrea necontenit să se urce în două picioare... El regretă nenorocul că n-a izbutit să se apropie decât de marginea înţelepciunii umane... o, dacă soarta ar fi vrut altfel, el s-ar fi ţinut zdravăn în lumină, acest suflet frumos...

Iar domnul Nisipoiu contemplă la rându-i aceste nimicuri de buzunar, care completează de minune aspectul posesorului: o pudrieră cu oglindă, o pilă de unghii, un pieptăne de ebonit cu prăselele ca la bricege... A examinat cu multă atenţie conţinutul *portfeuille*-ului şi a deschis chiar şi tabachera, doar i-o ţâşni în ochi vreo scrisoare revelatoare...

— Eu mă gândesc, îi comunică el studentului, ridicându-şi ochii de pe toate aceste lucruri, ce va zice tatăl dumitale, care-mi închipui că e un om cumsecade, de şcoala unde micul său fiu iubit va pleca să-şi completeze strălucitele lui studii...

Şi-l asigură prietenos, drept încheiere.

— N-avea nicio grijă, asta e şcoală cu diplomă sigură, fără niciun fel de examen...

A mai rămas de examinat un jurnal împăturit, găsit în buzunarul de la piept al *pardessus*-ului. Domnul grefier îl desface. Titlul îi este: *Cuvântul studenţesc*. Din el cade un tenculeţ de cupuri de prin gazete, prinse într-o agrafă. Domnul grefier le cercetează cu atenţie; nimic nu trebuie să-i scape ochiului de instructor. Toate au acelaşi titlu: *Noii licenţiaţi ai Facultăţii de Drept din Bucureşti* – şi se vede că au fost scoase din diverse cotidiane. Ochii dumnealui alunecă grăbiţi pe liniile mărunt tipărite. Şi nu trebuie să caute prea mult, ca să afle

ce doreşte: chiar sus, la litera B, scrie negru pe alb, şi aci, şi dincolo, în toate: Băiatu Mih.

Domnul Nisipoiu îşi lasă spatele pe speteaza fotoliului:

— Cum, dumneata eşti licenţiat? Adineaurea mi-ai spus că eşti student...

Dar Mihnea îşi păstrează atitudinea ce şi-a fixat; nu mai răspunde nimic, peste ce şi-a îngăduit să răspundă.

Domnul Nisipoiu deschide acum şi *Cuvântul studenţesc*. Aci lista studenţilor, care au luat licenţa anul trecut, în sesiunea de iarnă, e dată cu amănunte mai ample: numele celor cu bile albe e subliniat în cursive; şi un singur nume se găseşte aci dominând totul cu gravitatea aldinelor: *Băiatu Mih.* (albe cu elogii)...

Fotoliul domnului Nisipoiu s-a îndepărtat un metru de biroul masiv şi greoi...

Domnul grefier privi lung la fostul său chiriaş, apoi deodată se ridică şi-i arătă un scaun:

— Ia loc, te rog...

Dar Mihnea nu se uită la scaun... se uită la domnul grefier, pe care nu are încă suficient curaj să-l lumineze că şi ceea ce poartă în mâna lui e deasemeni o nemernică şi o sfruntată escrocherie...

— Vas'zică... licenţa cu elogii... Vas'zică...

Şi domnul Nisipoiu rumegă restul celor ce vrea să mai spună în forul său interior; mişcarea necurmată a bărbii moi şi atârnate arăta într-adevăr că domnul Nisipoiu rumega ceva adânc şi greoi...

Şi deodată izbucneşte, cu sinceră şi profundă revoltă:

— Bine, domnule, nu e păcat acum de dumneata şi de titlul dumitale!? He, he, vezi, nu mă înşelasem eu!... he, he, eu am ochi sigur, domnule... Dar dumneata eşti cam fricos... domnule, nu stai să dai piept în discuţii... Şi acum la fel, domnule... de ce nu vrei să spui pe ăl care te-a îndemnat?... Înţeleg, înţeleg, eşti un cavaler dumneata... da, da, trebuie să fie un prieten... poate

tot aşa de strălucit ca dumneata, dar tot fără practică, întocmai ca dumneata... he, şi el, bietul băiat... te-a luat de minţi... lasă, bă, pe mine... Înţeleg... înţeleg... eşti cam credul dumneata... dar cavaler... cu toate că sari noaptea pe ferestre...

Domnul Nisipoiu aruncă o căutătură încruntată hârtiilor pe care însemnase interogatorul...

— Bile albe cu elogii! rosteşte el grav şi solemn. Şi începe să se plimbe furios printre birou şi Mihnea, cu paşi grei şi grăbiţi de leu în cuşcă. Se opreşte apoi în faţa lui Mihnea şi prinde să-l scuture cu putere de umeri: Cum, domnule, ai un titlu aşa de strălucit şi nu ştii să te aperi... cum, domnule, recunoşti că dumneata i-ai provocat fetei... când era aşa de simplu să răspunzi: nu ştiu, domne, n-am văzut... De unde să ştiu eu ce-o fi făcut ea, pe unde-o fi fost... m-am pomenit cu dânsa că-i vine rău... şi n-am alergat să vestesc autorităţile... m-am înfricoşat şi eu... Cum, domnule, vrei dumneata să te faci avocat?... Hm, elogii... şi nu ştii să-ţi ticluieşti o apărare... şi ea de-asemeni, fată deşteaptă, cu trei licenţe şi asistentă a unui profesor de la Facultatea de filosofie... hm, acum le înţeleg eu pe toate, ce căuta la dumneata o asemenea fată:...

Şi domnul Nisipoiu porni iar prin cabinet în cumplita sa plimbare:

— Hm, era aşa de simplu... Albe cu elogii...

Se opri brusc, între birou şi Mihnea, şi brusc îşi mută privirile de la unul la celălalt. Apoi apucă hârtiile de pe masă; se mai uită o dată la Mihnea, care căscase larg ochii şi gura la dânsul.

— Părinţii fetei n-au pretenţii... fu cuvântul hotărâtor... La parchet şi la poliţie, cum reiese din acte, n-ai deschis gura... Niciun martor, nicio probă.

Şi mâinile mari deşirară în două hârtiile acoperite de scris larg şi aplecat, apoi le prefăcu în bucăţi şi le aruncă în coş...

Şi domnul Nisipoiu se aşează iar la birou, solemn şi impunător.

— Începem interogatorul din nou... declară dumnealui grav, cu priviri ameninţătoare, cu vocea detunătoare, ca un adevărat instructor: Vas'zică, tinere, declari că deşi coabitai cu numita decedată Arina Velovan, de profesie... etc. ..., etc. ... totuşi nu ştii nimic, de ce va fi făcut şi pe unde va fi mers ea în ziua aceea ori în zilele dinainte... Nici nu ştiai dacă e gravidă... Te-ai pomenit cu ea acasă, zicând că e bolnavă şi culcându-se în pat... Aşa declari, tinere?... Uită-te la mine şi bagă bine de seamă ce spui? Un singur cuvânt greşit şi... Ce dracu de nu ştii toate astea, că doar...

Şi Mihnea încuviinţă.

Era întâia oară în cariera lui, când domnul Nisipoiu îşi îndeplinea datoria de servitor al dreptăţii cu strâmbătate...

Actele au fost încheiate. Mihnea trebuie să confirme şi domnului consilier cele constatate de domnul grefier. Până atunci mai sunt şi alte anchete de făcut; de aceea domnul Nisipoiu, nemaiavând timp de dânsul, îi dădu şi acest sfat bătrânesc:

— Elogiile, iată, se dovedeşte că n-ajung: şi practica e bună de ceva... asta să i-o spui şi prietenului doctor, care de... cu toate elogiile lui... în sfârşit pentru că părinţii bietei fete vreau să înăbuşe scandalul... Practica, domnule... bagă bine de seamă ce-ţi grăieşte un om care numai de ea a avut parte... Fără ea nu se poate, cu toată ştiinţa dumitale... Ţi-am mai spus-o eu o dată... aşa e că ţi-am mai spus-o...?

Se apropie examenele de iunie şi-n strada Muzeului no. 3, transperantele sunt necontenit mai mult de jumătate coborâte. Ferestrele se deschid doar noaptea, când e întuneric înăuntru, şi stau astfel larg deschise aerului puternic şi răcoros până în zorii zilei. Apoi, cum năvăleşte bine lumina, se

strâng la loc de parcă ar feri o mare şi dumnezeiască taină.

În dimineaţa asta cu imensă cupolă albastră, sub care se aleargă, în joc nebunatic, insesizabile străluciri de aripi şi capete de heruvimi, doi inşi, doi tineri: un militar în strai alb şi-n lucioase şantiuri şi-un civil scund şi brun, în comod şi elegant costum de vară, s-au oprit, venind din două locuri opuse, dinaintea celor două ferestre, cu lăsate transperante...

— Idrişteanu!

— Bobescu!

— Bine, mă...

— Bine, mă...

Şi după ce au schimbat primele exclamări de surpriză şi de bucurie, după ce-au ciocănit zdravăn în ferestrele închise, s-au luat strâns pe după şale şi-au pornit în parcul public din apropiere, să-şi povestească reciproc viaţa, de unde pentru fiecare dintr-înşii fusese întreruptă pentru celălalt.

Iar la fereastra lui Mihnea s-au reîntors să bată din nou, după un ceas, şi-apoi încă după un altul, ş-apoi în după-amiaza aceleiaşi zile, şi-apoi încă a doua şi a treia zi... Şi necontenit, geamurile au răsunat de-a surda de chemările lor.

— Şi cu toate astea, trebuie să fie aici... a grăit unul dintr-înşii...

— Şi eu cred la fel! şi-a dat cu părerea celălalt.

— Ia stai, măi...

— Ia uită-te, măi...

Şi amândoi, la câte-o fereastră, au început să se chiorască înăuntru, încercând să distingă prin complicata reţea a *brise-bise*-lor, vreo mişcare, vreun semn de viaţă în umbra plină dinăuntru, în contrast aşa de izbitor cu beţia de lumină a nămiezii de vară.

— Mă, e cineva înăuntru... tu vezi ceva?

— Parcă văd şi eu...

— El este...

— Atunci de ce nu vrea să răspundă?

— Ce-o fi făcând?

— O fi cu vreo...

— Bine, dar şi azi, şi ieri, şi alaltăieri...? Măcar să iasă pân-afară...

Şi-amândouă capetele, acum alăturate, se strânseră şi mai aproape de dubla pavăză a ferestrelor înşelătoare.

— A mişcat, nu?...

— A mişcat...

— Aşa e...?

— A apucat ceva.

— Ce?

Sforţări noi şi tăcere.

— O carte... mi se pare... nu?

— Adevărat... citeşte...

— Citeşte...

— Citeşte...

Şi cei doi se priviră consternaţi. Ce, a înnebunit? Bătură iară, se opintiră, strigară:

— Lasă, domnule, acuma cititul... Uite Idrişteanu, aici... Mihnea, n-auzi?

— Haidea bă, nu mai face pe...

În locul ferestei lui Mihnea, s-a deschis alături fereastra domnului Trucinsky, care explică binevoitor distinşilor vizitatori că domnul chiriaş, de câteva zile, pleacă grăbit, cât se poate de dimineaţă, şi revine noaptea, cât se poate de târziu... de nici dumnealui nu-l poate vedea şi nu speră să-l vadă, pentru a-i comunica vestea, care, probabil îi va fi nespus de plăcută, că a fost căutat.

— Parcă nu-l văzurăm noi, bombăneşte, nemulţumit de lămuriri, Dumitru Bobescu, îndepărtându-se cu Idrişteanu, deopotrivă de jignit.

Înăuntru, Mihnea, care tocmai pusese pe Girard pe masă şi luase în schimb, să se recreeze, *Histoire de la philosophie européenne* de Alfred Weber, ascultă cu inima reţinută dialogul de-afară şi, cu ea uşurată, paşii ce se îndepărtau pe pavaj...

Urechea pândea încă îngrijorată, în vreme ce ochii pipăiau, ca pe nişte clape, muchiile cărţilor,

de unde luase pe Weber, şi care formau, în mijlocul mesei, al treilea idol, înghemuit în sine: Rabier, Jevons, Mill, Bain, Hamilton, Bertrand, Penson, Liard, Negulescu, Ebbinghaus, Milhaud, Reynard, Florian, Hermant et Van der Wuele, Bergson, Rădulescu-Motru, Jacques Maritain, Benedetto Croce.

Pe urmă se întoarse spre portretul Arinei, mărit la dimensiuni de tablou, după o fotografie uitată, şi-i zâmbi, arătându-i spre geamuri.

— Bestia suplă... se îndepărtează... se întoarce în junglă...

Doar câteva clipite – aşa cum întâlnise undeva, prin revistele acestea cu titluri filosofice şi cu datele cele mai recente, de lângă căpătâi – dăinui în mintea lui visul unui Mihnea, în pas ameţitor pe-un drum pustiu şi invadat de mohorâte neguri, furişând priviri, înapoia lui, unde se aprind ochi sau păreri de ochi, care nesimţit, de aproape, îl escortează. Dar când urechea-i desluşeşte lămurit întâiul zdupănit elastic de panteră, piciorul i s-a şi înfipt temeinic, în caldarâmul cetăţii salvatoare. O, ho, poate să încrucişeze aci, pe străzile netede şi bine luminate, pâlcuri triste şi dezamăgite de lumină, pornite în sens invers în căutarea panterei; copii cu ochi traşi şi mari, cu frunţi visătoare, feţe dragi, mlădii şi fragede, ca plantele de dimineaţă, ameţite de-o irezistibilă hipnoză... De ce se întorc ei din această cetate, unde se găsesc atât de frumoase minuni? Poate pentru că în necurmata şi pretimpuria lor zbatere ei nu găsiseră niciun liman nou, niciun tărâm ascuns, nemaicunoscut, frământării lor. Dar el, care e un proaspăt venit, cu forţele în plină virilitate, nesecătuite de nicio oboseală, îşi are drumul lui – el soseşte chiar din jungla, pe care o cunoaşte pe degete, şi aci, în cetatea sfântă, aduce atâta bărbăţie, cât să nu rămână, ca toţi aceşti fugari, necontenit dincoace de zidurile grele ale misterioaselor palate...

Zâmbi şi deschise liniştit, după indicatorul de carton, la capitolul: Spinoza. Rămăsese la teoria atributelor.

Table of Contents

Zilele şi nopţile unui student întârziat

Table of Contents

Zilele şi nopţile unui student întârziat 3